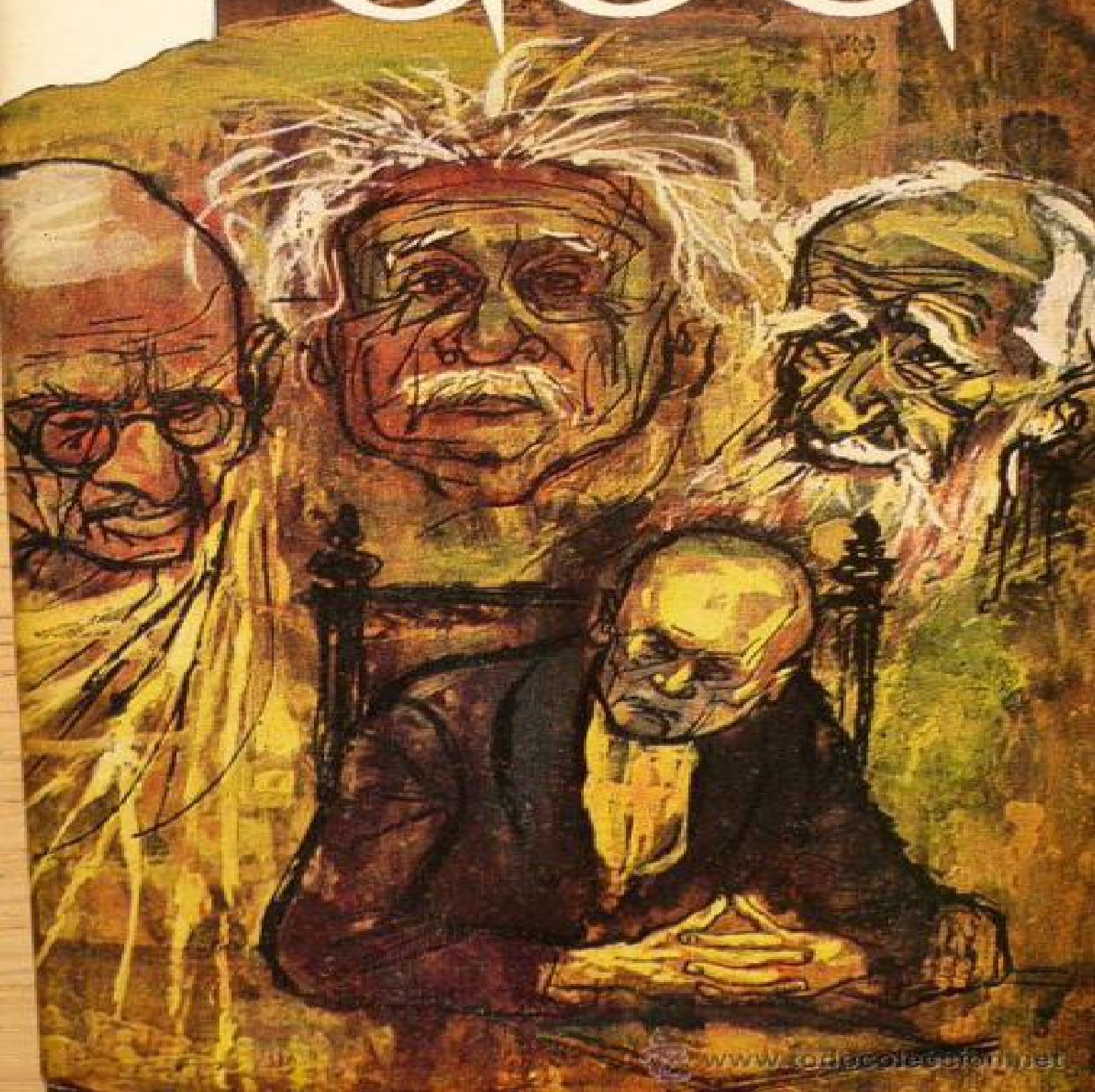

GIOVANNI PAPINI

GOG

GOG

Çeviren: Fikret Adil

” *k.cotji*

m

20. yüzyılın ilk yarısının en tartışmalı yazınsal kişiliklerinden biri olan Giovanni Papini (1881-1956), Gog’da yarattığı saf, cahil ama bir yandan da dünyada olup bitenin nedenini arayan Amerikalı milyarder tipi aracılığıyla olağandışı bir portreler galerisi çiziyor.

Elinin altında imparatorlara yaraşır bir servet bulunan bu yarı vahşi 'kahraman', kitapta Bernard Shavv'dan Gahndi’ye, Freud’dan Einstein'a kadar pek çok ünlü kişiyle tanışıyor ve içgüdüsel zekâsını en akla gelmez istekleri yerine getirmek için kullanıyor.

“İnsanlar sağır kalpleri yüzünden yüzyıldan yüzyıla daha çok azap çekilen bir cehennemde hâlâ inleyip duruyorlar" diyen Papini. taklidi imkânsız üslubu ve hicviyle “düzyazının Dante’si” olarak adlandırılan bir yazar.

COG <1. kitap)

Coc’ü Sunuj.....

EDEBİYATIN ŞAHESFRLLRİ MUSİKİ....

FORU’U ZİYARET

F.VDE MUCİZE.....

ADANIN HİKAYESİ

İb .

BİRAKİLMİ} ŞEİİ*

GANDİYİ ZLYARE'L'

SİAO SİN MASKELER

TERSİNE TAKİM.....

KURTULUR HAVARİSİ.....

PİJMANLIK DUYMUŞ YAMYAM.....

HAYALİFR TKÖSTO.....

BEN RUBİ*NİN FİKİRLERİ.....

SUÇSUZLARİ DAVA

KENDİNE TAPMAK

EİNSTEİN*! ZİYARET

FREUD'U ZİYARET

YENİ HEYKELTİRAŞLIK

GÖKYÜZÜNE KARŞI

EĞLENCELER

AKTORSOZ TİYATRO.....

LENİN'İ ZİYARFT

HİÇBİR ŞEY BENİM DEĞİL.....

SATILAN CUMHURİYET

İNTİKAM . ..

KORKUYA KARŞI SİGORTA.....

DÜNYAYİ YENİDEN YAFALIM

Gog'u nerede tanıdığımı söylemeye utanıyorum: Tımarhanede!

Oraya sık sık, bir Dalmaçyalı şairi görmeye giderdim. Bir hayale karşı duyduğu ümitsiz aşk, şairi paranoyaya düşürmüştü. Sevgilisi film yıldızıydı ve kendisine beyazperde dışında gülümsemiş değildi. Şair çoğu zaman sakın olduğu için, bu paralı deliler pansiyonunun müdiirii -boy bakımından cüce, şişmanlıkta dev- onunla bahçede konuşmamıza izin verdi. Bahçenin şurasına burasına, kestane ve sedir ağaçlarının gölgelerine, kahvelerdeki gibi yuvarlak, demir masalar, İskemleler serpilmişti. Beyazlar giyinmiş solgun hastabakıcılar, aldırış etmez görünerek dolaşırlardı.

Çok sıcak bir gün, şairle konuşurken bir hasta masamıza yaklaştı. Açık yeşil giyinmiş, ellilik, bir acayip mahluktu. İri yarı, biçimsiz. Kafasında tek kıl yoktu: Ne saç, ne kaş, ne bıyık, ne de sakal. Kırmızı kabarcıklarla dolu çıplak deriden bir soğan başı. Koyu tenli, neredeyse mor, pek geniş bir surat. Gözlerinden biri kül rengimsi güzel bir mavi, öteki sarı çizgili ve hemen hemen yeşil görünüyor. Çene kemikleri dört köşe ve güçlüydü, etli fakat soluk dudakları tamamen madeni,

altın bir tebessüme açılıyordu. Şairi, tek kelime söylemeden selamladı, yanımıza oturdu. Ağzım açmadı, ama sözlerimizi büyük bir dikkatle dinliyor gibiydi. Sonradan, dostumdan, bu adamın Gog olduğunu öğrendim.

Asıl adı, Goggins'miş. Ama küçüklüğünden beri onu hep Gog diye çağırırlarmış. Bu kısaltma Kutsal Kitaptaki Magog Kralı Gog'u hatırlatıp kendisine efsanelere özgü bir hal ı/erdiğinden hoşuna gitmişti.

Havai adalarından birinde doğmuştu. Anası bir yerli kadındı, babasını kimse tanıımıyordu. Ama beyaz ırktan olduğu kesindi.

On altı yaşına basınca bir Amerikan gemisine miço olarak binmiş, San Fransisko'da karaya çıkmış, Kaliforniya'da, ötede beride, bin bir macera içinde yaşamıştı. Üç beş yıl geçince, kim bilir nereden ve nasıl birkaç bin dolar edinip Şikago'ya gitmişti. Herhalde bir iş dehası vardı ya da şeytana taş çıkartacak kadar kurnazdı ki, kısa sürede, Ohio için dahi, para bakımından pek büyük bir "değer" olmuştu. Savaş sonunda Birleşik Amerika'nın, yani dünyanın, en zenginlerinden biri olmuştu. 1920 yılında pek fazla kayba uğramadan işten çekildi, milyonlarını bütün dünya bankalarına gelişigüzel yatırdı.

- Şimdiye kadar, diyordu, paranın kölesiydim, bugünden tezi yok o benim uşağım olsun. Benim durumumdaki-lerin yaptıkları gibi, bir şeyler öğrenmek ve bayatın tadını çıkartmak için, bunaklık çağına düşmeyi beklemeyeceğim.

Ve Gog, o günden sonra, yeni bir hayata girdi: Hummalı araştırmalar, kıtalar arasında dolaşmalar, beklenmedik olaylar, çtlgmltk ve kaçmalar içinde bir hayat. He karısı, ne de çocuğu vardı. Ama sokulganlar, çanak yalayıcılar, dalkavuklar ve suç ortakları eksik değildi. Emrinde imparatorlara yaraşır bir servet bulunan bu endişeli yarı vahşinin, kabalığın, sertliğinden bir şey kaybetmemiş, yamyambr soyundan gelen bu adamın kişiliğinde en büyük tehlikeler toplanmıştı!

Tam bir cahil olduğu halde, çürümüş bir kültürün uyuşturucu maddelerinin incelikleriyle beslenmek istedi. O güne kadar yerinden hemen hemen kıpırdanmamış olan bu adam, kendinin gerçek bir vatani yokken, bütün vatanları görüp tanımak, hayvan yaradılışına, davranışına karşın zamanımızın zevk ve eğlencelerinin her türlüünü tatmak istedi.

öyle sanıyorum ki. bütün bu dizginsiz harcanmalar içinde, en aşırı ideolojileri en kötü taraflarından kavrama yeteneği edinmiş, aynı zamanda kökten barbarlığını güçlendirmişti. Akli bazen en taşkın yenilikleri aşabiliyordu, fakat ruhu doğuşundakinden daha zalim, daha kurak olmuştu. Milyarları, kanunlara uyararak toplamasına yardım eden içgüdüsel zekâsını şimdi, her türlü nadir şey ve şehvet peşinde, en akla gelmez istekleri, en iğrenç hevesleri yerine getirmek yolunda kullanıyordu.

Böyle geçen yedi yıllık bir hayat sağlığının ve servetinin dörtte üçüne mal oldu. 1928'den beri, hep endişeli, sabırsız, zaman zaman da değişiklik, yenilik çılğınlıkları geçirerek, sanatoryum sanatoryum dolaşmaktadır. Doktorlar yağlı müşteriyi alıkoymak için boşuna uğraşmışlardı. Hiçbir akıl doktoru hastalığına ad koyamadı: Biri psikoastenik sendromdan dem vurdu, öteki

kişilikte ikileşmeden ve bir başkası ahlak ihlalinden; çoğu o kadar değişik ve karışık hastalıklardan söz ediyorlardı ki, ancak uydurma tedaviler ve körlemeden kürler veriyorlardı. Gog, bu senatoryumlar-dan birinde üç, dört ay geçirdi mi bir başkasına -bir sahicisine ve benzersizine- nakledilmek istiyor, o kadar hiddetleniyordu ki. dediğini yapmaktan başka çare bulunamıyordu.

Kendisini tanıdığımda oraya geleli daha pek az olmuştu. Ve ne zaman benim şairi görmeye gitsem Gog'u da buluyordum. Benimle görüşmeye başladı, macerasını biraz ondan biraz da doktorlardan öğrendim. Tuhaf konuşurdu: Paradoksal ama çoğunlukla zeki bir nutuk verirken bayağıdan da beter, hayvanca çıkışlara geçiriverdi.

Bununla birlikte benimle bulunmaktan hoşlanırdı. Bende delileri ve çırpınan hastaları yatıştırma Özelliği vardır.

Her zamankinden fazlaca konuştuğumuz bir gün odasına çıktı -tek başına sanatoryumun parkında bir köşkte otururdu- ve bana yeşil bir ipek zarf getirdi:

- Son ihraçtan, dedi, kurtarabildiğim şu sayfaları okuyunuz. İçlerinde ihtiyar Gog'dan birkaç parça kalıntı var. Artık benim için bir tek güneşten fazlasının doğduğu gün geldi ve gecenin hırtı ve pırtılarını size en büyük indirenle bırakıyorum.

İpek zarfın içinde, acemi ve kaba bir çocuk yazısıyla ye-fil mürekkeple yazılı büyücek bir paket vardı. Hepsini, bazen tiksinererek, bazen dehşetle, fakat itiraf ederim daima büyük bir merakla okudum.

Bunlar günü gününe tutulmuş notlardan ayrılmış patçalar, anı kırıntılarıydı. Gelişigüzel, belirsiz tarihlerde, besit, kolay soki'dir bir İngilizceyle yazılmıştı.

Delilerin köşküne, aradan bir hayli gün geçtikten so*tra gidebilmişim. Yazılarını geri vermek için Gog'u sordum. Miithiş bir bunalım geçirip gittiğini söylediler. Benim için hiçbir haber bırakmamış. Yeni gittiği sanatoryuma yazdım, bir cevap alamadım. Aradan yıllar geçti: Gog yaşıyor mu, öldü mü, bilmiyorum. Herhalde bu anılan bana bırakmak istemiş olacaktı; fikirlerini sorduğum dostları da böyle düşünüyorlardı. Bunun üzerine, pek iğrenç beş, altısı dışında, çevirip bastırmaya karar verdim.

Görüleceği gibi, bu bir ant kitabı değildir. Ne de bir sanat eseri! öyle sanıyorum ki, bu garip ve hastalıklı, belki korkunç ama yüzyılımız insanını incelemek için oldukça değerli bir belgedir. Onun için notları, başka bir niyetle değil yalnızca belge olarak yayımlıyorum ve umarım ki, bazı kimseler iyice düşündükten sonra bu *emniyeti suiistimal" edişimin yararlı olduğunu kabul edeceklerdir.

Gog'un karşılaştığı kimselerin duygularını, düşüncelerini benimsemediğimi eklemeye gerek yok sanırım.

"Gerçek"'e dönüşümden beri yeniden hayat bulan bütün varlığımla Gog'un düşüncelerinden, dediklerinden, yaptıklarından nefret ediyorum. Kitaplarımı, özellikle sonuncuları okuyan herkes

Gog ile aramızda hiçbir ilgi olamayacağını fark edeceklerdir. Ancak bu köpeksi, sadık, manyak, müba-hıḡaa yan vahşide -bence- sahte, hayvanca kozmopolit uygarlığımızın bir tiir simgesini gördüm ve eski Ispartalıla't, çocuklarına körkütük, iḡrenç bir sarhoş köleyi göstermeye yönelten amacın tıpkısıyla onu okuyucularıma sergiliyorum.

Şüphesiz, bugün Gog'a benzeyen birçok kimse var. Fakat Gog bence çok öğretici ve aydınlatıcı bir örnektir. İki sebepten: Birincisi, benzerlerinin sadece rüyalarında düşünebilecekleri saçma ve canice delilikleri serveti sayesinde bir cezaya çarpılmadan yapabilmesi: İkincisi, başkalarının kendi kendilerine bile itirafa cesaret edemeyecekleri en isyan ettirici düşünceleri ilkel yaratık içtenliğiyle utanmadan açıklayabilmesidir.

Gog, tek kelimeyle bir canavardır ve bu bakımdan bazı modern akımları abartılı bir biçimde yansıtıyor. Ancak bu abartı, onun günlük notlarım yayımlamakla, benim güttüğüm amaca hizmet ediyor; çünkü, gülünç şekilde büyütülmüş olaylarda, içinde bulunduğumuz uygarlığın gizli hastalıkları daha kolay görülmektedir.

Beni okuyanlara yararlı olacağım sanmasaydım, bu yazıları yayımlamazdım.

Nihayet şunu da haber vereyim ki, Gog'un acele ve çıplak yazılarım, kendimden bir şey ekleyip çıkartmadan, düzeltip güzelleştirmeden olduğu gibi çevirdim. Bu kitap, bir üslup örneği değilse suç bende değildir.

Bölümlerin birbiri ardına koıtuluş sırası da tabinin ve yakıştırmayladır, hemen hepsi yanlıştır. Başka türlü yapamadım. Gog, çoḡu kez yerini, gününü ve ayım not ediyordu ama yılını değil. Ben de varsayıma dayanan bir kronolojiyle yetinmek zorunda kaldım. Bu da, Gog'un hastalığım hepimizin yaran için ortaya koymak yolundaki büyük iyiliḡın yanında pek önemli sayılamaz.

Giovanni Papini

EDEBİYATIN ŞAHESERLERİ

Kiiba, 7 Kasım

Bazı amaçlarla, kolej profesörlerinin “edebiyatın şaheserle* ri* dedikleri şeyleri bilmek isliyordum. Bu konuda yetkili olduğuna güvence verdikleri diplomalı bir kitapçıya, kısa bir liste hazırlayıp en iyi baskılardan atıp göndermesi emrini verdim. Bu hâzineleri elde eder etmez kapandım, yataktan dışarı çıkmadım.

Önce şaşırdım ve öyle geldi ki, böylesine saçmalar gerçekten insan zekâsının yüksek ürünleri olamaz. Anlayamadıklarım bana yararsız geliyordu; anladıklarım canımı sıkıyor, hoşuma gitmiyordu. Bir sürü saçma, usanç veren şeyler, bazen anlamsız ya da tiksindirici öyle hikâyeler ki, gerçek olduğu zamanlar bana inanılmaz, uydurulmuşsa aptalca geliyordu. Önlü bir üniversite profesörüne yazarak listenin yanlış olup olmadığını sordum. Doğru, diye cevap verdi, ben de boynumu büktüm. Bütün bu kitapları, daha ilk sayfalarından beri dayanılmaz üç dördü dışında, okumak gücünü kendimde buldum.

İhtiyar bîr kadının kaçırılması üzerine kahramanlar adı verilen sürülerin bir kasabanın kale duvarları

dibinde on yıl boyunca birbirlerinin bağırsaklarını deşmeleri; ölüleri ve dirileri kötölemek amacıyla bir dirinin ölüler çukurunda yolculuğu; bir sıska deli ve bir şişko delinin dayak peşinde diyar diyar dolaşmaları; bir kadtn yüzünden aklını kaçıran bir savaşçının

ormanları!;) ağaçları köklerinden sökerek eğlenmesi; öldürülen bahasının intikamını almak için kendisini seven bir genç kız ile bir sürü adamı öldürten bir alçak; utanılacak şeyleri göstermek için evlerin damlarını açan bir topal şeytan; cüceler arasında dev, devler arasında bücür, her gittiği yerde rahatsızlık veren ve gülünç olan bir orta boylu adamın maceraları; komik birtakım belalara uğradıktan sonra bu dünyadan daha iyisi olamayacağını ileri siiren bir aptalın masalı; şeytan çarpmış bir üstadın, hizmetindeki üstat şeytan yüzünden uğradığı felaketler; canı sıkılıp kocasını aldatan ve nihayet kendisini zehirleyen taşralı bir kadının sıkıcı hikâyesi; yanında bir kartalla bir yılan bulunan bir peygamberin geveze ve anlaşılmaz çıkışmaları; fakir ve hummalar içinde bîr delikanlının ihtiyar bir kadını öldürüşü, sonra da, enayi, çaldıklarından yararlanamıyor ve gidip polise teslim oluyor.

Hiç karışmamış aklımla, bu derece yükseltilmiş edebiyatın henüz Taş DevrPndc olduğu yargısına vardım ve umutsuz bir düş kırıklığına kapıldım. Bir şiir uzmanı tuttum. Beni, bu eserlerin değerlerinin üsluplarında, biçimlerinde, dillerinde, betimleme ve düşüncelerinde olduğunu, öğrenim görmüş bir kimsenin onlardan pek büyük zevk duyabileceğine inandırmaya çalıştı. Kendisine, hemen bütün kitapları çevirilerinden okumak zorunda kaldığım için, anlatım ve biçimlerinin bana vız geldiğini, içindekilere gelince -gerçekten de öyle- eskimiş, anlamsız, saçma ve çılgınca şeyler olduğu cevabını verdim.

Danışma yüz dolara mal oldu, bir yarar da elde edemedim.

Bereket, bu eski eserler üzerine yargılarımı doğrulayan birkaç genç yazar tanıdım; bana okumak üzere kendi kitaplarını verdiler, onların bir hayli bulanık saçmaları içinde zevklerime daha uygun parçalar buldum. Bununla birlikte, içimde, edebiyatın kesin gelişmeler gösterebileceği konusunda bir şüphe kaldı: Büyük olasılıkla bir yüzyıla kalmaz, bu kadar geri ve az verimli bîr endüstriye kendini verecek kimse kalmayacaktır.

MUSTKİ

Netv Parihena», 26 Nisan

Güzel sanatları koruduğum Öğrenilince Makedonyalı bir tuesteci geldi. Tepesinde kırmızı, karmakarışık saçları, üç köşe bir suratı vardı. Bir dev. Isırgan yeşili pardösüsü dizkapakları-na ancak geliyordu:

- Ne yapmasını bilirsiniz?

- Ben yeni bir musiki buldum: Aletsiz musiki. Eski musiki bağırsakları inletmekten, maden boruları üflemeden, ölmüş eşek derilerini tokmaklamaktan başka bir şey bilmiyor. Ses meydana gecirmek için yapay araçlardan kendimi kurtardım, hiç beklenmedik etkiler veren, artık modası geçmiş bir sanat kolunda devrim başlangıcı olacak doğa! sesler için bir senfoni yazdım.

- Senfoninizin adı ne?

- Kuyruklyıldızların atlıkarıncası!

- Ne zaman dinleyebilirim?

- İki gün sonra.

üçüncü ghn, her şeyin hazır olduğunu haber verdiler. Konser salonunun dibi, gümüş rengi bir ipek perdeyle örtülmüştü, ne alet, ne de müzisyen görölüyordu.

Konserin başladığım uzun, iniltili, duvar yarıklarından esen poyraz sesi gibi bir ıslık bildirdi. Sonra perdenin arkasından, arı kovanlarına benzer, donuk ve aralıklı bir uğultu yüksekli. Görünmeyen bir fiskiyeden salıverilen bir su hortumu, boğuk fişkirmalarla uğultuya eşlik ediyor, aynı zamanda, çılgına dönmüş ege sesleri gibi tiz ve gıcirtılı bir melodi duyuluyordu. Fakat o anda, çöllerin yakıcı açlığını, yırtıcılığın Öfkesini, olanaksızlığın dehşetini veren aslan kükreyişlerinden muhteşem bir koro yükseldi ve hepsine egemen oldu. Perdenin ipeği titredi, arkadaşlarımdan bazıları sarardılar.

Birden her şey sustu: tik bölüm bitmişti.

İkinci bölüm, örslere vurulan bir sürü çekiçlerle açıldı, ardı sıra, bir motorun aksırır gibi patlamalarının güçlendirdiği, havai fişeklerin birbiri ardından atılırken çıkardıkları sesler duyuluyordu. Allegro'ının başlangıcını bir kristal ordusu ahenkle sallanır gibi cam şingirtıları haber verdi. Fakat bunları kadın bağirtıları Örtmekte gecikmedi. Gırtlaktan, boğulurken gelen bu bağırışlar, düzenli aralıklarla kışkırtıcı bir kahkahanın aşağılamalarıyla kesiliyordu. Dörtmala kaçan hayvanları gibi tarakalı ve kuru bir gümbürtü, ikinci bölüme de son verdi.

Üçüncüsü, parmak şakırtılarıyla başladı. Sanki perdenin arkasında sayısız el yazı makinelerine vuruyordu. Sonra, bir sağanak bitişi gibi, yavaş yavaş duyulmaz oldu ve aklıktan kızışmış dev kurtlarıne benzer ulumalar yükseldi. Bunlar bitince, İpckböceklerinin dut yaprakları arasındaki hışırtılarını hatırlatan, tomurcuklanan asmaların neşeli çıtırtıları ile serpilmiş bir vantilatör mırıltısı salonu kapladı. Buna kaynayan bir tencere gurultusu arı uğultusu halinde eşlik ediyordu. Sonra karatavuk gıdaklamaları, kumru dem çekişleri, baykuş ötmeleri ve ısrarla vurulan değneklerin kreşendosu...

Sonunda çekiçler vurulmaya, aslanlar kükremeye, eğeler gıcırdamaya, motorlar patlamaya, yeniden başladılar. Yavaş yavaş lokomotif düdükları, canavar düdükları, inlemeleri, silah patlamaları, klakson sesleri, bir sürü demir, zincir şakırtısı birbirine karıştı ve öyle şiddetli bir hal aldı ki, artık hiçbir ses fark edilmez oldu, yalnız korkunç bir böğürtü sanki yıkmak istediği duvarlar arasından gittikçe şişiyor ve kulakları sağır ediyordu.

Bunu izleyen sessizlik bize doğaüstü bir ferahlık, bir boşluktan yeniden doğuş gibi geldi. Senfoni bitmişti. Kimse alkışlamadı. Birkaç dakika sonra perdenin arasından, kan ter içinde ve çekingen, Makedonyalıının mısır püskülü göründü. Çini mavi gözleri bir iltifat sadakası yalvarışıyla yerlerinden fırlamıştı. Zerre kadar merhamet etmedim: Bu Balkanlı maskarada bir parçacık olsun gurur yoktu.

Krtesi gün bana, “Dev-Horozlar” adlı bir ikinci senfoni dinletmeyi önerdi. Reddettim. Kendisine imzalayıp verdiğim bin dolarlık bir çekle, mahzun gitti.

Bir hafta sonra bir başka besteci ortaya çıktı. New Parthe-non'un doğu kapısına muazzam sandıklarla gelmişti. Kendisini kabul ettim. Bu, bakırlaşmış, bıçak ağızlı, yüzüne hançer gibi saplı burmı ile bir Bolivyalı idi:

- Ben, dedi, sessizliğin musikisini icat ettim. İlk olarak siz dinlemek ister misiniz?

- Sessizlik musikisi mi?

- Bütün musiki sessizliğe doğru gitmektedir ve onun gücü sesleri ayıran aralardadır. Eski bestecilerin, sessizliği gizeminden çözebilmek için bu ahenkli desteklere henüz ihtiyaçları vardır. Fakat ben notaların gereksiz kalabalığını ortadan kaldırmak yöntemini buldum ve sessizliği aslındaki saf haliyle veriyorum.

Ertesi akşam konser salonuna giriyordum. Yirmi kadar icracı sahneye yarım ay şeklinde sıralanmışlardı. F.llcrinde bütün orkestralardaki bildiğimiz aletler vardı: Keman, viyolonsel, flüt ve trompetler. Hatta davul. Siyah giysileri içinde kıpırdamadan, mumyalaşmış duruyorlardı. Hiçbiri başını çevirmiyor, notasına eğilmiyordu. Daha iyi baktım. Beyaz gömleklerin üstündeki bütün başlar birbirine benziyordu: Yapay cesetlerin, balmumu mankenlerin esrarlı ve susan başları; hepsinde aynı cam gözler, aynı kırmızı dudaklar, hafifçe parlayan aynı l>embe burun.

Bolivyalı sahneye çıktı, uzun beyaz bir orkestra şefi değneğiyle uvertür için kürsüye vurdu. Kimse kıpırdamadı, tek ses duyulmadı. Fakat orkestra şefi hareket ediyor, yalnız kendisi tarafından duyulan ahenkleri dinliyormuş gibi gözlerini havaya kaldırıyor, sonra, tayf müzisyenlerin balmumu yüzlerine bakarak ve can çekişen bir lıayalet akla gcırcn kalça stçratış-larıyla sağa sola, çubuğu ile, bazen bir “pianissimo”, bazen bir “presto” işareti veriyordu. Kırk cam göz ona aciz bir kinle dikiliydi.

Sonunda, maestro başını eğip kıpkırmızı olmuş geniş kulaklarını son bir kez uzatarak bizlere zafer kazanmış bir gülümseyişle döndü.

Yürüdüm, defterimden bir çek kopardım, imzalamak tenezzülünde bulunmadan uzattım. Ertesi sabah, kurşunlu sandıklarıyla, pek hoşnut gitti. Haber verdiklerine göre şu mısraları mırıtdanıyormuş:

Para Marehar yo solo par lo tierra Non hay fuerzas en mi alma¹

O günden sonra evimde konser istemedim.

FORD'U ZİYARET

Detroit (Michigan), 11 Mayıs

İş yaptığım zamanlar, ihtiyar Henry Ford'a üç dört kez rastlamıştım; fakat bu sefer kendisiyle öze), “iş dışında” görüşmek İstedim.

Onu canlı ve sağlıklı, benimle konuşmaya, İçini dökmeye yatkın bir durumda buldum.

- Biliyorsunuz, dedi, sorun burada bir endüstriyi geliştirmek değil, geniş ölçüde bir düşünsel ve politik deneme yapmaktır. Kimse benim çalışmalarımın mistik esaslarım iyice kavrayamadı. Bu

esaslar pek basittir ve şöyle özetlenebilir; Dört eksi, dört artı ve bunların birbirleriyle ilişkileri. Dört eksi şunlardır: işçi sayısının orantılı olarak azaltılması; satılabilecek her birimin üretim süresinin azaltılması; üretilen her şeyin tip sayısının azaltılması ve nihayet satış fiyatlarının giderek azaltılması.

Dört eksi ile sıkı ilgili olan dört artı da şunlar: İşçi sayısını azaltacak şekilde makine ve aletlerin çoğaltılması; gündelik ve yıllık üretimin sınırsız artırılması; ürünlerin makine mükemmelliğinin artırılması, ücret ve aylıkların arttırılması.

Üstünkörü düşünenler ve geri kafalılar için bu sekiz amaç birbirine zır görünebilir, ama sizin gibi pratik bir adam elbet bunların arasında, ram bir uyum olduğunu anlayıverir.

Makineleri ve verimlerini çoğaltmak işçi sayısını azaltır. Bir şeyin üretim süresini kısaltmak gündelik verimi çoğaltır. Tüketiciyi özel zevklerinden vazgeçmeye zorlayarak tiplerin sayısını azaltmak üretimin artıp maliyetin düşmesini sağlar. Nihayet fiyatları azaltıp ücretleri yükseltmekle, olası alıcı sayısını ve satın alma olanaklarını artırıyorum, öyle ki, hiçbir tehlike olmadan üretimi de artırabilirim. Otomobil pahalı olur ve yanımda çalışanlar az para kazanırlarsa elbet onlar da az satın alırlar. İyi para ver, ucuz sat, herkes müşterin olsun, /.engin olmanın sırrı, bol bol para verip ertesi günü iflas ediyormuş gibi satmaktadır. Çekingenleri korkutan bir paradoks benim servetimin sırrıdır.

Sekiz ilkeme gelince, en idealin şu olacağı sonucuna varmak pek kolay: Hiçbir işçi kullanmadan hemen hemen bedavaya mal olacak ve gittikçe artan sayıda makine yapmak. Bu ideale erişebilmek için daha pek çok yıllara ihtiyaç olduğunu kabul ediyorum: Ben “ütopist”im, ama deli değilim. Bununla birlikte, kendimi bu olaya hazırlıyorum. Burada, Detroit’te adını “Münzevî” koyduğum bir fabrika yaptırmaktayım. Bir mücevher, bir rüya, bir mucize: İçinde asla kimse olmayan bir fabrika! Bitip de en son model makineleri yerleştirilince -bir kısmı yepyeni olan bunlar şimdi hazırlanıyor- işçiye gereksinim olmayacak. Zaman zaman bir mühendis “Münzcvî”yc kısa bir ziyaret yapacak, birkaç aleti herekete geçirecek, sonra çıkıp gidecek. Makineler her şeyi kendiliklerinden yapacak ve şimdiki işçiler gibi yalnız gündüzleri değil, geceleri, hatta pazarlan bile çalışacaklar. Zira Michigan kanunlarından hiçbiri motorların ve çarkların tatil günleri çalışmalarını yasak etmiyor. Akşamları, bir elektrikli tren, ambarlara “Münzcvî”nin yaptığı binlerce otomobili ve uçağı kendiliğinden götürecektir! Yirmi yıla kalmaz bütün fabrikalarım ona benzeyecek, otuz kırk mühendis, muhasebeci ve ambarcıdan başka çalışana gereksinim olmadan, her ay piyasaya milyonlarca makine süreceğim.

- Fikir, dedim, dahice ve eğer bir sorun olmasaydı, sistem de mükemmel; bu milyonlarca otomobili, uçağı ve traktörü kim satın alacak? İşçi sendikalarını ortadan kaldırırsanız alıcı sayısını azaltmış olursunuz.

Ford, çocuk gibi güzel ihtiyar yüzünü aydınlatan bir samimi gülüşle güldü:

- Bunu da düşündüm, dedi. O kadar ucuza o kadar çok makine yapacağım ki, dünya yüzünde hiçbir fabrikatör benimkiler gibi makine yapamayacak. Demek fabrikalarını dünyanın beş kıtasına mal verecek. Düşünün ki, daha birçok ülkede otomobil ve uçak pek yok. Reklam gücü ve banka denetimleriyle bütün milletleri onları kullanmaya zorlayacağım. Pratik olarak sınırsız ihracat yapacak yerim var demektir.

- Fakat af buyurunuz, yöntemleriniz öteki memleketlerin endüstrisinin büyük kısmını yok ederse,

bunlar makinelerinizi satın alacak parayı nereden bulacaklar?

- Merak etmeyiniz, dedi Ford, yabancı müşteriler bizim fabrikalarımızda üretmeyeceğimiz, dedelerinden kalma eşya ile borçlarını ödeyecekler; tablo, heykel, mücevherat, halı, eski eşya ve kitap, tarih eserleri, başka kopyası olmayan el yazmaları ve makinelerimizle bizim meydana getiremeyeceğimiz dalın başka şeyler. Asya'da ve Avrupa'da altmış uygarlık yüzyılının müzelere ve özel koleksiyonlara yığıldığı taklidi olanaksız servetler var. Avrupalılarda olduğu gibi Asyalılarda da her gün modern makineli aletlere sahip olmak merakı gittikçe artıyor, buna karşılık eski kültür eserlerine bağlılıkları azalıyor. Fillerindeki Rembrandt ve Rafael'leri, Velasquez ve Holbein'leri; Mayence Kutsal Kitapları ile Homeros'un eski metinlerini, Benvenuto Cellini'nin mücevherleriyle Fidias'ın heykellerini otomobil ve motor alabilmek için bizlere vermek zorunda kalacakları zaman pek uzak değildir. Böylece, dünya uygarlığının başlangıcına ait eserleri görmek için Amerika'ya gelmek gerekecektir ki, bunun birçok yararı arasında turizm endüstrilerinin ilerlemesi vardır. Nerede kaldı ki, fiyatları, maliyetin ucuzluğu yüzünden çok düşük olacak, öyle ki, en fakir milletler bile keyif uçaklarımla aile otomobillerimi satın alabileceklerdir. Biliyorsunuz ki, ben servet peşinde değilim. Kazancı amaç edinenler ancak geri, küçük fabrikatörlerdir. Milyarları ne yapayım? Eğer kazanıyorsam, kusur bende değil. Bu, başkalarını düşünmeyi ve insanlara hizmeti güden sistemimdir hiç de istemediğim sonucudur. Kendi hesabıma, ben keşiş gibi yaşarım: Yiyip içip giyinmem için bana günde üç dolar yetişir. Ben kazanç aramayan mistik bir adamım. Bir üretim ve satış mistiği. Fazla kazançlar canımı sıkar ve yalnız vergi dairesinin çıkarıdır. Ben, bilimsel ve insani bir amaç güdüyorum; bu da durmayan bir hareket, sınırsız üretim, egemen ve kurtarıcı makine dinidir. Herkesin bir uçağı olup bir saat çalışabildiği gün, ben de peygamberler sırasına gireceğim ve insanlar bana gerçek kurtarıcıları olarak tapacaklardır. Eh, şimdi, azizim Gog, bir şey içmez misiniz? Yoksa gizli gizli ayyaşlık ediyor diye size iftira mı ettiler?

Bu kadar mükemmel bir viski içtiğimi, bu kadar derin bir başka adamla görüştüğümü hatırlamıyorum.

Detroit'teki bu ziyareti öyle pek çabuk unutabileceğimi sanmıyorum.

ti

EVDE MUCİZE

New Parthenon, 17 Temmuz

Bir mucize görmeye her zaman büyük istek duydum ve bunun için de bilenlere başvurdum. Yolculuklarım boyunca her-hiri kendi ülkesinde olmayacak şeyler yapmakla tanınmış, şaşılacak güçte beş adam buldum, alıp getirdim, burada emrimde tutuyorum.

Bana pahalıya mal oldular. Hiçbiri, tazminat olarak yüklü bir para almadan memleketinden ayrılmak istemiyordu. Ama, öyle sanıyorum ki, dünyada hizmetçileri arasında en az beş keramet sahibi bulunan benden başka kimse yok. Bir tane olsaydı, aldanabilir, her zaman *keyfi* yerinde ve kıvamında olmayabilirdi, ama böylece, her istediğim zaman “emrime amade” bir mucize görme olanağı vardı.

Keramet sahiplerinden birincisi Tibetlidir ve adı Adjrup (jumbo'dur. Kendisinin bir “sarı lama” olduğunu ileri sürüyor; uzun yıllar, Tibet'in en tenha dağlarından birinde, bir “gompa”da yaşamış,

meşhur Ladak'lı Ralpa'nın çömeziymiş, bu sayede keramet sahibi olmuş.

İkincisi Orta Afrika'da Vambagveli Tıufas adlı bir zenciydi; kabilesi tarafından göğün ve yerin tek egemeni sayılıyordu.

Bengal'de iken, Hindistan'ın en sayılı fakirlerini çıkartan **Sanyasî"lerden meşhur Baba Bıharad'ı yanıma almayı ba

Dördüncüsü, Fmng-Yong, Çinli bir "Taoist" itli; doğunun en sayılı sihir ocağı "Tantrik" okuluna, önce öğrenci, sonra da öğretmen olmuştu.

Sonuncusu Volarcg, bir Avrupalıdır. Kendisinin, ermişlerin en eski geleneklerini bildiğini, gi/li bilimlerin batıdaki başkan-larından biri olduğunu ileri sürüyor. Nerede doğduğunu, o kadar zorladım, söylemedi. Dört beş dil konuşur, durmadan da yazar. İki metreye yakın boyu, Mongolların ve ihtiyar çocuk-larınkine benzer bir suratı var. Kan çıbanları ve şirpençesi olduğu için boynu daima sarıdır. Çocuk gibi, incecik ama saygı hissi veren bir sesi var.

Böyle seçilmiş kimselerle hilesiz mucize görmek isteğimi gidereceğimi sanıyordum. Hiç olmazsa son günlerde birtakım yanlış hesaplar, boş ümitler yüzünden peşimi bırakmayan korkunç can sıkıntısına, bu ara sıra bir değişiklik getirebilirdi. Ama bizim ünlü büyücülerden, bir yıldır yanımda yiyip içtikleri halde, bugüne değin mucize denilebilecek bir şey görmek nasip olamadı.

İyi niyetleri yok diyemem. Ne zaman içlerinden herhangi birine şaşılacak bir şey göstermesini emirtsem, elinden geleni yapmaya çalıştı. Mucizenin biçimini ve zamanını seçmekre kendilerini serbest bırakıyor, verilecek her süreye razı oluyordum. Doğrusu çok parlak vaadlerde bulunuyorlardı. Tıufas, güzel havada yağmur yağdıracağım ve bir fırtınayı durduracağını söylüyordu; Fang-Yong her dediğimi yapacak cinler göstereceğinden emindi; Adjrup Gumbo gözümün önünde bir ölüyü diriltmeye ve istediğim ölü ile l>cni konuşturmaya hazırdu; Baba Bıharad yerçekimi yasalarını yok etmekte uzımdı. Bir gün, hiçbir yardım olmadan havalanacağına, kaybolana kadar yükseleceğine, sonra ben çağırınca ineceğine güvence veriyordu; en son, Volarcg eşyayı, uzaktan, elini sürmeden kıpırdatabileceğim veya kıracağını, maddenin niteliğini değiştirebileceğini, altın yapacağını, konuşan hayaletleri çağırabileceğim ve beni gizli alemin egemeni kılacağını bildiriyordu.

Ama her deneme boş çıktı. Bir gün mucizenin olabilmesi için gerekli bir taşın ya da tütsünün bulunamadığı fark edili-yordu, bunları Asya'dan ya da Afrika'nın göbeğinden getirtmek için de aylarca beklemek gerekiyordu. Bir başka sefer, kozmik güçlerin veya yıldızların kavuşmaları uygun değildi, töreni geri bırakmak zorunda kalıyorduk, yahut, keramet sahibi kaskatı kesilip düşünüyordu. Kendine gelince, bunun hazırlıkları öğrenen düşman bir başka büyücü tarafından yapıldığını söylüyordu.

Volarcg, yeraltında bir mağara olmadıkça hiçbir keramet gösteremeyeceğini bildirdi. Mağaranın duvarları bazalt taşından örülmüş olacak, tarifi üzere ve işaret edeceği yerde yapılacak, içinde üç ayaklı buhurdanlar, ölmüş ermişlerin kemiklerinden çubuklar ve bir mihrap bulunacaktı. Mağarayı, parkın en ücra köşesine, istediği gibi yaptırttım. Ama Volarcg'e kalırsa, ne olduğu belli değil, fakat esaslı bir şey hep eksik kalıyordu. Doğrusu bana en pahalıya mal olan ve en az verimli de bu mağara idi.

ötekiler, boşuna vaat ettikleri mucizeler yerine ara sıra bazı elçabuklukları öneriyorlardı, önceleri sesimi çıkartmıyordum. Sahtekârlıklarını sonradan meydana çıkartıp eğlenecektim. Nihayet dolarlarımı pencereden atmak da istemem. Kendimi aptal yerine koydurmamak için hokkabazlığa, ispritizmaya ve fakirlere ilişkin kitaplar aldırış, okumuştum, öyle ki hiçbir hilenin kurbanı olmam ihtimali kalmamıştı.

Bir gün, uşaklarımdan biri öldü. Adjrup Gumbo önce diriltmeyi üzerine aldı, ölüyle birlikte odaya kapandı, birkaç saat sonra, dumanla doldurulmuş odaya beni çağırttı. Tütsü kokulan ve bulutları arasında zavallı uşağımın başını ve ayaklarını oynattığını farkettilim. Pencereleleri açtırdım ve gördüm ki, Tibetli büyücü, lamaların bilgilerinden çok Avrupalıların elektrik akımından yararlanmak istemiş. Ertesi gün, sözde diriltilmiş uşağı komşu mezarlığa gömdürdük.

Baba Bıharad, gözlerimin önünde, ünlü tohum mucizesini yapmaya razı oldu. Hiirukirazi tohumu toprağa gömölüp sulanıyor, bir iki saat içinde ağaç olup yemişini veriyordu. Ancak, elime bir kazma alıp, bu kerametın sırrının bana hiç de yabancı olmadığını gösteriverdim. Gerçekte, bu küçük bitki, bir mantar tabaka üstüne konup, önceden toprağa gömölüyor, sulandıkça, mantar onu yükseltip ortaya çıkartıyordu.

Fang-Yong, loş bir odada yeşilimtrak bir şekil ortaya koydu. Ona göre bu, yeraltı dünyasının en dehşetli ecinnilerinden, korkunç Fang Ling'lerden biriymiş. Cep fenerimi yakıverince, her şey aydınlandı. Aşçı yamaklarından bir zenci, bfr şişe cin karşılığında bu rolü yapmaya razı olmuş ve bir yeşil örtüye bürünmüştü.

Tıufas'a gelince, iri iğneler saplanmış isli ve yağlı vücudunu seyretmekle yerindim. Birkaç yerinden kan damlıyordu, ama onu beslemek için sarf ettiğim paranın yanında hiç sayılırdı.

Artık bu işe yaramaz üfürükçüleri başımdan savmalıyım. Volareg, iki metre yüksekten, uygun hava yokluğundan, vecde gelememekten şikâyet ediyor, bu maddeci memlekette manevi enerjilere yer olmadığını ve nihayet benim şüpheciliğimin, gö-rünmeyen şeylere inancım bulunmayışının kendisinin ve meslektaşlarının gücünü hiçe indirdiğini söylüyor.

Kayda değer bir nokta: Beş üfürükçü pek dost oldular ve öyle bir iştahları var ki, yemek yerken görenler... mucize sanırlar.

15

ADANIN HİKÂYESİ

New Partbenotı, 6 Kasını

Cumartesi akşamı, yirmi yıldır görmediğim biri ansızın karşıma çıktı. San Fransisko'ya ilk gittiğim zamanar, Pat Ca-irness ile beraber açlık ve korkunun ne öldüğüne öğrenmişim. Zeki ve becerikli bir İrlandalı olan Pat, beni birkaç kez ümitsizlikten kurtardı. Doğu taraflarına geldiğimden beri kendisinden söz edildiğini hiç duymamışım.

Adını söylemeden karşıma çıkınca, tanıyamadım. Hem rengi, hem de kalıbı değişmiş gibi geldi. Teni

beyaz bir kamış iken, esmer kabuklu bir meşe olmuştu:

- Gezgin oldum, dedi, ilk yıllar ihtiyaç yüzürden, sonra da merak...

Görmediği ülke, aşmadığı deniz, gezmediği, geçmediği yol kalmamış. Sekiz dil ve yirmi kadar lehçe konuşuyor. Değişiklikten hoşlanan herkes gibi birçok meslek denemiş; ırgatbaşı olmuş, korsanlarla ortaklık etmiş, yılan alıp sarmış, sihirbaz, sahte Buda papazı, çöl kılavuzu olmuş. Anılarını /azsa, Mcl-ville ve Jack London'un kılavuzlarından daha zengin olurdu.

Bununla birlikte artık macera çağının geçtiğini, yeryüzünde uygarlık ve gezgin izine rastlanmayan, beyaz insanların girmediği tek orman ya da çöl bulmanın hemen hemen olanaksız olduğunu da söyledi. Bütün gezilerinde denizcilerin o güne kadar bilmedikleri, haritalara geçmemiş, yalnızca bir adaya rast-

Bu, Pasifik'te, Yeni Zelanda'nın kuzeyindeydi, Sandviç adalarından herhangi birinden pek de büyük değildi. Adada yüzyıllarca önce kayıklarıyla oraya düşmüş birkaç yüz Male-nezyalı Papu yaşıyormuş.

Pat Cairness anlattı:

- "Büyük adanın tuhaflığı, dedi, manzarasında değil.* Hemen hemen öteki Pasifik adaları gibi. Halkında değil. Onlar da ırklarının âdetlerini, geleneklerini değiştirmemişler. Garip olan şey şu: Kabile reisleri, adanın belli sayıda insan besleyeceğini yıllardan beri kabul etmişler. Tam sayı yedi yüz yetmiş. Adanın büyük kısmı dağlık. Denizde de balık bol değil. Dışarıdan da beklenecek bir şey yok. Onlardan sonra kimse bu adaya uğramamış, ilk gelenlerin çocukları ile torunları ise büyük gemi yapma sanatını unutmuşlar. Bunun sonucu, kabile reisleri, pek eski zamandan beri, çok garip bir kanun çıkartmışlar: Her doğum, bir ölüme sebep olacaktır, ta ki ada halkının sayısı hiçbir vakit yedi yüz yetmişi aşmasın, öyle sanıyorum ki, böyle bir kanunun dünyada eşi yoktur. Büyücü ve savaşçılardan seçilmiş kurul onu şiddetle uygulatıyor. Bütün dünyada olduğu gibi, doğum sayısı ölümünden fazla, öyle ki, her yıl, dünyadan uzak kalmış bu bahtsızlardan on ya da yirmi kişi kabilece ölüme mahkum ediliyor.

Açlık korkusu, Papu kabile reisleri kurulunu pek ilkel, fakat açık bir nüfus sayımı sistemi yaratmaya götürmüş. İlkbaharda yapılan toplantıda, doğanların ve ölenlerin listesi okunuyor. Yirmi doğum ve sekiz Ölüm varsa on iki kişinin, topluluğun korunması için kurban edilmesi gerekiyor. Bir umanlar, dediler, en yaşlıların ölmesi usulmüş, ama kurul üyelerinin çoğu yaşlılardan olduğu için, bunlar bir biçimine getirip, işi kadere ve talihe bıraktırmayı başarmışlar. Ada halkından her birinin, üzerinde resimle ya da işaretle adı yazılı bir tahta parçası var. Korkunç gün gelince, bu tahtalar, kurulun toplandığı kulübeye, gömülü bir kayığın içine konuluyor. Büyücülerin en yaşlısı eline bir kürek alıp dikkatle karıştırıyor. Sonra bu iş için eğitilmiş bir köpek kayığa giriyor, tahtalardan birini alıp büyücüye getiriyor ve kaç kez gerekliyse o kadar sefer bunu tekrarlıyor. Kaderin gösterdiği kurbanların ailelerine veda etmek ve en hoşlarına gidecek şekilde kendilerini yok etmek için üç günlük süreleri var. Eğer üç gün sonra intihara cesaret edememiş biri kalırsa en güçlüler arasından seçilmiş dört kişi onu yakalayıp deriden bir torbaya tıkar, içine taşlar da koyup denize atarlar.

Böyle anlatmak kolay ve mantıklı geliyor, bir bakıma. Ama, bu kanunun dehşeti, feci ya da gülünç

Chicago, 3 Nisan

Bu sabah, Asya gezimde nerelere uğrayacağımı düşünürken, elli yaşlarında, sevimli, biraz da gereğinden fazla saygılı biri geldi, çok önemli şeyleri benimle baş başa görüşmek istediğini bildirdi.

Yalnız kalınca alçak sesle sordu:

- “İd”in ne olduğunu biliyor musunuz?

Şimdiye kadar böyle bir şeyden söz edildiğini duymadığımı itiraf zorunda kaldım.

- Zaten, dedi, kuşkusuz yoktu. Böyle olması da daha iyi. Birazdan anlatacağım, bu gizli bir örgüttür ve şef erim, sizin de buraya üye olmanızın çok arzu edildiği düşüncesindedirler.

İlk önce bunun da Ku-Kluks-Klan gibi bir şey olduğunu sanarak hiçbir gizli örgüte girmek istemediğimi bildirdim:

- Size, dedi, ‘İd’in ne olduğunu söyleyince düşüncenizi değiştireceğinize eminim. Adı, gördüğünüz gibi iki harfin yanya-na gelmesiyle ortaya çıktı, örgütümüzün asıl adı ‘İnsan Dost-lan’dır, hiçbir maddi çıkar peşinde değildir. Adlarını şimdilik bildircıneyeceğim kurucular şu noktadan hareket etmişlerdir: İnsanların gittikçe çoğalmaları bizzat kendilerinin rahat ve huzuru için tehlikelidir. Endüstri, ziraat ve sömürge politikasının bütün çabalarına karşın, kısa sürede, ziyafet ile çağrılı sayısı arasında çok büyük bir oransızlık olacaktır. Malthos’un hakkı vardı, tek hatası facia tarihini pek yakın hesaplamasında oldu. Kuşkusuz doğa, depremler, volkan patlamaları, salgın hastalıklar, kıtlıklar ve savaşlar, İnsan cinsine zaman zaman kayıplar verdiriyor. Otomobil kazaları, uyuşturucu maddeler ticareti ve intiharların artışı da, bir süredir gezegenimiz nüfusunun azalmasına yardım ediyor. Fakat, rastlantıların bu lütfü -diyelim- doğumların artışını karşılayacak kadar değildir, nerede kaldı ki, bu çeşit ölümler kurbanlara çok acı çektiriyor. Buna nasıl bir çare bulmalı? Henüz kıtlık başlamadıysa da, payımıza düşecek yiyecekleri azaltmak zorunda kalacağımız tarih uzak değildir. İşte ‘İd’ burada devreye giriyor. Yaşamaya az layık olanları rasyonel bir şekilde yok etmeyi üzerine alıyor, örgütümüzün adı, ilk çalışma döneminde ‘gizli, sakat ve zayıflan bulma’ adını alabilirdi. Doğa afetlerinin -salgın hastalık ve savaş gibi- sakıncaları şunda ki, gençler, masumlar ve sağlam insanlar telef oluyorlar. Eğer, dünyayı kalabalıktan kurtarmak gerekiyorsa, her şeyden önce gereksizleri, tehlikelileri ya da yeteri derecede yaşamış olanları ortadan kaldırmak doğru olur. Deprem ve kolera kördür, bizim ise gözlerimiz, hem de İyi gören gözlerimiz var. Bu bakımdan örgütümüz, pek gizli bir şekilde, zayıfların, iyileşmeleri olanaksız hastaların, ihtiyarların, ahlaksızların ve suçluların, kısacası yaşamaya hakkı olmayanlarla acı çekmek için yaşayanların ya da hayatları topluma ağır fedakârlıklar yükleyenlerin hiç acı duymadan, haberleri olmadan yok edilmelerine girişiyor.

Elimizdeki araçlar var olanların en mükemmelleridir: İz bırakmayan zehirler, yüksek dozlu iğneler, bayıltıcı ve zehirleyici gazlar! Birçok doktor, hastabakıcı ve hizmetçi örgütümüze kayıtlıdır. Bunlar insani kararlarımızın uygulanmasını kolaylaştırıyorlar; çok olumlu sonuçlar alıyoruz. Bundan başka bir dostu, akrabadan bîrini ya da tamamen yabancı kimseleri ortadan kaldırmak için yapılan her özci başvuruyu karşılayacak bütün önlemleri alarak gerekeni yapıyoruz. Boş İnanışlarla gözleri bağlanmış genel ahlak bizim bu iyi hareketlerimizi, kabul etmek şöyle dursun, henüz hoşgörülle karşılayacak duruma bile gelmediği için, pek gizli davranmak zorunda bulunuyoruz.

Şimdiye kadar içimizden kimse yakalanmadı. Bütün bu engellere karşıtı ‘İd’in kuruluşundan beri

ölüm istatistikleri insancıl etkinliklerimizin pek yararsız olmadığını göstermektedir.

Bu ‘sağlamcıl’ şubemizin yanında, ‘İd’in, adına 'ahlakçı' diyebileceğimiz bir şubesi daha var. Ne yazık ki, kanunun cezalandırmadığı ya da polisin meydana çıkaramadığı suçlar çoktur, örgücümüz bunlara karşı gerektiği şekilde davranıyor. Ahlak profesörleriyle hukukçulardan oluşan bir kurul bu ve öteki şehirlerde, ceza görmeleri gereken kimselerin bir Üstesini çıkartmak işini üzerine almış bulunuyor. Verilen hükümlerin uygulanması meselesine gelince; suçluları cezalandırmak için işi pek gizli tutacaklarına güvence veren gerçek y.ı da amatör katillere başvurmak zorunda kaldık. Bunlar hırsızların, hasislerin ve hile yapanların mallarını çalıyorlar; çocuklarına ve emirleri altında bulunanlara sistemli biçimde kötü davrananları kapatıp dövüyorlar; gururlu kimselere burunlarını yere sürtecek muameleler ediyorlar; kumarbaz ve kaçakçılara tehdit mektupları gönderiyorlar; namussuz spe-kılasvoncuları, çalınmış mallara yataklık edenleri ve öteki zararlı ya da ahlaksızları çeşitli biçimlerde cezalandırıyorlar. Kısacası, bu gibi olaylarda misilleme yöntemini uyguluyoruz: Cinayete karşı cinayet. Fenalığı cezalandırmak için fenalık yapmak zorunlu oluyor, fakat niyetlerimizin niteliği bizi bağışlatıyor.

Gördüğünüz gibi, ‘İd’in gerekli ve saygıdeğer iki ödevi var: Bir taraftan nüfus artışı tehdidi altında hayat standardının altüst olmasını önlemek; öte yandan kanunun cezalandırmadığı ahlaksızlıklar ve suçlarla savaşmak. Bu gereksizlerin ortadan kaldırılması ve toplumun temizlenmesidir. Böyle iki taraflı davranışımızla insan soyunun hem maddi, hem manevi iyileşmesine yardım ediyoruz ve vicdanımız rahat olarak ‘İnsan Dostları' adımızı taşıyabiliriz.”

“İd”in geveze havarisini sonuna kadar söyledim. Her şeyi öğrenmek istiyordum ve itiraf edeyim ki, ileri sürdüğü kanıtları beğenmedim değil. Benim gibi her türlü ahlak ve din bağlarından kurtulmuş herkes bu yolda bir düşüncenin karşısında

olamaz. Eğer bundan başka bir hayar yok ve yaşamak dünya ziyafet sofrasında iyi bir yer edinmek ise, “İnsan Dostları”nın programı mantıklıdır ve bilimsel düşüncelere uygundur. “İnsan Dostları”na kaydedilmeme sadece başkalarına gizli bağlarla zincirlenmeye yönelik nefretim engel oldu. Bununla birlikte ve misillemeden çekindiğim için “İd” temsilcisine ümitler verdim. Dört gün sonra Şikago’ya ve Çin’e gidiyorum. Dönüşte düşünürüz.

BIRAKILMIŞ ŞEHİR

Asya’da gördüğüm en harikulade şehir, hiç kuşkusuz, bir cikin akşamı, Hamil’in doğusunda, çölün göbeğinde, benim bulduğum bir şehirdir.

Turfan’da bin bir güçlkle kurabildiğim kervan, Amerika’da ve Avrupa’da lüks trenlere alışmış bir adamın hoşuna gitmeyecek kadar ağırdı. Üç konak sonra, Mongo) deveçiler o kadar sinirime dokunmaya başladılar ki, önüme çıkanı kamçılammamak için kendimi zor tutuyordum. Erzak almak bahanesiyle Hamil’c uğradık, ama bir türlü aynlamıyorduk. Yapılacak, görülecek hiçbir şey olmayan bu feci şehirde kalmaktan-sa, kervanbaşı Gitaj’a atlarımıza binip çöle gitmeyi, kervanı orada beklememizi söyledim.

Sabah erkenden uzun kıllı, küçük ama çevik atlarımıza binip doğuya doğru yola çıktık.

Hava soğuk, ama duruydu. Sonsuz bozkırın seyrek, kısa otları arasından yol dümdüz uzanıyordu. Saatlerce, sessiz, kimseye rastlamadan at üstünde ilerledik. Kum tepelerinin eteğinde mola veriyor, yanımıza aldığımız kavurmadan yiyorduk. Gitaj çalı çırpı yakarak bana Moğolların ünlü içkisi olan tereyağlı çaydan hazırladı. Solgun bir güneş altında hayvanlarımız otliyordu. Sonra yeniden bindik, gün batana kadar ilerledik. Gitaj, yolumuzun üstünde bir ağıla rastlamamız gerektiğini ileri sürüyordu. Ama göz alabildiğine, tüten tek ocak yok-

tu. Alacakaranlıkta yol ancak belirliyordu. Çölü sınırlandıran çizgi üstünden, doğudan bir dolunay yükseldi.

Hayvanlarda yorgunluktan eser görünmüyordu, en iyisi ilerlemektir. Hainil'e dönmek hem bütün bu yolu yeniden tepmek demektir, hem de sabaha kadar sürecekti. Gitaj, sonsuzluğun bcyazımtrak tozlarında, sanki neredeyse ulaşacağımız ağıldan bir belirti arıyordu. Ay yükselmişti, atlar kişniyorlardı, ne bir ağacın ne de bir tepenin bizi koruduğu buz gibi gece rüzgârı esmeye başladı. Ara sıra etrafı dinlemek ve bir yudum votka içmek için duruyorduk. Ne bir çadır, ne bir ses, ne de çıt var. Saatime baktım, on olmuştu, demek on altı saatten beri yoldaydık. Atlar, lagarlaşmıştı, neredeyse serilecektiler.

Birdenbire karşımızda, yarım mil uzakta, uzun, yüksek, hacimli çizgili bir gölge peyda oldu. Gitaj bunun ne olduğunu bilmiyordu. Bazı yerlerde, gölge bir kule gibi dimdik yükseliyordu. Yaklaştıkça, bir şehrin surlarına benzettim. Gİtaj her zamankinden fazla susuyor, sorularına karşılık vermiyordu.

Aldanmıyormuşum. Sonbahar mehtabının beyaz tülleri arkasında, yuvarlak nöbetçi kuleleri ile yüksek duvarlı muazzam bir kale -bir şehir- karşımıza dikilmişti.

Sevindim: Bu duvarlar, bir sığınak, bir otel, bir yemek, bir yatak, selamet demektir. Fakat Gitaj hep susuyor, buraya gelmiş olmaktan hiç de memnun görünmüyordu. Şehrin adım sordum, söylemedi. Yalnız:

- Girmemek daha iyi olur, dedi.

Anlamıyordum. Gayet yüksek, üstüne iri başlı demir mihlar çakılı, ahşap bir kapının önüne gelmiştim. Kapalıydı. Tüfeğimin dipçisi ile hızlı hızlı vurdum. Kimse cevap vermedi. Gitaj attan inmiş, geride düşünceli duruyordu.

Kapının açılmadığını görünce duvar boyunca bir başka kapı bulınak için ilerlemeye başladım. Yarım inil ötede, iki kulenin ortasına, tünel ağzına benzer karanlık ve geniş bir kemer açılıyordu. Oradan girdim, fakat yirmi adım sonra at durdu. Kemerin dibinde kapalı bir kapı daha önümüze çıkmıştı. Vurdum, cevap çıkmadı. Kocaman kanatların ardından hiçbir ses duyulmuyordu.

Oradan da kalın duvarın çevresini dolaşmak üzere çıktım. Surlar, ucu bucağı gelmeyen kayalıklar gibi, تنها, sivri, alçak, yüksek, harap uzayıp gidiyordu. Cümle kapısının az ilerisinde bir gizli kapı buldum. Kapı, üzerinde kararmış, mermerden ve ay ışığında bana sarmaş dolaş olmuş insan başlı İki yılan gibi görünen oymalarıyla ayan beyan görünüyordu.

öteki gibi o da kapalıydı ama zorlayınca açılacak gibi geldi. Gitaj'ı çağırıp yardım etmesini emrettim;

omuzlaya omuzluya çürümüş kanatlar açılıverdi.

Gitaj benimle içeri girmeyi reddetti. Onu bu kadar bitik görmemiştim:

- Gitaj, dedi, bekler burada, Gitaj girmek yok. Siz de girmek yok, çok iyi.

Dinlemedim. Atım yorulmuştu ama etrafımızda evlerin bulunuşu onu diriltir gibi oluyordu. Dar, تنها, ıssız bu sokakların labirentine daldım. Kapılarda, pencerelerde tek ışık görünmüyor, ses duyulmuyordu. Hiçbir hayat eseri yoktu ve her taraf sımsıkı kapalıydı. F.vler alçaktı, görünüşe bakılırsa fakir ve bakımsızdı.

Ay ışığı ile aydınlanan geniş bir meydana çıktım. Etrafta, insan demlemeyecek kadar büyük yüzler görür gibi oldum. Yaklaşınca bunların taştan hayvan heykelleri olduğunu anladım. İçlerinde aslan, deve, at ve bir ejderha vardı.

Buradaki evler daha yüksek ve daha muhteşemdi, ama hepsi ötekiler gibi kapalı ve sessizdi. Kapılara vurup haykırdım. Ne bir tanesi açıldı, ne de cevap veren oldu. Bu sessiz kâbusu ne bir ayak sesi, ne bir köpek uluması, ne bir at kişnemesi gelip bozuyordu.

Başka yollardan geçip başka meydanlara çıktım. Şehir çok büyüktü, daha doğrusu bana öyle göründü. Muazzam bir manastıra benzer bir binanın iri kubbesinin üzerinde ışıltılar far-keder oldum. Gözetlemek için durdum. Bir kanat çırpması bunların gece kuşları olduğunu anlattı. Şehirde canlı başka bir şey yoktu. Sokaklardan birinde, bir kapının gölgesinde beya-zımtrak bir şeyler leke yapıyordu. Attan inip elektrik fenerini yaktım, bunun, paslanmış zincirleriyle duvara hâlâ bağlı üç köpek iskeleti olduğunu anladım.

İssız şehirde, yorgun atımın nal seslerinin yankısından başka bir şey duyulmuyordu. Bütün sokaklar kaldırım döşeliydi, fakat taşlar arasında pek az ot bitmişti. Şehir birkaç hafta, bilemediniz birkaç ay evvel bırakılmışa benziyordu. Binalar oldukları gibi duruyordu, pencerelerin kırmızı lâle boyalı tahta kepenkleri dikkatle örtülmüştü, kapıların demir kolları, kilitleri vurulmuştu. Akla ne yangın, ne deprem ne de katliam gelebilirdi. Sanki şehrin halkı toptan bir karar alarak, hep beraber ve sükûnet içinde çekilip gitmişler gibi her şey yerli yerin-, de düzgün duruyordu. Bu, kitle halinde bir ayrılıştı, tahrip veya firar değil. Yerde bir kadın mantosu ile içinde bakır ufak paralar olan bir çantadan başka bir şey bulamadım.

Etrafı dinlemek üzere durduğum vakit kurtların kemirtileri ile farelerin kaçışlarından başka ses duymuyordum.

Binaların birbirine uymayan gölgeleri arasına ay ışığının aksettirdiği uzun geometrik gölgeler ortasından gidiyordum. Büyük, tuğladan yapılmış bir saraya vardım. Bir hisara benzeyen bina ya bir kralındı, yahut da bir hapisane. Cümle kapısının önünde, iki tunç dev, küflenmiş zırhları içinde iki savaşçı, ölmüş asırların nöbetçileri gibi dikiliyor, gözlerinin boş çukurları ile hain hain bana bakıyorlardı.

İnsanların bıraktığı, çöl ortasında ıssız bu tayf şehrin bütün dehşetini o zaman duymaya başladım. Ve ay ışığında, yalnız rüzgârların dolaştığı meydanların ve sokakların dolambaçlarında kendimi müthiş

surette yalnız, tamamen yabancı, milletimden kesin olarak ayrı, adeta zaman ve hayatın dışında duydum. Belki açlık ve yorgunluktan, belki de... korkudan ürpermelerle sarsılıyordum. Şimdi atım, başı yere eğik, ağır ağır yürüyordu, o da, zaman zaman duruyor ve titriyordu.

Bereket versin girdiğim gizli kapıyı bulabildim. Gitaj, postuna sarılmış uyuyordu. Şafak sökerken uzaklarda bir duman gördük; bu, dün akşam aradığımız ağıldı. Kervan iki gün sonra gelip bizi buldu.

Bütün Mongolİstan’da kimse bu bırakılmış şehrin adını ba-»a söylemek istemedi. Fakat bazen, Tokyo’da, San Fransis-ko’da, Berlin’de onu korkunç bir rüya halinde görür, uyanmamak isterim. Ve içimde derin bir sıla yarası açılır, onu tekrar görmek için büyük bir arzu duyarım.

GANDİ’Yİ ZİYARET

Ahmedâbâd, 3 Mart

Hindistan'dan, en büyük Hintliyi görmeden ayrılmak istemedim. Onun için, iki gün evvel, Gandi’nin oturduğu Satyag-ha-Ashıram’a gittim.

Mahatına beni çıplak bir odada kabul etti. Yere oturmuş, boş bir çıkırıgın yanında kendi iç alemine dalmıştı. Potoğrafla-rındakinden daha çirkin, daha sıska görünüyordu.

Dereden tepeden konuşurken dedi ki:

- “Neden İngilizleri kovmak istediğimizi soruyorsunuz. Sebebi gayet basit: Tamamen Avrupalılara özgü bu fikri bana ilham eden bizzat tngiizler oldu. Benim düşüncem, kafam uzun müddet kalmış olduğum Londra'da teşekkül etti. Şunu öğrendim ki, hiçbir Avrupalrtnillet bir başka milletin insanları tarafından idare edilmeye, onların emri altında olmaya tahammül etmez. Bu milli ağırbaşlılık ve bağımsızlık duygusu bilhassa Ingilizlerdc çok gelişmiştir. Kendi evimde lıgilizlerin olmasını istemiyorum, çünkü l>cn Ingilizlere fazla benziyorum. Eski Hintliler dünya yüzünde olan bitenle, hele politika ile hiç ilgilenmezlerdi. “Atman”, “Brahma”, “Mutlak Vücut” düşünceleri ile kendilerinden geçerek kâinatın ruhunda kaybolup erimekten gayri bir düşünceleri yoktu. Onlar için hayat, dış âlem, evham ve hayallerden örülmüş bir yalan dünyaydı, önemli olan, önce ilahi aşk, sonra ölüm yolu ile bundan kur-

Kılmaktı. Fetih neticesi buraya giren İngiliz ve genellikle Batı kültürü, bizim hayat hakkındaki inancımızı değiştirdi. Bizim ılıyorum, yani aydınlardan bahsediyorum, zira halk kitleleri, Avrupa’nın bize gönderdiği hürriyet mesajlarına kulak asmamaktadır. Batı fikirlerini benimseyen ilk Hintli ben oldum ve kardeşlerimden daha az Hintli olduğum için onların rehberliğini üzerime aldım.

Kitaplarımı okumuş ve propagandalarımı takip etmişseniz, kültürümün, politika ve fikir eğitiminin beşte dördünün Avrupa asıllı olduğunu görmüşsünüzdür. Benim hakiki hocalarım lölstoy ile Ruskin’dır. Karşı koymak teorim “CcmînHikten fa/la, özünü Hristiyanlıktan almaktadır. Ben Eflânın’u tercüme cnim, Mazzini’yc hayranım, Bacon, Cariyle, Böhme üzerine incelemelerim var, Emerson ve Carpenter’den çok yararlandım. İtaatsizlik lüzumu üzerine fikirleri Concord’un münzevi filozofu Thorcau'dan aldım ve makine aleyhine yaptığım propaganda, 1811 ile 1816 arasında Ned Lud ve taraftarlarının İngiltere’de yaptıklarının aynıdır. Nihayet çıkırıgın şiirselliği, bana, Gocthc’nin

Paust’undaki Margeurite faslını okurken göründü.

Görüyorsunuz ki, teorilerimi Hint’ten değil Avrupa’dan ve bilhassa İngilizce yazan yazarlardan almış bulunuyorum. Tasavvur ediniz, ben “Bihagavad Gita”yı 1890 yılında ilk defa Londra’da okudum, buna da beni bir İngiliz kadını, Mrs. Be-sant teşvik etti. Şayet bugün Müslüman, Parsî veya Hristiyan biiinin Hintlileri birleşmeye davet ediyorsam, bunu, dinlerin birliğini ilan etmiş olan ve tamamen Avrupalıların ortaya çıkardığı bir akideyi izleyerek yapıyorum. İlaveye lüzum yok, sınıf farklarını kaldırmak fikrini de Büyük Fransız İhtilalinin rşılık prensiplerinden alıyorum.

XIX. asır Avrupa tarihi, üzerimde, katî tesirler yaptı. Örneklerin, İtalyanların, Polonyalıların, Macarların ve Kuzey Slavla* rmm yabancı hâkimiyetinden kurtuluş savaşları gözlerimi açtı. M.izzinî benim peygamberim oldu. Ve İrlanda’nın “Home Ru-Ic” teorisi burada adına “Hint Svarai” dediğim harekete örnek oldu. Yani ben Hindistan’a, Hint zihniyetine tamamen yabancı bir prensip getirdim. Tevekkül ve metafizik içinde yaşayan Hintliler politikayı daima aşağı bir meşguliyet saymışlardır. Şayet, derler, bir hükümet lazımsa ve bunu kurmak isteyenler de varsa yapsınlar, bir angaryadan daha kurtulmuş oluruz. Hintli ruh âleminde yaşar ve ebediliğin yolunu arar. İdareyi ellerinde tutanların yerli Racalar veya yabancı imparatorlar oluşu ona vız gelir. Asırlarca Mongol ve Müslüman hakimiyetine tahammül edişimizin sebebi budur. Sonra Fransızlar, Hollandalılar, Portekizler ve ingitizler geldiler; kıyıları ticaret evleri kurdular, içerilere girdiler; biz aldırış etmedik. Bugün Avrupalıları kovmak arzumuzun tek sorumlusu Avrupalıların kendileridir diyorum size! Onların fikirleri bizi değiştirdi, bizi Hintlilikten ayırdı ve hocalarımızın talebeleri olunca, artık hocalardan kurtulmak arzusu duyduk. İngiliz fikirleriyle en fazla yoğurulmuş adam, benim! Bunun için İngiliz aleyhi hareketin başına geçmek bana düştü. Mesele, burada, Avrupalı gazetecilerin yazdıkları gibi, Batı ile Doğu savaşı değildir. Tam aksi: Avrupalılaşıma hareketi Hindistan’a o kadar yerleşti ki, Avrupa’ya karşı ayaklanmak zorunda kaldık. Eğer Hindistan tamamen Hintli, kaderci ve iç alemine dalmış hakiki Doğu olarak kalmış olsaydı hiçbirimizin aklına İngiliz boyunduruğunu silmek gelmezdi.

Ben, vatanımın eski ruhuna, geleneklerine ihanet etmişim için Hindistan’ın kurtarıcısı olarak göründüm. Okullarımızda yayılan İngiliz kültürünün de mükemmel bir zemin hazırladığı benim bu yola girişim sayesinde artık Avrupa fikirleri halk tabakaları arasında kökleşmiştir ve derdin devası da kalmamıştır. Halbuki bir Hintli köleliğe tahammül edebilir, İngilizleşmiş bir Hintli ise, İngiltere’de her İngiliz nasıl kendi kendinin hâkimi ise, Hindistan da kendi efendisi olmak ister. Benim 1920 yılına kadar olduğum gibi cıı müfrit İngilizperest mecburen Britanya aleyhtarıdır.

İşte Gandhi hareketi denilen şeyin asıl sırrı budur. Hakikatte buna “Avrupalılığı kabul etmiş Hintlilerin mürted Avrupalılara karşı hareketi” demelidir. Avrupalıdan kastım şu: Fransızlar veya Almanlar hüküm sürmek üzere gelip de insaniyet adına kendilerini idare iddiasında olurlarsa utançlarından ölecek İngilizlerc karşı.

Siz ruhumuzu değiştirdiniz! Artık sizin mevcudiyetinize tahammül edemeyiz. Goethe’nin “Büyücünün çırağı’nı hatırlıyor musunuz? İngilizler içimizdeki politika şeytanını uyandırdılar, şimdi onu zararsız kılmak için ne yapacaklarını bilmiyorlar. Daha beter olsunlar!”

Birkaç dakika vardı ki, içeriye tilmizlerden biri girmiş, Ma-h.ıtına’ya bir işaretle bulunmuştu. Sözlerini bitirir bitirmez kalktım, beklenmedik bu açıklaması için kendisine teşekkür ettim ve

otomobille Ahmedâbâd’a döndüm.

SIAO-SIN

Singapur, 12 Ağustos

Kartvizitin üstünde şunları okudum:

Siao-Sin Birinci sınıf medyum

Batavia

Hileleri, gizli kapaklı usulleri ile medyumlardan nefret ederim. Rahatsız olduğumu, kendisini kabul edemeyeceğimi bildirdim. Ertesi gün şu mektubu atıyordum:

“Aziz Mösyö Gog,

Hata ettiniz. Beni bir dakika dinleseydiniz peşin hükümlerinizi kendiliğinden yok olurdu. Zira, uzaktan düşünceleri okumak kabiliyetinde olduğum İçin beni kabul etmek istemeyişinizin sebebini de öğrendim. Düşüncelerinize hürmet ederim, hatta katılıyorum da. Ben de ölümlerle ilişkide bulunmak istemem. Cisimlerinden ayrılmış olanları davetle ancak aşağı sınıftan medyumlar meşgul olurlar ve Richet ile Oliver Lod-gc'un aflatına mağruren - bunun doğruluğunu ispat edebilecek pek de bir şeyleri yoktur, ölenlerin ruhları yaşamaya devam ediyor mu? Onlarla temasa geçebilmek İçin emin bir usul var mı? Bütün bunlar beni ilgilendirmez.

Fakat diriler Mösyö Gog, yaşıyorlar. Varlıklarından şüphe edilemez. Kurada, dünyanın üstünde yaşıyorlar ve onlarla çok uzaklarda olsalar bile, temasa geçebiliriz.

Bu ileri sürdüğüm iddialarda esrarlı bir şey yok, aksine, savlam iddialardır. Sanatım -daha doğrusu bendeki vergi- dinleri davet etmektir. Buna hayaletleri diyebilirsiniz, ama, dünyanın başka yerlerinde sahiden yaşayan kimselerin hayaletleri! Bendeki medyum kudreti, ayrı düşenlerin, bahtsızların, dostların, âşıkların ve meraklıların emrindedir.

Hiç sevdiğiniz bir kimseden uzak yaşadınız mı? Günde kaç defa, bir an için olsun, onu görmek, onunla konuşmak iste-mişsinizdir. Mektup var, doğrudur, ama o kendisi midir, ancak ondan bir küçücük parçadır. Fotoğrafları, resimleri de onun gerçek ve tatlı varlığının yerini tutamaz. Bazen rüyada görür-tunuz, fakat bu ne kadar belirsizdir ve uyanış ne hazin!

Benim medyum kudretim birbirlerinden uzak yaşayanların acılarına harikulade bir merhemdir. Odanızda, bir saat içinde, her nerede olursa olsun hatta kutuplarda bulunan istediğiniz hır kimseyi size göstermeyi garanti ediyorum. Ve bunu da hiçbir merasime, hiçbir sihir ayinine ihtiyaç olmadan! Çünkü benim ölümlerle ilgim bulunmadığını herhalde hatırlıyorsunuz, ölümleri Mr. Conan Doyle ile onun saf tilmizlerine bırakıyorum. Ben dirilere hizmet için dirilerle meşgulüm. Benim İçin karanlıkça bir oda, bir soba ve bir kottuk yeter. Başka bir şey İhticim; bana görmek istediğiniz adamın veya kadının adını, eşkâlini ve oturduğu yeri bildirir bildirmez çevremden soyutlanır, kendi içime kapanırım. Bizden yüz, isterse on bin mil uınkta otan bu adam veya kadın, hafiften içinin geçtiğini duyar ve uyur. Eğer davet, istenilen kimsenin her zamanki uyku »anilerinde yapılırsa daha iyi, erki

daha çabuk olur.

Nadir olarak kırk dakikayı geçen bir bekleme sonunda, oılamzda sapsarı veya horoz ibiği rengine bir nevi bulur peyda olur. Yavaş yavaş bu sisli lekeden görmek istediğiniz kadın veya erkeğin yüzü ayrılır, etiyle, kemiğiyle olduğundan birazcık farklı, daha seyyaldir. Őaşkınca bir hali varsa hayret etmeyiniz. Vakit kaybetmeden soracaklarınızı sorunuz: Size alçak »esle ve güçlükle, ama tamamen anlaşılır surette cevap verecektir. Fakat sokulmayınız, ona dokunmayınız: Hem siz hem de sevdiğiniz kimse için feci olur. Bu grnŖ ancak birkaç da* kika sürebilir, sonra onun havadaki lekede eriyip kayboluŖunu göreceksiniz. Bugünlerde hayaletin daha uzun bir müddet kalması çarelerini aramakla meŖgulm, ümitsiz de değilim.

Ŗuraya dikkatinizi çekeyim ki, kimi isterseniz seçebilirsiniz. Tanıdığınız bir kimse olması Ŗart değildir. Mesela, bir gün, siz Amerika'da iken Lloyd Gorge, Stravinsky veya sabık kral Alp² honse* ile grŖmek isterseniz, bunda hiç gtk yoktur. Anlattığım Ŗartlar içinde hayaletleri siste görünecektir ve bu ünlü kiŖilere istediğiniz sualleri sorabileceksiniz. Sistemimle dünyanın ünlüleriyle grŖmek için artık beklemelere ve uzun yolculuklara ihtiyaç kalmamıŖtır. Hakkınızda ğrendiklerime göre, böyle bir oyunun hoŖunuza gideceğini sanmıŖım.

Size yazdıklarımın doğruluğuna Ŗphe etmeyeceğinize eminim. Artık klasik sayılan Myers, Gurncy ve Podmorc'un "Phantasms of Living" Mıcre ait eserini herhalde biliyorsunuz. Bu kitap birtakım sıradan telepati ve ölüm halinde kimselerin uzak yerlerdeki insanlara grnŖleri vakalarından bahseder. Kendiliğinden ve irade dıŖında olabilen Ŗeyler metodlu bir Ŗekilde ve belirli bir yol ile elde edilebilir diye dŖndm, denedim ve baŖardım.

Ben, adımdan da anlaşılacağı üzere, inliyim, yıllarca Avrupa'da; Cenevre, [.eipzig ve Londra'da okudum. Tao mektebinin eserlerinde gördüğüm bazı kıymetli bilgiyi Batı prensiplerine göre geliŖtirdim. st tarafını, yani baŖarımı sağlayan yolu ise doėuŖtan yeteneklerim ve çok ciddi alıŖmalar ve denemelerle elde ettim.

Eğer bu kabiliyetimin size faydalı olacağını zannediyorsanız, bana Word's Hotel'de 354 numaraya telefon edebilirsiniz. İki gün daha buradayım. Derin saygılarıyle,

Siao-Sin"

Mektuba cevap vermedim. Telefon da etmedim. Bu Siao -Sin akıllı ve ciddi bir kimseye benziyor. Belki iddiaları da boŖ değildir. Ama iyice dŖndm. Dünyanın hiçbir yerinde, Ŗu anda, erkek veya diŖi, görmek istediğim, özlediğim kimse yok.

MASKELER

Nagasaki, 3 Ŗubat

Dn, harikulade, gerçek ve antika  Japon maskesi satın aldım. Hemen odama, duvara astım ve bakmaya doyamıyorum. İnsan tabiattan daha sanatkrdır. Gerçek yzlerimiz bu biraz odun ve lke boyası ile yaratılanların yanında donuk ve Ŗahsiyetsiz görünüyor.

Bakarken düşünüyorum: Nasıl oluyor da insan, vücudunun her tarafını, parmaklarının uçlarına kadar (eldivenle) kapatıyor da en mühimi olan yüzünü açık bırakıyor? Azamızı hicabımızdan veya utancımızdan kapatıyorsak, çoğu zaman en az güzel ve en az muntazam olan suratımızı gizlemiyoruz.

Eskiler ve bugün ilkel dediğimiz insanlar -ki birçok hususta bizlerden daha akıllıdırlar- hayatın en ciddi ve en güzel olaylarında maske kullanıyorlardı ve kullanmaktadırlar.

İlk Romalılar, bugün vahşilerin yaptıkları gibi, savaşlarda, düşmana saldırmak için, maske takarlardı. Büyücülerin ve rahiplerin, efsunlar ve ayinler için merasim maskeleri vardı. Grek ve Latin aktörleri maskesiz katilen oynamazlardı. Japonya’da ancak maske ile dans edilirdi. Zaten satın aldıklarım tarihin Heian devresindeki Genjo Rakı dansı için yapılmış maskelerdi.

Ortaçağda din cemiyetleri üyeleri, yüzlerini, göz hizasında iki delik olan bir torba ile örterlerdi ve aklıma daha şunlar ge-tiyor: Horasan’ın peçeli peygamberi, Venedik’in Onlar Meclisi, Demir Maske... savaş sanatı, din ve adalet! Maskesiz hiçbir büyük iş görülmezdi.

Bugün, aşağılanıyor: Onu yalnız karnaval maskaraları, haydutlar ve otomobil yarışçıları kullanıyor. Nerede kaldı ki, karnaval artık hemen hemen ölmüş sayılır ve yo) keseri haydut da kalmadı gibi bir şey.

Bence maske, eldiven gibi kullanılması keyfe kalmış, giyim eşyasından biri olmalıdır.

Kendimiz için çoğunlukla alçalma, başkaları için hakaret teşkil eden bir surata neden razı olalım? Herkes, en hoşuna giden ve ruh haline uygun bir çehreyi seçmek hakkına sahip olmak gerektir. O vakit birçok maske yaptırılırdı ve insan o ara ne ile meşgul ise, keyfi nasılsa şu veya bu maskeyi takardı. Herkesin dolabında, şapkaların yanında, taziye ziyaretleri, cenazeler için hazin bir maske; münakaşalar ve düellolar için bir yırtıcı maske; “flirt” ve nişanlar için suzinak, solgun, dermansız bir maske; komediler ve dost toplantıları için bir güleç maske ve bu minval üzere başka başka maskeleri bulundurmak gerekir.

Eğer maske kullanılması yaygınlaştırılsa birçok faydası olurdu sanıyorum:

1. Sıhhi fayda: Tenin korunması,
2. Estetik fayda: Ismarlama bir maske daima doğal simadan daha güzel olur ve bir sürü apial, biçimsiz surat görülmesini önler.
3. Ahlaki fayda: Yapmacık görünmek, yani yüz ifademizi Çoğu zaman duymadığımız hislere uydurmak lüzumu çok azalır, yalnız sözlerle sınırlanır. Felaket içinde bir dostu, duymadığımız bir acıyı yüzümüzde sahte bîr surette ifadelendirmek lüzumu olmadan ziyaret edebilirsiniz.
4. Manevi fayda: Yapmacık görünmek lüzumu -maske ile bile- Marx Bcerhom’un *Happy Hypocrite* isimli eserinde ispat ettiği gibi, maskenin örttüğü yüzün etini de yoğurup ona kendi şeklini veriyor, hatta maskeyi takması huyunu değiştiriyor. Yıllarca tatlı ve sakin bir maske taşıyan hiddetli adam, yüzünden sadece asabi çizgileri, ifadeleri yok etmekle kalmayacak, fakat sinirlenmek adetini de yavaş yavaş değiştirecek. Bu, pedagoji, yapay deha yetiştirme ve daha başka sahalarda istifade için

araştırmalar ve denemeler yapılmaya uygun bir noktadır. On yıl, yüzünde Rafael'in maskesini taşıyarak, mesela Roma'da, şaheserler arasında yaşayacak bir adam pek bir gayret sarf etmeden, büyük bir ressam olabilir. Bu esasa dayanarak muhtelif kıymetler, yetenekler yetiştirmek üzere acaba neden enstitüler kuruyorlar?

T E R S İ N E T A R İ H

Kahire, i O Ocak

Kendisiyle öğle yemeğinden sonra otelde uzun bir görüşme yaptığım Profesör Killaloe, altmış yaşlarında bir İrlandalıdır. Fakat gayet diri, canlı, uzun boylu, müthiş tartışmacı, *Eticyclopaedia Britannica* gibi bilgin, bir keşiş kadar da sıskaydı.

Nerede ve ne okuttuğunu bilmiyordum, fakat hemen her şeyden kendinden emin olarak ve profesörlerin ikide bir ileri sürdükleri harcıâlem ayrıntıdan gevelemeden söz ediyordu. Söz arasında dedi ki:

- Buraya “Dünya Tarihi”ni bitirmek üzere geldim. Mısır, eserin son bölümlerinden birinin konusunu teşkil edecek.
- Kral Fuad devrini özel bir bölüme degecek kadar önemli mi sanıyorsunuz?
- Hangi Fuad? Sevimli bir zat ama henüz “Dünya Tarihline girmiş değil. Benim tarihimde adı geçen son Mısır hükümdarı Menes veya Mini'dir. Hem belki de hiç yaşamamış olduğu halde.
- Son hükümdar mı? Fakat elimdeki “Baedcker”c göre Menes, Firavunların ilkidir.
- Tabii. Ve M. Baedeker bu hususta M. Flinders Petrie, D. Breaasted ve Eski Mısır tarihçilerinin hepsi ile hemfikirdir. Bütün dünya tarihçileri gibi sizin de yanılmanız inatçı ve artık yıllanmış bir aptallıktan doğuyor. Buna göre her tarih kitabının varsayılan bir başlangıçtan hareket edip bize yakın bir sonu olması icap eder. Tarihçiler gözleri kafalarının arkasında veya sırtlarında olan tuhaf mahluklardır. Artık âdet haline gelmiş devamlı peşin hükümlerine göre, zaman içinde, geçmişten başlayıp bugüne gelmek gerekir. Bunun için Herodot'tan Wel-lis'e kadar hemen hemen hiçbir insanın tarihinden bir şey anlamış değillerdir.

İ9

Kıyas yolu ile düşünmek için bir İngilizce, bir de İbranice kitap alalım. İngilizce kitaba bir numaralı sayfadan başlar sonuna kadar gideriz, İbranice kitap ise, bize göre sonuncu olması gereken sayfadan başlar ve ilk sayfaya döner. Bu usulü tarih metoduna naklediniz. İbranilerin haklı olacaklarını görürsünüz. Tarih yazmak için en mantıkî ve akıllıca yol en yakın olaylardan başlayıp en eskilerde bitirmektir.

- Peki ama kronoloji?

- Tarihin anahtarlarından biri olan kronolojiye pekâlâ saygı duyuluyor. Ben kronolojiyi ortadan kaldırmıyorum ki? Birden davranıp bine çıkacak yerde, binden başlayıp bire dönüyorum. Bütün bu

išten anlamayanlarla mütehasşsılar gibi, saçmalığına rağmen, bugüne kadar tarih ilmine hâkim olmuş bu eğilimin siz de kurbanısınız. Günümüzden geçmişe gitmek olan benim yöntemim en mantıkî, en doğal ve en memnuniyet vericidir. Bu, insanların hareketlerini yorumlama imkânını veren tek usuldür.

Düşününüz ki, bir olayın sahici önemi ve içyüzü yıllarca, bazen asırlarca sonra meydana çıkıyor. Eğer, Müslümanların Kudüs'e 637 yılında girdiklerini söylersem, bununla İslamlığın askeri yayılmasının bir küçük özelliğini belirtmiş olurum. Ama, olayı, ilk haçlılar seferi için davranılan 1095 yılı açısından alacak olursam, birden onun hesapsız kapsamı meydana çıkar. Bir tarihte Batı Hristiyanlarının İsa'nın mezarının M üs-Üimanlar elinde bulunmasını kabul edilmesi olanaksız bir hakaret kabul etmeleri ve bu duygudan Batı ile Doğu arasında, medeniyetin yenilenmesi işaretini veren çarpışmanın doğması, Ömer'in Kudüs'e girişindeki kesin önemi izah eder. Bu olayın bu muazzam neticeleri verebilmesi için hemen hemen be; asır icap etmiştir.

Böylece, orraçağın tarihini tersine yaparken, 637 yılına gelince, ona damgasını vuran olayın asıl anlamını önceden biliyorum, çünkü sebebi çok basit: Haçlıların Kudüs'e 1099'da girişlerini daha evvel anlattım. Ve öteki tarih olayları için de hep aynı. Roma emperyalizmini anlamak için, evvela barbarların istilalarını göz önüne getirmiş olmalı ve ancak Luther'in eserini tetkikten sonradır ki, on ikinci asrın büyük din cemiyetlerini anlamak kabildir; aynı sebeple Budha'yı bilmek, ondan evvelki Brahma Hindistan'ını kavrayabilmek için peşin şarttır. Mürtet Julyanos ile Pompc'nin Doğu teşebbüsleri, eğer Büyük İskender'e gelince onun İran seferinin sonuçlarını Ölçmek istiyorsak, elbet daha önceden ortaya konulmuş olmalıdır. Napoleon macerası anlatılmadan Büyük Fransız İhtilali anlaşılmaz ve ihtilali bitmeden on altıncı ve on birinci Lo-uis'ler hakkında etraflı fikir edinmek mümkün olamaz. 1914-1918 umumi harbi, on beşinci ve on altıncı asırların mitli monarşilerinin oluşumunu belirlemek için vazgeçilemez bir hareket noktasıdır.

“önceyi” anlatan “Sonra”dır, aksi değil. İşte bunun için eski ve yeni tarihçiler köstebek gözlü ve akıllı “vak'anü* vis”lerdcn başka bir şey değillerdir. Tersinden başlamak suretiyledir ki, tarih bir sahici ilim olabilir. Burada da, öteki ilimlerin kıymetini teşkil eden usulü, yani bilinenden bilinmeyene gidiş usulünü kabul etmek zamanı gelmiştir. Bizim için en malum olan, yaşadığımız devir değil mi? Bu yüzden, her tarih eserinin ilk bölümü daima “son havadislerde başlamalıdır ve layıkıyla yazılmış bir dünya tarihinin son faslı ancak “Yaradılışın hikâyesi olabilir.

- Peki, bu tersine usulü “meşhurların hayatları”na nasıl uygulayacaksınız?

- Fevkalade oluyor. Bir insan hakkında hüküm son gününden evvel verilemez denilmez mi? Bir âlim için hüküm vermek demek bitmek demektir. Büyük bir adamı anlamak için, mecburen ölüm gününden hareket gerektir. Sezar'ın hayatı, fiilen, katledildiği günden başlar. Neden öldürüldü? Bunu sorunca ihtiraslarına, savaşlarına, diktatörlüğüne kadar gideriz.

Rubicon'u geçişi, bize, daha evvel Pompe ile olan rekabetinin, o rekabet ki, demokratik eğilimlerini, bunlar da Katilina ılc olan ilişkilerinin açıklanması yollarım açar. Şayet, Sczar'ın hayatının son faslı onun doğumu ile biterse, bunda bir fevkaladelik olamaz. Ha Sczar, eski tarihçilerin usulleri ite, mezara girmiş, ha benim usulüm ile, anasının karnına, netice hep birdir, o andan itibaren, ölüm veya doğum, Sczar artık yoktur.

- O halde sizin tarih...

- Benim tarihim, bu alelade devrin 1919 yılında, Versay Antlaşması ile başlıyor ve dünya yaradılışının “Tckevvün”e göre “Dünya ıssızlık ve hercümerç idi ve karanlıklar boşluğu kaplıyordu” diye anlatılan ilk giiniin hikâyesi ile bitiyor. Görüyorsunuz ki, başlangıç ile son pekâlâ birleşiyor, hatta birbirinin aynı oluyor: Başlangıçta hercitmerç ve karanlıklar, sonda da hercümerç ve karanlıklar, tarihin büyük çemberi kapanıyor.

Bu sözler üzerine, Profesör Killaloe salıncak koltuğundan uzun boyunu kaldırdı ve dudaklarında Hamlet’in tebessümü, l>cni gündelik Ebülhevl ziyaretini beraber yapmaya davet etti.

KURTULUŞ HAVARİSİ

Luksor, 6 Ocak

Piramitler tercümanı ve mumyaları dirilttiğini iddia eden biri yetmiyormuş gibi, bugün de bir başka hayalperest gelip askıntı oldu.

Adı Tormon, kendisinin Ammon rahiplerinden birinin sülalesinden olduğunu ileri sürüyor. Benim üzerimde bıraktığı tesir para peşinde koşan bir tatlısu maceraperestidir. Iriyarı, kuvvetli bir adam. Toparлак bir yüzü, pembe çizikli, çavdar rengi bir teni var.

Bana mesleğinin “sotcrioloji” yani kurtarıcılık ilmi olduğu-nu söyledi;

- “Bütün eski milletler, dedi, ruhun bir bedenden bir başkasına geçişine inandılar, Hindistan’ın büyük bir kısmı hâlâ da inanıyor. İlkel varlıklar, bilinen gerçeğe bizden daha yakın oldukları için, insanlarla hayvanlar arasında fark gözetmezler Onlara göre bir insan hayvan kılığına girebilir ve bir hayvan da insan olabilir. Afrika’da kaplan-adanılar var ise Avrupa’da da kurt-adamlar var. Diğer taraftan, psikologlar, zoologlar, hayvan besleyicileri ve terbiyecileri, birçok hayvanda insan zekâsı belirtileri görüldüğünü kabul etmişlerdir. Meşhur Klber-feld atlarında yapılan deneme ve Koehler’in maymunlar üzerindeki araştırmaları, hayvan psikolojisiyle insanınki arasında pek büyük bir fark olmadığını açıkça göstermiştir ki, bu da hayvanlarda insanların vücut bulmalarına dair teoriyi kesin bir surette onaylamaktadır.

4.)

“Eğer ruhun bedenden bedene geçmesi doğru ise, birçok hayvanda bir insan ruhunun mahpus olduğunu kabul zorunluluğu vardır. O zaman vicdanımıza karşı şu soru yükselir: Bu kadar mahpus ruhu nasıl kurtarmalı? Hayvan suretinde yeniden dünyaya gelmiş bu adamlara ilk şekillerini nasıl geri vermeli? Bu kurtarıcılık eseri karşısında bütün öteki idealler ne kadar küçük kalıyor! Benzerlerimizden bazılarının açlıktan, soğuktan ıstırap çektikleri oluyor, ama ne de olsa bunlar insandır, konuşabilirler, sevebilirler ve en mühimi, elleri vardır, hiçbir makinenin asla yerini tutamayacağı harikulade birer alet olan elleri. Düşününüz, ruhunuz, siz öldükten sonra bir ayının kılı postu veya bir yılanın kabukları için kapatılmış olursa ne işkenceler duyarsınız. Bir insanın arzularını duymak, sonra da, konuşmak, gülmek ve başkalarının merhametini çekebilmek tesellisi bile olmadan hayvan gibi yaşamaya mecbur

“Yirmi yıldan beri, ben kendimi, hayvanı insan haline getirmenin sırrını bulmaya vakfettim. Eskiler,

bize, yalnız insanların hayvan kılığına girmelerine değil, hayvanların insana dönüşmesine dair hatıralar bırakmışlardır. Ne yazık ki, bu dönüşü elde etmek için kullanılan usuller üzerinde durmuş değiller. Yalnız Omiros ile Apule şüpheli bazı bilgiler veriyorlar ama pek fazla bir şey değil. Odiseus'ta, Sirse, Ütis'in arkadaşlarını bir yağ ile parlatırdı ki, domuzluktan çıkıp tekrar Grek olabilerler. Ve Apule'nin eşeği bir gül dalı yiyerek insan haline döner. Fakat gelenek, Sirse'nin iksirinin reçetesini bizlere kadar getirmede ve denediğim bütün inahlüllerce rağmen domuzlar domuz kalmakta inat ettiler. Birçok defa eşeklere zorla gül otlattım, fakat ister bu eşeklerde hiçbir insan gizlenmiş olmasın, ister cinsi bugün kaybolmuş başka bir gül yedirmek icap etmiş olsun, netice değişmedi.

“Bir İngiliz bilgini, M. Wells, doktor Morcau tarafından tatbik edilen doğrudan doğruya eğitimi tavsiye ediyor. Bunu da denedim ama neticesiz: Bir müddet sonra hayvanlar insan şuuruna varıyorlar, fakat kısa bir devre tekrar sıradan hayvan haline dönmelerine kâfi geliyor. Demek yol bu değil, etkisini hemen gösterecek bir dış güç lazım.

“Şayet bugüne kadar gayeme ulaşamadım ise, sebebi fakirliğimdi. Nazariye olarak, şaşmaz kabul ettiğim iki formül tespit ettim, fakat bunları uygulama sahasına çıkarabilmem için aylarla çalışmak, bitki veya maden, bulunması güç, bu itibarla pahalı maddeler lazım.

“Siz vicdan sahibi bir insansınız, dünyanın dört bucağında, hayvan vücutları içinde esir kalmış milyonlarca kardeşimizin hergün duydukları ümitsizliğe kayıtsız kalamazsınız. Zenginsiniz ve bana yardım edebilirsiniz. Bir gün tarih diyecek ki, So-terioloji, Gog sayesinde kurulmuş ve sayısız kimse kurtuluşunu, insanlık onuruna yeniden dönüşlerini ona borçludur.”

Bir şarlatanla karşılaştığımın farkında olunca bu tatsız kuruntuya kolaylıkla yapabileceğim itirazlardan da vazgeçtim. Fakat kurtarıcıdan yakamı kurtarabilmem üç İngiliz lirasından aşağı mümkün olmadı.

Piş.MANLİK Duymuş Yamyam

Dakar, 28 Ocak

Yanımda bulunsun diye aldığım ihtiyar, Nsumbu, melankoliye dalı dalıveriyor. Bir zencinin kendini vicdan azaplarına bu kadar kapıp koyuvereceğini hiç sanmazdım. Pişmanlık yüzünden tahammül edilmez oldu.

Nsumbu altmış beş yaşındadır. O, bugün nefret edilen yamyamlığın, kabilede açıktan açığa rağbette olduğu zamanları yaşayarak büyümüştü. Kırk yıl boyunca Nsumbu her şey, fakat mümkün olduğu kadar çok beyaz veya siyah, İnsan eti yemişti.

Mal şu ki, geçen yüzyılın sonlarına doğru kabilesinin köyleri Avrupa sömürgeleri çemberi içinde kalmış, yamyamlıkla şiddetli bir savaş başlamıştı, öldürmekten sanık olan öldürülüyordu... Gene eskiden olduğu gibi cesetler vardı ama artık onlarla beslenmek mümkün olamıyordu.

Bu tepki devresinde Nsumbu hazin ve perişan süründü, durdu. Yabancılar, sofrasının en iyi yemeğini önünden çekip almışlardı. Nsumbu'nun neşesi kaçtı, ama, korkudan, en sevdiği yemeği, kanunlara rağmen hileye başvurup bulmaya cesaret edemedi. Bu ihtiyatı sayesinde sağ kalabildi ve Afrika'nın

hu köşesinde kıdemli yamyamlardan biri olarak adeta meşhur oldu. Yabancı seyyahlar onu konuştururlar ve eline birkaç para verirler.

Sıkıldığım günler, her zamankinden daha az budalaca şeyler konuşurum düşüncesiyle onu yanıma aldım. Hep tablolardan, balolardan, hayır işlerinden veya endüstri meselelerinden bahseden kimselere tahammül edemez oldum. Ve şüphesiz kırk yıllık kanuni yamyamlık ömrü boyunca, benzerlerinden cn az üç yüzünü yemiş bir adamın konuşması, herhalde bir işadaminin, bir rahip veya sanatseverinkinden daha “iştiha açıcı” olmak gerekirdi. Fakat bu bir hayalmiş.

Umumiyetle insanlardan nefret eden benim için bir yamyamın sadece görünüşü dahi içimi ferahlatır. Nsumbu’ya bakarken, kıvrım kıvrım İhtiyar karnının, miktarı Termoplî kahramanlarına eşdeğer insana mezar olduğunu gülerek, sevinerek düşünüyordum. Eğer her birimiz, hayatımızda aynı sayıda insan tüketsek, Malthus’un teorileri pratik bakımdan olduğu kadar ekonomik bakımdan da iflas ederdi. Üç yüz insan, en aşağı, iki yüz kental lezzetli ve temiz et eder.

Nsumbu yiyecek olarak, insanın kıymetini eşsiz buluyordu.

“Her insan”, diyordu, “aynı şekilde hazmedilmiyor, fakat tatları daima leziz ve hoştur... Cinsimizin öteki üstünlüklerinden başka, bütün hayvanlartnktnden daha iyi ve bu itibarla da daha besleyici bir eti olmakla iftihar edilebilir. Bir düşmanı kızartıp iyice yedikten sonra, çalışsam bile iki gün aç durabilirim. Bazı kimseler kadınları, bir takımı da çocukları tercih eder. Ben kendi hesabıma olgun adamları beğenirdim ve faydasını da görürdüm. Bildiğiniz gibi, bir hayvan yemekle onun meziyetleri de kazanılır. Cesur olmak için aslan yüreği, kurnazlık için tilki beyni yenir. Ben olgun insanlarla beslenerek aklımı ve kuvvetimi artırdım ve gördüğünüz şu yaşa kadar gelebildim.

Fakat nihayet insan eti hıkkınlık veriyor. Nefaseti, başka her etten iğrendiriyor ama kendisi dc, eninde sonunda tiksinti veriyor. Hep o tatlımtrak lezzet, bizimkilerine fazla benzeyen diller, bazen bizi okşamış olan eller ve çarptığını duyduğumuz yürekler!

Hem sonra ruh tehlikesi var. Bu kadar insan yiye yiye, şunun, bunun ruhunun gelip bizde yerleştiği dc oluyor. O zaman intikam alıyor. Kendi hesabına dört beş ruhun bende yerleştiğini sanıyorum, bazen biri, bazen öteki, bazen hep birden beni ti/.üp hırpalıyorlar. En kuvvetlisi zannedersem, beni yıllarca, şiddetli bir merhamet özlemiyle işkenceye koyan bir beyazın ruhudur. İhtiyarladığım şu günlerde bu ruh, üstünlüğü ele aldı. Artık gençliğimde, kabilemiz iyi bir süre avı yaptığı ve köyde, bütün bir hafta tıka basa doyulacak kadar canlı kurban bulunduğu zamanlardaki neşeli zafer ziyafetlerini bulantı duymadan hatırlayamıyorum. Buna karşılık, uluyan ve aç ağızlarımız ortasında, kurban kulübesinde bağlı ölümü bekleyen zavallılardan bazılarının ümitsiz yüzlerini hatırlıyorum, o ıncıl bakışları içimi parçalıyor. Misyoner papazların hakları var, bizimki gibi ruhları olan benzerimizi yemek günahtır. İnsan eti yiyeceklerin en lezzetlisidir, ama bu kendimizi ondan mahrum etmekle daha çok değer kazanmamıza sebeptir. Siz beyazlara, ki onu yemiyorsunuz, göklerin hâkimi, mükâfat olarak bütün dünyayı vermiştir.”

Korkarım, Nsumbu, yaşının etkisiyle bunayıp çocuk haline gelmiş! Artık sebze ile meyveden başka bir şey yemeyerek aşçımı şaşkına çeviriyor. Medeniyet onu şımarttı, insancıl ve etyemez etti. İlk uğrayacağım limanda kendisine yol vereceğim

Cezayir. 19 Şubat

Birkaç günden beri ürkek bir acayip mahlukun peşime düştüğünü, bir türlü yanıma yaklaşmaya karar veremediğini fark etmiştim. Çiçekbozuğu ve soluk benizliydi, sırtında kocaman bir kamburu vardı ve topallıyordu. Ne zaman yüzüne baksam kızarıyordu. O zaman suratı, beyaz lekeler püskürtülmüş tuğladan bir maskeye benziyordu.

Bu sabah, F.buzaria'nın meşhur şeyhini ziyarete gitmek üzere şehir dışına çıkmıştım ki, birdenbire karşıma dikildi ve konuşmaya başladı:

- Korkmayınız, dedi, kendimi takdim edeyim: Adım Lcon Blandamur, sanayi işleriyle meşgulüm, yüksek matematik tahsil ettim ve “Milletlerarası Uygulamalı Metapsişik” cemiyetinin kurucusuyum. Bana on dakikanızı verebilir misiniz?

Kambur, cebinden kirli bir gümüş saat çıkardı:

- Dokuzu otuz altı geçiyor, dedi ve cevabımı beklemeden devam etti:

- “Şüphesiz, eski ispritizmanın ilmi neticesi olan metapsişik'in kaydettiği ilerlemelerden haberiniz var. Yanlış bir tabirle medyum seansları denilen denemelerde meydana gelen doğaüstü olayları artık ispat edilmiş şeyler kabul ettiğinize de eminim. Dünyanın en büyük bilginleri ve bu arada sizin YVilliam James'iniz bu olayları kontrol ve kabul etmişlerdir. Belli şartlar içinde, doğaüstü meziyetlere sahip insanlar aracılığıyla, eski ilmin izah edemediği ve görünüşte mucize denilebilecek hadiselerin doğruluğunu kabul için ölümlerin dirildiklerine inanmaya lüzum yoktur. Size medyumluğu kabul ettirmek de istemiyorum. Siz pratik bir adamsınız. Sadece cemiyetimi kurmaya beni sevkeden prensibi arzetmek istiyorum.

İspirizma denilen görüntüler sahiden vardır, fakat şimdiye kadar kimse onları istismar etmeyi, yani pratik hayat ihtiyaçlarına tatbik etmeyi düşünmemiştir. Mesele, kısaca, öteki dünyayı endüstri sahasına sokmaktır.

Mesela telepatiye cıc alalım. Bu muhakkak bir doğaüstü hadisedir ve varlığı incelenerek belirlenmiştir. Buna istidadı olanlar eğirim yoluyla yetiştirilip telsiz telgraf yerine neden kullanılsın? Pekâlâ biliyorsunuz ki, muhtelif cisimleri, olanlara dokunmadan, hatta en ağırlarım bile, uzaktan yerlerinden kımıldatmak yeteneğine sahip medyumlar var. Bunları münasip şekilde ayarlayarak canlı motor haline getirmek mümkün değil midir? Bazıları da kapalı zarflar içindeki mektupları okuyabiliyorlar. Onlardan da sansür ve polis işlerinde yararlanılabilir. Daha kudretli medyumlar var ki, eşyayı duvarların arasından geçirebiliyorlar. Yani zerrelere sağlam engellerin arasından geçecek kadar maddelerinden tecrit edip onlara eski şekillerini tekrar verdirebiliyorlar ki, bu hırsızlığın ilini şekilde sanayileştirilmesi hususunda geniş ufuklar açıyor.

Bunlardan daha çok kudretli medyumlar var ki, ektoplaz-ına denilen canlı madde parçaları neşretmeye muvaffak oluyorlar. Canlı haline getirildikleri vakit, hutılar âdeti mayi halinde bir maddeden fakat gözle görülebilir, cahillerin hayalet dedikleri uzuvlar, hatta bazen bütün parçaları ite

bir insan meydana getiriyorlar. Crookes'ın medyumu Katie King'in insan şeklindeki meşhur cisimlerini hatırlıyor musunuz?

Yıllar boyunca bu hayaletlerin muhafazası meselesi üstünde çalıştım ve nihayet bu işi başardım. Bugüne gelene kadar, hayaletler, gerçek olmakla beraber, seans sonunda kaybolup gidiyorlardı. İlim için ve insanların işine yaramak bakımından ne büyük bir zarar! Ben onları tespit ermeye, devamlı ve fiilen ölmez hale getirmeye muvaffak oldum. İsterseniz, bir yıldan beri benimle oturan ve bana pek çok yardımı dokunan bir tanesini gösterebilirim. Hemen hemen mevcut olmayan fakat yaşayan ve zeki mahlukların dünyanın her tarafında ne kadar çok istenileceğini tahmin edersiniz. İnsanın özel hizmet* için gayet ince bir maddeden, size yasak yerlere girebilecek, bizim için karanlık ve gizli şeyleri görüp dinleyebilecek, duş* manlarımızı mağlup edip gcccteri yanımızda bulunabilecek, bu dünya ile ötekisi, hayat ile ölüm, varlık ile yokluk arasın* da iki taraflı bir vasıtaya, ötekiler gibi doğmamış bir mahluka, her işi görür bir İnsan müsveddesine sahip olmak, görülmemiş bir lüks, tarifsiz ve harikulade bir talih eseridir. Görüyorsunuz ki hayaletler imali ve konservesi için kurulacak bir anonim şirketin kazancı muazzam olur. F. ndiistri, artık, tabiatın bütün kudretlerini tekeli altına almış bulunuyor: En harikuladesi olan ruh, hariç! Şimdiye kadar ruhlarla meşgul olanların merakını, heyecanlarını, gururlarını ve esrar tutkunlarını tatmine yaramış bu belirsiz ve geçici hayaletler, herkesin menfaatine yarayacak bir gelişme ve refah aracı olabilir. Bugüne gelene dek inatçı kalmış hayaletler milleti, artık, dünya ekonomisinin gelişmesi sahasına girebilir. Modern insan için, ruh dahi bir ticaret ve istismar maddesi haline getirilmelidir. Niçin benim idare meclisi reisim siz olmayasınız? İtaatkâr hayaletler tröstünü büyük piyasalara hâkim kılmak için birkaç milyon yetiştir. Eğer bir şüphemiz varsa, hemen bugün, benim usulümle yapılmış ilk gerçek ürünü size takdim edebilirim. Bir denemek istersiniz ümit ediyorum. Bu hayalet, pek kontrol edemedimsc de öyle sanıyorum ki, kadın cinsinden-dir, fakat ağzından, yani, duman halinde ve adeta uçucu bir maddeden yüzünde, ağzının bulunması icap eden yerdeki göl-geli çizgiden hiçbir ses çıkmaz. Fakat her arzuya itaat kabiliyeti..."

Bu sefer ben cebimden saatimi çıkartıp kambura göstererek:

- Dokuzu elli sekiz geçiyor. Sözüünüzde durmadınız. Allaha ısmarladık, dedim. Bir kelime ilave etmeden arkamı döndüm, şeyhten biraz İleride bekleyen otomobilime yürüdüm.

B.F.N RUBİ'NİN FİKİRLERİ

Gazetelere şu ilanı verdim. ...

“Birkaç dil bilir, filozof, bekâr, sab.rı. ve S'Z»ⁿ ^ön yorum. 20 Temmuz tarihine kadar akşamları saa

Riga'da yapıp, İcna'da felsefe, Paris'te modern filoloji dok» «n vermiş Barselona-da ve Zurih'.c hocalık c.m,51ı. Çok I ıkir bir hali, dövülmekten ürken, fakat kendisine gere

- [^U^KCT^iyic^örüürk«^laf^ar«ın^^Yahudilerin, nm^](#)
- [fricu/"ParthenoH, 26 Efemi](#)
- [1S.1](#)
 - [Facia, davetim üzerine hepsi birden konuşmaya başl](#)
 - [Vahşiler, çoğunlukla iklim zorunluğundan ve sefale](#)

- o [öç](#)

[1](#)

Dünyada tek bağına dolaşmaya ruhumda güç yok. 6

[2](#)

Bu kitap yazıldığı tarihte adı geçen kişiler sağ idi. - ÇN

^U^KCT^iyîc^örûîürk«^laf^ar«în^^Yahudilerin, nm^

yede bu kadar J olduklar, halde neden bu derece korkak

"^St'dedi, herhalde vüeu. cesarerinden, maddi, hayvani cesaretin bahsediyorsunuz. fikir «esarenne gcınce Yal,udiler sadece cesur olmakla kalmazlar, pervasızdırlar. Ya hudiler hiçbir vakit, zannedersem Dâvut zamanında bile barbarların anladığı manada kahraman olmuş değillerdir, fakat bütün milletler arasında ilk defa, insanın hakiki kıymetinin, benzerlerini öldürmekten ziyade zekâsını kullanıakia. olduğu-nu anlamışlardır. Sonra, dünyaya dağılışlarından beri, Yahudi-ler daima devletsiz, hükümitsiz, ordusuz¹ olarak kendilerinden nefret eden bir kalabalık arasında yaşamışlardır. Nasıl olur da onlarda Haçlıların ve Kondottierleri'lerin kahramanlıklarının görünmesini istersiniz? En sonuncusuna kadar imha edilmemek için, onlar da, savunma araçları icada mecbur kaldılar. İki tane buldular: Para ve zeka...

Yahudiler parayı sevmezler. Edebiyatlarının dörtte üçü, peygamberlerden beri, fakirlerin tebciline tahsis edilmiştir. Fakat insanlara karşı korunmak için onları ya demirle imha etmek yahut para ile satın almak lazımdır. Yahudiler, madde olan altın ile kendilerini müdafaa ediyorlar, florinler onların mızrakları, dukalar kılıçları, sterlingler tüfekleri, dolarlar mit-ralyözleri oldu. Bu silahlar her zaman tam tesirli değillerdi. Ama, asırdan asra, medeniyetin aldığı kıvrıma göre, gittikçe kudretlerini artırdılar. Nefsinin meşru müdafaası için kapitalist olan Yahudi, Avrupa'nın manevi ve mistik tükenişi neticesi, dehâsına ve iradesine rağmen dünyanın hâkimlerinden biri oldu. Onu evvelâ zengin olmaya mecbur ettiler, sonra servetin her şeyden üstün olduğunu ilan ettiler, öyle ki, düşmanlarının isteği yüzünden, mukaddes kitabın fakiri, gettolar münzevisi, fakirler ve zenginler üzerinde hüküm sürer oldu, çıktı.

Yahudilerin önceleri kendilerini korumak için kullandıklar» vasıtalar, zamanla intikam silahları haline gelmişti, bilhassa zekâ ile, ki, bence altından daha kuvvetlidir.

Ayaklar altında çiğnenen, suratına tükürülen Yahudi düşmanlarından intikam almak için ne yapabilirdi? Goyımların ideallerini alçaltmak, kıymetten düşürmek, içyüzünü meydana vurmak ve Hristiyanlığın ayakta durabilmek iddiasıyla dayandığı kıymetleri mahvetmek! Hakikaten, iyi dikkat ederse-ııı/., Yahudi zekâsı, bir asırdan beri, düşünce binanızın dayandığı sütunları, en aziz inançlarınızı baltalamak ve kirletmekten başka bir şey yapmamıştır.

Yahudiler serbestçe yazmak imkânını elde ettikleri andan itibaren sizin fikir yapınız yıkılmak tehlikesindedir.

Alman romantizmi idealizmi yaratarak Katolikliği ihya etmişti. Heine adında Düsseldorflu bir küçük Yahudi çıktı, kurnaz ve neşeli cerbezelerini romantikler, idealistler ve Katoliklerle alay etmek yolunda kutlandı.

İnsanlar politika, ahlak, din ve sanatın yüksek fikir ürünleri olduğuna, kese ve mide ile bir ilgisi olmadığına daima inandılar: Trevesli ve Marx adında bir Yahudi çıktı, bütün bu çok yüksek ideallerin aşağı ekonominin fişki ve gübresi içinde yetiştiğini ispat etti.

Herkes dahi bir insanı ilahi mahluk, caniyi de bir canavar zannederler: Lombroso adında Veronalı bir

Yahudi gelip, deha sahibinin sar'alı bir yarı deli, canilerin ise ecdadımızdan intikal eden kalıntılar tesirinde mahluklar olduğunu gün gibi açık, meydana koydu.

On dokuzuncu asır sonunda, Tolstoy, tbsen, Nietzsehe, Verlaine Avrupası, insanlığın en büyük devrelerinden biri olmakla övünüyordu: Budapeşteli bir Yahudi olan Max Nordao ortaya çıktı, meşhur şairlerimizin birer soysuz ve uygarlığımızın yalan üstüne kurulmuş olduğunu, çocuk oyuncağı nevinden gösteriverdi.

I lepimiz kendimizin ahlak sahibi, tabi bir insan olduğumuza inanmışsızdır. Freiberg'den, bir Yahudi, Sigmund Freud görümlü, en ahlaklı, en kıbar asilzadenin içinde bir katil, bir cinsi sapık gizlendiğini keşfetti.

Büyük hükümdarların saraylarındaki aşk maceralarından ve platonik saz şairlerinden beri kadını bir mabude ve mükemmelin örneği olarak saymayı âdet edinmişiz; Viyanalı bir Yahudi, \Veiningh çıktı, ilim ve mantık bakımından kadının iğrenç ve tiksindirici bir mahluk, bir pislik ve alçaktık çukuru olduğunu kanıtladı.

Aydınlar, filozoflar ve başkaları, zekânın, araştırılması insan için cn büyük şeref olan hakikate erişmek için tek çare ol* duğunu daima ileri sürmüşlerdi. Paris'ten Bergson isimli bir Yahudi ortaya atıldı; ince ve dahice tahlilleri ile zekânın her şeyden önce geldiği teorisini devirdi, binlerce yıllık platonizm kalesini yıktı ve konseptif düşüncenin realiyeti kavramak imkânına sahip olmadığı neticesine vardı.

Bütün dünya, dinlerin Allah ile insanın sahip olduğu cn yüksek meziyetler arasında yüksek bir işbirliği neticesi meydana geldiğini kabul eder; Saint-Germain-cn-I-ayc'li bir Yahudi Salomon Reinach dinlerin sadece vahşi tabu'lardan kalmış, muhtelif ideolojik maksatlarla kurulmuş bir yasaklar sisteminden meydana gelmiş olduğunu gösteriverdi.

Birbirinden ayrı ve değişme telâkki edilen zaman vc mekân esaslarına dayanan, muntazam, sağlam bir kâinatta rahat rahat yaşıyoruz zannedilirken, Ulm'de doğmuş bir Yahudi, Kins-tein, zaman ile mekânın aynı şey olduğunu, tanı olarak nc zamanın nc de mekânın mevcut bulunmadığını, her şeyin daimi bir görclik üzerine kurulduğunu, modern ilmin iftihar ettiği eski fizik binasının yıkıldığını tespit etti.

İlmi rasyonalizm, düşünceyi ele aldığına vc realitenin anahtarını verdiğine emindi; Lubliıt'li bir Yahudi, Meycrson, gcldt, bu hayali dc yok etti; rasyonel kaideler hiçbir vakit realiteye tamamen intibak etmezler, “muhakeme eden fikirdin zafer iddialarına meydan okuyan, âsi ve azaltılması imkânsız bir tortu

Daha da devam edilebilir. Politikadan bahsetmiyorum. Diktatör Bismark'ın rakibi Yahudi Lasalle'di, Yahudi Disraeli, Gladston'a galip gelmişti, Kavur'un sağ kolu Yahudi Arron vc Clemenceau'nunkî Yahudi Mandel, Lenin'in ise Yahudi Troçki idi.

Dikkat ederseniz, ileriye ikinci derecede veya meçhul isimler sürmedim. Bugünün aydın Avrupa'sının büyük bir kısmı, bahsettiğim bu isimlerin etkisinin daha doğrusu büyüüsü altındadır. Muhtelif milletler arasında doğmuş, muhtelif araştırmalara girişmiş olan hepsi, Alman veya Fransız, İtalyan veya Polonyalı, şair veya matematikçi, filozof veya antropolojisi, ortak bir vasıf taşırlar, ortak bir gayeleri

vardır, o da, kabul edilmiş hakikatlerden şüphe ettirmek, yüksekte olanı alçaltmak, temiz görüneni kirletmek, sağlam görünenleri sarsmak, hürmet edileni ayaklar altına almaktır.

Asırlardan teri imbikten süzdüğümüz bu zehirlerin yıprandırın, parçalayıcı tesirleri, Grek, Latin ve Hristiyan âleminde Yahudilerin büyük intikamıdır.

Grckler bizi gülünç bir hale soktular, Romalılar parçalayıp dağıttılar, Hristiyanlar bize işkence edip yağma ettiler, fakat l'iz, kuvvetle irikam alabilmek için çok zayıf olduğumuzdan, Fflâton'un Atina'sı, imparatorların ve papazların Roma'sın-d:m doğan medeniyetin dayandığı temelleri çürütecek bir saldırıya geçtik. Şimdi intikamımız tam kıvamındadır. Kapitalist olarak ekonomik hadisenin her şey veya hemen hemen herşey olduğu bir zamanda piyasalara hâkimiz. Düşünür olarak, düşünce piyasasına hâkimiz, mukaddes veya değil, eski itikatları, peygamberlerin getirdikleri dinleri ve laik imanları kemiriyoruz. Yahudi kendi nefsinde en korkunç iki ucu birleştiriyor: Madde sahasında despot, fikir sahasında anarşisttir. Kkono-mik cihetten hizmetçimiz, fikir cihetinden kurbanımızsınız. Bir tanrıyı kırbar etmekle suçlandırılan millet, düşünce ve duygu putlarını da karhan ermek istemiş, en kudretli, yegâne ayakta duran putun, Para'mın önünde sizleri diz çökmeye mecbur etmiştir. Babil esaretinden Bi'rassebi mağlubiyetine ve oradan Fransız büyük ihtilaline kadar gettolarda devam eden eziyetleri nihayet adamakıllı ödettik ve milletler arasındaki parya, çifte bir zafer şarkısı söyleyebilir!"

Konuşurken, küçük Ben Rubi yavaş yavaş heyecanlanmıştı, çukurlarının içinden gözleri parlıyor, sıska elleri havalarda sallanıyor, Önce hafif olan sesi tizleşmiş bulunuyordu. Fazla ileri gittiğinin farkına vararak birden sustu. Uzun bir sessizlik oldu. Nihayet Doktor Ben Ruhi ürkek ve alçak bir sesle sordu:

- Ücrete mahsuben bir frank avans verebilir misiniz? Bir elbise yaptırıp, ufak tefek borçlarımı ödemek isterdim.

Çeki aldıktan sonra, manalı yapmaya çalıştığı bir tebes-

• -v l J ,^{5a}T' 1 ' 'raP"8,m paradokslara aldırış etmeyi

niz Yahudiler böyledir, çok konuşmayı severiz, bir defa da lafa başladı mı, artık söyler, söyleriz ve nihayet birinin kalbini kırarız. Şayet herhangi bir şekilde sizi incittimse, affınızı rica ederim.

SUÇSUZLAKİ DAVA

(İenevre, 2 Ekim

Üç hafta evvel Packard'ımla bir İhtiyar kadını çiğnedim. Ailesi» bu kayba nazaran ölçülemeyecek kadar bir zarar ve ziyan -kadınların ortalama fiyatlarının ne olduğu malum- istediklerinden bu ceset istismarcılarına karşı beni müdafaa edebilecek iyi bir avukata başvurmaya mecbur kaldım.

Görünüşe bakılınca, avukat Francis Malgaz, efendi kıyafetine girmiş bir dağ sığırtmacına benziyor. Kupkuru, kemikli, kaba saba, biçimsiz ve kübik. Kocaman bir başı, iri İri elleri, dev gibi ayakları, dana gözleri ve at gibi dişleri var. Fakat kendisiyle tanışınca zeki, birçok fikirleri olan» okumuş yazmış güzel konuşan bir adam keşfediyorsunuz. Onunla hoş vakitler geçirdim, mesela dün akşam,

bana adalet hakkında görüşlerini açıkladı:

- “Sistemimiz, diyordu, saçma ve çok karışıktır. Roma hukukunun mirası bizi eziyor. Halbuki, Roma hukuku bütün o tedbirleri, hesaplan ile, cinayetlerin cezasını bir ödetme sayan hasis ve itimatsız köylülerin eseridir. Bir cinayet cezalandırılabilir mi? Mademki işlenmiştir, çaresi yoktur, caniyi, daha başka cinayetler işlememesi için hürriyetinden mahrum etmekten başka bir şey yapılamaz; verilen kararlar arasında, filancanın üç sene, sekiz ay ve yirmi yedi gün hapse mahkum edildiğini okuduğum zaman bunun bir pazarlık koktuğuna hükmediyorum.

Sanki hâkimler, suçluyu, işlediği suçu, samimine kadar he* sap eden bir bareme göre “ödetmek” istiyorlar. Bu kadar sene, ay ve günü ödedikten sonra borçlu, bundan, evvelce olduğu gibi kurtulmuş ve tertemiz olacaktır. Bu yanlıştır. Bir cinayet tamir edilemez, mademki cinayet kurbanına kaybettiği huzur veya hayatı iade imkânı yoktur, o halde ne bir şey ödenmiş, ne de herhangi bir şekilde kefaretilmiş olur.

Diğer taraftan, eğer bir hâkim, hâdiselerin aslına varacak olursa -ki, çok uzun süren bugünün davalarında başka türlü yapamaz- suçlunun yaradılışına, fikirleri, ihtiyaçları, ihtirasları ve sairesine nazaran başka şekilde davranmasına imkânı olmadığı neticesine varacaktır. Psikolojiye bakılacak olursa, her suçlunun affedilmesi lazımdır; toplumun savunulması endişesi bahis konusu olursa, her suçlunun ebediyen ortadan yok edilmesi icap eder. Bu itibarla, büyük bir dikkat ve itina ile hesaplanmış ecza cetvelleri geri ve mantıksızdır ve davalar, bence, boşuna vakit kaybıdır.

Mühim olan, suçluları, lüzumsuz inceliklere büyük masraflara bakmadan ortadan kaldırmaktır. Ben olsam, suçları üç sınıfa ayırırdım: Büyükler, ortalar ve küçükler. Ve her sınıf için tek ceza koyardım. Mesela; ana, baba katilleri, vatan hıyaneti vesaire gibi büyükler için derhal ölüm cezası-, yaralama, hırsızlık, sahtekârlık vesaire gibi ortalar için el>cdi siirgün; haksız mal edinme, iftira gibi küçükler de, suçluların mallarının haczi veya bir defaya mahsus olarak büyük bir para cezası. Böylece mahkemeler, hâkimler, mübaşirler, yargılama usulleri ve bütün müdürleri, gardiyanları ile hapishaneler kaldırılmış olur, hem cemiyet eskisi kadar iyi korunur, hem de muazzam bir para ve vakit kazanılır. Davalar birer suç mektebidir ve cezaevleri birer cinayet yuvası. İyi bir polis her şeye kâfidir. Bir suçlu, yakasına yapışıldı mı, kabahatinin cinsini tayin etmek ve neticeye varmak bir komiser için kolaydır. Ya öldürülür, ya sürgün edilir, yahut para cezası ödetilir; emniyet, sürat ve iktisat! Böylece kısa bir zamanda hem adalet için yapılan masraf, hem de suç sayısı azaltılmış olur.

Kakar, davalar tamamıyla kaldırılmış olmayacaktır. Biliyor

ıttıstmuz, kimlere dava açılacak? Güya suçsuzlara! Suç işlemiş ol.mlara dava açmak pahalıyı mal olan bir aptallıktır, suçsuzları ise muhakeme etmek, vazifesini bilen her devlete en yüksek bir borçtur. Bir suç işlendi mi, hâkimlerin bütün bilgisi, avukatların hitabet kudreti, gardiyanların şiddeti, yapılan zararların ve hakaretin *ortadan* kalkmasına silinmesine engel olamaz. Fakat buna karşılık “kusursuz” zannedilen, “namuslu” denilen nezaret altında bulundurulur ve muhakemeleri yapılırsa, “işlenecek” suçların yarısının önüne geçilmiş olur.

Her nahiyenin, kabında bir doktor ve kir din adamının iştirak ettirileceği psikolog ve ahlakçılardan oluşan bir “teyakkuz ve ihtiyar komitesi” bulunmalıdır.

Bu komite, yaşayışları itibariyle suç ve cinayet işlemeye müsait veya eğilimli herkesi -ki, hunların sayılan çoktur- göz .İltıında bulundurmalı ve icabında mahkemeye sevk etmelidir. Mrr yerde birçok fanınmış serseri, bir geliri olmayan tembel insanlar, hiddetli, asabî, alıngan, mütcassıp, muhteris, müsrif kimseler vardır. Onları herkes böyle tanır. Günün birinde, içicimden yüzde otuzunun akıbeti fena olacaktır. Şu adamı sabit tur fikri mi var, filanca, het mevsim, meslek mi değiştiriyor, İH-riki parasal rüyalara mı saplanmış, her şeyden şüphe mi eder, yoksa Ölçüsüz para ını sarfeder, bütün bu adamların utandırıcı bir suç veya bir dnayet işleyeceklerine emin olabilirsiniz. Bu itibarla onların nuhakemesi sadece faydalı değil, lazımdır da! Zira, cinayet işlemi; olanların muhakemeleri ne kadar yersiz ise, cinayet işlemek üzere bulunanlarmki o derece gerekli ve üstelik vazifedir.

Asabî olanları, sefihleri, işsiz güçsüzleri, hasisleri hâkimlerin huzurlarına çıkartmalı, tekdir etmeli, icabında cezalandırmak. Evlerinde zulüm edenlerden babalık haklarını almalı; pıphcci, çabuk sinirlenen kimselerin safralarını çıkartmalı; mirasların har vurup harman savuranların ellerinden servetlerini almalı; muhterislerden kan almalı, böylece binlerce cinayetin de onıü alınmış olur. Bu ihtiyat ve önleyici davalar, kanun koyucu için şeref ve hâkim için zafer olacaktır.

Ahlak ve toplumun huzuru suçlulara açılan beyhude ve masraflı davalarla elde edilemez. Bunun temini, ancak, ma* sumtarın sürekli muhakemeleri ile kabildir.

Cinayetlerin çoğu, bir saat önce masum görünen ve kanun nazarında öyle olan kimseler tarafında İşlenilmektedir. Bu gü* ya masumlar, en adi canilerin aralarından çıktığı tehlikeli bir ordu teşkil etmektedirler. Belli bir ruh halinin basit fiili neticeleri olan hareketleri gözöminde tutacak yerde, tamamen aksine, bütün vatandaşların ahlakını, fikirlerini, yaşama tarzlarını, | hislerini ve âdetlerini nezaret altında bulundurmalıyız. Dünyayı yüzünde, kimsenin, -iç ve dış âlemi incelenirse- masum olduğu iddia edilemez. Bir simim ona masumu muhakeme etmek, ekseriya, onu ve kendimizi yarın işleyebileceği bir cinayetten^ kurtarmak demektir.”

Avukat Malgaz’ın sisteminin, bana pek çocukça ve stiiisri-, male müsait görünmekle beraber, bir mantık ve akıl cilâsı taşı-, dıgını da kabul etmek lazımdır. Fakat yüz tanesinden kurtul-i mak için en azından yirmi bin dava açmak zorunda kalmaya-] cak mıyız? i

KENDİNE. TAPMAK

İltf, 8 İCHİMİZ

İ uzla yorgunluktan gerilmiş sinirlerimi tedavi ettirmek ıımc başvurduğum Blümenwald'deki Dinlenme F.vinde daha ilk «k>amdan, muhtelif sakatlıklarını gayet rahat taşıyan bi-jlîiui/. iğri büğrü ve topallayan bir bücüre rastlamıştım.

Hu gözü siyah bezle sarılı, kafası kelle şekeri gibiydi, bur-mımı lupus kemirerek kırmızı bir yara haline sokmuştu, ağzı ımgı kaçmış bakır tonunda, çalı çırpıya benzer bir yığın altında kaybolmuştu.

Bu haline rağmen dinlenme evinde bulunan herkesten ziya-«U ortada dolaşıyor, kime rast gelirse yüksek sesle nutuklar çc-loyoı, ne tarafa gitseniz, bastonunun kuru ve acele acele vu-ıullarınm akabinde karşınıza çıkıyordu. Adının doktor Mün* dııııg ve Almanların dörtte üçünün olduğu gibi, birkaç kitap uıılrftımş bulunduğunu öğrendim.

Daha ikinci günü, bahçede gezindiğim sırada beni yakaladı v» bir tahta sıraya oturmaya zorlayarak, kendinden daha iri bu ıcsle:

"Siz, dedi, yabancısınız ve hiç şüphesiz Almanya'ya "bilim okumaya" geldiniz. Burası bütün bilgilerin anasıdır. Ne kadar İtlui varsa, o sayıda da üniversite vardır. Altı nüfusa bîr öğret-111r111 düşünüyor. Hana içinde bulunduğumuz bu utanılacak evde bi-tr, kı ne otel ne pansiyon, ne de eğitim enstitüsüdür, sadece pervasız bir şarlatanın pek pahalıya ümü ve sucuk sattığı bir yerdir, burada bile bir gıda bulabilirsiniz. Adımı herhalde duymuşsunuzdur. Ben doktor Mundung, din ilimleri lisansımı yaptım, Yc-zîdîlcrin -ki şeytana taparlar- gizli itikatları hakkında, Hercros-ların yıldızlar mezhebi ve bugiın klasikler arasına girmişİnılunan Friky'a'nın yeraltı tanrıçalarıyla Alman tanrıçası Freye arasındaki ilk tarih ilgileri hakkında eserler neşrettim. Şayet, îteni burada kitaplarımdan ve araştırmalarımdan uzak görüyorsanız, bunun sebebi, bir üniversite kürsüsüne talip olup imtihana girmem tehlikesinden kendilerini bir müddet daha uzaklaştırmak isteyen bazı kıskanç rakiplerimin dalavereleridir. Karım Çinlidir, yeni vatanımın âdetlerini iyi bilmediği için bu adamlar tarafından kandırıldı ve benim... Fakat sizden bahsedelim, benden değil. Bu bir hata, hatta kir irtica olur. Bununla beraber, sizi temin ederim ki, burada Blümcnwald'da bile vaktimi kaybetmiş değilim. Dinler tarihini iyi bilen bir kimse için, değişiklik faydalıdır, ama genel olarak, başkaları için rahatsızlıktır. Bütün dünyanın konuşabileceği bir tek dil meydana getirmek iizere çalışıldığı halde, herkesin kabul edebileceği bir din ortaya çıkartmayı kimse denemedi.

Hata şurada ki, insanın tabiatı üzerinde yapılan araştırmalar derinlere gotürölncmiştİr. İnsan, bütün ikiyüzlülüklere ve söylentilere rağmen samimî olarak kendinden başkasını sevmez ve tenliğinden başkasına tapmaz, saygı göstermez. Geçmiş zamanları dolduran tarihi veya soyut tanrıları, kahramanları, vatani, insanlığı ve daha bir sürü efsaneyi, korkusundan veya telkin ile takdis eder gibi görünür. Hakikatte, bunlar kendi asıl imanını gizleyen birer takma isim veya paravanadır. Herkesin sevinçle kabul edebileceği bir dini öğretmek için ortaya bir peygamber çıkar da bütün dünya onu sevinçle karşılasa, pratik bir neticeye varabilmesi için insan davranışının psikolojik merkezinin ne olduğunu göz öniine getirmek lazımdır.

İnsanlara teklif ettiğim yeni ve en son olacak din "kendine raparlık"Yır. Herkes kendi kendisine tapacaktır, herkesin kişisel bir tanrısı olacak: Kendisi! Protestan rcforması her insanı bir rahip yapmakla övünüyordu; artık Yaratan ile yaratık arasında tellâl kalmıyordu! Ben daha ileri bir adım atıyorum, tapan ile tapınılan arasındaki tellâlı kaldırıyorum. Herkes kendi kendisinin tanrısıdır.

Böyiece tek tanrılığın ve çok tanrılığın yararlarını de birleştirmiş oluyoruz. Herkesin bir tanrısı olacak ama ne kadar insan varsa o kadar da tanrı olacak. Ve artık sürtüşmelere de 111u-yda» kalmış olmayacak, çünkü kendine tapanlar yeni dinin ana prensibinde aynı fikirde olmakla beraber, gayet açık sebeplerden dolayı, bir yabancı tanrıya yani benzeri bir başka varlığa tapmak deliliğine katiyen düşmeyeceklerdir.

Ru din, Atman idealizminin ve modern medeniyetin vara-tagı en son noktalardır. Fichte kürsüye çıkıp da dinleyicilere "İmıgıın Tanrıyı yaratacağız" dediği an kendine taparlık fiilen doğmuştu. Hğcr Tanrı bizim maddi veya manevi faaliyetimizin yarattığı, yani onu insan fikri imal etmiş ise, niçin ona sahiden hi/.im dışımızda mevcutmuş gibi tapmalı da onu yaradana, yani insana tapmamalı? hğcr insan Tanrının babasıysa, eğer l.mrı insanın kafasından başka bir yerde yoksa, Tanrıya tapmakla sahici, artık meçhul olmayan mutlak bir Tanrıya tapıyoruz demektir. Bununla beraber, genellikle, insana

tapınılanla/.. İnsanlık bir soyutlamadır, asıl insan somut olan kişide, v.ını birer birer hepimizde ortaya çıkar.

Harikuladenin ulviyeti artıklarını yavaş yavaş ortadan kaldırmış modern uygarlık, farkına varmadan, “kendine tapar-lık”ı uygulamaya başladı. Spor, bedene tapmaktır, ilim muhali-ten, Tanrıya atfedilen “ilm-i kül”ü bir ınci benimsemektir ve makinenin üstünlüğünü tanımak da Tanrının her şeye kadir oluşuna karşı gelmektir. Mükemmet varlığa mahsus zannedilen her şey, gittikçe bütün fanilerin basit birer ayrıcalığı oluyor.

Size bir sır olarak söyleyebilirim ki, kendine taparlık insanlığı» büyük kısmı tarafından, haberleri olmadan çoktan uygulanmaktadır. Artık mesele, bir ad takmaktan, bir amentü ve bir de şuur vermekten ibarettir, tşte bu zehirleyicilerin mağa* (.ısından kurtulur kurtulmaz benim işim bu olacaktır.

Aziz Olaf’ın eski İskandinavya “saga”sını okurken şu görüşme daima dikkatime çarpmıştı: “Kime inanırsın? diye kral İmi askere sordu - Cevap şu oldu: Kendi kendime.” Bu, hakiki kahramanın hakiki sesidir. Kendine inanmayan yaşayamaz. Mesele din ile hayatı, iman ile işi bir araya getirip intibak ettirmektedir. öteki dinler, insandan, hakiki yaradılışına, asıl tabiatına aykırı şeyler istedikleri için başarı elde edemediler. Onun gizli giicünc -ki artık kendini meydana vurmuştur- uygun olan benim dinim mücadele etmeden muzaffer olacaktır.

Fakat, diyeceksiniz, modern maddeciliğin damgasını taşısa bile bize bir din lazım. Onu da düşündüm. Her kendine tapınır, imkânlarına göre, altından, tunçtan, mermerden heykelini yaptıracaktır. Bir heykeltıraşa başvuracak kadar zengin değilse, yağlıboya bir resmi, hatta iyi bir fotoğrafı ile yetinir. Bu tasvirin önüne adaklarını koyar, onun karşısında dualarını okur. Benliğin övgüsünü yapmak için idealistlerin eserinde ve Walt Withman’ın “kendi benliğim için şarkısında mükemmel örnekler buluruz! Haftalık veya gündelik banyolar vaftiz karşılığı olur; yemek, kurban ayini, sınırlı bir zaman için kendimizden geçiş olan uyku ise tövbe ve istiğfar yerine geçer. Görüyorsunuz ki, rahat ve hiç zorluğu, karışıklığı olmayan bir din. İnsandan gayri Tanrı yoktur ve her insan onun tecellisidir.

Yüksek kudretler karşısında eğilmek zilleti artık bitti. Kökünden sökülemez güçlerimizi inkâr etmek ikiyüzlülüğü artık yok! İnsan kendi kendisini seviyor. Bunu açıkça itiraf etsin ve her türlü korkuyu, çekingenliği atarak bu sevgisine bir ibadet şekli versin. Emin olunuz ki yirminci asır “kendine taparlık” asrı olacaktır.”

Bu korkunç küçük geveze canavar saçmalarına son verince ona dikkatle baktım. Hayalimde, onu, iğrenç yüzünü ve çarpık vücudunu tasvir eden bir heykelin karşısında tapınırken gördüm. Kendimi gülmekten alıkoyamadım. Doktor Mündong kızmadı:

“Benim dinim, dedi, bir sevinç, neşe getiriyor; kendini hor görme, küçültme değil. Bu girişimin ruhunu siz de kavradınız ve dünyanın öteki yarısında benim peygamberim olmayı kabul edersiniz ümidindeyim.”

Bunları söylerken, beni takdis etmek üzere, dizlerime küçücük ellerini koydu. O zaman bir elinde dört parmağı olduğunu gördüm, ötekinde altı parmak vardı.

EİNSTEİN’İ ZİYARET

Herlin, 20 Nisan

Einstein beni kabule razı oldu. Kudüs'te kurulacak "Mont Stopus" üniversitesi için tahsis ettiğim yüz bin markı yalnız kendisine vereceğimi bildirmiştim.

Onu keman çalarken buldum. Hakikaten bir sahici musiki-İlîîs kafası var. Beni görünce yayım bırakıp sormaya başladı:

- Matematikçi misiniz?

Hayır.

- Hayır.

- Astronom?

- Hayır.

- Mühendis?

- Hayır.

- Filozof?

- Musikişinas?

- Hayır.

- Gazeteci?

- Hayır.

Beni İsraiidcn?

- O da değil.

- O halde benimle ne diye bu kadar görüşmek istiyorsunuz? Ve ne diye bir Yahudi üniversitesine bu kadar cömert bir bağışta bulunuyorsunuz?

- Ben Öğrenmek isteyen bir cahilim. Bu hediyem de sizi görüp dinlemek için bir vesiledir.

F.instein keskin artist bakışlarıyla bana dik dik baktı ve düşünür gibi göründü:

- Uıtfunuza ve bana gösterdiğiniz güvene minnettarım. Fakat söylediğiniz gibi ne matematik ne de fizik bilmiyorsanız, size çalışmalarımın herhangi birinden bir şey söylememin hemen hemen imkansızlığını kabul edersiniz. Ben, bu ilimleri bilmeyenlerin anlamaları mümkün olmayan formüllerle konuşmaya alışığım, hatta bilenlerin arasında onları tam manasıyla kavrayan pek az kimse var. Bu itibarla beni mazur görürsü-

— Sizin gibi, dedim, bir deha sahibinin gündelik kelimelerle düşüncelerini anlatamayacağına inanamıyorum ve bilgisizliğime rağmen söyleyeceklerinizi hislerimle kavrayamayacak ka-

Sözlerimi kesti:

- Mahviyetiniz ve iyi niyetiniz kendi kendimi zorlamamı gerektiriyor. Fakat bazı noktalar size karanlık götüncce otursa şimdiden özür dilerim, (lan ettiğimi iki izafiyetten bahsedecek değilim. Bunlar artık eskimiştir ve bu hususta yüzlerce kitap yazılmıştır. Daha iyisi, sîze, bugün düşüncemin hangi tarafa teveccüh ettiğini kısaca anlatacağım.

Ben, yaradılışım itibarıyla, ikiliğin düşmanıyım. Birbirinden ayrı veya birbirine karşı iki gelişme, iki hadise İteni rahatsız eder. Fikrimin takip ettiği yüksek bir gaye vardır; farkları yok etmek. Böyle yapmakla. Grek’lerden beri daima birliğe gitmiş olan ilmin ruhuna sadık kalmış oluyorum. Eğer dikkat ederseniz hayatta ve sanatta da bu böyledir. Aşk iki kişiyi tek bir varlık haline getirmek ister ve muhtelif şeyleri birbirine benzeten, şekillendiren, mecaz ve istiareyi daima kullanan şiir İse bütün bu şeylerin değerini peşin olarak kabul eder.

Fakat ilimde bu birliğe gidiş dev adımları atmıştır. Astronomi daha Galile ve N’ewton zamanlarından fiziğin bir kolu olmuştur. Öklid dışı geometrinin hakiki yaratıcısı Rieman klasik geometriyi fizik ilmine bağlamıştır. Hernst ile Max Born’un araştırmaları kimyayı fiziğin bir şubesi ve diğer taraftan 19. yüzyılın biyolojiyi basit bir kimya olayları haline getirmiştir ki, bundan bizzat biyolojinin nihayet fiziğin bir şubesi olduğu neticesine varmak kolaydır. Fakat son zamanlara kadar fizikte birbirleriyle uzlaşmaz görünen esaslar, ayrı ayrı çifte varlıklar veya fenomenler grupları vardı. Mesela zaman ve mekân atıl, hareketsiz kitle ile sakil, yani ağırlığa tabi kitle; elektrik fenomenleri ile manyetik fenomenler ki, bunlar da ışık fenomenlerinden ayrılırlar. Son seneler zarfında bu ikilikler kayboldu, ayrılıklar ortadan kaldırıldı. Gerçeğin çözülmez görünüşleri olduğunu hatırlarsınız ki ben mutlak mekân ile evrensel zaman inancının anlamı olmadığını ispat ile kalmadım, fakat mekân ile zamanın bir ve görünür gerçeğin çözülmez görünüşleri oldukları neticesine vardım. Faraday, daha çoktan elektrik ve manyetik fenomenlerin birliğini belirlemişti; sonraları, Max-wol ile Lorenz’in tecrübeleri, ışığı elektromanyetik ile birleştirmişti. Artık, modern fizikte karşı karşıya sadece iki alan kalıyordu: Ağırlık alanı ile elektromanyetik alan. Halbuki ben, nihayet bunların da bir tek gerçeğin iki görünüşü olduğunu kanıtlamayı başardım. Bu, son keşfidir: “Tek alanın varlığı”. Bundan sonra mekân, zaman, madde, enerji, ışık, elektrik, atalet, ağırlık bir tek ve aynı cinsten faaliyetin muhtelif isimlerinden başka birer şey değildir. Bütün ilimler fizikte birleşiyor ve artık bundan sonra fizik bir tek formüle indirilebilir. Bu formülü, basit bir dille, şöyle ifade edebiliriz: “Bir şey kımıldanıyor!” Bu üç kelime insan düşüncesinin en yüksek terkidir.

Einstein yüzümdeki ifadeden, şaşkınlığımı anlamış olacak ki:

- Bu kesin neticenin açık sadeliğine hayret ediyorsunuz değil mi? dedi. En adi bir deneme ürünü harcılaem görünen İm neticeye varmak için binlerce yıl araştırmalar ve teoriler gerekti. İtiraf ederim ki, haksız değilsiniz. Fakat bununla beraber, bu kadar ilim dehasını yoran bu karmaşık düşünceler şimdi varıyor: “Bir şey kımıldanıyor!” Aziz Yohanna “Başlangıçta kelâm vardı” diyor. Buna, Goethe “Başlangıçta fiil vardı” diye cevap veriyor. Ben şu neticeyi çıkarıyorum: “Başlangıçta’ olduğu gibi sonra da hareket vardır”. Daha fazlasını bilmiyoruz ve daha fazla bir şey söyleyemeyiz. İnsan bilgisinin en yüksek ve olgun yemişi sıradan bir muşmula ise, kabahat be* nim değildir. Birleştire

birleştire, nihayet inanılmayacak kadar sade bir şeye varmamız lazım geliyor**.

Einstein'in daha fazla bir şey söylemeyeceğini anladım. Herhalde bir yabancıya, bu işlerden anlamayan birisine, ilmin] gerçek sırlarını vermeye sıklıyordu. Zira, bu sıradan formülün, üç asırlık düşünce­nin vardığı netice olduğuna inanacak j kadar safdil değildim. Fakat onu daha fazla açıklamalarda bu-: lunmaya zorlar gibi görünmek istemedim. Vaat ettiğim yüzj bin markı bırakarak, meşhur izafiyet teorisi kâşifinden kendi-; sine borçlu olduğum bütün saygılarımla müsaade aldım.

FRBUD'U ZİYARET

Vtyjna, 8 Mayıs

İki ay oluyor, Londra'da, Hellenistik devreye ait ve arkeologlara göre “Narcisse”in güzel bir mermer heykelim satın ■İdim. Evvelki gün, Freud'ün yetmiş yayını tamamladığını oğ-nnince -6 Mayıs 1856'da doğmuştur- heykeli, Narcisse'lığın kişiline hediye olarak ve bir saygı mektubu ile gönderdim.

Bu iyi seçilmiş hediye psikanalizin pîri tarafından davet ■dilmeme sebep oldu. şimdi onun yanından geliyorum. Ve görüşmemizin özünü hemen not etmek istiyorum.

Bana biraz yorgun ve melankolik göründü:

- Yıldönümü kutlamaları, dedi, mevlıtlara çok benziyor, »lumü çok hatırlatıyor.

Ağzının biçimi dikkatimi çekti: Elli ve şehvetli bir ağız. Biraz da faune’lerinkine benziyor ve libido teorisini açıkça kanıtlıyor. Ziyaretimden hoşnut göründü ve “Narcissc”den dolayı hararetle tebrik etti:

- “Gelişiniz bana büyük bir teselli oluyor. Ne bir hastasınız ne bir meslektaş. Ne bir ralebemsiniz ne de bir akraba! Bulun günlerim, bana, hemen hemen aynı saçmaları anlatan evhamlılarla isterikler; beni kıskanmadıkları zaman hor gören doktorlar ve bir kısmı ezberci papağan, bir kısmı da muhteris lııııer düşman olmuş talebelerim arasında geçer. Sizinle, rahat rahat konuşabilirim. Ben ki, itirafın meziyetlerim öğretmekteyim, kalbimi hiçbir vakit ramamıyale açabilmiş değilim. Haya timi anlatan küçük bir kitap yazdım, ama propaganda ama cıylaydı, içimi ancak, onu da parça parça, “Traumdcutung isimli eserimde dökcbİlmİşimdİr. Kimse eserimin sırrına sahip olamadı, onu bilmedi. Psikanalizin ne olduğu hakkında bi fikriniz var mı?”

Ona, eserlerinden bazılarını tercümelerinden okuduğumu Viyana'ya da yalnız kendisini görmek için geldiğimi söyledim-

- "Herkes, diye devam etti, eserimin bilimsel içeriği önem verdiğimi ve başlıca gayemin akıl hastalarını iyi etnr olduğunu zannediyor. Bu yıllardır devam cdvgclmiş ve bir tü lü ortadan kaldıramadığım bir yanlış anlayıştır. şayet ben bi âlim isem, bu, eğilimlerinden değil, ihtiyaçtan doğmuştur, nim asıl yaradılışım bir sanatkâr yaradılıştdır. Gcııçlığımd* beri en sevdiğim, gizli kahramanım, daima Goethe idi. O za manlar şair olmak isterdim ve bir roman yazmayı daima arzu lardım. Bütün eğilimlerim, lisede hocalarımın kabul ettik!;, gibi, beni edebiyata yönlendiriyordu. Fakat geçen asrın so>“ yirmi yılında, Avusturya’da edebiyat mensuplarının haya şartlarının ne olduğunu düşünürseniz, beni endişeye düşürc şeyleri siz de anlarsınız. Ailem fakirdi ve şiir çok az ve

geç \— rimli idi. Buna zamanımın en meşhurları da şahittir. Üsteli Yahudiydim ki, Yahudi aleyhtarı bir krallıkta, bu, beni açık tan açığa ve peşin olarak zor şartlar altında bırakıyordu. 11-ine'nin sürgün edilişi ve sefalet içinde ölümü cesaretimi kırıyor. O zaman ve daima Goethe'nin etkisiyle tabiat bilgileri ile ilgilenmeye başladım. Fakat ruhum romantik olmaktan geri kalmıyordu. 1884 yılında Viyana'da uzak bir yerde bulunan nişanlımı birkaç gün evvel görebilmek amacıyla "Koka" üzerine alelacele bir araştırma hazırladım ve kokainin tıpta kullanılmak üzere uyuşturucu özelliğinin keşfi şerefi başkaları tarafından benden gasp edildi.

1885 ve 1886 yıllarını Paris'te geçirdim, 1889'da bir süre Naney'ye gittim. Fransa'da bulunduğum zamanların üzerimde büyük ve kesin tesirleri oldu. Bu Charcot İle Bernheim'den öğrendiklerimden çok, o devir Fransasında edebi hayatın cidden çık /engin ve harareti oluşundandır. İyi bir romantik sıfatıyla gölge/ler Notre-Dame'ın kulelerinde saatlerce kalıyor, fakat al yanılan Quartier Latin kahvelerine gidiyor ve zamanın en ilu(ultü çıkaran kitaplarını okuyordum.

F.dchiyat savaşı en harareti devresindeydi. Sembolizm na-'falı/mc karşı bayrak açmıştı. Flaubert ile Zola'nın hakim ve tltvamlı tesirleri gençlerde, yavaş yavaş yerlerini Mallarme ile Verlaine'c bırakıyordu. Zola'nın tarafını bırakıp dekadanalara (ksnı I luysman'ın *A Rebours* isimli eserinin yayınlandığı tarihli- Paris'e yeni gelmişim. Verlaine'in *Jadis et Narguere*'i ba-Mıldıgı, Mallarme'nin şiir kitapları İle Rimbaud'nun *İlltıtubia*-fmm'ı neşredildiği zaman da Fransa'da idim. Size bu ayrıntıyı verişimin nedeni bilgiçlik satmak değil, fakat bu üç edebi Cıuımı -bir müddet evvel ölen romantizm ile tehlikeli duruma girmiş naturalizm ve ilerlemekte olan sembolizm- çalışmalarına illiain vermiş olmasıdır.

İçgüdü ile edebiyatçı, olayların zoru ile doktor olan ben, lihlmi bir kotu olan psikiatriyi edebiyat haline getirmeyi dü-ınlum. Böylece âlim geçinmekle beraber şair ve romana ka-nnlmn. Psikanaliz, bir edebiyat eğiliminin psikoloji ve pato-I sahasına geçmesinden başka bir şey değildir.

Gayet tabii, yöntemimin keşfine beni sevgili Goethe götürdü Biliyorsunuz ki Werther'i İçini kemiren bir dertten kurtulmak için yazmıştı. Edebiyat ona bir "Katharsis", bir kurtuluş ılıt. İkım isteri tedavi usulüm, hastaları, vehim ve kıruntı-ıml.ııı kurtarmak için "her şeyi" söylemeye scvctmekten m nedir ki? Ben hastalarımı Goethe gibi hareket etmeye Uflamadan başka bir şey yapmış değilimdir. İtiraf bir kurtu-yani bir iyileşmedir. Katolikler bunu asırlardan beri bili-yollardı. Fakat Victor Hugoö bana şairin bizzat bir rahip olduğunu öğretti, bu da bana, kendimi rahibin yerine koymam btmıtımla cesaret verdi. İlk adım atılmıştı.

I Ustalarımın itiraflarının çok kıymetli birer "insani belge" İt (kıl eniklerinin derhal farkına vardım. Böylece Zola'ntn yapngı işin bir aynını yapmış oluyordum. Fakat o, vesikalarından romanlar çıkartırken, ben bunları saklamaya mecbur kalıyorum. İşte o zaman şiir, rüya ite sanat eserinin arasındaki benzerliğe ve sembolik dilin önemi üzerine dikkatimin çekilmesine sebep oldu. Artık Psikanaliz doğmuştu, yalnız, söylen diği gibi, Brenner'in telkinlerinden veya Sehopenhauer ile Nietzsche'nin girişimlerinden değil, fakat benim için aziz olan edebi akımların bilimsel alana aktarılmasından.

Daha açık anlatayım: İhtirası her şeyin üstünde tutan ve bütün ihtirasları aşka bağlayan ortaçağ şiirinin geleneklerini yeniden ele alan romantizm bana cinsiyeti insan hayatının merkezi yapmak fikrini telkin etti. Aşka, naturalist romancıla nn tesiri ile daha az hissi ve daha az mistik bir mana

vermiş olmama rağmen sistemimin esası budur.

Naturalizm, bilhassa Zola ile, bana, insan hayatının en iğrenç taraflarım -ki aynı zamanda bunlar en genel ve basit taraflarıdır- görmeye, nezaket kuralları ve güzel hareketleri ikiyüzlülüğü altında saklı açgözlülüğü, şehveti, kısaca, insan daki hayvanı keşfetmeye alıştırdı, öyle ki, şuuraltının gizledi utandırıcı sırları meydana vurmakla ben Zola'mn tarafsız it ham hareketini yenilemekten başka bir şey yapmadım.

Nihayet sembolizm bana iki şey öğretti: Şairane düşünce'lerdeki rüyaların kıymeti ile sanatta yani açıklanan rüyalarda ki sembol, ima ve kinayeleri. Bunun üzerine, şuuraltının açık lanması demek olan rüyaların yorumu üzerine büyük eserim kaleme aldım -o şuur altı ki, ilham kaynağıdır- ve Sembolist İcrden her şairin kendine göre bir dil yaratması lüzumunu öğ renmiş bulunduğumdan, ben de, rüyalara özgü sembolik bir özlük, bir rüya falı, dili yarattım.

Edebi kaynaklarımın tablosunu tamamlamak üzere şun ~ da ilave edeceğim ki, yaptığım klasik eğitim -sınıfta daima birinci gelirdim- bana Oedipus ve Narciss masallarıyla da telkinler yaptı, Eflatun'dan İlhamın, yani şuuraltı fişkırışının fikir hayatının temeli ve Artemidor'dan da gece görülen her rüyanın gizli bir anlamı olduğunu öğrendim.

Ve kültürümün esasının edebi oluşunu, sürekli Goethe'den, Grillparzer, İlcine ve daha başka şairlerden örnekler getirişim gösterir. Benim düşüncem onu felsefe denemelerine, paradok-ıllı muhteviler şeklinde oluşmuştur, gerçek bilginlere öz-trkılık ve ukata donukluktan iz yoktur. İşte size tartışma turne/ bir örnek: Psikanalizin girdiği bütün memleketlerde, * »klorlardan çok muharrirler ve artistler tarafından nılaş* Uygulanmaktadır. Şurası da doğrudur ki, kitaplarım pato-eterlerinden çok hayal mahsullerine benzer. Gündelik ha-Vr /rk.ı oyunları, kelime buluşları üzerine araştırmalarım e vr halis edebiyattır. "Totem, Tabou" eserimde bir tarihi n denemesi bile yaptım. En eski ve vazgeçemeyeceğim ar* doğrudan doğruya roman yazmaktır ve Allah bilir, ilk el-tıplanmış öyle zengin vesikalarım var ki, yüzlerce roman-lu/ıtıc teşkil eder. Ne yazık ki, artık çok geç kaldım sa-"11

ıllı.ıldc, değişik bir yoldan da olsa, görünüşte doktor ro-'y.u.ık edebiyatçı kalmak suretiyle, talihimi yendim ve 'tıgım şeye ulaştım.

htıyılık âlimin hayal dünyası vardır, bu dahice sezışleridir. Fakat modern edebiyat akımlarının bizlere ar-İlli.imi mevzularını benim yaptığım gibi, bilimsel teoriter öııp kullanmak içlerinden hiçbirinin akıma gelmemiş-ker, psikanaliz, ilim diline tahvil, nakledilmiş olarak, 'lıııkıı asrın en mühim üç büyük edebi akımını bir uııp sentez yapmış oluyor, Heine, Zola ve Mallarmé, Gorihe'nııı nezareti altında, bende buluşuyorlar. Ru ışık hır sırrın kimse farkına varmadı ve şayet bana bir l: heykeli hediye etmek gibi güzel bir fikir aklınıza gel-UİMvdı hınu kimseye de açıklamazdım."

-fin sonra söz başka bir konuya atladı. Amerika'dan, r^ilrı hatta Viyanalı kadınlardan söz açıldı. Fakat to*rtır nakledilmeye layık yegâne taraf bu yazdıklarımla-V'i. tanı hana izin vereceği sırada, Freud açıklaması konuşmamamı rica etti.

. kel dedi, ne muharrir, ne de gazetecisiniz ve sırrımı *rr<ı'gınızden eminim.

İııır güvence verirken hiçbir gizli niyetim yoktu. Bu l y*>ınl.ııııak için almadım.

Münih, 8 Haziran

Artist atölyelerine hiç gitmedim, çünkü sıkılırım, çünkü ne söyleyeceğimi bilemem, çünkü hemen daima aynı şeyler vardır, çünkü beni hep bir çek imzalama makinesi, anlayışsız ve aldatılması kolay bir zengin sanat dostu sayarlar.

Fakat, geçen gün çok genç, meçhul, albınoş yani saçları renksiz ve Maricgka adında, Çekoslovakyalı bir heykeltıraşa uydum:

- Geliniz, dedi, dünyanın hiçbir müzesinde ve sergisinde görmeniz imkânı olmayan bir şey göreceksiniz* Binlerce yıl sonra, ben, hiçkimsenin yapmadığı yepyeni bir heykeltıraşlık buldum.

Beni kabul ettiği zaman, geniş olmaktan ziyade yüksek, üstü camlı, penceresiz kuyu gibi bir yere aldı. Birkaç sandalye ile ortada bir demir mangaldan başka, oda bomboştu: Ne alçı, ne sehpa, ne çamur, ne mermer! Bir heykeltıraş atölyesinde bulunması âdet şeylerden hiçbiri yoktu.

- Burada mı çalışıyorsunuz?

- Evet, dedi, oturunuz. İtiraf ediniz ki bu sizi şaşırtıyor. Halbuki size “görülmemiş” bir şey meydana getirmeyi öğrendiğimi söylemiştim. Ben de heykeltıraşım! Fakat ötekiler gibi kaba bir tarzda değil. Ağır ve kaba, som, Mısırlılarla Asû-rı İcrden miras kalan eski heykel artık devrini bitirmiştir. Bu, «iiii otorite devirlerine, ağır ve ilkel medeniyetlere özgü bir hrykeldi. Bugün şüpheli, anarşist, hareketli, sinemacı bir devirdeyiz, kültürün de değişmesi gereklidir. Mermerden, taştan, hım, un, hatta gümüştan veya odundan heykel yapmak, bulun, Firavunların arabalarıyla seyahat etmek veya Bayard’ın nrblarını giyinmek istemek demektir. Her şeyden evveJ plastik maddeyi değiştirmek icap ediyor. Michel-Angc’ın Medicis sarayının avlusunda yaptığı gibi kardan veya Medardo Ros-»n’ın yaptıkları gibi balmunundan heykeller vücuda geçirmek ileri bir hareket sayılabilirdi, ama çok ürkek bir davranıştı. Hiç plajlarda çocukların kumlardan adamlar yapışlarını seyrettiniz mi? Ve bir pastacının kremadan veya dondurmadan nasıl şekiller çıkardığını gördünüz mü? İşte, benim üstad-Urun onlar oldular.

“Plastik sahada yapılması mümkün olan tek yenilik “hare-ketsiz”den “geçici”ye atlamaktır.

İn mükemmel sanat olan musiki sizi sarsar, geçer ve kay-İM>hır. Ses anidir, durup kalmaz ve buna rağmen ne büyük bir kudreti var. Madem kİ bütün sanatlar musikiye varmak istiyor, neden heykeltıraşlık da ilahi ve firari sanata yaklaşmasın? İşte İlenim teorim budur ve şimdi size kir örnek vereceğim.

Bu sözler üzerine Maticgka, nazik elleriyle, atölyenin ortaklıdaki sehpayı açtı, içine siyahımsı bir hamur koyup yaktı. Mangalın içinden koyu, kalın bir duman yükseldi. Bu garip heykeltıraş sağ eline garip bir kürek, sol eline de bir aynım alıp hemen işe koyuldu. Gittikçe uzayan dumanın etrafında dolaşıyor, aletleri, kollar ve nefesiyle de yardım ediyordu. Hemen bir dakika içinde koyu duman, her an kaybolmak tehlikesi gösteren kurşunî renkte, hayalete benzer bir insan şeklini aldı. Yükseldikçe, dumanın üst tarafı inceliyordu, öyle ki, bir baş görünür gibi oluyor, hatra bir parça iyi niyetle, bir

burun ile çeneyi andırır bir şeyler de fark ediliyordu. Duran bir loko-111otifi111ki gibi kalın, kirli ve yağlı duman küreklerin sert vuruşlarıyla kesiliyordu. Matiegka, sapsarı kesilmiş, deli gibi çırpınıyordu, bazen havaî heykelin iki bacağım birbirine kaimak otryen dumanı defediyor, bazen, daha tseili olsun diye omuz-

Nc balon, nc uçak, gökler karşısında güçsüzlüğümüzü aza'.ıııv.şm. Havalarda dolaşabiliriz, aın hu kasırgaların, tayfunların, çukurların, sislerin elinde olmamıza engel sleğildir ve ancak, o da güçlkle, cn yüksek dağlardan daha aşağılarda olan b»oş hin, alu hin metreye yükselebiliyoruz.

Fakat cn şidilctle nefret ettiğim, üst gök lor. fezadır. Paydası olduğu için, güneşe, bu suratı iltihaplı sivikilerle dolu hayvana tahammülüm var, unu geceleri yıldızlar!..

Boşluk hcnı eziyor diye değil, ama beni tiksindiriyor, bıktırıyor, itiyor, yeryüzü küçüklüğümü sanki bana duyurmaya verişmiyor r.ıı? Yıldızlı göğün heni ezen meydan okuyuşu sonsuz, küstah, inandırıcıdır. Elektrik ışığının gezici atomları gibi gözlerime görünen bu milyonlarca güneşin benimle ne alıp veremediği var? Benden ne istiyorlar? Nc işime yarıyorlar? Vc niçin bu binlerce yıllık ışıklar, her akşam, şu karanlık köşeliğimde günlerimin kısılğım bildirmek İçin gelip İsem aşağılarlar? Gök ebedi ve çekilmez bir küstahtır. Yıldızlar beni tamına/. vc ben, onları veya onlara karşı ne yapabilirim? Aramızda kaç binicice ışık yılının olduğunu, aydınlıklarının yere ulaşabilmesi için kaç asır lazım geldiğini öğrendiğim /aman, kuduruşumu bir hesap kalıbı içine dökmekten başka bir şey yapamadım.

Göğü, yabancı, uzak, bu itibarla da düşman sayıyorum. Mantıklı bir hesap olmadan kuyruklarım sonsuzlukta peşle-risıra sürüyen yıldızlar ban.ı hiç de teselli edici bir şey söylemiyor. Kchu'alar, bu ko/ınık tozlardan belirsiz yığın, her biçimsiz ve tamamlanmamış şey gibi, beni çileden çıkartıyor. Gezegenler ve uydularına gelince; bir sadaka ışık »çm. dolaşıp duran bu sonmuş dalkavuklar hcsalv.r.j utanıyor ve hiddetleniyorum.

Astronomları anlamıyorum. Nasıl oluyor da hiçbiri çıldırmıyor veya kendini öldürmüyor? Mesafe çöllerinin d-.bıte sığınmış burçların sürekli harekctüri bu gurursuz ve hevessiz soy hiç duymuyor mı? Belki de hesapları vc öl-çilleriyle göğü idare ettiklerini zannediyor veya, hiç olmazsa kendilerim liralarda misafir sayıyorlard'.r!

Murınadan dolaşan hu ateş kasırgaları karşısında insan sıfatına layık herkes dehşet veya hiddet duymaktan kendini alamaz.

Göğün üzerimde bîr tesiri olduğunu, hcnin ise onur, üstünde bir şcyciğın olamayacağını düşünmek! Oıu bakarsam hin küçültüyor: varlıgını bilmcmczliğc gelirse, cezalandırıyor. Onur, kendisine mahsus öyle esrarlı ve muhteşem bir havan var ki, herhangi bir suretle değiştirmek vçya bozmak iddi-ı,md.\ bulunamam, istemediğim halde bar.a, benliğimi küçülten, üzerime fenalıklar getiren, yıprandıran, yaşamak cesaretimi kıratı fikirler ilhamı ediyor.

Bu sebepten onu görmemeyi tercih ediyorum. Gnğün daima kapalı, insanın, kendine yakın, âşinâ bir sis örtüsü akına »ıgnımış hissettiği, gecenin tam ve sessiz olduğu bölgeleri, mevsimleri seviyorum.

Ventis gezegeninde oturanlara gıpta ediyorum. Söylendiğine göre dünyalarımı saran buharlar, hiç olmazsa, orada sinirlendirin delıdcıcsini gözlerimi/İn önüne scrnı beyhude İnırç-lırın, âvamanî yakomozlurla dolu bir küçümseyici nolir ile dolanan o nefret edilecek Samanyolu'tum görülmesine engel «duvor.

(,'otMklar gibi, aptallar ve şairler, sonsuzlukta dolaşan bu ateş lusccklcrme hayran olurlar. Ben ki -iyi mi, fena mı bilmem- nc şahim ^{Vf,K:} ^ mistik, gök, henim için, her gece, u/crmde, çaresiz hiçliğımi okuduğum Siıyık, uğursuz perdeden başka bir şey değildir.

EöLf.NCfcLUR

Berlin, IS Kasını

Bu şehirde hile -ki Paris'ten gece hayatı vc Avrupa sefaha merkezi rekorum» almıştır- bir türlü eğlenemiyorum. Berli kendini muazzam sanan bir küçük şehirdir. Fakat her zevk yer verir ve ahlaksızlık bile orada mükemmel bir surette b gülenmiştir.

Afyonu denedim, beni aptallaştırıyor; butun alkolleri tattım, beni iğrenç bir deli haline sokuyor; kokain, mankafa cdi yor ve ömrü kısaltıyor. Esrar İle eter geç kalmış küçüik deka danların harcı. Dans, terleten bir hayvanlaşma. İki üç miıyo kaybettiğim kumar iğrendiriyor, pek sıradan heyecan vc çok pahalı. Müzikhollerde boyalı, çıplak, nefret uyandıran, birbirine benzer kızlardan hep o bildik bölükler... Sinema ise halk tabakalarına özgü bir rezalet.

Otomobilde veya uçakta, sürat, başlangıçta avutuyor; ama sonra gülünç geliyor: İnsan hiçbir şey görmüyor, derhal ayrılmak arzusuyla çırpındığı bir yere, sersemlemiş olarak varıyor. Tiyatro, ihtiyarlar veya estetik züppeleri için bir vakit geçirme yeridir.' Konserlerde, bazen, insanı kendisine unutturan birkaç parça din-1 (enebiliyor, btı, şüphesiz kıymetli bir neticedir. Fakat buna varmak için, kim bilir ne manasız ve münasebetsiz şeyler düşündükleri halde mestolmuş gibi ikiyüzlülük gösteren öyle insan sürüleri arasında, o kadar çok parça dinlemek lazım ki, işkence oluyor.

SJMU İÇİN GENÇ, KOLAYCA MEMNUN EDİLİR VE İPTİDAİ OLMAK LA-t

Hrıtı bir başka şarap, mucize yaratan bir tiyatro, daha feci spor, varlığını sonsuza kadar değiştirecek bir afyon istiyo-i İnsanlar o kadar az şeyle yetiniyorlar ki! Bir parça boyalı bir parça yapma delilik, birkaç eski tasvir, bin defa duyul-I birkaç ses, bir heyecan taklidi, bir hayvan şuursuzluğu... Param var, her şeyi safin alabilecek kadar var ve canım sr-lyor. Buytik bir şehrin zevk ve sefahati hana şımarık ve inin okların eğlencelerini hatırlatıyor. Bıınu tatsız buluyorum. ıgıtılın veya Kafur gibi insanlar belki eğlenebilirlerdi, ben pamıvoruın. Para kâfi değil, iktidar ve saflık lazım. Kimbilir ılı de onlar da sıkılıyorlardı. İnsanları öldürtmek, platonik tıllerıtı hayal ettikleri o şehveti vermez. Sadizm bile nihayet dedirtir. O can sıkıntısının çocuğudur ve babasını öldıirc-jfetrr. Tıberyüs ile Gilles de Kais'yi mahzun yüzlü insanlar ola-;k hayal ediyorum, sonraları evvelden daha mahzun.

Bununla beraber bir şey icat etmem lazım. Benim gibi mil-yırları olan vc her türlü ahlak endişelerinden uzak bir adanın •»kınıulan patlaması inanılır şey değil.

Dünyanın bana teklif ettiği eğlenceler enayiliğe veya delilime, tiksintiye veya ölüme götürüyor.

Lafımı) bile edildiğini duymak istemiyorum. Fakat yeni bir zevki, duyulmamış bir Mvnci bizzat kendim veya kendi kendimde bulmalıyım. Başarılı olacak mıyım?

Şimdiki halde bu Berlin, acele işi olan ukalalar için, Babil ve Montinartre parçaları bulunan denizsiz bir sahte Nevv York'tan başka bir şev değildir.

AKTÖRSUZ TİYATRO

Alojlroi'd, JO *Mart*

Burada fabrika temsilcisi olarak bulunan Amerika'nın Pittsbourg şehrinden bir mühendis, geçen akşam beni hem meyhane, hem kahve, hem tiyatro, hem de kumarhane olan bir yere götürdü. İ 1er yerde olduğu gibi burada da içiliyor ve can sıkılıyor. Ara sıra, kırmızı ve altın renkli bir perdeden elbisesi kötü, alçısı kötü bir dişi iskelet fırlıyor, berbat edilmiş suratından daha hazin bir şarkı uluyor. Yahut da işsiz kalmış bir palyoça ile verem olmuş bir ayyaş veya ihtilalci şair arası, sarı pantolon, mor yelek, kıpkırmızı ceket giymiş, erkek cinsinden, büyütülmüş bir bodur çıkartılıyor, serbest nazımla, yerliler tarafından alkışlarla karşılanan küfürler savuruyor. Genellikle ölüm kasveti olan bir yer.

Bereket versin, gcccyarısından sonra arkadaşımın bir dos-nı(?) gelip masamıza oturdu. Dünyanın yarısını dolaşmış, dürt beş dil konuşan, dansörlük, aktörlük, dekor ressamlığı, eleştirmenlik, dramaturgluk vc herhalde casusluk da yapmış bir genç Rus. Fakat akıllı, fikri tiyatroda kalmıştı ve derhal sabit fikirleri üzerinde başladı:

- “Bizde de, diyordu, tıpkı Almanya'da olduğu gibi, birçok ahlakı bozuk burjuva, tiyatroyu değiştirmek için kafalarını yoruyorlar. Ama kimse esas yeniliği yapacak mantıki deliliğe varamıyor. Tiyatroyu reci yapan hayatın bir “taklidi değil, ı,mıııı tamamıyla bir aynı” olmasıdır. Bu itibarla, ilk yenilik, vn sonuna kadar, meslekten yetişmiş aktörleri atmakla başla-yataktır. I’rolctcrya devrinin temel teorisi olan radikal realizm, sahnede dahi olsa, asılsız, uydurma şeylere izin vereme/. Yazarın yazmış olduğu, aynen, ciddi surette, hilesiz dalaveresi/. bir şekilde verilmelidir. Gerçeği ustalıkla nakleder gibi görünmek yöntemi zamanımıza layık değildir. Jul Sezar oynarken, Sezar rotümi yapan sahiden, sahici hançerlerle vurulup. Mııulcn ölmelidir ve Üthello’da Dezdemona olacak kadın, yastıklar altında boğulmalıdır. Kan yerine kırmızı mürekkep yok, sahte cesetlere de paydos! Kan, sahici insan kam olmalıdır deşerler, kulise nakledilir nakledilmez ilk alkış sesleriyle dirilecek değil, doğruca morga kaldırılacaktır.

(inruyorsuııız ki, mesele böyle olunca, aşağı bir cins olan ve hayata bağlı profesyonel aktörleri kullanmak söz konusu ^dilemez. Bu gibi roller, ölüme mahkum edilmiş canilere veya başkalarının yararına hareketi amaç edinmiş vc bu maksatla, halkın zevkine hizmet için ölmekten çekinmeyen gözü pek kimselere verilecektir.

Dahice de olsa, bir taklit, realitenin yerini tutamaz. Hayatla kendisine belli bir vazife verilmiş olan kimse aynı şevi sahnede de yapacaktır. Bir generale ihtiyaç varsa, azledilmiş bir general veya hiç olmazsa bir yarbay çağırırım; mesela sahne ışın pop lazımsa, düzinelerle bulmak kolay; esnaf, asilzade, koylu de öyle. Fakat, kral veya imparator bulmak güç olacak. Omııı için repertuarımdan öyle şahısları olan piyesleri çıkartn-uğnn. Esasen “Hamlet” gibi bir piyesin vakası, Danimarka

ur.rvında olacak yerde, büyük asilzadelerin bulunduğu bir başka şehirde geçse, derinliğinden bir şey kaybetmez.

Tiyatronun selameti, bir tek kelimele toplanıyor: Gerçeklik. Binaenaleyh tiyatroyu yapaylık ve gözboyacılığı gibi paslı, kuflı ayıplardan ancak bütün aktörleri, şiddetle hareket edip, defetmek suretiyle kurtarmakla, temizlemek mümkün olacaktır, lıvatro, halkın bizzat "Mystcre"leri oynadığı ortaçağda hnytik oldu. Antoinc ile Copcau, aktörleri atınak lüzumunu pek iyi anlamışlardır. Ama işi yarıda bıraktılar ve artistleri yavaş yavaş profesyonel, hatta daha da beter oldular. Komedi ve trajedi artistleri tiyatroyu kemiren iki urdudur ve onları sokup atmamak, mabetlere bedel olan tiyatronun yeniden doğup kurtulduğunu bir türlü göremeyeceğiz."

Çekine çekine yaptığını itirazda, bövle yapılacak olursa» mesela Shakspcarc ile Oozzi'nin şaheser örnekler verdikle halis hayal eserlerinin sahneden uzaklaştırılmış bulunacağın bildirdim.

Aktörlerin düşmanı şu cevabı verdi:

- "İlam ve radikal realizm, hayattan alınmış eserler olunca gerçekten uygulanıyor. Mayalı eserlerin de hakkını vermek icap ederse bunların benim sistemimde faydalı olabilmesi için bir çare var. Bu da, içinde insan bulunmayan sahneler tertip etmekle mümkündür. Mesela ben böyle bir şey yaptım. Bir "Dört perdelik imkânsızlık" yazdım ki, şahısları melekler, şeytanlar, gölgeler, hareket ettirilen putlar, dilsiz kamoroslar ve maymunlardır. Ne bir erkek, ne de bir kadın. Ama "Hiçliğin Çevresi" isimli bu piyesimi hiçbir tiyatronun -Berlin'de bile— kabul etmediğini düşünüyorum da! Eğer Moskova'da kalacak iseniz ve eserimin remsili için yarım milyon ccrvonetz sarfet-ineğe hazırsanız, onu size ithaf edebilirim. Bu "insanüstü" ilk sahne eseridir ve hu küçük fedakârlığa karşılık benimle şerefimi paylaşabilirsiniz."

Konuşmamızın sıkıcı bir yola girdiğini görünce, dostuma yorgun olduğumu, otele dönmek-istediğimi bildirdim. Genç hc-veskâr, bizi otomobile kadar uğurladı ve "İmkânsızlık" eserinin basılabilmesi için lazım parayı almadan yakamızı bırakmadı.

s-t

LeNİN'1 ZİYAKF.T

Moskova, J Temmuz

Bir ay kadar uğraştım, ama nihayet başardım. Rusya'ya sadece bu adanı görmek için gelmiştim, onun sözlerini duymadan gitmek istemiyordum.

Öyle sanıyorum ki, o, kendi tarzında, dinlemek zahmetine değer, yaşayan üç, dört kişiden bir tanesidir. Yanına yaklaşabilmek için komiserlerin eşlerine hediye, Kızıl askerlere bahşış, öksüzlere, yetimlere bağış olarak yirmi bin dolardan fazla sar-fettim ama pişman değilim.

Vladimir İliç'in hasta ve yorgun olduğunu, en yakınlarından gayri kimseyi kabul etmediğini söylüyorlardı. Kendisi Moskova'da değil, civar bir köyde, kapısında, eskiden beri âdet olduğu üzere mermer sütunlar bulunan bir asilzade mali-kâncM'nde oturuyordu. Cuma akşjmt son engeller de

ortadan nihayet kalktı. Telefonla, pazar günü için beklenildiğim bildirildi. i.cıtin'e sermayemin N'cp'in maruz kaldığı başlangıçtaki zorluklar için yardımda bulunabileceği söylenmiş, o da beni kabule razı olmuştu.

Beni, İri yarı, hiç konuşmayan, koğuşuna gelen yeni hastayı tetkik eden bir hastabakıcı gözüyle süzen karısı karşıladı, l.cının'ı küçük bir şahnişinde, üstü resim kâğıtları dolu bir masanın omında buldum. Bana, son saatlerinde istediği oyuncaklarla rahat rahat oynamasına müsaade edilen bir mahkum etkisi yaptı.

Mongol tipi malum baş, eskimiş bir kuru peynirden yon-tulunuşa benziyordu. İğrenç dudakları arasından, daha şimdi-den bir ölü kafasminki gibi korkunç, iki sıra di; görünüyordu. Geni; ve çıplak kafası fosil haline gelmiş bir canavarın alın kemiğinden yontulmuş bir barbar izlenimi veriyordu. Hilekâr, araştırmacı ve münzevi ku; gözleri, kanlı kapakların Arkasın pusu kurmuştu. Bir gümüş kurşunkalemle oynayan ellerinin iri ve kuvvetli bir mujik elleri olduğu belliydi. Amma şimdi sıksa görünüşleri ölümün yakın olduğunu haber veriyordu.' Sanki, büyük sükuttan evvel dünyanın son akislerini duymak istermiş gibi dışarıya açılmış bozuk fildişi kulaklarını da asla unutmayacağım.

Başbaşa kalışımızın ilk dakikaları çok sıkıntılı oldu. Lcnin, artık hiç aldırış etmediği bir vazife görür gibi kayıtsız bir tavırla beni tartmaya çalışıyordu. Ben de bu sarfraı rengi yor gun maskenin karşısında, kendisine buraya kadar gelişimin sebebi olan soruları soramıyordum. Rusya'da vücuda getirdiği büyük esere dair gelişigüzel iltifatlar kekeliyordum. O zaman, bu yarı ölü sırat, alaycı olmak isteyen bir tebessümün hayaletlere özgü buruşukluklarıyla doldu. Hiç beklenmeyen ve batta gaddar bir cerbeze ile Lcnin haykırdı:

- Fakat her şey yapılmıştı, her şev biz gelmeden evvel vardı. Yabancılar ve aptallar bizim burada yeni bir şey yaptığımızı zannediyorlar. Bu, kör burjuvaların sersemliği, hatası! Bol-çevikler, Rus milletine uygun olan ve çarlar tarafından kurutmuş yegâne rejimi geliştirerek kabullendiler. Yüz milyon hödük supastz, casıssuz, gizli polissiz, dehşetsiz, idam sehpasız, divamharpsiz, kürek mahkumiyetsiz ve işkencesiz idare edilemez. Biz hu sistem üzerine hâkimiyetini kurmuş sınıfı değiştirmekten başka bir şey yapmadık. Kvvvelce altmış hin asi ve kırk bin kadar kalem efendisinin - hepsi yüz bin kişi- bulunduğu yerde şimdi iki milyon kadar proleter ve komünist varız. Bu bir ilerleme, büyük bir ilerlemedir, çünkü şimdi imtiyazlılar on misli artmıştır, ama halkın yüzde doksan sekizi bu değişiklikten pek bir şey kazanmış değildir. Hatta emin olunuz, hiçbir şey kazanmamıştır ki, zaten bize lazım olan, benim de arzum ve esasen başka türlü olması imkânsız şey de budur.

Ye Lcnin, kafese koyduğu müşterinin gidişini arkasından tepirden bir esnaf gibi kıs kıs gülmeğe başladı:

O halde, diye homurdandım, Marx, gelişme ve üst tarafı ur uluyor?

l rnin bana şaşkın şaşkın baktı:

Yabancı ve kudretli bir insan olan size her şeyi söyleye-bilirim. Başkalarına aidatsanız bile kimse inanmaz. Şurasını hamlayınız ki. bizzat Marx bize teorilerin birer itibari kıymet, birer vasıta olduğunu söylemiştir. Ben Rusya'nın ve Avru-pt'ını o zamanın durumuna bakarak, asıl amacıma ulaşmak içm, komünist ideolojisini kullandım. Başka şartlar altında, Uşka memleketlerde olsaydım, başka şey

kullanırdım. Marx, İngiliz, istatistiklerinin ve sanayileşmenin gizli hayranı bir hurlum Yahudideit başka bir şey değildi. Onda barbarlık duygulu eksikti, bu sebepten de yarım adam sayılırdı. Bira ve Hcgcl tir dolu, ara sıra da dostu Hngcls'ını dahiyane fikirler aşıladığı bu beyin.' Rus ihtilali, Marx'm peygamberine beyanatına ram hu yalanlama teşkil eder, Çünkü komünizm, burjuvalığın benim yok olduğu bir memlekette muzaffer oldu. İnsanlar, Mösyö <iog, benim gibi, hiçbir kayır ve şart tanımayan, gözü pek bu vahşinin hükmü altında bulunmaları icap eden korkak vahşilerdir. Üst tarafı enayilere mahsus bir sürü laf, edebiyat, (rİM-lc ve palavradır. Yahşilerin canilerden bir farkları yoktur. Bu itibarla her hükümetin cıt yüksek gayesi, memleketin zindana İKnzcr bir hale getirilmesi olmalıdır. Çarların eski “Ka-tı>ıga”(arı politika dehasının en son birer buluşudur. İyi düşünecek olursanız, çilehâne bayatı ortalama olarak, insanlara en uygun gelenidir. Hür olamadıkları için sorumlu kimselerin İmiş! karşıya kalacakları tehlikelerden, sıkıntılardan kurtulurlar ve fenalık yapacak vaziyette değillerdir. Bir insan hapse gi-trı girmez, orada, ister istemez bir masum hayatı geçirecektir. Bıııulan başka hiçbir endişeleri, bir uğraşları olmayacaktır, i, ıttıkü, onların yerine düşünecek, hükmedecek başkaları varilli Onlar, sadece bedenlen çalışacaklar, fikren dinleneceklerdir ve bilirler ki, her gün, bastalansalar, hatta çahşmasalar bife, hm insanların her sabah ekmek, her akşam yatak peşinde koşup didinmeleri nedir, bıı endişeleri tanımadan. yiyp, içip, ya* tabilecccklerdir. Benim hülyanı, Rusya'yı muazzam bir hapis hane haline gcrırınck(ır. Bunları bencilliğimden söylüyoru sanmayınız. Bu sistemin cn fazla kurbanları, köleleri zindancı (arla onların yardımcıları olacaktır.

Lenin birdenbire sustu ve önünde duran bir resmi seyret meye başladı. Bu, kule gibi yüksek, sayısız yuvarlak pencere! ri olan bir saraydı sanıyorum.

Suallerimden birini sorayım dedim:

- Ya köylüler?

Vladimir İliç tiksinierek yüzünü ekşini:

- Köylülerden, dedi, nefret ederim, Turgeniye denilen çii rümiş, gevşemiş batılı ile hitekâr bir "faunc" olan Tolstoy iki* yüzlüsünün “ıdcalize" ettikleri mujikten nefret ederim. Köylü bütün iğrendiğim şevleri temsil eder: Mâzi, iman, irtica, din* darlık ve el ile görülen işler. Onlara tahammül ediyor, onları pohpohluyorum, ama nefret ediyorum. Bir tane kalmamacası* na hepsinin yok olduğunu görmek isterim. Benim için bîr elektrikçi yüz bin köylüye değer.

öyle ümit ediyorum ki, kimya laboratııvarlarında, birkaç dakika içinde, makinelerle elde edilecek gıdalarla yaşamaya muvaffak olacağız ve o zaman köylü cinsini nihayet orradan kaldırabileceğiz. Ya işçi olurlar yahut geberirler. Tabiat içinde yaşamak, tarih öncesine layık bir ayıptır.

Kafanıza şunu koyunuz ki, Jiolşevikiik üç taraflı bir savaş demektir: Çürümüş aydınlara karşı bilgin barbarların savaşı, doğunun batıya ve şehrin köye karşı savaşı. Bu savaşta kulla* nılacak silahlar arasında bir fark gözetmiyoruz. Fert, yok edilmesi lazım bir şeydir. Onu, reml>cl Öreklerle boş hayaller peşinde koşan Almanlar icat etmişlerdir. Direnen bir kanser çıbanı gibi kopartılıp atılacaktır. Kan, tabiat tarafından ikram edilen cn iyi gübredir!

Beni gaddar zannetmeyiniz. Verdiğim emirlerle asılan ve kurşuna dizilenler canımı sıkıyor. Beni

kendilerini öldürtmeye mecbur ettikleri için onlardan nefret ediyorum. Ama başka türlü yapamam. Benim hayalimde, bir örnek zindan, iyi idare

Hlıkı \akin bir hapishane genel müdürü olmak yaşıyor. Fakat tir i cezaevinde olduğu gibi isyan edenler, endişeliler, eski ide* pt<|ilerlc katil mitolojilerin hasretini çeken budala insanlar tut Butun bunlar yok edileceklerdir. Birkaç bin hastanın milyonlarca insanın gelecekteki saadetini bozmalarına izin vereli». I lem nihayet, eskiden yapılan hacamatlar vücudu tedavi m pek dc fena gelmiyordu. Bundan başka, kendini hayata ve Umc hâkim hissetmekte bir tür şehvet var. Fransa'da ını. Al-ny.fda mı bilmiyorum, sahici tanrıyı öldürdükten sonra, <ı zevkler insanların eline geçti. Beni isterseniz, z\sy ile Av-p.t arasına yerleşmiş mahalli bir varı tanrıdan başka bir şey Uymayabilirsiniz. Ancak ufak tefek heveslerimi yerine gelire-hdışorunı. Şimdi unutulmuş amma, Paganizmin çöküşünden «vvel bazı zevkler vardı. İnsan kurbanlarının faydası deri» bir •rnıtml, yüksek bir öğretici içerik taşımasında ve temizleyici bıı bayram oluşundaydı. Fakat burada müminlerin ilahileri ferine, bana doğru, mahpusların ve can çekişenlerin ulumaları yükselmektedir. Sizi temin ederim ki, bu senfoniye, Beethoven'in dokuzuncusuna değişmem. Bu, müstakbel saadeti ha-

İKT VEREN BİR EZGİDİR.*

Baııa öyle geldi ki, l.cnin'in altüst olmuş ve bir ceset gibi turan, yalnız kendinin duyduğu sessiz ve tantanalı bir musikiyi dinlemek üzere ileri uzanıyor. Fakat Madam Kruspkaya geldi, kocasının yorulduğunu, dinlenmeye ihtiyacı olduğunu söyledi. Memen çıktım.

Bu adımı görmek için yirmi bin dolardan fazla sarfettim, ama, paramı pencereden atmış sayılmam sanıyorum.

İİÇRİK ŞF.Y BENİM OF.Cİİ.

ATOUİ, 28 EYLİL

Milletler için olduğu gibi insanlar için de cn büyük mesel bağımsızlıktır. Fakat imkânı var mı?

Benim olan bana ait gibi görünüyor. M.ılbıki ben daima benim olana aitıın. Mülkiyeti tartışma götürmez, yegâne şey "benlik" olmak icap eder. Fakat işin derinliklerine ınıccc' olursak, kimseye bağımlı olmayan, başlı başına, ayrı vc mut* lak bir unsur nerede?

Görünsün veya görünmesin, başkaları, iç ve dış alemimizi paylaşırlar. Kurtulmanın çaresi yoktur, 'lam bir inzivada bile, dağın ancak bir zerresi, denizin bir damlası olduğumu dehşetle hissediyorum. Kafama ve etim^ ölülerin mirası hâkim, düşün* cem ölülere ve dirilere borçlu, hareket tarzım, irademe rağ* men, tanımadığım veya hoşgördiiğüm varlıkların tesiri altında.

Ne biliyorsam, başkalarından öğrendim. Her kullandığım şey başkalarının eseridir. Satın ım aldım? Ne çıkar? İşçi, esnaf, sanatkâr olmasa, "Calıban"daıı veya »Robinson'daıı daha çıplak kalırdım. Bir yere gitmek istesem, başkalarının yaptığı, başkalarının ürettiği makinelere ihtiyacım var. Benim meydana getiremediğim bir dille konuşmaya mecburum ve benden evvel gelmiş olanlar, haberim olmadan bana zevklerini, duy* gularmt ve peşin hükümlerini kabul ettirmişlerdir.

Benliğimi parça parça sokecek olsam, onda, hep dışarıdan l_»hm> parçalar ve kırıntılar buluyorum. Her birinin üzerine kavn.ığım gösteren etiketini koyabilirim. şu, annemden, hıı ilk ıİMtiumılan, tekisi Kousscau veya Stirner‘dcıı bana geçmişti. İHHun bu aldıklarımın bir bilançosunu yapacak olsam, benliyim İvış bir şekil, içinde tek reci şey bulunmayan bir kelimeydi ibaret kalıyor.

Bir sınıfa, bir millete, bir ırka aitim vc ne yaparsam yapayını. kendim izmediğim bu sınırlardan kurtulmaya muvaffak r»l«nuyacağım. Her fikir bir akisten, her hareket bir almadan btV.ı şey değil. İnsanları yanımdan kovabilirim, fakat çoğu, |dı başına kaldığım halde, görünmeden, bende yaşamakta de-"aııı ediyor.

(/şaklarım varsa, onlara katlanmak, boyun eğmek zorun-yıın; dostlarım varsa hoş görmeye, hizmet etmeye mccbu-~ı; paraya gelince, bakmak, çoğaltmak, korumak lazım, tk-ıUı kölelikle eştir. Hakikatte hiçbir şey bcnıın değil. Bir par-•İmdığım zevki, artık mevcut olmayan veya ömrümde mediğim insanların ilhamlarına borçluyum. Hal şu ki, ne lığımı biliyorum, ne de verdiğimden haberim var.

Bir düzine milyar kadar toplamaya muvaffak oldum. Milyonlarca insan benim için çalışmasa, milyonlarca insan sata-•gııı şeylere ihtiyaç duymasa vc milyonlarca adam dünya rkoııomisinin üzerine kurulduğu kaideleri, makineleri, for-pattflen bulmasaydı bunu yapabilir miydim? Kendi kendime hiltam, köpek leşleri ile köklerden başka yiyecek bulamayan vahşiden gayri ne olabilirdim?

Kimsenin doğurmadığı, benden başkasının katılmadığı, tlak surette benim diyebileceğim, bağımsız ve gi2İi ekirdek ıdcı? Sahiden bir borç yığını, dev bir cssenin esiri bir zer-'m gayri bir şey değil miyim? Ve sahiden kendimizin zan-ıtıgtmız yegâne şey “benlik” bütün öteki şeyler gibi, gururu-ııZıııı basil bir yansıması, bir kuruntusu mudur?

şATIı.AN Cu.MMUKİYET

Nctv York. 22 Mart

Bu ay bir Cumhuriyet satın aldım. Pahalı bir heves, amma işte o kadar. oktandır canım istiyordu, aldım kurtuldum. Bir memleketin hâkimi olmak daha /azla memnun edici bir şcy-sanıyordum.

İvi hir fırsat vardı vc İşi bira giııdc bitirdik. Reısicumhur çok sıkışmıştı, müşterilerden teşkil edilmiş vekiller heyeti reh* likeli durumda idi. Cumhuriyetin kasaları bomboştu, yeniden vergi konulması, iktidardakilerin devrilmesi, belki de ihtilal için işaret vermek olacaktı. Zaten şimdiden çeteler kurup n ne gelene makam vc memuriyet vaat eden bir general dc ortaya çıkmıştı.

Orada bulunan Amerikalı bir acente bana haber verdi. ‘Hacıında^Mmı nazırı Ncw York’a koştu, dört giııdc anlaştık. Cumhuriyete bira milyon avans verdim ve bundan başka, Reısicumhur ile hakanlarının vc bütün ktiplerinin aylıklarını, devletten aldıklarının iki misline çıkarttım. Buna karşılık bana, milletin ruhu bile duymadan gümrüklerle tekelleri verdiler. Ayrıca, Reısicumhur ile bakanlar memleketin bütün hayatının fiilen kontrolünü bana veren bir gizli vesika imzaladılar. Oraya gittiğim zaman, bir misafir gibi grnyorsam da, gerçekte memleketin mutlak hâkimi ta-ıı im. Bugünlerde, ordu donatımını yenilemek için çok ftııeınlı bir yeni avans verdimse de karşılık olarak yeni aynalıklar aldım.

Manzara tanım için oldukça eğlenceli. Meclisler, görünüşte •frheMç tartışıyor, kanunlar çıkarıyorlar, millet cumhuriyetin ve hakim, her işin idaresinin kendi iradelerine bağlı fculmuluğımı zannetmekte devam ediyor. Kendilerinin zannettikten her şeyin -hayatları, varlıkları ve haklan-nihayet hir fatanemm yani tanım elimde olduğunun farkında değiller.

İstesem yarm meclisi kapatır, anayasayı değiştirir, gümrük tentelerini iki misline çıkartır, mültecileri atabilirim. Keyfim terse, iktidarın imzaladığı gizli belgeyi yayınlayarak, Reisi-iMihurından kâtibine kadar, hükümeti devirebilirim ve elim-• •Un memlekete, komşu Cumhuriyetlerden birine harp ilan irmek dc tanım için olanaksız değildir.

Hu gizli fakat sınırsız güç bana birkaç hoş saat geçirtti, -tasız politika komedyasının bütün sıkıntılarım ve zorluğu-çekmek insanı hayvanlaştıran bir yorgunluktur, fakat perilin arkasından, her istediğin hareketi yapan kuklaların iple-çeken bir kimse olmak, zevkli bir meslektir. İnsanlara kar-duydığım tiksinti, burada kentli kendine yeni ve eğlenceli ular ve ona hak verdirecek daha birçok şevler buluyor.

Ben, kılık değiştirmiş bir kralını; tehlike içindeki küçük bir mlmrtyetin Krald Fakat onu ele kolayca geçirebilişint ile il-Hüilenn bu sırrı gizli tutmaktaki açık çıkarlarını gözöminc gc-,,-wıcc, tanım Cumhuriyetimden daha huyük ve daha çok Onenılı başka milletlerin, farkına varmadan, esrarengiz yabancı hükümdarların emri altında, buna benzer bir muhtariyet İçimle yaşadıklarını düşünüyorum. Böylesi devletleri satın almak daha çok para isteyeceğinden, tanım durumumda olduğu phi bir efendi yerine, o zaman bir trust, bir mali sendika, sı-•ttrlı bir kapitalist veya banka grubu gerekir.

Fakat elimdeki esaslı bilgiye göre, birçok memleket, fiilen, annınnıcyetı kralların teşkil ettikleri kıtçük komiteler tarafın* ■lan idare edilmektedir. Bunları ancak güvendikleri adamları Muir Onlar da, meşru şef rollerini gayet doğal bir şekilde oynamaktan geri kalmazlar.

İNTİKAM

New York. 27 Temmuz

Çok büyük bir para sarfederek sabit gelirmi birkaç milyo azalının, fakat gençliğimin en eski rüyalarından biri lıakika haline geldi. Şehir hu sebepten bir tokat yedi vc tabiatın inti kamı atınmış oldu.

Yıllarca, dünyanın en kalabalık, en tozlu, en gürültülü hirlerinin üst üste kaynaşan mahallelerinde, korkunç odalar yaşadım. Bu odalardan, evlerden, sokaklardan, şehirlerden nefret ediyordum, fakat elimden bir şey gelmiyordu. Vc düşü mtyurdum ki, bu iğrenç lâğımaların, leş gibi kokan uğursuz kış laların, birbirine karışmış asfalt vc çamur sokakların bulundu* ğı yerlerde, elli vıl evvel çiçeklerin güneşte açtıkları çimenle^ yemişlerin yetiştiği, kuşların cıvıldaştığı, tavşanların koşuştuk ları, rüzgârların rahat rahat estiği çayırlar, tarlalar, sular için* dc, orlart güzel kokan, sıhhatli, sessiz vc serserilere iyi kabul gösteren topraklar vardı. İstiyordum ki, çok kudretli bir insan -bir zengin veya bir diktatör- bir gın gelip de bu iğrenç şe* birlerin birer parçasını olsun tabiata iade etsin; gelip evleri yıksın, kaldırımları söksün, çukurların kokuttuğu yerlere te* miz hava, gürültünün uğuldadığı yerlere sükunet vc binlerce adamın üst üste yığılmış oldukları tuğladan mezarların yerine dc tenhalık getirsin.

Beni, New York'un en kalabalık bir mahallesindeki şu ev

hıllığını almaya belki de, farkındı olmadan, bu hatıram krtnuştur. I'aranı şehrin merkezine, şurasında burasındaki trrr yatırmaktan ise, komisyoncularıma yalnız, bu mahalle-rml.ık satın almaları emrini verdim. Bir müddet sonra, ora-lulc yola koyup üç misli bir kâr temin edebilirdim. Fakat km, adacık hariç iki üç yo] ile kutüı mahallenin benim olunu görünce, eski rüyalarımın ve hatıralarımın şevkiyle ip bir kııvıetin tesiri altında kaldım.

Maval, bütün hesapları altüst etti, dayanamadım. Yavaş «I İKiıın olmayan evleri de satın almaya muvaffak olarak « York'ın otuz dönümüne kadar yani seksen bin metreden l.1 parçasının yegâne hâkimi oldum. Oturanları çıkartmak altı ay, evler yıkmak için on ay gerekti. Enkaz arasında, im ait olmayan birkaç genel yol kalıyordu. Bunların da ba-tahsisini temin için Ncsv-York hükümeti ve belediyesi nez-dr bir yıl uğraşmak lazım geldi. Madem ki, artık bu mailede oturan kimse yoktu, yıkılmış evler için yola da lüzum lıııınıştı. Fakat son zorlukları da yenmek için, düşündü-parkı halka açmak niyetinde olduğum izlenimini ııvan-'un. l l er şey yoluna girince dc, keyfime göre davrandım.

Hu otuz dönüm arazinin etrafına, penceresiz, parmaklıksız, pist/ yüksek bir duvar çekirttim. -Kapı, yeraltından bir lüferi ile açıldı, yalnız bana özeldir- ve mühendis, tarının ve bitki anılarından oluşan kir ordu, üç sene çalıştıktan sonra mu--vı meydana getirdiler.

Vaktiyle işçilerin, küçük memurların ve küçük esnafın rdıııı o iğrenç mahallenin yerinde, şimdi benim, gölleri ve koruları, çimenleri ve kanalları ile, içinde kuşların cıvıldadığı, çiçeklerin açtığı, o cehennem gibi şehrin gürültüsünün, çok uşaklardan, o da ancak bir mırıltı halinde duyulabilirdiği bir tır b.ılı.1 değmemiş ormanım var. Bir kısım hayvanat bahçesi halinde hazırlandı: Eskiden koca-karıların çenıc çaldıkları, çotukların çığlık attıkları yenle şimdi aslanlarla panterler kık-kıyor. Fundalık haline getirttiğim yere tavşanlar, kirpiller, sin-tapl.ır koydurdum ve kimsenin onları öldürmeye hakkı yok. (ıfııç olarak getirilen ve en etkili yöntemlerle yetiştirilen bitki-

Icr öyle kuvvetli ve sık büyüdüler ki, lâtif gölgeli yollar, ço hoş girinti çıkıntılar teşkil ediyor. İnsan, kendini dünyanın en kalabalık şehrinde yüzlerce mil ötede zannediyordu.

Bahçıvanlar ve yabani hayvanların seyisleri için ağaçla arasına gizlenmiş olanlar hariç, tek ev yoktu. Dışarıdan geçe' ter, bir şey görmüyor, bir şeyden yararlanamıyor, ancak, o d geceleri, uzaktan uzağa bir astan kükremesi veya bir bulb sesi duyabiliyorlardı. Bu dünya yüzüne inmiş cennet parçası daıı yalnız. i>en faydalaniyorum. Kimseyi İçeri sokmuyorum" Kimseyi davet etmiyorum. Sermayemin büyük bir kısmım ba* na hayran olsunlar, beni tebrik etsinler diye »Atfetmedim, bu mı. sadece yıllarca evvel, benim adımı taşımış, şehirlerin pi yığınının ve boğucu havasından hasta olmuş ve nihayet i sanların feci hücre küpleri altında bıraktıkları rarlıkların h' olmazsa bir parçasını ışığa kavuşturarak intikam almak ve o delikanlıyı memnun etmek için yaptım.

Vaktiyle herkesin geçtiği sokaklardan şimdi geçen y.ılın benim; tozu dumana katıp bğüren otomobillerin yerin şimdi sakin aylarım dolaşıyor; eskiden bir meyhanenin old ğu yerde şimdi berrak sularıyla bir ççşine var; tefecinin k banlartnı gözleyerek pusu kurduğu yerde şimdi çakallar g ııçşleniyor.

Mağrur ve muazzam bir şehrin ta göbeğinde kendime, m dern insan için lükslerin cıı pahalısı ve

sahicisi olan şeyi, yal nızıık ve sessizliği sağladım. Dışarıdan geçip bu yüksek ve çt lak duvarlara hakan ve içeride ne olduğunu bilenler ^HDcli h vesi" diyorlar.

Ben ise, muazzam bir deliler evinin içinde, küçük ama s vinili bir akıl hücresi yaptığımı sanıyorum.

HOISON'U ZiYAKF.T

11 *Jrrscy, 2İ Ihziran*

Mcenlo-Park'j gidip ihtiyar Edison ile bir parça görüştüm, -pk finden biri, bana on dakikadan fazla ayıramayacağnt fonla bildirmişti.

Ihtıv.ır sihirbazı, odanın yansıını işgal ederi, beyaz tahtadan masanın öııııınc oturmuş buldum. Masanın üzerinde hiçbir yoktu, ne kir kâğıt parçası, ne kurşun ne de mürekkep ka-

Muhterem kâşifin boşuna gitmiş olacağım ki, bana, lafi tıııjd.ıu oy)c beklenmedik, akıl ve hayale gelmez bir şey iti kı, hır başkası söyleyecek olsa, inanmazdım. Dedi ki:

. "Sızın bu işlerden anlamadığınız derhal gü/oküyor. Ama tb nlta, insanların, bu clıedi çocukların, büyük keşifler diye didikleri, elektrik konusunda birtakım oyuncaklar yaptığı-bılırsııııız. Bunları küçümsediğimden ve utandığımdan söy-lyorun; nasıl olsa vakit geçirmek için beynimizdeki kur-»lifti şu veya bu işe kullanmamız lazım, işe yaramayan kur-

Cdık İcıı.ılık doğurur • nerede kaldı ki, bu oyuncaklardan İİİ4M, hergunku hayatımızın alelade işlerinde, yani, maüdi f* tfundelik hayatta faydalı olabilir. Fakat sesleri bir plak Us-Mmu l avdetmek ve bir aletle yükseltmek, elektrik lambalarını Hta « tüyoyu geliştirmek insanların dalıa iyi yaşamaları de-ileğildir, ne de saadeti artırmak ve kâinatın sırlarına yak-

İaştırmak. Anık ihtiyarladığım yu sırada, hayatımı pek dyl onenılı şeylere ayırmamış olduğumu görüyorum. İnsanın dai veya flörr ederken etrafın daha aydınlık olabilmesi, Broad vvay'm en son şarkısını veya Cumhuriyet Partisi adayının s*' çim nutkunu istediği zaman dinleyebilmesi, bi/ını esas çaresi ligimizi ve doğuşumuzdan mahkum olduğumu/, /orluklarl dc-î giştirmez.

İnsanların makinelerinin hızı ile övündüklerini gordıkç gülüyorum. Uçaklar, ışık hızının saniyedeki yii/ bin kilomet si karşısında gülünç birer sümüklüböcek değiller midir?

Gençliğimde, bu t im uygarlığın makineden ibaret olduğun sanıyordum. Nc aptallık! Oldukça başarılı birkaç makine ya lıın. Hâlâ da oradayız. Piyasaya, rahat veya gürültü eden oyuncaklar çıkarabilmek için yarım asırdan fa/la hesap, araş* tırma, uykusuz gcçınış gcccicr ve girişimler! iııraf ediniz ki, halk çok hoşgörülü vc iyimser.

Bizi en büyük zorluklarımızdan kurtaracak son iki makine--yi keşfedebilseydim, neyse! İnsanlığın acısı ikidir; Hrkek için cn güç şey düşünmek, kadın için en korkunç acı doğurmaktır. Amma ne düşünce ne de doğım makinesini icat ettik, belki dc asla edemeyeceğiz. I lesap makineleri vaptık, fakat mükemmel; şekilden çok uzaktayız, daima insan müdahalesini gerektiriyor. Raymond Lullc ile l.eibnitz halis ve sade düşünce makineleri hayal etmişlerdi, amma kitnse onları üretmeye vc

kullanmayı başaramadı. Canlı canlı yaratmaya gelince hâlâ Mel-zel'in makine adamından ve biraz, daha mükemmelinden ileri gidemedik. Canlı kukla sanayii henüz enıcktcmc devrindedir.

Ukala bir branşız, Villiers de l'Isle-Adam romanlarından birinde, yapma bir kadına can verdiğim, herkesin omı sahiden yaşıyor zannedecek kadar mükemmel olduğunu yazmıştı. Ne yazık ki. doğru değildi. Bu Fransız eğlenmek için uydurmuş.

Diğer taraftan şurası muhakkak ki, erkeklerin beyni, kadınların rahını yerine geçecek makineler bulmadıkça, makine ve elektroteknik bilimleri yeteneksizliklerini kabul etmek zorundadırlar. F.rkeği düşünce felaketinden ve kadını doğun yükünden kurtarmadıkça, kendimizi zalirc ulaşmış sayamayız.

n

«1 1> gım lıcnuz uzaklardadır ve İsen göremeyeceğim. Bir oikc seksen yaşımı bitirdim ve kafatasımın altında, kan. (•fen olduğu kadar zengin ve hür bşkıırınvor. Ben yapacağı-sapımı Yanı pek az bir şey, altın dolara ihtiyacı olanlara inik ınoulai verdim. Karşınızda düş kırıklığına uğramış -ifanın* dememek için böyle diyorum- ihtiyar bir teknisyen UşorMıııuz. bize, bilimin, fiyaskosunu bizzat Edison*ım an-nıştim kimselere söylemeyin. Cahillerin havailere, işçilerin , sanayicilerin kâra ihtiyaçları vardır. Vazifemiz, elimizden ligi kadar, kârlı yalanları korumaktır."

Hu «izler üzerine saf ve kara düşüncelere dalmış olan Edi-1 «.utme baktı, gösterişli bir el işaretiyle, bana ayırdığı za-mıı «.onuna geldiğini hatırlattı.

KORKUYA KARŞI SICORTA

Nftc-Parthtnon, 8 Ağustos

Sıcak günlerde, okumak için, benim çam ağacına çıkar, 1 dalın üstüne ata biner gibi otururum. Geçen gün düktüm, ayağım kırıldı. Doktor gelip de gerekeni yapıp kendimi yat ta hareketsiz bulunca her zamanki yöntememüracaat cır Acele, yanımda bulunmaları için topal arattım. Onlara de balkanları kadar aylık veriyorum, buna karşılık işleri onii yürüme, daha doğrusu topallamaktır. Ertisi gün, bana iki t ne buldular. İki ayağı olmayan bir tanesi koltuk değnekleri yürüyebiliyor, ötekinin ayakları var, ama o kadar çarpık ve çimsiz ki, gülünç sıçramalarla güçlkle yürüyebiliyor.

Sıkıntıdan patladığım, kudurduğum şu günlerde bu i bedbaht bana tesellidir. Bacakları kesilmiş ve sakat bu iki ki vuvarlana, toparlana hareketleriyle "ben de onlar gibi ola" lirdim" diye düşündürerek içime ferahlık veriyorlar.

Bu çok iyi bir yöntemdir. Yıllarca evvel, miyop olma başladığım ve bir müddet, gözlerimin önünde uçuşan can sı* cı siyah benekleri gördüğüm zaman bunu keşfettim. He~ birkaç kör buldum ve onları misafir etmek bahanesiyle e gözbebeklerini veya göz hoşluklarını, biraz ebleh, biraz ila aşka dalmış gibi görünen sessiz şaşkınlıklarını seyretmek i. kini tatmıştım. Onların yanımda oluşu, onları görmek ba büyük bir teselli veriyordu, az da olsa görebildiğim kadarı 1 «... kıymetini artırıyorlar, güneşin ışığını, eşyanın renklerini, ptdlrımı daha çok tattırıyorlardı.

İı »/en, hana parkımdaki şatoda -Suffolk'tan parça parça

Cı>>öp burada kurduğum şatoda- neden yüz yaşında insan-ı lın oluşan bir inozc beslediğimi sorarlar. Hiç şuplie yok ki, tu 11.. un bir vardım gayesiyle değil, bana körleri ve topalları 4*«»ı ettiren sclnıbin avnı! Kırk yaşımı henüz aşmıştım ki. ih-Htohkıı korkmaya başladım. Bunun üzerine, bir asırdan |d»t • •ılume meydan okumuş kimseleri arattım. Şimdiye kadar

9*1..... buldum. En genci yüz üç yaşında, cn ihtiyarı yüz yir-

fcM '»< (14vct tabii, sahiden asırdîde, iyi bir durumda vc yalnız Iffc' lılrı alıyorum.

'•« ı ura, kendimi yorgun hissettiğim veya kara düşüncelere i >"ılıgım zamanlar gidip onları görüyor, bir müddet yanla-U kalıyorum. Çizgilerle dolu, parşömen haline gelmiş, şaş-l^nışuk yüzler, pelteleşmiş ve dalgın gözler, salyaları akan il", titrek ve narin eller üzerimde tuhaf bir etki, iki taraflı 4i 14h.11 ettiren bir etki yapıyor.

b "<h kendime bazen şöyle diyorum: Madem ki bu adam-İm vaşj kadar ölümün gündelik tuzaklarından kendilerini *<< ıbtlmışlar, bu, insan için, hayatın ortalama sınırlarını aş* im olanaksız olmadığım gösterir vc benim için dc aynı ola-¹ «ardır.

M aı bu acıklı çöküşün tiksintisi iistün geldiği zamanlarda ^-ııtu.ı varıyorum: Bir parça çorba gevişi getirmekten baş-!»mt »İmadan herkesin kölesi olmaktansa, Aristo'nun belgi gibi altmış yaşında veya evvel ölinek daha iyidir.

(İri nr şekilde olursa olsun, bunlar bana yararlı vc nusra-«iltıvorum. Körler ve topallar gibi, korkuya karşı, bana _î ve gözle görünür birer sigorta teşkil ediyorlar ve şuna kı toplum için hayır işlerinin muhtelif şekilleri -hasta-&t=f, bakımevleri, koruma yurtları gibi- gerçekte bundan « bıı .unacı gütmcmekccdir.

DOSYAYI Y_{ENİ}DF.N Y_{AI}-AMM

Nctt'-Partbenon, 20 Kasıttı

İmarın, doğayı hükmü altına aldığına dair sözler dııyd ğıııtı zurnan âdeta kuduruyorum. Tek başına bir parka bırakıl* mış bir {ocuk düşününüz ki, üç, dört saat içinde, on karın ile kertenkele yakalamayı, çimenler arasından bir keçi vol çizmeyi, ırmağın içine bir oyuncak şelale yapmayı ve ağaçların en olgun yemişlerini koparmayı başarmış olsun, işte, hiitü oranları korumak şartıyla, diinya üzerindeki gıııcumüz hcıne hemen bundan ibarettir. Bana öyle geliyor ki, bu işin henü başlangıcındayız.

Hava akımlarını ve nehirlerin sularını kullanmasını bilebil dik, fakat med ile cezirin kuvvetine boyun cğdircbildik mi, ya nardağların ateşini kullanabildik mi? Depremleri enerji halin de kullanabildiğimiz gün, ancak o gün gurur duymaya başla yabiliriz.

Şimdiki halde, tabiat karşısında utandırıcı ve gülünç bir boyun eğme içindeyiz. Hemen daima gökyüzünün vc toprağın, keyfini bekliyoruz vc o kadar övdüğümüz teknik ne mevsimle ri dcğıştircbildi ne de onlara hükmedebiliyor. Ne kışın soğuğu nu ne de yazın sıcağını azaltacak durumundayız. Fırtına gelin ce geliyor ve kasırgalın uzaklaştıramıyoruz, kar yağdı nıt sa birlet

bekliyor ve kuraklığa karşı bir şey yapamıyoruz.

Mesela neden yapay olarak rüzgâr estiremiyor, tayfunlar

ıpt.»iniyoruz, istediğimiz zaman yağmur yandıramıyoruz ve fırtına üzerine deprem olmuyor? Nasıl oluyor da sisli ülkeler ışın bütün bir vilayeti aydınlatıp ısıtabilecek büyük bir yapay ısı yaratamıyoruz? Ben, vaktim olsa, Groenland'da, serler imle, ekvator kuşağının bütün bitkilerinin yetişeceği bir büyük bahçe yaptırırdım. Ve sahranın göbeğinde, öyle bir köşke pırırardım ki Laponya'daki havanın ayıtı olsun diye, her oda-ı: İhiz makineleri koydurturdum.

Öyle zannediyorum ki, gece ile gündüzün tekdüzeliğinden nulum.ık çok kolay olurdu. Bımın için dağların üzerlerine, neş battıktan sonra bütün dünyayı aydınlatsın diye ısınuaz-m reflektörler koydurmak yeterli olurdu. Nitekim, güneşin, «e kadar gelmesine engel olmak için de gündüzleri, katın du-n tabakaları çıkartmak bu işi halleder.

Işın fenası şu ki, eski zamanların köylüleri gibi, biz de, imanın bıkkınlık veren yavaşlığına uyup geziyoruz. Hızın fen olan bııgun, en modern çiftçi, buğday arpa ve yemişler un diye aylar boyunca bekliyor ve tarım ürünlerinin yetişmesini kısaltmak için hiçbir girişimde bulunamıyor. Bu, şım.ı işinin hâlâ yaya yapılmasına razı olmakla ayıttır. Bir tıı.t yiyecek için efendilerinin keyiflerini bekleyen köleleriz! İlcin sonra, bir şeye hâkim olmak, onu değıştirebilmek, a istenilen şekli verebilmek de demektir, i lalbuki biz, dün* yı, hemen bulduğumuz halde, bütün biçimsizlikleri, çarpıklan, engelleri ve yapılış hatalarıyla bırakmışız. Ormanları mekteı, demiryolları için tüneller açmaktan gayri esiri bu-dııgtıııuz bu küçücük gezegenin bünyesine pek az dokun-k lıısan cinsinin şanı, dantgası, geometri fikridir. Öyleyse diye dünyanın bir rezalet olan eğriliklerini geometrik bir frklc koymaya henüz başlamış dahi değiliz? Şayet tabiata kar-yı böbürlendiğimiz gibi sahiden mutlak hükümdar isek, şu dakikada gölleri dört köşe, haç veya yıldız biçimlerinde kaplar, irilirleri birbirini kesen kanallar, kudretimize meydan okuyan >t«gl.ırı, kenarları gayet muntazam çizilmiş piramit, kup veya knmk şekiller haline gelirmiş veya bu höngürtüleri köklerin-Tu kaldırmış değiliz!

TANRILARIN StSJ

1

Bu kitap tarihte farıl Devleti ktm.lmuj değildi. - ÇN.

Tanrının varlığı inkâr edilebilir» fakat dinlerin varlığı edil me?.. Eğer bu kadar çok din varsa ve asırlar boyunca bize ka dar gelmişlerse» bu» insan ruhunun derin bir ihtiyacına cevap verdiklerini ispat eder. En zeki ve en uygar ülkelerde bile hal kırı çoğunluğu bir dine mensuptur. O halde benim de bir ta seçmem lazım.

Fakat bu seçim çok güç. Genellikle Hristiyan memleketlerde yaşıyorum» dinimin de Hristiyanlık olması gerekir, l âkin bilebildiğim kadarıyla» Hristiyanlığın beni korkuttuğunu itiraf ediyorum. Onun dinlerin en mükemmeli ve en yükseği olduğunu kabule hazırım» ama ne yazık ki, şartları en kdkleşmi içgüdülerimle çarpışıyor, onları mahkum ediyor. Ben insanlardan nefret ediyorum: Hristiyanlık onları Şe\ıııııı emrediyor} dostlanma zorla katlanıyorum: Hristiyanlık beni düşmanlarımı kucaklamaya mecbur ediyor; bu dünyanın en zengin adamlarından biriyim; Hristiyanlık serveti hakir görmeyi ve vazgeçmeyi öğretiyor; ben gaddarlıktan bir zevk duymaya eğilimliyim: Hristiyanlık beni yumuşaklığa, tatlılığa ve çarımha gerilmiş peygamberine ağlamaya zorluyor.

Ununun için, maalesef Hristiyanlıktan vazgeçmeye mecburum. Aksi takdirde âsi ve ikiyüzlü bir Hristiyan olurum. Hristiyanlık benim gibiler için çok yüksek dindir.

1

Brreket versin, tabiatıma belki daha uygun başka dinler yok değil. Fakat hepsini fiilen incelemeden bir tanesini seçmek kolay olamıyor. Onun için, bir şiiiredir, deneme yöntemine başvurmuş bulunuyorum.

(icııış parkımın uzakça bir köşesinde, bir mcııana, yalnız kırıldım ait olarak bir Tanrılar Yolu ve iki tarafım dünyanın Utka dinlerine ait tapınaklar yaptırdım. İçlerinde, o dinlerin

İkmış olduğu ülkelerden getirilmiş rahipler var. En başta bir Jmd tapınağı geliyor. Yöntem ve kuralları uygun olarak tapı-•âk, mihrabı, hücre, minberi ile üçe ayrılmıştır. Bizzat seçtiğim tanrılara -Tanrıça Kali ile gaddar Siva- hakiki bir brah-••m hizmet ediyor. Yanında bir kayyımı ile kutsal dansçılardan tıruşju bir “bayader”ler heyeti var. Günde beş defa dini mcra-kırı *sandhia" yapılır ve ara sıra Tanrıça Kali şerefine bir keçi kurban edilir.

Birkaç adını ötede Budha tapınağı yükselmektedir. Çin mtzhchıııı göre yapılmıştır. Kapısını canavarların koruduğu büyük bir salon. Dipte Budha’nın gelecekteki halini tasvir «İm Maitreya heykeli ve ortada Sakyamuni yani tarihi Bud-ha, en sevdiği iki tilmizi olan Ananda ile Kasyapa’yı arasında bulunuyor. Çc-Kiyang’dan gelmiş sarı renkte elbiseler giyinen öi rahip gayet sade olan ayinleri idare ediyorlar.

Karşı tarafta mermerden, dorik üslupta Zeus’ün tapınağı yükseliyor. Hakikatte putperestlik ölmüştür. Fakat Fransa’da, tııııık ihtilal zamanında Rıııııus Nautius adıyla bu eski dini diriltmeye teşebbüs etmiş olan Gabrile Auclerc’in bir gecikmiş ule besini buldum. Bu, gür sakallı bir ihtiyardır. Müşrik Jıııııı-nut’ııııı büyük hayrattı olan bu adam, elinden geldiği kadar Hâmililerin geleneklerini canlandırdı. Ara sıra kurban etmek içm benden bir inek veya boğa istiyor, ama kesilmesi için kır-İm iki yerine, benim ahır uşaklarından biriyle yetinmek zorunda kalıyor.

Onun yanında, Şinto dininin "miya" tapınağı var. Japon geleneklerine göre, dört köşe olarak ve mukaddes kereste ile sapıldı. İçimle, güneşin sembolü olan gümüş ayna ile "inhama" yani tanrının ruhunun içine girmesi icap eden meşhur

"Şintai" yani bir yuvarlak raf bulunuyor, bu mabede iki ka nuşi hizmet ediyor, fakat cemaatleri olmadığı için ne va2tk k Şiinta merasimini yapamıyorlar.

Bu Tanrılar Yolunda, bir dc /araiustu tapınağı olmasını is* tedim. En sadesi b11. Taştan bir yapı, Bombay'dan getirtti^ bir parsî rahip günde beş defa ödağacı atarak mukaddes at şii1 devamına özen gösteriyor. Rahip duasını bitirdiği rama ocaktan hır parça kiil alıp alına götürüyor. O kadar.

Yanihaşında onuncu asır üslubunda yapılmış kiiçücuk hir cami var. Mihrabı Mekkeve bakıyor. Fas'tan getirilmiş bir imam ile müezzin her gün namazlarını kılıyorlar.

Nihayet, bir küçük sinagog. Amsıırdanı'da olanın bîr ufak taklidi. Komanyalı fakat I .evi kabilesinden hir haham, yamııds Ukravnalı bir lıazzai olduğu halde dini görevlerini yapıyorlar.^: Boylece, şimdilik yalnız yedi tapınak var. Ama ileride sayılarını artırmaktan ümidimi kesmiş değilin). Nerede kaldı ki,' henüz kararımı vermedim. Burada kaldığım zamanlar. Tanrılar Yolu'na sık sık gidiyorum, yapılan bazı ayinlere kattılyö^ rum. Ara sıra İngilizce bilen Budha rahibi, haham, bazen de ' Zeus tapınağının Fransız rahibi ve imam ile görüşüyorum. Bu dinlerin hepsinin beni çeken tarafları var, ama hemen d.ııma,^ bana uygun gelmeyen bazı kurallar buluyorum.

Bir İlahiyat filozofu, bütün tanrıların tasavvurlarını -hattak artık tapınılıııııyanları hile- bir tek geniş tapınakta toplamayı 1 ve ortak bir ayin yapsın diye, tekdf kilisenin, daha doğrusu}} İlahiyatçı kilisenin bir temsilcisini çağırmamı teklif etti. Fena], fikir değil. Nerede kaldı ki, masrafı azaltır, fakat şimdilik hu- X tın hu dinleri ayrı ayrı saklamak istiyorum. 1

İki ay oluyor, daha cesaretli bir girişimim oldu. Canlı etten 1 ve kemikten tanrıları yanımda bir meclis halinde toplamak is- I tedim. Çünkü, dünyada, tanrının gerçek görünüşleri olarak | kabul edilip ıılu sayılan bazı insanlar olduğunu öğrenmiş, dos-] rum İlahiyat filozofunu, onları davet etmekle görevlendirmiştim. Ama iş İstedğim gibi olmadı. Bu yaşayan tanrıların en meşhur olanı (.Hassa'daki Dalay Lama temsilcimi kabul etmek istemedi ve alelade bir kırımızı l-ama aracılığıyla önerimi hafi* |t alarak reddetti. Bir hafta gelsin diye ona muazzam bir ücret fırınck istediğimi düşünüyorum da!!.. Monııgolistan'da Ur-■««mıı vaşayanı Bııdhası, Ayzar'da oturan meşlıur Kriştıamırıi ili brraber buraya kadar sürüklenmeye razı oldu. Amma iki fcmrM benim için yeterli değil. Bunun üzerine temsilcim, Pa-ıU'ın dış mahalleleriıulen birinde, 1896 da ölcıı fakat 1836 da hrınlını Rııh-ul-Kudus'ün varlığı olarak ilan eden Guillaume M""i->«run halefini keşfetmeyi başardı. Kendine III. Guillaume dhr ad takmış bulunan bu sıska Fransız da bir gerçek tanrı olduğuna inanıyor. Bu iiç davetliye, kendinin tanrı babanın »rry tizimdeki varlığı olduğunu iddia eden Saratov'lu Bojkılcr ikih,uk tanrılar) mezhebinden bir Rus ile mensupları tarafın-d ı Ruh-ııl-Ktıdüs'im son varlığı olarak tanınmış bir sağır Si-, ikalıyı ekleyebilirim. Fakat hu beş tanrının konuşmalarından

İl/tçhır yarar sağlamadım. Canlı Budha ihtiyar bir ayyaş. Biraz aklını başına topladı mı, Tibet'in meşhur "om mani padme hum" düsturunu tekrarlıyor duruyor. Kriştamurti, vakur bir •da ve kötü bir İngilizce ile Mrs. Blavatsky'nııı kitabında za* 1. ıı bulunan birtakım şüpheli teorileri tekrarlamakla yetindi. Mujik, bilnıcmhangi ilahi güvercin gelmedikçe bir şey söyleyemeyeceğini bildirdi. Sicilyah

kendi icadı gülünç şiirleri tekrar-’ımkattı başka hir şey yapmıyor. Fransıza gelince, Ruh-ul-K.udus'ün gelişini bekleyen Protestan mezheplerinin bildik nakarattın tekrarlamaktan başka bir şey yaptığı yok.

Bir hafta vakit kaybedip bir hayli de sıkıldıktan sonra, bu heş canlı tanrıyı memleketlerine iadeye karar verdim.

Boylece ne sabrımı vc ne de dolarlarımı esirgemediğim halde keyfime göre bir din bulamadım. Hatta, şu ana kadar, bana en uygun tanrının hangisi olduğunu ila bilemiyorum. Bir gun olup da. anamın dini olan Maori dinine dönersem? Sakın aradığım sahici tanrılar Tangora ile Atua olmasın!

ŞAN VE ŞEREF

Pahn Beach, 20 Mart

Birkaç gündür şan ve şerefi düşünüyorum. Birdenbire meŞ hur oluvermeyi isterdim. Matta, binlerce yıl adımın insanları hatıralarında yaşamasını daha da çok isterdim.

Tarihte yaşayabilmek için gösteriş ve tantana içinde m doğmak lazımdır? Zannetmiyorum. Buna karşılık büyük ve eşsiz, unutulmayacak bir şey yapmak lazımdır.

Bu, artık iddialı ve zor bir girişim. Şimdiye kadar her şey yapıldı. Kutuplara gidildi, Atlantik uçakla aşıldı, birisi san' dalla dünyayı dolaştı, bir başkası, aynı şeyi seke seke yaptı Değişik araçlara ve dayanıklılığa sahip orta tabakadan kim* sclcrııı başarabilecekleri ne varsa yapılmış bulunuyor. Biline şeyler tekrarlanamaz! Şiir yazmak? Benim harcım değil. Bir memleketi idare etmek? Yapabileceğimi sanmıyorum, hem yeterli gelmez. Bir millet yaratmak? Peki ama köle milletle ve parçalanmamış ırklar kaldı mı ki? Belki Afrika'da, zenci* Icr arasında var, ama pek öyle beni sarmıyor. Bir ihtilalin ba* şına geçmek! Ama nerede? Ve niçin? Böyle maceralara girişmek için bir mistik, bir iyimser, bir şair olmalı. Bcıı insanları sevmiyorum, onları ayaklandıracak sözleri bulamam. Bir büyük kumandan olmak? i tarp bitti, yenisi çıkana kadar da ya ihtiyarlamış olurum, yahut da ölmüş. Nerede kaldı ki, bugünkü yıkıcı savaşlarda her şey belirsiz kalıyor, günün kah-«dnüm olmak, ne kumandan ne dc kâşif olarak pek kolay J.ğ.1

Pek uğraşmadan, saçma veya zeki bir tuhaflıkla geçici bir şfilurı elde etmek nuimkün, amma benim aradığımı bu değil. ft»ıı eski usul bir şeref, her zaman takdir edilecek cinsten, bir I uvut, hır Sokrat, bir Kevton bir Napoleon'un ki gibi bir şan fcHYorım,

/atılanımızın bir siirü aptalları gibi, otuz gün durmadan tfttıı edebilirim, üç hafta devamlı uçabilir veya yüz yaşında {w ^ııııı kadınla evlenebilirim. F.y, sonra? Gazetelerde birkaç tim, resimli dergilerde bir klişe, sekiz guıı sonra da unutul-

Busıık bir keşifte bulunabilmek için çok cahilim. Ne res-,, ne de bestekârım. Milyonlarımı ilk önuıne çıkacak kim-t hediye edecek olsam, beni bir aziz kabul edecek yerde, I veya deli sayarlar, belki dc tımarhaneye kapatırlar.

(»eriye cinayet kalıyor. Fakat bu yolda meşhur olmak da ve şüphelidir. Xcw York katedralini

Yakacak olsam Eros-‘ın şöhretini kazanamam. Bu adı bir kopya olur, üstelik öz-gülüğümü de kaybederim.

Vahşi ve orijinal, insanlığın hatırasını benzersiz bir şey ola-1 koruyacağı bir cinayet lazım. Böyle şeyden çekindiğim ^ ama hayal gücüm de yok. Hem asırlardan beri birbirine şlfnc eden, birbirini öldüren insanlar arasında yeni bir cina-şekli bulmak herkesin harcı değil. Yüksek zekâ, bol para hak, gerçek, kanun tanımazlık buna yeterli değil. Görülme-şeylerin sihirli sezgisi, bir üstün iblisin hayal gücü ve kor-uns bir dehanın yardımı lazım.

Bunlar para ile satın alınır ve hemencecik icat ediliverir. Irr değil. Nerede kaldı ki, sonuç sonsuz bir şöhret yerine fıkrık sandalyesine oturmanın vereceği kısacık reklamdan faret olabilir.

Bilmen yola, iyilik yoluna sapabilirim. Devamlı ve birinci »mil şöhrete sahip azizler, insanlığa iyilik yapmış kimseler var. Aına kendimi ne cuzzainlılar arasında, ne de vahşileri hak yoluna davet eder görebiliyorum, insanlara karşı ancak sahte, ikiyüzlü bir duygu besleyebilirim ve etkisiz olur. Kğilimlerit beni iyilikten çok fenalığa sevkediyor.

Fakat bir türlü karanlıklarda kaybolmaya, sessizliğe dal* maya razı olamıyorum. Bir ara, fakir bir dahiden bir keşif v< ya şaheser satın alıp sahtekârlıkla şan ve şeref teminini düşür diim. Fakat meşhur bir dahi bu pazarlığı kabul etmez, öte taraftan, tanınmamış insanlar arasında geleceğin dahisini tantı yıp çıkarabilmek için bizzat bir tür deha sahihi olmak geret. İcm bu adam, sonradan, meseleyi açıklayıp maskemi yüzüü deın almak istemeyecek mi? Bundan başka, bir büyüik adet dan, hep yeni yeni, devamlı mucizeler beklenir, halbuki, her kendi başıma bunu başaramıam.

Binlerce yıla ve doğanın felaketlerine dayanabilecek saf lamlıkta harika ve dev ölçülerle bir âbide yaptırmak? Ahit nin ve onu meydana getirenlerin adları meşhur olacak, fakı parayı verip onu yaptıranın adını yalnız uzmanlar bilecek.

Ömrümün yarısını servet peşinde sarfettim ve ilk patr num Joc Miggins'in bana, durmadan “Birazcık dolar karşılığıl da her şey elde edilebilir*⁴ diye tekrar edişinin yanlışlığını şiir di anlıyorum. Bütün dolarlarımla eğlenmeyi ve şöhret elde etmeyi başaramıyorum.

Ve en sonunda, ömrümün, kötü bir işe kullanılmış olduğ na karar vereceğim diye korkuyorum.

ŞİİR (İNDUSTRİSİ

■ *l\irthenon*, 27 Alızyıs

İ.1.111yanıııı manen ve maddeten en pahalı şeyi olan özgürlü-ut m alabilmek için, çoktandır, her türlü endüstri işlerinin esinden ve bu gibi işlere katılmaktan vazgeçtim. Bu, halen ugclc her milyonerin dahi sahip alamayacağı bir lükstür, yk zannediyorum ki, yeryüzünde hemen hemen hür sayılalı ek beş, altı kişiden biri de bcııın.

İ akat insan yıllarca iş huyu edindi mi, bunun tepmesinden dııııı tamamen kurtarması olanaksız gibidir. Geçen yıl, hiç nu/sa daha büyüklerine ve ağırlarına dönmem arzusundan ı alıkoyar diye bir küçük endüstri ile avunmak hevesine ıldıın. Bunun yepyeni ve pek büyük sermaye istemeyen bir •ndüstri

olmasını istedim.

O zaman aklıma şiir geldi. Ölçülü satırlarla, az miktarda telenin bu bir (tır sozlii afyon şüphesiz birinci derecede gerek-fıım duyulan bir madde değildir, fakat birçok kimsenin on-ıl ın vazgeçemediğini de kabul etmek gerekir. Bununla beraber, jffmtalarıu rasyonel bir tarzda yazılması işini organize etmek "iııntcıım aklına gelmemiş, bu, daima kişisel anarşinin keyfine terkedilmiştir. Bu ihtimalin sebebi herhalde şu olsa gerekir ki, ttrıınlı dahi olsa bir şiir endüstrisi, ürünün sınırlı tüketimin* •İm olsun, oııııı makineleştirmek güçlüğünden (dikkat ediniz, ttJan.ıksı/hğından demiyorum) olsun, pek az gelir getirebilir.

Fakat benim için, mesele kazanç değil, meraktı. İki işe az bi sermaye lazımdı. Tesisat masrafı da yok gibi bir şeydi. Bu yeni girişim için, “skilled workers“!crc¹ başvurmak gerekeceğini' biliyordum, hövle kimseler, bilhassa Avrupa’da, çok vardı t Aramaya başladım, Fakat çoğunun, daha ilk teklif yapılır yapılmaz, bir endüstri hesabına düzenli bir şekilde çalışmaya karşı garip bir nefret duyduklarım fark ettim. Hoş, fazlasına da ihtiyacım yoktu. Mesele para değil, basit bir denemeydi. İç İcrindcu bir tanesi hariç, hepsi genç ve en modern akımlarda beş kişi angaje etmeyi başardım.

FloridaMaki köşkümde zenci uşaklar ve iki daktilo ile hi kiıçıık lonca kurdum, bir de küçük dizgi atölyesi yaptırıp gir şimimin ilk meyvelerini beklemeye başladım. Beş şair, yivi içip oturuyorlardı, küçük birer aylıkları, ayrıca, gelmesi beki nen kârdan hisseleri vardı. Sözleşme bir yıl için yapılmıştı, a ııı şiire için uzatılması mümkündür.

Daha ilk aylarda zorluklar ve can sıkıcı şeyler baş göster Şairlerden biri, ilham İçin pahalı uyuşturucu maddelere ihtiva cı olduğunu, aylığının yetişmediğini yazdı. Daktilolardan en genci, beş işçim rahat bırakmadıkları için istifa etti. Bir b.tşk şair, ilham perilerinin ziyaretini kolaylaştırmak için bir orkes ra istedi, olmadığı takdirde altı düzine plakla bir gramofon yeteceğini ekledi. Üçüncüsıt şarap ve kitap yokluğundan şikâ yetçivdi. Öteki iki şair ise. işin başında kalan daktilonun ya digma göre, sabahtan akşama kadar, sigara dumanları arasında kavga edip duruyorlarmış. Tabii hiçbirisine cevap vermedi.

Aradan altı ay geçince, sözleşme gereği, kuruma ilk zılyar timi yapmak üzere Florida’ya gittim vc altı şairle, teker tek görüşüm.

İlk olarak I lippolyte Coeardasse geldi. Dada mektebind ayrılmış ve gayet tabii Montparnassc’da bulunmuş bir Fran-sızdı. Ufak tefek, esmer, başı cascavlak fakat kirpi gibi sakallt-gözlükleriıtdcn ayakkabılarının ucuna kadar pırıl pırıl olan bu

Uİİİİ. BİR ŞAİRDEN ÇOK, BİR VİLAYET EMNİYET MEMURUNA BENZİ-VTRDİİ DEDİ Kİ:

Bana vc meslekdışlarıma, uluslararası piyasaya sürölmek üzere modern şiirde yeni bir tarz yaratmamızı öıterdi-ı / Ümitlerinizin beklenenin özerinde gerçekleştiğini bildir-ı.n-klc gurıır duyuyorum. Biliyorsunuz ki, her dilin kendine .î;gu musiki değeri vardı vc bir dilde renksiz veya sağır ıılın bir kelime bir başka dile tercüme edilince hayran kalınacak parlak bir ses verir. O halde, şiir yazmak için bir tek ıbl kullanmak, saf şiirin gerçek amacı olan musiki zenginliği ». değişikliğini sağlamak konusunda zor şartlar içine gir-tiıık demektir. Bu sebepten, mısralarımı meydana getirmek K*ıı. başlıca dillerden, şiir sırlarının uyumlu bir şekilde gerçekleşmesine cn uygun kelime vc

söyleyişleri derlemeyi dulundum. Avdın kimseler, artık, beş, altı Avrupa lelsçesi biliyorlar, bu bakımdan anlaşılınamazlık diye bir mesele yoktur. Herhalde .Milletler Cemiyeti dc bu ilk karına dil şiir denemelerini memnuniyetle koruması altına alacaktır. Esasen liantc ‘İlâhi Komediya“sının şurasına, burasına l.aiin, provansa! ve başka lehçelerde mısralar sokmuş, fakat bunlar adı İtalyanca yığını altında boğulmuş kalmıştı. Ben, aksine, asm dizeye, değişik dillerden alınmış kelimeler karıştırıyorum ve her dize böyle karışık olarak yapılmıştır. Hareket noktam budur ve işte ilk denemelerim. Kararı kendiniz, verini/.

Bunun üzerine Coeardasse, gülümseyerek ve eğilerek büyük boyda birkaç kâğıt uzattı. İlk şiirin başlığı şu idi:

OesdMg of a perduta Jttiour Sonra şu mısraları okudum:

Beloved earmhn, meu \Veltehmc rz.

Egorgc mon itme «m esltis \$oled,tdes ,\ÿ lired Rjjit. pnsıvthyj Muort Ji gioû re/ m« demou Jt(de!

Lieber Himmet, cjsJitto de tos t'Jioses Qujris (fimt durerj this fioi dessepfre l.iimbjJit ih drero rizm

Dil bilineyişini daha farla devanı etmeme engel oldu. Tek kelime söylemeden, şair Cocardasse'ın yiminc haktim:

- Belki, dedi, her dile ayırdığım pav size haklı görünmem' olabilir? Fakat ben, bu paylaşımda hepsinin edebi gelmişin nıfıs ve politika önemini goz önünde bulundurdum.

Köyle bir aptalla tartışmak gereksizdi:

•• Çalışmanıza devam ediniz, dedim, yıl sonunda kar dilli şiirin ne dereceye kadar geniş bir satış olanağı olacağı görürüz.

Cocardasse'ı gönderdikten sonra Stuttgart'lı Otto Muit man'ı içeri aldılar. İki yiiz santimetre yüksekliğinde, bınııdı varım asır evvel, yeryüzüne, şüphesiz onu güzelleştirmek iç,' değil, fakat aydınlatmak için inmiş bir insan abidesi. Sanki bir öküzle bir dişi aslanın çiftleşmesinden doğmuştu ve mitoloji! rin “Sturn und Dr.uıg” devrinde olduğu gibi hâlâ ıızun, bâ sarı, hâlâ taranmamış saçları en kuvvetli delilleri idi. hınd başka metafizik, tarih felsefesi ile uğraşıyordu, bir parça da âsurolog idi. Mavimtrak çini gözleri pek güven verici <ııı inakla beraber, doğrusu iyi adamdı. Kendisine bir milyonu g“ venerek verebilirdim. Amma, yanımda tabanca olmadan onunla haşhaşa kalmak istemezdim.

Muttermann heybetli bir eda ile:

- Halis Cermen ırkından olmakta beraber, diye başladı., Fransız Jubert'in bir düşüncesine.daima hayran olmuşumdu Ktı Fransız, aynen şöyle demiştir: “Şayet bıitiin bir kitabı bir sayfaya, bütün bir sayfayı bir cümleye ve bu cümleyi bir kelimeye sığdırmak gibi lanetli bir hırs içinde kıvranan bir .ula varsa, o benim.” Banı gelince ben bu düşünceye kesin bir emir anlamı verdim ve öyle aldım. Vatandaşlarıım kusuru çok konuşmak, söylemektir. Halbuki, insan ancak ırkına özg> âdetlerden

kurtulmakla biyyuk olabilir. Bundan başka. şiiri, bir damla keskin koku elde etmek için muazzam bir ot ve çiçek yığının, bin bir itina ile siir.mek suretiyle elde edebilme gerekir. Hayatım baştanbaşa bu programa sadık kalmak oldu Yirmi yaşında iken, yalnız, kendi Vicltanschauung’umu değil fakat Kca-Kibele ana masalı eirafm.ı toplanmış olarak, bütün

iii< mlii’.ın tarihi gelişimini, kestirmeden içine alacak bir lirik »< Irlsefi devre açmak istedim. Otuz yaşına geldiğim zaman ftfMjnım bitmişti, ama çok uzundu. Elli bin altı yu/, dize var-|h louhcrt’iti derin alforızınasım o zaman keşfettim. Elime tır-|Mm .ı olarak çalışmaya başladım. Otuz beş yaşına geldiğim za-0Mi1, dizelerimin sayısı on bine inmişti ve özünü koruyordu. Kırk yaşında destanımı dört bin dizeye indirmeyi başardım, fcırk (»eşinde iki bin üç yüz dize kaldı. Elli yaşına, sizin yanını-#« geldiğim vakit onu yedi vuz dize içine sıkıştırabilmişim ve ttıodı ise, sizin saygıdeğer misafirperverliğiniz sayesinde haya-lhudekı şeyi gerçekleştirmiş bulunuyorum: Bütün destanım, 'ıııund.ı tek bir kelime içine sığdırılmış bulunuyor; sihirli bir ürlımc, teksif edile edile iksir haline gelmiş, her şeyi kucakla-an ve ifade eden bir kelime! Ve gelişme yollarında otuz sene-çıraklık devrem, çalışmalarımın sonucunu size sunıyo-

III

I Bu sözleri söylerken masamın üzerine bir kağıt koymuştu. Sektun. Sayfanın ortasında, zarif bir “bararde” yaz» ile ş» söz p>«tdır:

E ntbindung

O kadar! Kâğıdın üst tarafı bembeyazdı. Otto Mutter-fflftnn şaşkınlığımın farkına varmış olacak ki:

Belki, dedi, evren kadar büyüik bıı kelimedede, insan kadc-*ım özetleyen anlam sonsuzluğunu keşfedemediniz; “binden*”, h ‘ğlam.ık anlamında Prometens hurafesini, Spartakus'ınn esamim, dinin (rc-ligarc) kudretini. Kısıknın kötülüklerini, kurtuluş ve devrimi ifade ediyor. Fakat kelimenin ön-eki kâıııar •banımın obur tarafını açıklıyor: “Eıtrbmdung” yok etmek ve doğumdur. Zincirlerin kopması, kurban tanrının mucize halindi dünyaya gelişi, lıcin lırafctcrden lıcm kanunlardan kurtu-İ4ıı insanlığın muzaffer hamileliğidir. Onda, l’lotin’in tanrısının tki devreli teneffüsü ile tarihin sonsuz görev değişimi olan fetihler ve isyanlar, esaret ve özgürlük aym zamanda bulunur.

Muttermann’ın gözleri şimşekler çıkmaya başlamıştı. Onun bıı birleşimine havran görünmeyi daha uygun ve tedbirli bir hareket gördüm. Ayııı zamanda bu “manya”sının kendi-

•

sini bir tımarhaneye yollamama kanunen izin verecek der dc artmasını da içimden geçiriyordum.

üçüncü şair Uruguaylı idi ve kişiselci akıma bağlı idi. Ka los Kanvamak gençti, sapsarı ve çok çekingendi. Simsiyah, er miş zift gözleri bu solgunluk ve sarılık içinde insanı iki defa şaşırtıyordu.

- Ben de, dcd:. bilinen şiirden biraz dışarı çıkan bir ş yapmak istedim. Halis şiirin. Fransa ve İtalya'da, artık bir te niği var. Şiirin bütün güzelliği, anlamdan bağımsız olarak, « dece kelimelerin ablarındaki uyumdur, ben. gizli bir ortu ab na alsalar bile, bir heyecanlandırıcı veya ideolojik

kavramı sa vunan halis şiir taraftarlarından daha ileri giderek, ondan ir turlu anlam*, nm.uvnyle kaldırma yollarını aradım. Ben, keli melen, aralarındaki ses komrpuanmı hiçbir mantıki bağı azaltıp, bozmasına izin vermeden, sadece fonetik ve hatr uyandırıcı değerlerine göre bir araya getiriyorum. Bir dene" olarak yazdığım şu küçük şiiri okuyunuz.

Okumaktan başka çare yoktu:

Lienzj, sombrj suipiro Amırİlbs, inisttrios, desierto Huelh, pat abra, dotientc, 7'tro Farjon, carazon. hbias, buerto.

Ötekiler tarafından zorlanmış olan sabrım tükendi, bağır dun:

- Mosyo Kanvamak. bu dınyada şy'gülunç kelime dizisi ne para verecek kadar enayi bir kimse var mıdır saınıyorsu ntız? Ben size şiir yazmak emri verdim, sözlük düzmeleri değıL Belk. beni aldatacağınızı zannediyorsunuz amma, bu. sözleş memızı iptai etmek için yeterli bir sebeptir. Bugünden itibaren fabrika ile ilginiz kesilmiştir. Gidiniz.

Zavallı Kanvamak, sulu zift gözlerini yere eğdi ve hazin hazin mırıldandı:

- Yeni ufuklar keşfedenlere hep böyle davranılmışım

Vc selam dahi vermeden, gururlu, çıktı.

Karş.ma çıkan dördüncü şair, bir Kustu. Avrupa ve Amerika'ya çapılmış, avnı zamanda Batılı ve sürgün rolü oynatnuk-laı. n emiitm binlerce göçmenden biriydi. Kont Fcdıa l.iuha-ooft olsa olsa otız beş yaşında vardı, fakat Paris ve Münih kahvelerinde sürdürdüğü hayat onu zamanından önce ihtiyarlat-Yiizu Mcskovalılara özgü o klasik Mongol damgasın: taşıvordu. Kırantalaşmış bir kızıl sıkalı vanlı, yuzıne şeytanı anlam versin diye bilerek sivri kestirmişti. 1:1leri durmadan mordu. Kcıtıdisı, bunun son dakikada uygulanınakr.ın vaz-•çılmış bir idam hükmü sonucu, dostları ise, hesapsız votka-ıı nldıtğııtu söylüyorlardı:

Mösyö Gog, dedi, giriş yapacak değilim. Peşin birtakım açıklamaya gerek duymayacak kadar inceliğe sahipsiniz. Suc, /«kâm/Jan kaçmış olan bir gerçeğı hatırlatmakla yetineceğın). Her şiirin iki vazam vardır: Şair ve okuyucusu. Şair, telkin eder. gösterir ve okuyucu, hatıraları, kişisel duyarlığı ile şairin şemasını çizdiği şeyi tamamlar. Bu işbirliğı olmadan şiir düşünülemez. Bir savaşı, bir guıtbatısını anlatmak içiıt bir şair bin dize dahi vazsa, bunları bir korkağa ve bir köre duyurabilmesine imkân yoktur. Fakat bir suredir, şairler fazla ürün veriyorlar, buna kendilerine gerekli ve işbirliğı yapacakları unsur ol.ni okuyucunun kişifiğini azaltmak, zorlamak girişiminde bulunuyorlar da diyebiliriz. Fazla söylemek istiyorlar, okuyucunun eserine, onun için şiirin en büyük cazibesini oluşturan şahsı verime biç yer bırakmıyorlar. Asil ve dahi bir ırk okut Ja-ponlar, sekiz, vcva dokuz kelimedden şiirler meydana getirmeyi taşardılar. Fakat bu da fazla. Ben bir adım daha ileri attım. İşte eserim.

Bu. kırmızı deri kaplı bir küçük ciltti. Açıp karıştırmaya taşladım. Her sahifede bir başlık vardı, üst tarafı beyazdı, Li-uh.tnoft devam etti:

- Goruyorsunuz ki, şairin telkinlerini en aza indirmek istedim. Şiirlerimin her biri bir başlıktan ibarettir. Bcın bir konu Öneriyorum, herkes onu istediği gibi işleyebilir. Ben bir "la" veriyorum, herkes ayrı ayrı ve daima yeni şevler yaratabilir. Mesela, ilk şiirimin başlığı "Terkedilmiş Bülbulün Oğlc Uykucu"dur. Bunda, her türlü şairane gelişmeye a^ık unsurlar vardır. 'Öğle uykusu" kelimesi, mevsimi ve saati veriyor, "bul-bür bütün musiki ve aşkı hatırlatıyor ve "terkedilmiş** sıfatı,] edebi ihanet ve acı konuları üzerine ne isterseniz kırmanızaj uygundur. Bu başlık üzerine birkaç dakika düşününüz, rııhu-j nıız.dan, yavaş yavaş, telkin etmek istediğim harika şarkı yükselmeye başlar. Böylecc, sayemde, her okuyucu yaratıcı oluyor.] Yaratılan şiirler okuyucu savıst kadar çoktur ve her okuyuşunuzda, sizi bir yabancıнын saçmalarından daha fazla tatmin] eden, hoşnut eden yeni bir şiir meydana getirebilirsiniz.

Artık kızmaya bile giiciim kalmamıştı. Girişiminin başarılı] olmadığım, fabrikamın felakete gittiğini namusumla kabul ettim. Beşinci şairi görmek dahi istemedim.

O akşam döndüm ve vıl sonunda, bütiin çalışanlara, şairler dahil, yol verdim, ömrümde ilk defa iş sahasında koku alınal hususunda bu derece utandırıcı duruma düşüyordum. Ve ihtiyar Kflatun'un neden cumhuriyetinden şairleri kovmak istedi* ğini anlamaya başlıyorum. Rn işte, yetmiş iki bin dolar, zararlı ettim.

WF.US'I ZİYARET

Imı,Ira, 17 Mayıs

I I.C». VC'clls beni bir gazeteci zannetti. Bana bir kolluk göstererek hemen başladı:

- Ben, 1866'da, Kent'te, Bromlev'de doğdum. Bir moda mağazasında çıraktım, sonra biyoloji öğrenimi gördüm. 1866

İ da *Science Schools Journal* isimli gazeteyi kurdum, orada Sok-i; ra t es hakkında, ilk makalelerimi neşrettim.

Kendisine kim olduğumu ve *Wbo* '\$ \V7>o*da esasen okumuş | olduğum bayatını bir de kendi ağzından dinlemek istemediğimi söylemek zorunda kaldım:

- O halde, dedi sizin İçin ne yapabilirim?

H.G. \Vells, bir yazardan çok bir çiftlik kâhyasına benzer kendinden emin, şişman bir adamı. İyi besili, parlak renkli yuvarlak ve okkalı yüzü ite size adeta:

- Açık konuşalım;

diyen bir hali var. Ne bir şair, ne hayalperest, ne de mcıafi-ııılcı uğraşan bir kimseye benziyor. Ebedi bir "moda tezgâhtarı" kalmış, fakat şal veya şapka yerine, otuz yıldan beri bilimsel ütopyalar, romanlaştırılmış "son havadis'Mer, pazar günlerine özgü hikâyeler, hikâye haline getirilmiş paradokslar satıyor.

Onu konuşturmak için, kendisine. Avrupa'da insanlığın gelecekteki kaderi hakkında bir anket

yaptığımı söylemek zorunda kaldım. “Gelecek*” kelimesini duyar duymaz, \Vells dirildi:

- Biliyorsunuz ki, dedi, geleceğin araştırılması ve talimi benim sahanıdır ve kimse, bu memlekette, bu tekeli elimde alamadı, İngiltere'nin ' edebiyat" şubesinde yüksek memu vardır. Bir milli destancı - Kipling; bir milli soytarı - Shaw; ve bir mitti peygamber * Ben. 1901 yılı Aralık ayından, yani “Amicipations” isimli escriım yayınladığımı tarihten heri de* vanılı İşim kehanet oldu. Fen, makine, astronomi, biyoloji politika, askerlik ve sosyal alanlarda kehanet. İdimden bir şef kurtulmadı. İnsan zekâsının bundan daha yüksek bir şeyle tığ raşamavacağmı kabul ediniz. Din, ister keramet sahipleri/ pagan dini olsun, isterse peygamberleriyle Yahudi dini, iic kehanet üzerine kurulmuştur, ilmin tek amacı da, Ustvald ile Poincarc'ün ispat ettikleri gibi, kehanette bulunmaktır. Ben de edebiyat piyasasına, büyük bir başarıyla, kehanet tarzı kabul ettirmek şerefini kazandım.

VVells’i» parlak sözleri telefonun zili ile kesildi. Kâlî uzaktaki muhatabına haykırıyordu:

- Kaç kelime? N*e gün için? Wcll, 25 Mayıs için altı bin kelime! VC’cıl, good bye!..

Bana dönerek, açıkladı:

- Mesele, dedi, *Westtninster Gjzette* için yeni bir kehanet' Okuyunuz isterseniz. Size ait bir iş. Fakat size şimdiden an fikrin ne olduğunu söyleyebilirim. Asrımız yarısına gelmede kıtalararası bir korkunç harp olacak ve insan neslinin dörtte üçünü mahvedecek. 1 lava ve kimya savaşı taktiği, ki yenide korkunç gelişmeler gösterecek, askerlerle sivil halk arasındaki furkı ortadan tamamıyla kaldıracaktır. Fn hıyük şehirler inılı edilecek, küçükleri ortadan kaldırılıp halkı dağıtılacak, yük sek kültür merkezleri kül haline getirilecek, endüstri bölgele* yok edilecek. Harp, daha doğrusu milletlerin bu ortak intihan gaz ve bomba yokluğundan dolayı sonuna gelince, yeryüzün de ancak, en fakir ve en az uygar bölgelerde beş on milyon lir* kek, aç insandan başka bir şey kalmayacaktır. Aydınlar, şefler mühendisler hep ölmüş olacaklar, yan barbar vaziyette sağ kalmış olanlar da, ancak dış tarafını bildikleri bir uygarlığı, yeni baştan yaratamayacaklardır. Kumanda kolları yok edil*

im,, iktidar ve bilimin sırları bilinmez veya unutulmuş olacak. Cn ıve kalanlar, kiliselerin ve fabrikaların harabeleri arasına çömelerek, ısınmak içm, yangınlardan arta kalmış kütüphaneleri vakacaklardır, yavaş yavaş, son aletler de harap olacak ve İnsanlar yenilerini yapacak yetenekte olamayacaklardır. Parça-Umnış makinelerin paslanmış enkazı yeni çöllerde surimup lur.1 c.1k, ama kitnse onları eski hallerine getirebilecek bilgiye sahip olamayacaktır. Ne de onlar gibilerim yapmaya! Ve hu •sır. sonuna gelmeden, ölenlerin eserlerini diriltmeyi başara-m.oacak. sağ kalanlar kafiye halinde vahşete döneceklerdir. Anık sürülmeyen tarlaların yerlerinde üreyecek ormanlar arasında, birbirlerine düşman kabileler, bir parça yiyecek peşinde dolaşıp duracaklardır. Fili vıla kalmaz, kültürü ile o kadar iftihar eden Avrupa ile serveti ile mağrur Amerika’da, medeniyetin on yedinci asırla yirminci asır arasındaki geçici gelişmesini unutmuş “neoprintitif” kabileler bulunacaktır. O zaman, uzun ve zorlu bir yeni dünya tarihi devresi başlayacaktır. Bunun ayrıntılarını ve bunu gerektiren sebepleri *Gazeli'e'ıu*

gelecek mayıs sayısında okursunuz.

Bu, beni kalkıp gitmeye davetti. Odadan henüz çıkmıştım |u. yazı makinesinin tıkırtısını duydum. \Vells, yetmiş yedinci kehanetini makineye geçirmeye başlamıştı.

Çok fazla elektrik ışığı altında, yüzünde, boyası çıkmış bi

bede kaybettigini soyluyordu ama hangi savaŖta olduğu beli

pılınış bir defne tacı vardı. Ne olurta olsun, hiçbir içkiden çe kınıdğı yoktu.

- “Akıl yolunu rakip etmekle, zckâtı1/.1 kullanmakla ne ka randınız? Hiçbir zaman gerçeğe varılamadı, insanlar daima mutsuz, oldular vc o ihtiyar dolandırıcı Öreklere göre bilgini başına taç koyacak olan felsefe, çelişmeler içinde çırpıyor ve çaresizliğini itiraf ediyor. Felsefenin ilk ortaya çıktığı zamanlar karşımıza çıkan iki zararlı şahıs cezalarını gördüler. Sokr.ueş zehirle öldürüldı ve Eflatun köle oldu. Ama bu ceza yeterli derecede sert değildi. Bunlar eğitimleri ile kendilerini rakip

11 seksen nesli zehirleyip zincirlerle bağladılar. Canavar Auics Almalılarının kendisine içirttikleri baldıran otımın inamım, virmı dört asır boyunca pasif Avrupalıları mantık binde zehirlemek sureliyle aldı. Sonucu görüyoruz. Kısır ol-‘II kadar matçı olan akıl bizi şüphecilğe, nihilizme, bıkkın-« ve umitsizliğe götürdü. Bu usulle elde edilir gibi olan bir-■ gerçek ise, “terör”ü doğurdu, /.aınanımınizm cıı uyanık fı-»tl.ırı en son çareyi deliliğe sığınmada buldular. Rousscau, ~11stc C'omtc ve Nietzsche çıldırarak öldüler. Bu bir şanstı, sayede Batı düşüncesi daha verimli, daha cesur fikirlerle ye-enebildi. Zira kıırrulııııı sırrı Inıdır. Eğer zekâ insanları pheye ve yanlışığa götürüyor ise, aynı kurala dayanarak şu ~ us t varırız ki, yanlışılk onları emniyet ve ışığa göıııııccck-. Eğer akıl fazlalığı gerçeğin elde edilmesine değil de deliliğe utuyor ise dünyanın sırlarını çözebilecek yüksek bir rasyo-I durıııııı gelebilmek için delilikten hareket cııııck gereği ıkıı kendim gösterir. Hikmet sevgisi olan “filozofi” yerine, ııı sevgisi olan “filonıanya”yı getirmek gereklidir. Yalnız, lılık, mantık ve ıııııı bilini gibi öğretilmez. İnsanların beynim eski rasyonalizmin berbat uygulamasına alışkanlığından ururmuk gerektir. Zekâya karşı gösterilen ihaslet derecesinle o yıkıcı sevgiyi kaldırmak yeterli değildir, aklımızdan ııı-Irkıualizm yani açıklık, karşılaştırma, ayrıntı, ifade düzgünlü*». özetle algılama ıııııııı söküp atmak gerekir, iler kim lı veya evrensel açıklamaların yüksek çağına ulaşmak ister-, her şeyden evvel deli olması gerekir. Akıllı hiçbir vakit ger-ı cennetine giremez. Yirmi beş asırlık tabiata karşı deneme nıı bize ispat ediyor. Fakat avm yolu tersine yapar, hareket tıktust olarak hezeyanı alırsak, düşünen herkes için yakalanmasına olanak olmamış şeyi belki ete geçirebiliriz.

Bununla beraber "filomanya", artık iflas etmiş bulunan fi-loarı gibi kitaplarla yayınlanamaz. Onu yaymaya en yetenkti kimselerden zekâyı sokmeli; Filonunya'nın gelecekteki varalı* d.üm normal sistemler dışında yetiştirmeli. Doğal durumda ohn delileri bı işte kullanamayız, çünkü onlarda eski duşın-«emı rjsyonel eğitiminden hcniiz eserler vardır. Bunun içlıı,

Filopsany.Vnın ilk önderlerini yetiştirecek "gönüllü delili enstitüsünün remelini kurmayn yar.ty.ıcak sermayeyi topl inak iizere Avrupa'ya geldim. Program hazırdır vc üç yıl içi de, en akıllı, mantık mikroplarıylc en dolu canlıyı, yaran tanrı ile peygamber arası bir harik.vddi haline getirmeyi g rami ederim.

Ve üç nesil sonra, F'ilomanya dünyaya dal budak salac insan ruhunun hin yıllık ihtiyaçlarına cevap verecek ve en yüksek kesinlik içinde herkese huzur sağlayacaktır'*.

Knhah Tehom heıneıı hcıncn gözlerinin üzerine dışınt olan karton tacını düzeltti, alnını sildi, yanındaki Romanya nm viskisini içip kendini sessizce dinleyenlerin ne diyecekler bakışlarıyla sordu. Onun hazin inkisarını görünce cebimde bir yüz frank çıkartarak "Filomanva" havarisine uzattım:

- İşte, dedim, "Gönüllü Delilik" okuluna hediyem. Az bir şey, biliyorum. Ama günümüz için böyle bir kuruma diişııı gümizden pek az gereksinim var.

Rabah Tchom başını, acıyarak salladı:

- Hepiniz, dedi, akıl ile çürümüşsünüz. Doktor ayağını geliyor da, onu bir sadaka ile savıyorsunuz.

Hiç de memnun olmadığı belli olduğu halde, yüz frangı, t şekkür etmeden, özenle portföyüne yerleştirdi ve kalktı. Ya dızlı tacını çıkartıp cebine soktu, hepimizi abartıyla eğile-selamladı ve Coupole'dcn, sürgüne giden bir peygamber gi mağrur ve haşmetli çıktı, gitti. ⁴

Yıt.ni7.1.AK s İnsanlar

27 Şub.ıt

Arılar köşkünde çay saati. Bütün feragatlere alışık bir filo-«ol etlisiyle, sakın %e gülümser Macterlinck, beni bekliyor: İlahi sessizlik taraftarı sıfatıyla susmam lazıın. Fakat inan eskiden beri tanıdığı, sevdiği kimseler karşısında susabilir. Zannedersem böyle bir ilişkimiz yok, o halde sessizliğin değerini düşüren, ona hakaret olan söze başvurmam gerekiyor. Size yalnız astronomiden bahsedersem beni bağışlayınız. Son günlerde yalnız bu bilime ait kitaplar okudum vc gökyüzünden İMşk.ı bir şey düşünmüyorum. Sanatın pek rağbet göstermediği umanımız astronomisinin altın devrini yaşamakta olduğumuzu zannedersem bilmezsiniz. Son otuz yıl içinde mnazzam ilerlemeler kaydedildi. Copernic ve Galile'den beri bu kadar kısa ara ile bu derece etkili keşifler yapılmamıştı. Jcans, Van Ma-anen, de Sitter, Russel, Arrhenius, Bernard, Adams, Eddington, llubbles gibi adamlar yıldızların evreni hakkında bilgimizi inanılmayacak kadar genişletmişlerdir. Yirminci asır, yıldızlar bilgisi için, on beşincc asır klasik eski zamanlar ve on altıncı asır ftzık için ne olmuşsa öyledir, yani tam bir Rönesans. Ne yazık kı, bu açılmanın biitün etkilerini göstermesine iki engel var. Ev-Vela okumuş ve düşünmeye atışmış kimseler astronomi çalışmalarıyla uğraşmıyorlar; olsa olsa, güneş sistemi bıkkında pek Üstünkörü bilgileri var. Sonra, çoğunlukta mükemmel fizikçi ve matematikti olan

astronomi bilginlerinin hiç de felsefeye isı dallan yok. Dahice buluşları oluyor, sağlam teori ve vakat ileri sürüyorlar, fakat bunlardan ahlaki veya metafizik muuıçl çıkartamıyorlar. Size, pek kendimi beğenmiş gibi görünmey yın ama, yıldızlar bilgisi ile insan bilgisi arasındaki bağı v.ızif si göreceğ beyin olmak istediğimi söyleyebilirim.

Belki biliyorsunuz, eski ezoterik bilimin prensiplerinden bi ri, mikrokozmosun makrokozmosun bir aynı veya gölgesi o* duğunu söyler, yani insanda, evrenin şekli ve yapısı bulunmaktadır. Çağdaş bilginler saf bir tuhaflık ürünü gibi görün bu formüle güldüler, Fakat son buluşlar ve son astronomi te* orilerİ bu eski ve bâtını prensipi beklenmedik şekilde ispat C ti. Bir kelime ile, yıldızların evren içindeki hayatı, inamlm şekilde, İnsanların yeryüzündeki hayatlarına İvcnzcemektedir.

Varım asır kadar evvel, yıldızlar hoşlukta şuraya buraya serpilmiş ve Öreklerin dedikleri gibi, bozulmaz, yani daima ne iseler öyle kalır zannediliyordu. Bugünün astronomisi her şeyi değiştirdi. Boşlukta. Einstein'ın söylediğine bakılırsa, bir sınır olsa bile uygulamada sınırsızdır, orada birçok yıldız ulusla kavimleri buluyoruz. Bunlar Herschel tarafından görünür gi olup varlıkları bugün tanınmış bulunan meşhur "Kâinat-Ada İnedir. Bu adalar iki türdür: içinde bizim güneşimizin de hulımduğu Samanyolu gibi helezonlu bulutsular ve kure vığr lar. Helezonlar, milyarlarca yıldızın birbirlerine yapıştıkları gazdı muazzam sis akışlarıdır. Küre yığınlar, mesela 1 İcrkulün* kü gibi, helezonlardan tamamıyla ayrıdır; şekilleri küredir ve içlerinde milyonlarca yıldız vardır. Demek yıldızlar, eskide sanıldığı gibi dağınık değil, büyük gruplar halinde toplu yaşı-yorlar. Yeryüzünde olduğu gibi gökyüzünde de toplum havan hüküm sürüyor.

Bu cemiyetler, insan toplulukları gibi, ailelerden, vam güneş sistemlerinden meydana gelir. ölü veya diri, yüzlerce milyar gök cisminden vücut bulmuş bir dev millet olan Samanv'lu'ında en azından, bizimkine tan/er sistemler, yani ister Kant ve Laplace'ını eski, ister Jcanıs'ı tamamen yeni teorisi kabul edilsin, bir güncşin, kendinden doğduğu için fiilen kızlan de-nwl olan gezegenler üzerinde iyilik edici ve "pederâne" hir rol uyuluğı yüz bin sistem vardır. Peykler de seyyarelerin çocuklarıdır, öyle ki lıcr güneş sistemi, pederşahi bir aileye pekâlâ ben/emektedir.

Yıldızlarla insanlar arasında bir başka benzerlik, çiftlerin M/lıgıdır. İnsanların çoğu -karı koca, dost veya sevgili- çift şaşarlar. Hal şu ki yıldızların çoğu da astronomların dedikleri

Sıbı "çifteredir, yani hemen hemen ayıtı büyüklükte, aynı ağır-hta, merkezi çevresinde beraber hareket eden iki yıldız gibi görünürler.

Yıldızlar da, tıpkı insanlar gibi yaşarlar; doğarlar, genç dutlar, İhtiyarlarlar ve ölürler. Spektroskop bize yıldızların hayatını başından sonuna kadar öğrenmek imkânını verdi. (W e gazlı yığınlar halinde oluyorlar, yavaş yavaş yoğun zamanlarına gidiyorlar.

Bu görülen, beyaz veya mavimtrak dev yıldızların, göğün ıtm.u/am delikanlılarının erginlik, gençlik devirleridir. Ağır ıgır küçülüyor, önce sarı, sonra kırmızı oluyor ve gittikçe ufa-hvorlar. Bu cücelik, sarı renkli ve ihtiyarlık belirtisi gösterenler atasında bizim güneşimiz, de vardır. En sonunda ııldamaz «rfuyorlar; yakut renkleri koyulaşıp kara oluyor; yıldızlar olmuştur. Fakat karanlık cesetleri, yaşayan kız. kardeşlerin şim-jtl* gibi çakışları arasında dolaşmakta devam ediyor.

İnsanlık diinyast ile yıldızların dünyası arasında daha başka ve garip benzerlikler vardır. Bizde

olduğu gibi yıldızlarda ılı (iki sayısı dirilermkimJen fazladır; ışıık ve harareti zengin i*n renkli yıldızlar, ihtiyarlamış ve fakirleşmişlerden daha azdır; dev ve üstün-dev yıldızlar cücelerden çok azdır. Gökyüzünde de hâkimiyet, insanlar arasında olduğu gibi, ölülerde, ortadan yukarı çıkamamışlarda ve fakirlerdedir.

W madem ki yıldızların ihtiyarlamasından bahsediyorum, onların ihtiyarlama tarzı ile insanlarınki arasında şaşırtıcı bir benzerlik de olduğuna dikkatinizi çekmek isterim. Bu, bize, yıldızların yaşını emin olarak belirleme yöntemini veren Har-var'd'm spektroskop ölçüsünde görünüyor. İhtiyarlık, bu alette bir çizgi ile gözükmeğedir ki, bu çizgi yıldızlarda kalsiyum bulunduğv ve genişleme derecesini gösteriyor. insanlarda d ihtiyarlık belirtisi damar sertleşmesi, yani damarların kemi leşmesi, katılaşması, kalsiyumun artmasıdır.

Dev-yıldızlar ki, beyaz ve mavi renklidirler, pek eli açıktı lar. Hesapsız bir cömertlikle yanar, aydınlatır, her an ışıık sıcaklık selleri yağdırırlar. Bu, kısa süren gençliğin deliliğidit Hakikaten bu devre, insanlarda olduğu gibi kısa sürer ve gî' gün cüce ve sarı, daha küçük, daha soğuk ve daha yaşlı yıl dızlatla dolu olduğunu açıklaî. Bununla beraber, hiç ışıılda* mayan, daha doğrusu, bizim onları görmemize izin veren en az 2700 hararet derecesine erişmemiş yıldız kitleleri de vardır. Bunlar, insanlar arasında sakat kalmış, olgunlaşmamış olan* İara karşılıktır. Yaş meselesinde bir noktaya itiraz edeceğini görüyorum. Bir yıldız, sönmeden evvel milyonlarca asır yaşa halbuki biz, ortalama yarını asrı güç buluyoruz. Fakat yıld ların muazzam gövdelerini insanların ufacık boylarıyle vatı yana getirince bu itirazın yersizliğini görürsünüz. Yaklaş hesaplar yaptım ve gördüm ki, kitlelerin oranına göre, insa lar, güneşlerden ve gezegenlerden daha uzun yaşıyorlar. Dünya, görünüşe bakılırsa, henüz iki milyar yaşındadır ve bir o kadar daha yaşayabilir. Lakin insanların yaşına oranlanıaca' olursa, ömrünün dört milyar değil bir sürü trilyon asır <lm gerekir.

Fakat, diyeceksiniz ki, başka farklar var: Yıldızlar sad fizik ve maddi cisimlerdir, insanlar İse canlı ve hassas yaratık lardır, yıldızların toplulukları ile insanlarınki arasında da bir sınır vardır, i l.ıyır! Hiç de öyle değil. Yıldızlar da tıpkı insaı lar ve hayvanlar gibi gıda alırlar. Boşlukta dolaşan sayısız gö' taşlarını ve etherde bulunan sonsuz elektronları yerler. Yok daha çok evvel ölürlerdı. Kaybolanı yerine koymadan, gün* ler gibi parlatmız ve ısı verilemez. Ve tıpkı birler gibi doğururlar. Güneş, evvelce dediğim gibi, bir babadır ve garip olan şu ki evrenlerin dünyaya gelişleri bir başka dev yıldızın etkisi olmadıkça mümkün değildir. Bu dev-vıldız yaklaşıncı, baba ının vücudundan gazlı bir maddenin çıkmasını sağlar. Buna "yıldızların gelgit" fenomeni adını verebiliriz. Bıı gelgit, hızlı

«■••mişim tesiriyle aşk halindeki yıldızdan ayrılır, parçalanır ve |M.vd,ır soğuyunca gezegen olurlar.

'Hassasiyetlerine gelince, size Bosc'nin madenlerin ruhi fenalı 11/.crınc yaptığı meşhur denemeleri hatırlatırım. F.vrenin İm zerresi yoktur ki, titremesin, itilmesin veya çekilmesin, sc-• fimesin veya acı çekmesin, neden yıldızlar hu kuralın dışında t <'>mılar?

İhından şu sonuca varılabilir sanıyorum: Mikrokozmlar ««lifdeıı ıııakrokozmların aynalarıdır. Kuçuk gezegenleri ıızc-

!«, küçük insanlar, pekâlâ muazzam boşluktaki büyük yıl-

'■ Ura karşılıktır. Gökyüzünde, yıldızlar, bizim gibi çift, aile-i « >r milletler halinde yaşıyorlar ve

bizim gibi doğarlar, geçici i • ipliklerini yaşarlar, çoğalırlar, düşkünlük devirlerine girer-•
ımışmulaiadır ve ölürler. Yukarıda da dahiler, devler, zen-r•tiler, yaşayanlar istisna
oluşturmaktadırlar. Bı/c çok uzak ve t • Jcn bambaşka görünen evren halkı, tıpkı dünyadn oturan-ı«»
gibi yaşamaktadırlar. Talihleri, kaderleri aynıdır, davranış-<•«>. huyları aynıdır.

İ.ıscal, gökyüzündeki varlıklardan dehşet duyardı. Biz, astronomlar sayesinde, orada kendimize
benzer canlı yaratıklar, tim kardeşlerimizi buluyoruz. Orada da terörtlü sevgi takip tıtvor. Yeryüzünün
bir küçük hayvanı olan iven, Dcbran ve fcımıs'la aynı cinstenim ve madem ki yıldızlar her hususta
in-Miıl.ır.ı benzemektedir, ben de kendi hesabıma, bir yıldız ol-rrtjkl.ı iftihar ederim."

İhtiyar Macterlinck, hayretimi ve birazcık da sıkıldığımı İprkeini, sustu. Bahçeye, kırağı vurmuş
salkımları dökülmeye •fişlamış mimozaların altına indik. "Tresor des Hımbles • Al-■ çık
gönüllülerin hazînesi" yazarı bana sordu:

¹ Bir yıldız oluşunuza memnun değil misiniz.?

Çok memnunum, dedim ve gökyüzü ile olan akrabalığımı açıkladığınız için size minnettarım.

Nice'e dönerken alışkanlığım olıjıtu üzere, yıldızlarla dolu gökyüzüne baktım ve otele girip
kapanmadan evvel, bereket, If-ndcn trilyonlarca kilometre uzakta yaşayan kız kardeşlerimi, geniş bir
kol hareketiyle çevreleyerek selamladım.

ŞEHİK CESF.TLF.Rİ

Napoli, 15 Ekim

Ceset peşinde, eski dünyada yaptığım bir seyahatin lıen hemen sonuna geldim. Kir harabeler,
mezarlıklar yolu takip ettim. Canlı insanların yaşadıkları, canlı şehirlerde duraca yerde, ölümlerle
dolmuş, ölü şehirleri ziyaret ettim.

Mısır'da Kahire ile İskenderiye'yi bir yana koyup Hclio lis ve Tcba'ya, Asya'da, Troya'dan başlayıp
Bergama, Sar Şeria ve çöle girerek meşhur bin sütunu ile Palmir, kâhinleri ile meşhur Ekbatan,
nihayet Niniva, şahane harabeler yığını Per sopolis'i gördüm. Oradan Avrupa'ya dönüp Girit'te
yeraltı dan çıkarılan Knosos ve Tirem saraylarını gezdim. Ytınani tan'da Delfos ve F.lcfsis'den,
Arnavutluk'ta Butrinto'dan arta kalanları seyrettim, nihayet İtalya'ya geçtim. Sicilya'da yalnı
Selinonte'de durdum. Pompei'yi biliyordum, fakat Herkiila-ııum'u tekrar görmek istedim. Sibil'in
madarasının üstünde* Cıımes kayasına çıktım ve eski Posidoina olan Pacsım'a kadar gittim. Şimdi,
görülecek Osti ite Norba ve Vctulonies ile Populonies kalıyor.

Olü şehirler! Hepsini gördüğümü iddia edemem ama en meşhurlarını muhakkak gezdim. Bu eski insan
kovanlarının taş iskeletleri, yarının leşlerinin üst üste yığıldıkları bayağı şehirlerden daha çok beni
çekiyor. Kırık sütunlar artık hiçbir şey taşıyor, gök. mâhcdlerin zeminlerini yeniden fetliermiştir.

t.uııcş mahzenlere ve lâhidlere dönmüştür, evler, yıkık duvarlardan ibarettir, saraylar ve mezarlar
bomboştur, içlerinde kimseler yoktur, her şey kül, toz. ve sükuttan ibarettir. Sokakların, araları
açılmış taşlarının üstünden artık bu dünyanın güçlütcri, evlerin, vilayetlerin efendileri değil, ölüm

âşıkları vc hı/mctçiler geçmektedir. Eskiden sevişilen, eğlenilen odalara şuuu yağmurlar yağmaktadır; tiyatro amfilerinde kertenkelelerle akrepler güneşlenmektedir vc kralların büyük salonlarına İMykuşlar yuvalarını yapmışlardır.

başkalarına, bu geçmiş debdebelerin yıkıntıları, otlarla satılmış küçücük duvarlar haline gelmiş zevk ve gurur başkeni-İcımın kalıntıları belki hayret verir. Bana değil! Tahrip vc küçültme zevkim bu harabeler arasında sonsuz, bir şekilde tatmin ediliyor. Bazen mağrur bir sevinç duyuyorum, bu çözülme içinde bir ben yaşıyorum; bazen de alçalmanın şehvetini tadıyorum; bizim şehirlerimiz dc bunlara benzeyecek, gururumuz •vııı neticeye varacak. Fakat şu veya bu şekilde, düşünceni alışılmış olandan ayrılıyor: Palmir beni Londra'dan fazla heyecanlandırdı.

Yeraltından çıkarılmış veya terk edilmiş şehirler, yaşayanlardan ölçülemeyecek kadar daha güzeldir. Hayal gücü onları ycııı başlan yapıyor, eksiklerini tamamlıyor vc daha mükemmel, daha muazzam bir bütün elde ediyor. Benim için bitmemiş veya harap olmak üzere bulunandan daha harikulade bir şey yoktur; vc ölmesi lazım geldiğini bilen için ölüm kokusundan kuvvetli bir iksir olamaz.

Pacstum'c gittiğim gun havada fırtına vardı. Bir an içinde eski Yunanı'cn butun hayatını vc parlaklığım görebilmem için, asırların kemirdiği fakat müthiş surette canlı, bal rengi muazzam sütunlarıyla Neptün mabedinin dirilmesine bir parça güneş yetti. Ölmüş bir Tanrının bu kocaman ölü evi, yeşillikler vr çiçek açmış çiriş otları ite kapkara dağlarla yanımızda ho-ımrdayan deniz arasında, bana doğadan daha canlı ve parlak göründü. Orada, yanibaşımızda, esmer, çok güze) bir genç kız vardı. Kışındaki kırımızı paçavra, gece meleği gözleri İle mabedin duvarında ölümün kendisi gibi görünmüştü.

KAKAVAN

Napoli, 2.1 Ekim

Pompci'de, bir İsviçre kahvesinde, Profesör Kakavan adı da birini tanıdım. Kendini "metazof" diye takdim eden Prof sor en modern filozofları "aştığını" iddia ediyor.

Kakavan, gözle görülür hayvan şekliyle âlemlerin yuvar» (aklıgına taraftar bir insandır. İlk bakışta bir tatn küre ile uç yarımküreden yapılmışa benziyor: tri, tıknefes bir dev baş», en geniş koltuklardan taşan, saklanması imkânsız iki kümbet ve göğüsten başlayıp bacakların doğduğu yere kıvrılarak inen bir yuvarlak.

Bana söylediklerine göre, çok verimli bir insanmış. Her vii bir kitap yayınlar vc bir çocuk yaparmış. Herkes kitaplarının hemen hemen aynı olduğunu söylüyor, ama çocukları başk başkaymışlar, kakar Profesör Kakavan hepsi ile ayın derecc^J övünüyor. Böylece on dört kitabı vc on dört çocuğu var vc cv rensel metazof geniş ailesini besleyebilmek için sayısız işle girip çıkmıştır.

Yüz kilometrelik bir çap içinde bir iş, bir memuriyet, bir idare meclisi üyeliği yoktur ki Kakavan onu istemiş, yapım olmasın veya yapmakta bulunmasın.

Kendi ilçesinde eğitim müşaviri ve müfettişi idi, deniz akademisinde genel ve daimi kâtipti; Pompei Enstitüsünde Beşeri Hatalar Tarihi Kürsüsünü işgal ediyordu; Boscorealc'de karşı-

önce onda bulunmayan bir ş ekliyorum, yani şeklini değiştiriyorum, büsbütün bir İniş hale sokuyorum ve "hal** dediğimiz şey derhal "geçmiş**", vanı ölü, tutulmaz ve tanınmaz oluyor. "Gelecek" ise İneniiz orta yoktur, var değildir ve hesaba karamayız. Kısaca, tınma durdurmaya davrandığımız zaman "hal" Ölüyor. "Gelece daha gelmemiştir ve bu sebepten bilinmiyor. Sonuç şu olay ki hiçbir zaman, bir dakika dahi olsun, bilinen ve hölüüm düşüncemizin içinde ne olduğunu gerçekten anlıyor değiliz. Ve çaresiz olarak bilinmeyen, bilinemeyecek olaylardan varlığı mız fikrini çıkartmaya hiçbir hakkımız olamayacağı açık meydandadır. Durmadan ve yıldırım hızıyla değişen şeyde ne karar vardır, ne gerçek; bu sürekli bir geçiştir ve bir madde d ğildir. Bu itibarla "Cartesien-aksi" vecizemi tekrarlayabilirim "Düşünmüyorum, demek var değilim" ve Stcilyalı filozof meşhur ve saf benzeri yerine cesaretle benimkini koyabiliri "Varlık = 1 liçlik."

O dakikada, hu sözlere verecek bir cevap bulamadım. Ka kavanı dört küresinin haşmetiyle kalkn, içtiği dort biranın pa rasııtı vermeden, kahveden çıktı. Hiçizinin konusunda "Doğn* yu görmek" bana, kuvvetli bir baş ağrısına ve bahşiş dahil on altı lirete mal oldu.

SAİNT-GERMAIN KONTU

TrmıY de C.illes'⁴ gemisinde, İS Şubat

Bugünlerde meşhur Sainıt-Germain Kontu ile tanıştım. Ol-kça ciddi görünüşlü, orta boylu, sağlam yapılı, ince bir sa-lıkla giyinen bir asilzade. Elli yaşından da fazla göstermiyor. Seyahatin ilk günleri kimseye sokulmadı ve kim olursa olsun, tek söz söylemedi. Bir gece, güvertede yalnız başıma gök-yâumııı ışıklarım seyrederken, birdenbire yanımda peyda oldu, selam verdi. Bana adını söylediği zaman, onu, on sekizinci asır boyunca yaşının uzunluğu masalı ve esrarlı hareketleriyle tırjhur Kont de Saint-Germain'ııı bir torunu zannetmiştim. Mastl.ıntı sonucu, bir magazinde, ölümsüz Konta dair daha birkaç gün evvel bir yazı okumuştum, hakkında biraz bilgi nlıttımıştim. Kont, bu hikâyeye dair bazı şeyler bildiğime nıcnmııı oldu ve bana büyük bir itirafta bulundu:

- Benim, dedi, hiç oğlum olmadı ve torunlarım da yoktur. Ben aynı insanım. On sekizinci asırda Sainj-Germain Kontu diye tanınmış kimsenin ta kendisi olduğuma inanmak şerefini han-ı bahşettiniz. Hayatımı yazanlardan bazılarının, beni Sehlessvig Dukalığında Eckenfocrde Şatosunda 1784 yılında nlımış olarak gösterdiklerini belki bir yerde okumuşsunuzdur, lak.u benim, 1786'da Rusya İmparatoriçesi tarafından kabul »dildiğime dair belgeler vardır. 1789 yılında da Kontes d'ad-hem.tr beni. Paris'te "Kccollets" Kilisesinde gördü. 1821 "de

Venedik'te Sanic-Marc Meydanında kont de Clıâlonıs ile uzun boylu görüştüm. Vandam adında bir İngiliz de. 1847'de İk ramdı.

Mrs. Annie Besant ile ilişkim 1896'da başlıyor. 1900 yılın da. Mrs. Oaktey boş yere peşime düştü. Bu kadının buyun bildiğim için kendisinden kaimdim. Birkaç yıl sonra Mr. i. .ıdhc.ucr'le karşılaştım. Beni tuhaf bir şekilde tarif etti am oldukça doğru idi. Yetmiş yıl kadar siiren bir ayrılıktan sonra ihtiyar Avrupa'yı tekrar görmek istedim. Şimdi, cıı iyi dostlar mm bulunduğu Hindistan'a donuyorum. Savaştan bitkin çık* mış ve makineleri ile çılgına donmuş bngünkü Avrupa'da artı' yapılacak bir şey yok...

- Takat edindiğim bilgi doğru ise, dldüğümüzü söyledik! 1784 yılında siz yüz yaşını çoktan aşmıştınız!

Kont gülümsedi:

- İnsanlar, dedi, yıllar arasında yollarını bulamayacak ka dar gururlu veya çocuktur. Çoğu için 100 yaşına varmak bir mucizedir. İlk çağlar, hatta ortaçağ, ilim ve fen devirlerini kendini beğenmiş cahilliğinin unutturduğu, bazı ilkel gerçek ri hatırlıyordu. Bu gerçeklerden biri şudur ki: "İnsanların hiç si ölmez". Çoğu, yetmiş veya yüz yaşma doğru ölür, jıııa pek azı vardır ki, durmadan yaşamakta devam ederler. Bu bakıttı-dan insanlar iki sınıfa ayrılır: "Yok olan" muazzam halk ıaba kası ve "kaybolan" çok sınırlı bir asalet. Ben bu sonuncu seç kinlerdenim ve 1784'tc. yalnız bir asır değil, birçok asır yaşa mış bulunuyordum.

- Sız ölümsüz musunuz?

- Onu demedim. Ölümsüzlük ile ölümsüzlük arasında fark vardır. Binlerce yıldan beri, dinler, insanların ölümsüz ol dugunu öğretiyorlar, yani, ölümden sonra, insanlar bir ikin: hayata giriyorlar. İçlerinden pek azına, yeryüzünde o kadar uzun yaşamak nasip oluyor ki, alışılmış yaşama süresine göre,' sıradan kimseler için, bu sonsuz, gibi geliyor. Fakat belli bir zamanda doğduğumuza göre, er veya geç, bizim de ohncınız kaçınılmazdır. Arada fark şu ki, bizim yaşama suremiz yıl ile ölçülecek yerde asırlarla sayılıyor. Zamanın göreceliği düşünö-lurv. yetmiş yaşında ölmekle vedi yüz yaşında ölmek arasında l*V Inivük fark yoktur.

Bir ölmezler asaletinden bahsettiniz. Demek bu ayrıca* lıkr.ın yararlanan yalnız siz değilsiniz?

Sizin gibiler tarihi daha iyi bilselerdi, söylenen bazı şeylere şaşmazlardı. En eskilerinden en yenilerine kadar, dünyanın her memleketinde, bazı insanların ölmediği fakat "Kaldı-Almış" olduğu yani kaybolup cesetlerinin bulunmadığı hakkında. pek zayıf da olsa bir inanç vardır. Bunlar gizli olarak »jş.ıınakt.ı devam ederler ve mutlaka, şu veya bu vakit kalkmak üzere bir uykuya dalmış olmayalar! Almanya'ya gidiniz, ••ud.ı Salzbouurg yanında, Unterberg'de, size asırlardan beri. Charlemagne'nin uyku halinde bulunduğu veri, Barbaros l'rc-derık'm beklemek üzere sığındığı Kyffhausc'i ve Kuşçu lıcn-n'yı kucagında saklayan Sudermcrl'crg'i göstereceklerdir. 1 lııı-•hst.ın'da, 1857 isyanının başı olup iz bırakmadan Nepal'dı-i ıvholan Nana Sahib'in Himal.ıya'da gizlenip yaşadığını söylerler. Eski lbr.ınılcr, Nebi Hanok'un ölümden kurtulduğunu Idıvorlardı ve Babıllıler de Asisatras için aynı şeye inanıyorlardı. Asırlarca, Büyük İskender'in Asya'dan donup görünme-,t beklenildi; Panorme savaşında kaybolan Amilkar'ı da Karıncalılar öylece beklediler. Neron oldığı sanılan tarihten sonra birkaç defa göründü ve eski "teracüm-ü-ahval" yazarlarına göre, liyanalı Apollonius ortada bir ceset bırakmadan kaybolup gitti ve herkes bilir ki, Brötanyahlar Kral Artus'ınn. Gırlar Irodorık'ın, Danimarkalılar Holger Danske'nin, Poru-kizler Kul Sebastıcı'nın, İsveçliler Kral Onikinci Şarl'ın, Sırlar da Marko Karaljeviç'ınn öldüklerine inanmamaktadırlar. Bütün mi hükümdarlar ya uykuya yatmışlar, ya gizlenmişler ve bir gııı» geleceklerdir. Hatta bugün, Mongofar, Cengiz. Han'ın dönmesini bekliyorlar. Mukaddes kitabın akla yakın bir yorumuna göre, milyonlarca l ıırısiıyanı Aziz Yohanna'nın ölmediğim ve aramızda yaşadığını zannetmişlerdir. Hatta 1793 yılında meşhur l.ov.ırer onun izine Kopenhag'da rastgeldiğinn rıııımdı. Nerede kaldı ki, Serseri-Yahudinin klasik örneği var. Bu, Ahasver veya Butadc adı ile değişik ülkelerde, birçok tarihte görölmüştür, öyle ki, şimdi bin dokuz yıiz yaşında vardır. birbirlerinden ayrı biitün bıı gelenekler, insan cinsinin d gal ömrün çok fazlasını sahiden yaşayan kimselerin varlığı emin olduğunu, hiç olmazsa bunu içten duyduğunu gösteri Ben onlardan biriyim ve size güvence veririm ki, bu mam gerçeğe uygundur. Eğer bütün insanlar bu kadar uzun yaşa inak yeteneğine sahip olsalardı hayat katlanılmaz hale gelirdi Fakat

zaman zaman, bir tane böylesi bulunmak lazımdır, hi bir bakıma, geçici'niit duran şahitleriyiz.

- Bir ölümsüz olarak izlenimlerinizi sorabilir iniyim?

- Kaderimizin Özenilecek edilecek bir şey olduğunu zan netmeyiniz. Aksine! Benim için Pilat'ı tanıdığımı ve İsa'nın çarmıha gerildiğini gördüğümü söylerler. Bu saçma ve yala dır. Gerçeğe aykırı şeylerle övünmüş değildir. Beş yüz yaşı basalı henüz birkaç ay oldu. Ben on beşinci asır yarılarının ancak Kristof Kolomb'u tanıyacak bir tarihte doğdum. Faka size burada hayatımı anlatacak değilim. İnsanlarla yakınd temasa geçtiğim dönem, biliyorsunuz ki, on sekizinci asırdır ve bundan dolayı hiç de şikâyetçi değilim. Ekseriya, tek başı ma yaşarım ve kendimden bahsetmeyi sevmem. Bu beş asır boyunca beni oldukça hoşnut eden şevler gördüm ve merakı oluşum bana birçok yardım etti. Dünyanın değiştiğini gozl rimle gördüm. Hayatımda, Luther ile Napoleon'u, On dördüncü Louis ile Bismark'ı, Leonard de Vinci ile Beethoven. Michel-Angc ve Goclhc'yi tanıdım. Belki de, büyük adamlara! dair boş inançlardan bunun için kurtuldum. Fakat böyle üstünlükler pahalıya mal oluyor. İki asır sonra, zavallı ölmezle^ tedavisi imkânsız bir can sıkıntısına tutuluyorlar. Dünya tekdüze, insanlar bir şey öğrenmek istemiyorlar ve her nesilde aynı hatalara, aynı facialara düşüyorlar.

Hadiseler tekrarlanmıyor, amma birbirilcrinc benziyor; Öyle ki, bilinebilecek ne varsa, kısa bir zamanda öğreniliyor. Artık yeni, beklenilmedik bir şey, bir açıklama yok. Şurada bizi duyacak Kızıldentzdcıı başka kimse olmadığına göre, size, şunu itiraf edebilirim ki, ölmezlik, bana, artık taşınması pek ağır bir yük olmaya başladı. Dünyanın benim için gizli bir tarafı

yok ve insanlardan ümidimi kestim. 1594'te ilk defa l.ond* ta'da duyduğum Hamlet'in şu sözlerini ben de memnuniyetle . tekrarlayacağım: "İnsan bana hiç zevk vermiyor. I layır ve bat-1 ta kadın dahi"

j Sanki dakikadan dakikaya ihıyarlıyormuş gibi, Kont de ; Saint Ctermain bana birdenbire çökmüş göründü. Belki on beş i dakika, bazen karanlık denize bakarak, bazen, yıldızlı gökyüzünü seyrederek, öyle sessiz kaldı:.

- Eğer, dedi sonunda sözlerim canınızı sıktıysa, özür dilenin. ihtiyarlar gevezeliğe başladı mı çekilmez olurlar.

Bombay'a gelene kadar, birçok defa konuşma girişiminde bulunduğum halde, Kont de Saint-Germain bana tek kelime •oslemedi. Gemiden ineceğimiz vakit, beni nazık bir şekilde selamladı ve onu rıhtımda bekleyen üç ihtiyar Hintli ile uzaklaşır gördüm.

L'FACİCİK

1\iew Yort, 21 Ocak

İnsanların pek azla yetinmelerine, hu cinsin temsilcileri den biri olarak, daima şaşar ve utanırım. Her an büyüklükten —*I*hc biggest in the world- söz eder dururlar, bir de bakarsın' ki onlara kocaman görünen, ufacık bir şeydir. Hiçbirinde dey gihilik duygusu yoktur. Hepsi Samson gibi konuşur da Par inak Çocuk gibi davranır. Onlar için, altmış metre boyun bir heykel gayet büyüktür, yüz elli katlık bir ev, gökyüzü meydan okur, üç yüz metrelik bir kule dünyada eşsiz bir ınuc zedir, bin metrelik bir köprü, insan dehasının zaferidir. Altı yedi milyon nüfuslu olan bir şehir, yani bazı karınca yuvala

rından yiiz defa daha tenhası, onlara muazzam gelir ve yü milyon kişilik bir millet gayet büyük görünür. F.n miskin mü tcahhitlerin yapıları karşısında böyle hayran kalan kimseler den daha aşağısı düşünülebilir mi? F.yfcl kulesine ilk gittiği zaman gülmekten kendimi alamadım. Bir zavallı nehrin k narına atılmış bir mühendis oyuncağına benzeyen bu pasla mış gülünç demir kafes sahiden dünyanın en yüksek yapı mıydı? Bu, insan olduğumuzdan ve bu asırda doğduğunuzda sîzi utandıracak bir şeydir. KoinaMaki San Perm dünyanın en geniş kilisesidir, derler, değilse bile, avlu olarak hülyalarımnda bazılarına küçük ölçüde örnek olabilecek bir meydana var, Ama mahfile girince şaşırp durursunuz; ne, bu mu? Birkaç

adını sonra kubbenin altına gelirsiniz. Buna çirkin diyemem, Imıın mimari uzmanları güzelliğinde hemfikir. Fakat ölçüleri inanılmayacak kadar ufak. Kr veya geç, krallık vc cumhuriyet dmılcn şu küçük vilayetleri hâkimiyeti altına alacak olan Dııııya imparatoru kendine layık bir saray yaptıracak olsa, Michel-Ange'ınki gibi böyle bir kubbe, bu sarayın hizmet kapılarından birine ancak kümbet olabilir. Kolizeye gelince, öyle Mnıvorum ki, mutfaklar tarafında kuçık bir geçidin avlusu 4»c kullanılır. I harabelerin havalimizde yapabileceği tesirleri n/. (»umde tutmakla beraber, Babilliler ile Mısırlılar, galiba U/den biraz daha fazla büyüklük fikrine sahiptirler. Fakat bugünkülerin, eski devirleritıkme bu derece üstün makinelere ve vasıtalara malik oldukları halde, mikromanyaya tutulmuş mimarlarımızın yapıları karşısında ağızları açık kalacaklarına, daha çok ileri gitmeleri icap ederdi.

Kimsenin dünyanın efendileri sıfatımıza layık bir hayal gücü yok. Mesela, binlerce yıl evvel, aşağılık bir batıl inançtan ihdas ı yapılmasından vazgeçilen Babil kulesine yeniden başlayabilirdik. Bulutların hizasını aşacak ve ayakları altında biitin bir memleketi bulunduracak bin metrelik bir kulenin yapılması hı/im için olanaksız değildir.

Michel-Ange'ın sahici bir insana layık olan düşüncesinden İtrrı dört asır geçti. O, bir dağı yontarak bir dev heykel meydana getirmeyi düşünüyordu. Kimse ona yardım etmedi, kimse onu desteklemedi. Fakat meydana getirilmemiş olmasına rağmen, bunun Buonarotti'nin şaheseri olduğunu ısrarla iddia rdıvoruın. Hâlâ Apuaııa Alplerinde mermerden bir dağ var ki, bu düşüncenin gerçekleşmesini bekliyor.

lıısan gücüne tamamen layık ftr köprüyü Avrupa ile Amerika arasına atmayı kim düşünecek? Kendileriyle görüştüğüm teknisyenler bunun mümkün olduğunu söylüyorlar. Mesele para, vakit ve cesareten ibaret. Fakat bu asırda yaşayanlar iğrenç derecede çekingendirler. Bu her şeye razı olmuş cüceler »çın, eıı azdan otuz milyonluk bir şehirden geçecek, etrafı dünyanın en büyük dahilerinin eseri binlerce dev-heykelle süslü ıkı yüz metre genişliğinde ve iki yüz kilometre uzunluğunda bir şahane yol düşüncesi bile saçma bir rüyadır. Onlara, deniz» ler arasından birkaç bin insanı ağır ağır taşıyan iki, üç yüz metrelik gemilere hayran kalmak yetiştir. Fakat zamanımızın ölçülerine göre, gemi, sahici toprağa dikilmiş bahçeleriyle, sokakları, binalarıyla sahici bir ada olmalıdır. Hem de, iki kıta arasında gidip gelen değil, fakat bütün kıtalardan devamlı bir akışı sağlayacak bir ada.

Bugünün yolcu gemileri, bir aşıra kalmaz, şimdi bizim üz rimizde, geçen asırların yolcu arabaları ne tesir yapıyorsa, ay nısını bırakacak, onları buharla işleyen birer büyük mavna gi» bi göreceğiz.

Eğer biz, Tiran'lara yaklaşıyorsak, bu ancak sözdendir, zira, eserlerimiz karıncalarla tosbağalarınkinden farksızdır. Onla büyük görme hususunda bize bile ders verirler Bugünün ada mı

Gılliver gibi düşünüyor, ama, palavralarına rağmen, İ.illi put ölçüsünde yaşıyor.

BİTOLOJİ KÜRSÜSÜ

' İr/bı'>101t, Nisan

Gazeteler, dünyanın hiçbir yüksek mektebinde okutulmayan bir mevzu için masrafları benden olmak üzere W. Üniver-Metine bir kürsü kuracağımı ilan etlikleri günden beri, elli ka-ıUı mektup ntdım. Bunlarda, akla hayale gelmez ve korkunç tahliller vardı. İçlerinden en hoşuma gideni hatıra deflerime klcdiyorum:

“Mösyö,

Hiçbir yerde Öğretilmeyen bir bilim kürsüsü kurmak konutundaki cömert düşünceniz, nihayet, uzun yıllardan beri, meçhul kaldığı oranda reddedilmesi olanaksız İncelemelerle kendime disiplin edindiğim ve şimdiye kadar, haksız yere hayvan biliminin haşarat bölümünün sıradan bir konusu, daha fenası, tmak tufeyliler (asalaklar) sınıfında adı geçen bir bilim ba-İpmızhğa kavuşacaktır. *

Mesele, belki derhal anladınız, Bitoloji yani bitlerin incelenmesidir. Bu bilmi, bana, harp içinde, Londra’da British Müse-um’da, meşhur doğa bilimci W.N.P. Barbellion öğretti. Bu bilgin, bitleri sadece hayvan bilimi bakımından ele alıyordu, fakat fen. deri altındaki hastalıklar (pcdrİculairc) bakımından da in-İşemelerimi ilerleterek Bitolojiyi bağımsız bir biliın şubesi haline gelirdim ve düşünceme göre bu “tarihi, ahlaki ve estetik toolıji” diyebileceğimiz sahada ilk örneği oluşturmaktadır.

Anlatayım: Uski zooloji bilginleri sadece hayvanın tanı* mını yapmak ve ahlakını bildirmekle yetinirken ben, insanlar ve güzel sanatlar üzerindeki etkilerini de inceliyorum. Ki* tolojide ben, sadece, yarını kanatlı sınılin “Pediculidac” ail sini oluşturan altı cinse ayrılmış kırk tür biti incelemekle kalmıyorum, fakat büyük bir çalışma sonunda topladlığf sayısız tarihlerin yardımıyla, bitin, insanlığın değişiklikler gösteren tarihinde oynadığı rolleri ele alıyor ve bir araya ge* tirivorum.

Bu kadar küçük ve az sevilen bir hayvancağızın dünya t.i’ hinde bir yeri, hem de küçümsenmeyecek bir yeri olduğunu söyleyişime belki de gülersiniz. Sizi inandırmak ve talip olduğum kiirsii için ne kadar hazırlandığımı göstermek için, gel çekteki derslerimin konusunu kısaca söylememe izin vermen* dilerim. Bitoloji başlıca dört kısma ayrılmış olarak özetleneb; lir:

1. Zoolojide bir soy olarak bit; 2. Politika tarihinde bit; 3’ Din tarihinde bil; 4. Fdebiyat ve sanatta bit.

Yeni bir şey getirmeyen ilk kısmı bırakıp ötekilere geçiy rum. Bir özel bit cinsinin "Phtiriasis” denilcın ve çoğunluk öldürücü bir hastalığa sebep olduğunu herhalde biliyorsınur. Eski zamanların ve bugünün meşhur birçok şahsiyeti bu iğrenç hastalıktan ölmüşlerdir. Mesela, Pelea’yı pusuya düş” ren Akast; Büyük İskender’e suikast hazırlayan Olint’li Kaili ten; Pisagor’un hocası Şıra’lı Fcresides; şair Alkman; kanunla yapan Muciuc; çılgınlıkları ve kan dökücülüğü ile meşhur A~tiokus IV. Epifaıı; diktatör Silin; Sicilya'daki müthiş Köle sava* şının şefi Ennus; oğullarını ve karısını öldüren Büyük Herod İmparator Arım! ve Maksimilien; en nihayet meşhur İspanya Kralı

İkinci Filip.

“Pluiriiasis” hastalığının bu meşhur kurbanlarının haya lanını hatırlarsanız hiçmen hepsinin zalimlikle şöhret bulduklarını görürsünüz. Sadece Silin, Herod ve II. Filip’i hatırlat* makla yetineceğim. Eğer, insanlık tarihinde bitin, hak ve adalet hükümlerini yerine getiren saygı değer bir intikamcı rolü oynadığım söylersem hiç de aldanmış olduğumu san*

111.1111. 111er kim ki, kendi cinsinden olanları öldürir, bitler ta-Mhmlatı öldürülür*

lakat bitterin insan işlerine karışması bununla kalmıyor. Arı/ Cervais, “Hayvanların tarihi” eserinde NVestfalva’da Areinberg kasabasında hâkim seçiminin şöyle yapıldığını anlatıyor. Butun adaylar bir masanın etrafına oturur, hepsi, sakallın masaya dokunacak şekilde başlarını önlerine eğermiş. Mavıımı ortasına bir bit bırakılmış. Bit öteye, beriye dolaştıktan sonra arzedilen sakallardan birine çıkar, böylece seçtiği «kalın sahibi de h.ikim ilan edilmiş.

Şimdi din tarihine geçelim. Sadece, şunu söyleyeyim ki, Flavius Josef “İbranîlerin eski zamanları” eserinde, Mısır'a üçüncü musibet diye Tanrı tarafından gönderilen “Kin-luıricrin bitler olduğunu yazar ki, bu bitleri, fenaların celladı kabul eden teorinin doğrulanmasıdır ve İbranî Telmutcuları, İM-İki de biraz gecikmiş bir minnettarlık eseri olarak, “Ycvm-i-fcft” de vani Cumartesi günü, bir bit öldürmenin bir deve öldürmek kadar günah olduğuna hükmetmeye götürmüştür.

Hindistan’da, kendilerini sabır faziletine erdirmek isteyen «ahitlerin başına bir Brahma rahibi tarafından, her yıl yapılan muhteşem bir ayinde, birer bir konulur.

Meksika tarihçileri -Bingley (Animal Biography) isimli eserinin üçüncü cildinde yazar- anlatırlar ki: Fernando Cortez, Monçesuma’nın hâzinesinde, içinde bitler bulunan keseler bulmuştur. Bunlar eski Aztekler tarafından din vergisi olarak sunulmuş. Şunu da hatırlatacağım ki, on sekizinci asır Fransız •izlerinden Benoit Labre’in vücudunda, bitler, kimse Tarafından rahatsız edilmeden yaşarlardı. *

Bitiojinin dördüncü kısmında çok bol malzeme vardır. Fakat sabrınızı kötüye kullanmak istemiyorum. Sadece Oriensio t cıulo bir bitin olumu hnkındaki mersiyesi ile, meşhur Dani-el Mcinsius’un “Bit Mcdhiyc”si»i; sevgilisinin sarı saçları üzerinde gezinen bitler için şu mısraları yazan on yedinci asır İtalyan şairlerinden Alitoıı Mana Narducci’yı hatırlatacağım:

Hır altın orman içinde fildişi canavarları andırır.

Son derece zengini olduğunuz bu serseri vahşi hayvanlar.

Pnk.il Frnsızlar aşağı kalırlar mı? Hger Kont de lau amond’ın “Maldoror şarkıları”n okumuşsanız, ikinci şa kıda bulunan harikulade bir betimlemesini herhalde bilirdi Baş tarafını hatırlatmak arzusuna dayanamayacağım:

“Bir böcek vardır ki, intanlar onu, masrafını kendileri r)•erek beslerler. Ona hiçbir şey borçlu değildir. Hakat mı korkarlar... Bu sebepten ona nasıl saygı gösterdiklerini, o nasıl yaratıkların

en ustiini tuttuklarını bilmek gerekir. B kendisine taht olarak verilir ve o, Mçlartn köküne, pençe le gururla geçirir. Sonra, yağlanıp senizlendiği, yaşı ilerlediği • man, eski bir millete âdetine uyularak, ihtiyarlığın dert/ duymasın diye öldürülürdü

Fakat bitin ilham ettiği şaheseri şüphe yok ki Arthur Ki batıd “Bit Arayan Kadınlar” isimli şiirinde vermiştir. Okr mız mu?

“ elektrikli ve lâtif parmakları

Çıtırdatır, gümitşii rehavetleri arasında.

Küçük bitlerin öliiniünii, fâbâne tırnaklar altında.

Bu şiirle, bir başka sanat sahasında, Louvre imizesi görmüş olacağınız Murillo’nun “Bit Arayıcısı” isimli tabi kıyaslanabilir ve illa ki, Robert Burns’un gıçlıt bir hezel il mıyla yazılmış “Bir Bit Üzerine” isimli şiirini hepsinden ust saymak istemeyesiniz!

Fakat sizi daha fazla rahatsız etmek istemiyorum. Yerdı accle bilgi, Bitolojinin, bu tabiatın» güzel sanatların, tarihin y rum için birinci derecede ve esaslı bilimin, şerefli W. Üniversit nde başlıbaşına bir kürsti olması gerektiğine sizi inandırmaya ter sanırım. Şunu da ekleyeyim ki, benim bildiğime göre, Avrupa ve Amerika’nın hiçbir yerinde okutulmamaktadır ve Biroloji'yt, dünyada, incelemelerinin tek konusu yapan “tek” insan İrenim Olumlu bir cevap almak ümidiyle, hürmetlerimin sainsi yetine inanmanız ricasıyla.”

Doktor, Prof

Josiah Kuniugrud l.ubcek Akademisi muhabir uy İntomologische Zcitschrift vaza Lvdenburg Zoologish Fnstitüsünde fahri preparat

PEDOKKASI

Setv York, 2 Eylül

Bir zamanlar ihtiyarlar kumanda ederlermiş, derler. İktidar, saygı, itaat monopolü, gerontokrasi, yani, ihtiyarlar idaresi! Simdi, pedokrasi içinde yüzüyoruz. I lcr şeye, toylar, çoluk çotuk h.ikim. Uygarlığa renk ve yön veren onlar. Rüştlarini ispat j etmemiş çoluk çocuk dindeyiz.

Etrafa şöyle bir bakınmak yetişir. Hcıncn herkesin zevki ¹ çocuklaşmış. Mesela edebiyat sahasında, son yılların cn güzde kitabı, Fransa’da Radiguct İsimli bir delikanlının *l.e Diable au corps’v* ve İngiltere’de, dokuz, yaşında bir kız çocuğu olan Da-ısy Ashford’un *The Young Vİsitors’1*.

Asırlarca dünyada yokluğu duyulmamış bir edebi tur olan romanın bugün cn çok okunan ve sızılan bir şey oluşunu nasıl açıklarsınız? Sclrcbi şu ki, insanlar çocuklaştı ve masal dinlemek istiyorlar. Büyükannelelimizin hikâyeleriyle mesela Brançtı (a bel veya Garnett’ını romanları arasında, esasta, bir isim farkından başka bir şey yoktur. Sürrealizm ile dadaizm ilk gençliğin anlaşılmaz kekelemelerini yeniden gözde yapmadı mı?

Resimde, en modernler çocuklar gibi çiziyorlar, zamanında okul defterlerinde ve ayakyollarının duvarlarında görülen tasvirlerin saf ve gülünç bir birleşimine dönmüşler. Simdi pek moda olan gümrükçü Rousseau on, on iki yaşında bir çocuk gibi düşünüp fırça kullanan bir adamdır.

Eğlence tarzında da aytı karışıklık. Eski zaman Örekleri, zevklerini tiyatrodan ararlardı, onu tadabilmek için de kilt ve düşünce gerekirdi. Bugün, sinemalara koşanlar yalnız ço-i çocuklar değil, her yaşta adamlar ve kadınlardır; sinema dediği niz de, vaktiyle küçüklerin bayıldıkları havai perdesinin gçli tirilmiş şeklinden başka nedir ki! Film düşkünlerinden düşü cc üretmeleri istenmemektedir ve olgun kimselere özgü ola zekâ bir tarafa atılmıştır. Bugünün bütün halk eğlenceleri fikirlerden çok göze hitap ediyor. Yani çocukçadır. t

Oyun oynayan çocuğun ihtiras halinde duyduğu bir şey de* ötekilerini geçmek, "Birinci olmak" tır. Bugünün insanları, en anlamsızından en ciddisine kadar bu çocukça hevesi, her şc sokmuşlardır. Bugün, rekor kırmak herkes için amaç olmuş-, tur. Eskilerin amacı, olgunluk, barış, özveri idi. (

Spor çılgınlığı, hastalığın bir başka "belirtisizdir. Sporla büyüklerin yapabilecekleri şekle sokulmuş, reklam ve spek¹ lasyon ile daha muhteşem bir hale getirilmiş eski çocuk oyu larından başka bir şey değildir. Küçük çapkınların koşu, top oyunu, yumrukla döğüşme dedikleri şeylere büyükler kr kanrı, futbol, boks diye isim takmışlar. t

Ve en gözde, cıı çok kullanılan makineler büyütülünü oyuncaklardan başka nedir ve üstelik tehlikeli değil midir? Sa hiden iş çıkartan makinelerden değil, herkesin kullandıkların^ dan bahsediyorum. Mesela, otomobil, gramofon, radyo gibi. Otomobil kullanan yiiz kişiden belki ancak on kişi gerektiği için ona binmektedir. Ötekiler için bir oyun, bir vakit geçirmede bir eğlencedir: Başkalarını geçme oyunu, hızla zaman öldür ve kaçamak eğlencesi, hem de klakson öttürerek... (Çocukluk. I Bu gittikçe ilerleyen çocukluk felsefede dahi kendini gösre^ riyor. Olgun insanın niteliği olan akıl ve kuvveti olan mantıki yerine, gittikçe, ilham, bilinçaltı ve seziş, yani genç yaşlara j mahsus olan "irrasyonel"* geçiyor. I

Çocuk oyunlarında, ticaret, değiş tokuşa dayanır, lıaibuki, hu, kendini insanlığın en ileri gideni zanneden ülkelerde, mesela Rusya'da, muhtelif eşyayı değiş tokuş etmek yöntemine dönülmüştür. Moskova'da gizli pazarlarda yapıldığını gör*

W

152

dugum trampalar tamamıyla eski öğrencilerin öteberi değiş* melerine benziyordu.

Rüzgârın nereden esliğini sezmekte daima Önde olan kadınlar ne yapmak gerektiğini çoktan anlamışlardır. Onun için delikanlılara benzemeye çalışıyorlar. Eski zamanlar kadınının •nı.ıct "hanımefendi" olmak, modern kadınmnki ise "erkek* |çşmek*"tir.

Ve rahip anlamına gelen "preire" kelimesinin eski Grekçe-dr "presbutcs"ten alınmış olduğunu düşünüyorum. Bu kelime ihtiyar anlamına gelmektedir. Yeniyetmelerin hegemonyasına doğru giden modern uygarlık acaba ruhaniliğe karşı mı gidiyor?

Uman işçi.

Yeni Oricitns, /i Ekim

Herkesin topladığı şeylerden koleksiyon yapmayı .sevme Avrupa'ya gidip Botticelli ve Van der Mecer'in şüpheli tablolarını veya dağılan asilzadeliliğin fildişlerini toplayan büyük işa damlarından nefret ederim.

Yeni bir uygarlığa yeni koleksiyonlar gerekir. Olana^ olur olmaz ilk yapmak istediğim bir devler koleksiyonu «id Gençliğimde San-Francisco'da, barlarda sergilenen bir dev zc ci görmüştüm. Kıvırcık saçlı başının üstünde yeşil bir papa~* vardı. Tek kelime söylemiyordu, fakat gözleri konuşuyord Kimse ona bir şey vermiyordu. Avucuna koyduğum bir cen susamış vc cam portakal isteyen bir çocuk gibi onu sevindir O günden beri devlere karşı içimde bir sevgi duyarım.

Koleksiyonumu yapabilmek için bir yıl uğraşmam gerek Dünyanın dört bir köşesine saldıgım aceñtalarımı ve canba hane müdürleri ancak cm yedi dev bulabildiler. On altı erke bir kadın.

Lousiana'da, Colfaks yakınlarında Red River kıyınıd bir kır ortasına, her birisi için kuleler kadar yüksek birer kütü* beden özel bir köy yaptırmıştım. Kolaylık olsun diye, daha büyük bir baraka mutfak vc yemekhane görevini görüyord Yiyecek işlerine, sıra ile, iki dev bakacaktı. İki günde bir kam* yon Colfaks'canı erzak getiriyordu. Yüz elli dönüm kadar olan

kırın etrafına, meraklıları uzaklaştırmak için tel orgu çevirt-iniştım. Devler orada, yalnız benim için bulunuyorlardı, serseriler, çoluk çocuk için değillerdi.

Onlara iyi bakıyordum. Yalnız yiyecek, içecek, yatacak yerleri sağlanmış değildi, ayda üç yüz ellişer dolar da alıyorlardı. Köv, bana, bütün masrafiyla yılda otuz yedi bin dolara mal oluyordu. Ama dünyada kimse böyle bir koleksiyona sahip bulunmakla övürtemezdi.

Fakat daha ilk haftaları, zorluklar başladı. Devlerim, ayrı ayrı ırktan, millettendiler ve aralarında anlaşıyorlardı. İçlerinden yalnız üçü, dördü İngilizce konuşuyordu. İki Norveçli, l'ç Rus, bir zenci, dört Alman, bir İtalyan, bir Çinli, bir Hintli, üç Avustralyalı, bir Kanadalı vardı. Kadın, Amerika'da bulunabilen tek örnekti, kuzeyden bir kırmızı derili idi. O, çirkinliğine rağmen, koleksiyonumu bozan felaketin başlıca sebebi oldu, bütün arkadaşları ona kur yapıyordu. Ve her biri, öteki on beş devi kıskanıyordu. Halbuki iyi bir kadın olan Ji-kilp.m biç dc evlenme niyetinde değildi. Fakat eti büyük tehlike can sıkıntısı idi. Memleketlerinden, ailelerinden, serseri hayatlarından çekilip alınmış bu devler, aniaşamamaktan olsun, karşılıklı nefretten olsun liemen hiç konuşmuyorlar vc günlerini nasıl geçireceklerini bilemiyorlardı.

Köylerine gittiğim zamanlar, onları tek başlarına, sessiz, hareketsiz buluyordum. Çoğu, bir ağaç altına, çimenlere uzanmışlardı, horlayan ve gerinip), uzun hırtı pırtı denklerine benziyorlardı. Bir kısmı kulübelerine kapanıp uyukluyor vcva bir şeyler tasarlıyordu. Bir kısmı iskambil oynuyor, yahut. kapıların eşiklerine oturmuş, kollarım yere degecek kadar sarkıtmış düşünceli düşünceli bekliyorlardı. Bu kullanılmayan kuvvetler kampı bir bıkkınlık ve üzüntü baskısı altında boğuluyordu.

Ruslar, bazen memleketlerinin kalpleri burkan şarkılarını söylüyorlar, Almanlar hemencecik yaptıkları bir bahçe etrafında çocukça eğleniyorlar ve kadın muazzam gömleklerine yaptığı yamaların üzerine çengel burnunu eğiyordu.

Biiiiün bu iri fakat tembel organlar, susan kocaman ağızlar,

bitip tükenmek bilmeyen sarkık kollar, hareketsiz ve ama gcııı} gövdeler bir acı hüznün, hatta belirsiz bir korku veriyor

Devler, yoğunlukla zeki değillerdir, nerede kaldı kıl. aydın Bir tanesini olsun bir şey okurken görmedim. Gözleri boş, mık, sıla hasreti ve melankoli ile buğulu idi. Yemek zamanla m haber veren yanı duyduğu vakit gülen zenci hnriy. İliy'bi tebessüm dahi etmiyordu.

Akşama doğru, bir şey yapmamaktan yorgun, pomınr kırkır üzerinde salınırlarken kocaman gölgeleri insana iirpe veriyordu. Sanki canavarlar veya aptallar arasındaydını/.

Benimle istemeye istemeye o da kendilerine bir şey sord' ğum zaman konuşuyorlardı. Bir giin nehir boyunda, içleri den en az sersem olan İtalvana rastladım. Kıyıya oturmuş, c~ rafındaki hayata, küyık hayvanlara, çiçekler üzerinde salla naıı siyah benekli kelebeklere, başını kaldırmış güneşlen: kertenkeleye, bir sineği yavaş yavaş enteı örümceğe, otlar ar sırada sıçrayan kunirengi bir yırlak böceğine bakıp duruyor Burada bulunmaktan benim olup olmadığım sordum:

- Elimden geldiği kadar, dedi, avunuyorum. Çok ıazıks nız Mösyö Gog, fakat güzel bir işkence yöntemi bulmayı b~ şardınız.

- Hasta mısınız? Neden? Belki bir eksiğiniz var?

- Bize dev olmaktan teselli duyuracak tek şey eksik: Bizden daha ktiçuk İnsanların hayranlıkları, manzaraları ve be ra berliği. Düşününüz ki, hemen heptiniz tiyatrolarla, canıbazha. nelerle veya salaşlarla dünyayı dolaşır, orta ve kısa boylu adamların merakım çekerdik. Her birimiz bin bakışın ıııerke ziydik, az bulunur bir şey, özetle, bir şeydik işte. Bizleri bir araya getirmek, hepimiz dev olduğumuz için, orijinal bir fikirdi, amma bizim için gerçekten felaket. Bir devin de, bütün Öteki insanlar gibi yaşamak için birisinin hayranlığına, bir başkasına ustun olduğu duygusuna ihtiyacı vardır. Burada, hepimiz iki metreden yükseğiz, biriz ve birbirimize hayran olmak aklı-i mızdan geçmiyor. Hatta, doğrusunu öğrenmek isterseniz, ar-: kadaşlarımt7a karşı tiksinti, bazen da kin duyuyoruz. Kendimizden küçüğe, seyirciye, meraklıya, yabancıya ihtiyacımız

V4i; bize şaşkın şaşkın bakan çocuğa, bacaklarımızın arasında dolaşıp güldüren cüceye ihtiyacımız var. Burada hepimiz devi/. hu yüzden hepimiz mutsuzuz. Biraz unutabilmek için, ötekilerden uzaklaşıyor ve gelip, burada sessizlik içinde, bana bir •u yüksekliğimin ve bana ayrıcalıklı olduğumu hissettiren luv cıncıklara bakıyorum. Fakat böcekler insanlardan büsbütün başkadır. Sizi temin ederim. Mösyö Gog, bize yol vermezsiniz, en cesurlarımız kaçacaklar, geri kalanlar da çıldıracaklardır.

balyanın dedikleri çıktı. Yedi ay geçmişti ki, devler köyüit-dr ushı. akıllı jikilp.m ile onunla evlenmeyi kafasına koymuş olan inatçı bir Almandan başka kimse kalmamıştı. Devlerden Onu bir şey

söylemeden ikişer, üçer başlarını alıp gitmişlerdi, Ötekiler hastalanmış, sözleşme gereği onları memleketlerine göndermek zorunda kalmıştım. Demek koleksiyonum dağıldı, ffenıtın canlı koleksiyonların kaderi hudur, hatta yeryüzüne ırk veya aile adı ile yayılmış olanların bile.

BASA MİRAS KALAN RUH

ew Paribenon, 22 Ooitk

1

Unutmuş olduğum bir macerayı hatırladım ve başıma iş i açtım. Yıllar var, dalıa iş hayatında iken, ortaklarımdan biri» George Springhill, intihar etti. Gazetelerin bunu yardığı gün» ondan bir mektup aldım. Bu, bana gelen mektupların en ga-ripterindendi. Bir süreden beri kendisinin çıldırmak üzere ol* duğıtu, bir zavallı deli olmaktansa, öliimü yeğlediğini yazı», yordu. Karısının biitün inallarının tek mirasçısı olduğunu, fakat bana -maceranın inanılmaz tarafı burada başlıyor- evet, bana miras olarak ruhunu bıraktığını ilave ediyordu.

“Eşim diyordu, nc dc olsa kadındır, ne yapacağını bilmez, onu intikal ettirebilecek oğlum da yokrBu minnettarlık eserine layık sen varsın. Çünkü zor zamanlarımda beni bırakmamış olan bir sensin. Şunu da farkettim ki, insana bir tek ruh yetişmiyor, daima bazı eğilimler bazı deneyimler, bazı ustalık şekilleri, eksik kalıyor. İki ruh ile, hciu başkalarını, hem kendi -1 kendini yenebilirsin. Kuhnunu hor görmemeni, onu hoş tutma-İ nı rica ederim.”

Zavallı Georgc'nin ölümüne hiç dc sevinmiş olmadığım^ halde -tam o esnada bir demiryolu şirketini bize mal edecek [bir manevra için oıııııı yardımına ihtiyacım vardı- gülmekten kendimi atamadım. Bu eğlenceli mirasa hiç önem vermedim.

bu, oıııııı tehdit eden deliliğe bir delildi. Mektubu, garip belge* 1*4 çekmecesine koydum ve unuttum.

l aka! bir müddettir, içinde duyduğum bazı şeyler beni nie-laVl.ımhrıyor. Huyum değişti diyemem, ama, aklımdan bazı yvıııı şeyler geçiyor ki nereden geldiğı belli değil. Kendimi ne 'ilişmiş r.e de ufalmış, eksilmiş buluyorum, daha çok zengin-Ulıııuş duyuyorum. Vaktiyle tiksinererek reddedeceğim, batta aklıma dahi gelmeyecek bazı düşünceleri anlayışla karşıladı-oluyor. Fskiden bilmediğim vc aldırış etmediğim bazı şe-btllff. bazı hayaller, bazı incelikler, şimdi hoşuma gitmeye baş-İH "I

Birkaç gün oluyor, yaz nedeniyle söylediğim bir cümlede, Inrdnrbirc George Springhill'in karşıma çıktığını gördüm. f*?ncliğinde, George şiirle uğraşırdı -ki, bence deliliğe bu yüz-<Wı> tutulmuştur- ve şimdi bakıyorum, şiirleri okumaktan git-ı<kçc zevk alıyorum. Müziğe karşı da büyük bir sevgisi vardı; l-tı ki bir zamanlar gramofon plaklarına zor katlanırdım, şimdi İM/cıı Mozart veya Solutmamı dinlemek arzuları duyuyorum.

Dinlere karşı duyduğum beklenmedik merakım da, Swc-denborg'ım ateşli bir taraftarı olup bir gün, beni, bir tarikate kaydettirmeye biic niyetlenmiş olan Georgc'u hatırlatıyor. If- _t derecede ateşli vc ihtiraslı fikirleri vardı. İşlerde bile bir tür romantik çılgınlık gösterirdi ki, bu bazen bir girişimin başarılı-mauna sebep olur -büyük endüstri vurgunlan biraz hayal gü-sıı >c girişim gerektirir- fakat, çoğunlukla da, onu hiiyık zararlara sokardı. İşte, ara sıra, kendimde amaçsız heyecanlar, anı sevgiler,

(ndip son me

okıduğunu

HASRtT Çek

- “İnat edip depelendikçe, çırpındıkça, iyi güzel, ama hir intihara suç ortağı olmak istemeni.” demiş ve görevini ya ıııak istememişti, zamanından önce işine son verdiler.

- “Avrupa’da, diyordu, öldürmek sanatı kaybolmuştu Makineli araçların kullanılmaya başlanması, sanatta intiha demektir. Giyotin çabuk iş görür, ama çok geometrik ve hiç özelliği, hiç kişiliği yok. Kurşuna dizmek, gereksizliğin zaferi dir, boşuna masraftır. Nerede kaldı ki, av ve savaş ile asalet yükselmiş tüfek canilere karşı kullanılmamalıdır. Birleşik Amerika, elektrik sandalyesiyle, alçaklığın en aşağı kıs.ınınağ.' na inmiştir. Elektrik, doğanın maddeden en uzak kuvveti, ışık veren kudret, katilleri katledecek kadar ayağa düşürülsün! H ki zamanın asılma yöntemine sadık kalan İngilizler daha man¹ tiki ve daha saygılıdırlar ama idam sehpası çok renksiz, çok il* kel hatta saf diyeceğim hir vasıtaadır. Doğru söylemek lazır* gelirse, Avrupa’da işkencede bir dereceye kadar özellikler» olan iki memleket var: Türkiye*, İspanya. Kement, bukağı ve kazık sıradailikten çıkmakta ve alışılmış cezalardan daha şiddetli olmaktadır. Fakat sanatın eski buluşları yanında olduk soluk kalmaktadır.

Beyaz ırk için, ortaçağ kanıma uygun adam öldürmenin büyük çağı olmuştur. Tekerleğe koymak, kırk katır, dimdik ve diri diri gömme oldukça ustalık isteyen ince işlemlerdi, Fakadj ilk çağlar, ortaçağdan aşağı kalmazdı, fek az uygulanmaklar beraber “Mcscııcc” işkencesi dahice idi. N’cron’ın insanları zifte bulayıp canlı meşale haline getirmek fikri de yabana atılmamalıdır. Bence, ateş, adaletin elinde bulundurduğu aletler-' «İm en mükemmelidir. Bir insanı yok etmek için, reçineli ağaçları. iyi bir istifile hazırlanmış odun yığını ile hiçbir şey boy ölçüşemez. Gözlere, hayal gücüne hoş gelen klasik, şairane ve muhteşem bir şev vardır bunda. İnsanların hatıralarına en demi şekilde kazınan işkenceler alevle yapılanlardır. Aziz La-urent’in ızgarası, Jeanne d’Arc ve Savonarolen’in “ihrak-ı bin-ıurı” birer büyük kahramanlık ve tarih sahifeleridir!

Bunu söylerken baltanın da meziyetleri yoktur demiyorum.

İ.ık.u balta cellatla mahkum arasında doğrudan doğruya, halta gizli diyeceğim bir ilişki kuruyordu. Herkes övle kelle ısınamazdı. Sağlam bir göz emin bir bilek gerekirdi ve yüksek kimseler söz konusu olunca, kral veya aynı derecede biri, çekinmek, titremek tehlikesi vardı. Halbuki bizim mesleğimizde İi.isn.is olmak büyük zarar verir.

Çarmıha germenin asırlardan beri neden bırakılmış olduğunu bir türlü anlayamıyorum. Bu oldukça uzun süren, acı veren ve her şeyden önce estetik bir işkence idi. fakat bugün, esirlik pek az hesaba katılıyor. Bilhassa Avrupa’da, idam hükmiden, hapishane avlularında, hemen hemen geceleri, kaçamak, sanki adalet verdiği kararlardan titaniyormuş gibi yapılmaktadır. Ben böyle davranmayı bir türlü anlayamıyorum. Ya hkimler mahkumun gerçekten ölümü hak elliğine inanıyor-lardır -bu takdirde hükmün uygulanmasını olabildiğince muhteşem hale getirmelidir ki, öteki caniler korkudan çarpılsınlar- yahut bir insanın idamına hükmetmek yetkilerinden şuphe etmektedirler - o zaman da ölüm cezası vermekten çekinmelidirler.

Sanatımda ilerlemek amacıyla yeryüzünde birçok seyahat ettim. Şunu itiraf etmeliyim ki, bu sahada da, Asya, dünyaya ders verecek durumdadır. Yalnızılcrdcıı bahsetmiyorum, onların mimari, heykel ve resimde olmadığı gibi, idam işlerinde de hır teknikleri yoktur. Yahudiler taşlamak yöntemini kullanıyorlardı. Fakat taşlamak sahici bir erkeğe yakışmaz, bir çocuk eğlencesidir. Ve bu aşağılık demokratik işkenceye herkes katılabilirdi. Eski Yahud’da. sabit bir cellatlık görevi hiçbir vakit vaktu. Bir parça hayal gücü olan tek İbranî Kral Manessc olmuştur ki, anlatıldığına göre Eşiya nebiyi

iki masanın ortasını* bağlatmış vc vücudunu testere ile kestirmiştir.

Fakat Asirilerle Mısırlılar büsbütün başka bir dehaya sa-Kiptiler. Bir yerde ayaklanma oldu mu, Bâbii kralları âsilerin derilerini yüzdürüp o şehrin duvarlarını kaplatıyordu. Bu gele* nekler Mongollora geçti, fakat Timurlenk, yaptırdığı işkence-lerin niteliğinden fazla niceliği ile ünlüdür. İncelikte ilgisi yok tu, bir “toptancı” idi. Geçtiği yerlerde hatıra olsun diye bırak tığı kelle tepelerinin bir güzelliği yok değildi, fakat öldürür.. usulleri bayağı vc çabuktu. Bizim sanatımızın asit vatani-Çin’dir. Yıllarca evvel, henüz genç iken, son derece ince bir nezaket memleketi olan Göksel İmparatorlukta yaptığım bir inceleme gezisinde, birkaç klasik idam hükmünün inf.utnd hazır bulunabildim. Fakat orada da yozlaşma yüz gösterme' başlamıştı vc anlattıklarına güre, şimdi Cumhuriyet ilan cdi miş vc işler büsbütün kötüleşmiş, Avrupa maymunluğu başla mış ve bu taklitçilik yüzünden kurşuna dizmeye kadar alçalın inişti.

Bir defa Kuang-si vilayetinde, bence mesleğimizin bir şah seri olan "bıçak işkencesinde bulunabildim. Bende en büyük etkiyi o yaptı da öyle diyorum. Görülmeye değer bir şey. Ne olduğunu belki bilmezsiniz. Mahkum bir ağacın gövdesin bağlanıyor, cellat, üstü bezle örtülü bir sepetle karşısında duruyor. /aman zaman elini sepete sokup bir bıçak çıkartıya üzerindeki yazıyı okuyarak ona göre işini yapıyor. Sepetin içinde, insanın vücudunda ne kadar organ varsa o kadar Kıça* ve her bıçağın üstünde o organın adı yazılıdır. Celladın ilk eline aldığıın üzerinde "sağ bacak” vazıh olacak ki, mahkumun; kesildiğini gördüğüm ilk organı o oldu. Sonra, sıra ile sol kulağı, kaba etleri, sol eli ve bacağı, üst dudağı, iki memesi ve sol kolu kesildi. Mahkum bağırıyordu, ancak inliyordu. Belki de bayılmıştı. Dediklerine bakılırsa, mahkumların aileleri, eğer zengin iseler cellat ilk çekişte üzerinde “baş” veya "yürek” yazılı bıçağı çıkarıversin diye ona büyük bir para verirler, bu işkenceyi icat edenin düşündüğü acıdan onu kurtarıp idam hükmünün hemen uygulanmasını sağlarlarmış. Fakat hu sefet»

rvctı olmayan bir katil olacak ki, başım en son kestiler. Eğer bir cezanın başlıca meziyetleri onun süresinde vc acı türlerinin çokluğunda ise bıçak işkencesinin Kışta geleceğini sanıyorum.

Cellat ile dost oldum. Beyaz sakatlı, gayet kibar, gulcryuz-lıı, güzel bir ihtiyardı. Bu işkencenin ne yazık ki modası geçtiğim, ancak böyle vilayet köşelerinde, resmi amirlerin gözyum-m im ile uygulayabildiğim söyledi. Çin'de hile, cellatlık sanatının gözden düştüğünü, kimsenin rağbet göstermediğini, mesleğin inceliklerinin kaybolmak üzere bulunduğunu itiraf etti, lukuñşın apaçık vc artık dünyanın her tarafına yayıldığı bu-»jıııte, onun şikâyetlerini hatırlıyorum. Yalnız Amerika'nın ve Orta Asya'nın bazı bölgelerinde, mesleklerini aşkla, şevkle tatbik cücüı vc güzel gelenekleri tamamen kaybetmemiş olum sanatçıları henüz bulunabiliyor. Fakat ben ki, değişik yöntemler-! kuralları en mükemmel şekilde uygulayarak, iki bine yakın Hııııı hiikmü yerine getirmişim, şimdi, mutfaklarda sürünerek, »akit geçsin diye, en adi hayvanların canlarını almakla yetinmeye mecbur kalıyorum.”

Bir gün, kendisine, en iyi zamanlarında, bir hükmü infaz ederken, korkunç mesleğinden dolayı bir tiksinti ve vicdan a/abı duyup duymadığını sordum. Yiiz.iime gülümseyerek, K.ıktı:

- “Vicdan azabı mı? Tiksinti mi^ Neden? Bir mahkum karşısında, önümde canlı hiri olduğunu hiç düşünmedim ve Ksyle bir his duymadım. O ölü idi. Hakkında hiikum verildiği andan itibaren adam sadece göz yumma sonucu vc bürokratik gerekçelerden dolayı yaşayabiliyordu. Diriler arasında

kanunen adı silinmişti ve ben, vazifemi, doktorların hir cesedi parçalarlarken veya yüzerken gösterdikleri soğukkanlılıkla yapabilirdim. Benim için Ölümün asıl faili hâkimdir; hen bıçak veya ıp gibi, bir aletten başka ne idim? Ne diye vicdan azabı duyacaktım? Eğer bcniın elimde olsa, bir örümcek bile öldürmezdim. Bir ceset verip onu dünyadan yok etmeye beni memur eden devletti. Hem sonra, mahkumların çoğu katillerdi ve ben, onların başkalarına yaptıklarından -hem de masıımlara-kışka kendilerine bir şev ettiğim yoktu.”

- Kakat itiraf ediniz ki, bu meslek hoşunuza gidiyordu tabiatınızda olan kan sevgisi böylece tatmin ediliyordu?

- "Bu bir meziyet değil mi? Kimse, mesleğini sevm onu namusuyle ve şerefiyle yapamaz. Kan sevgisine gcli bunda ne fenalık var? Hğer benimle doğdu ise, doğamda vars* suç benim mi? Herkes yeteneğine göre hareket eder. Ressa renkleri ve şekilleri sevdiği için tablo yapar, falcı rakamlara yıldızlara sevgisi olduğu için onları tetkik eder. Bir celladın kan seviyor diye adam öldürmesi neden garip oluyor? l'y_w insanların cellada karşı duydukları bu peşin hükmü bir tür anlayamıyorum. Cellat istemiyorsanız, idam hükümlerini ka diriniz. Her halde hâkimler, biz cellatların hoşuna gitsin di idam hükümleri veriyor değillerdir. Ama, kaldırmak istem şeniz, bu mesleği yapacak insanlar doğuyor dıye Allaha şıık diniz ve onlara layık oldukları saygıyı gösteriniz."

- Peki ama bu hasret çekişiniz size çirkin ve kötü ye İmi mu?

Tıapas göğsünü kabartarak cevap verdi:

- “Siz de kırk yıl cellatlık yapınız, ondan sonra konu ruz. Kötürüm olmuş bir heykeltıraş nasıl çamur ve kalem ha reti duyarsa ben de öylece kesilecek kafa hasreti çekiyor Ben dc elleri kesilmiş bir kemancı gibi ızdırap duyuyorum, nim hastalığım, sanatıma karşı daima duyduğum ölmez aşkı bir delilidir. Pakat gerçek sanatkârlar daima anlaşılmamış! dır ve iftiralara uğramışlardır.” *

Vc bir yaş, sahici bir yaş, ihtiyar Tiapas’ın sağ gözün damladı.

m

AÇIK ARTIKMA

HtU'-York. 1 Ocak

Dun akşam fazla içtim ve bu gece gayet garip bir rüya gördüm.

Sanki, dünyanın üstünde sütunısuz ve direksiz duran, orta-fcndan kesilmiş bir küre, demirden ve camdan yapılmış ımıaz-Mııı bir kubbe altında idim. Yer, nc tahta döşeme, ne dc çimento kaldırım, fakat bir nevi döğülü^iş çamurdandı. Ve şurası. burası hâlâ rutubetli idi.

Ortada, üstü yaldızlı harflerle yazılı ilanlarla örtülü bir kursu yükseliyordu. Kırmızı redingotu kısa, âdeta cüce bir adam, bir elinde tokmak, ötekinde çingirak kürsünün üstünde dolaşıp duruyordu. Etrafta, hemen hepsi kadın, hemen hepsi ihtiyar, iki büklüm ve siyahlar giyinmiş, beş on kişi vardı.

Alçak sesle konuşmalarına rağmen, yanlındakilerin sözlerinden bir açık artırmanın söz konusu olduğunu anladım. Kırıl tellal, çingırağım ve tokmağım sallayarak bir şeyler bağıırıyordu. Pakat muazzam cam kubbenin akisleri sözlerini anlaşılmaz bale getiriyordu. Birdenbire sessizlik arttı -yahut uğultuya alışmışım- ve cücenin sözleri anlaşılmaya başladı.

- 32 numaralı parça. Pars Krallığı açık artırma ile satılıyor. İki milyon kilometrekare yüzölçümü. Nüfusu on milyon. Mükemmel sanat ve ticaret şehirleri, Hint ve I lazer denizlerinde limanlar. Bol miktarda petrol, yemiş, halı, afyon, şair ve dansöz yetiştirir. 560 kilometrelik demiryolu. Açılış fiyat Kırk yedi milyar.

Kimse elini kaldırmadı, kimse artırmadı. Tellal, tokma havada bir müddet bekledi, çingırağım salladı, sonra, vorgu bir seste devam etti:

- 33 numaralı parça biberin Cumhuriyeti artırma ile satıl yor. Yüz bin kilometre kareye yakın yüzölçümü, iki mily nüfusu, sıcak memleketler ürünleri ihraç eder, gelişmeye uy gun bir ülke. Bol kahve, kauçuk, fildişi, ceviz, hurma ya* Açılış fiyatı: Dört milyar altı yüz bin milyon.

İki ihtiyar hatun alçak sesle konuştular, fakat başlarını sal layıp gözlerini yere indirdiler. Kimsenin Liberia Cumhuriyeti'ne almaya niyeti yoktu. Tellal, aynı hareketlerle, başka bir ş mezada çıkardı:

- 34 numara. Dikkat. Çok mühim. En fazla artırana A rupa ve Asya'daki biitün arazileriyle Sovyet Cumhuriyetle Birliği satılıyor. Sınırsız ılke, bitip tükenmek bilmez serv Yirmi milyon kilometreden fazla yüzölçümünde yüz kırk mi yon can. Bulunmaz bir fırsat. Her nevi kapitalist için işlet»; olanakları. Bereketli topraklar, çok zengin madenler. Uc buğday ve kereste; petrol, kömür, demir, bakır, platin, çirışlediğin kadar. Yatının ve spekülasyon için bulunmaz fir Taksitle ödeme imkânları. Açılış fiyatı: Dokuz yüz yetmiş d milyar.

Yine aldırın olmadı. Kırmızılar giyinmiş cüce heyecan' mış görünüyordu, ulumakta devam etti:

- Dokuz yüz yetmiş dört milyar. Bedava! Emin bir iş. K mi istatistikler müşterilerin emrindedir. Ödemede kolayl Haydi baylar, dokuz yüz yetmiş dört milyar. Hepsi dahil. M denler, arazi, şehirler, demiryolları, limanlar, fabrikalar, o manlar, göller, kadınlar ve erkekler. Yalnız petrolle sermaye, zi on yılda alırsınız. Böyle harika bir fırsat bir daha ele g mecz. Haydi baylar, biraz cesaret. En son fiyat: Sekiz yüz elli.

Yanımda bulunan iri yarı bir genç heveslendi. Kürsüye ç kıp tellalın kulağına bir şeyler söyledi. Amma derhal yeri döndü:

- Çok inatçı, dedi, altı yüz elli, hatta yedi yüz için alabilirdim.

Tellal çingırağım çaldı ve yeni bir şeyi müzayedeye koydu:

- 35 numaralı parça. Nikaragua Cumhuriyeti 156 000 ki* lometrakere, 645 bin nüfus. Küçük memleket fakat büyük geleceği vır. Büyük miktarda şeker, kahve, kereste, hindistancevizi. deri ve altın ihraç eder. Yedi milyar iki yüz milyon?

İlen de herkesin yaptığının aynını yapıyorum. Yani hiçbir şey almıyorum ama bir türlü oradan da

ayrılmıyorum. Müzayede. bana saatlerce sürdü gibi geldi. Yas tutan ihtiyar kadınlar çiftler çiftler kürsünün etrafında dolaşıyor, tellalın söylediği rakamları dikkatle dinliyor, gülümseyerek görüşüyorlardı. İrkekler daha az sakindiler, ama kimse elini kaldırmaya cesaret etmiyordu. İçlerinden bir tanesi, celep kıyafetli biri, nifia-ı yet dört buçuk milyon için Andor Cumhuriyetini almaya karar verdi. Yanında duran bir ihtiyar kadına, özür diler gibi:

- Mer'a için kullanırım; ^

dedi. Tellal tokmağım koymuş, bohça gibi geniş bir kırmızı ! mendille rcrini siliyordu. Bitkin fakat dünya atlasının son sa-hıfcsıııe gelene kadar bütün memleketleri satmaya hazır görü-iniyordu. Yeni bir satış için çingırağını salladı, bereker versin hu saçma vc tekdüze rüyadan uyandım.

BERNAKD S»HAW'İ ZİYAKET

Londra, 1\$ Ekim

ihtiyar Cî.B.S. ziyaretimi çok fena karşıladı:

- “Beni, dedi, butun aptallar gibi siz de bir palyaço sanı* yorsunuz vc can sıkıntınızı tuhafılıklarım ile defedeceğinizi iimit ediyorsunuz. Sizi düş kırıklığına uğratacağım. İngtızlcr ve umumiyetle kitap okuyan, tiyatroya giden işsiz güçsüzler bent bir maskara zannederler. Tamamen aksine, ben yaradılışım ve yeteneğimin gereği olarak Birleşik Krallığın en ciddi adamı* yım. Biliyorsunuz ki, Fabian ve Ibsen'in bir tilmizi olarak işe başladım. Bu iki tercih, başlı başına antikonik bir düşünceyi ispat eder. Ne Fabian'da, ne Ihscrt'de bir damla “humour” ; vardır. İ

Fabian, iki üç asır sonra bütün işçileri birer küçük burjuva f haline getirmek üzere bir sistem kurmuştur, tbsen'e gelince, o . insanlar arasındaki münasebetlere samimiyeti hâkim kılmak,] yani onları tahamımıl edilmez hale getirmek isrer. Fnbıanıznrtj bir omcopatya sosyalizmidir; İbscttizm, bir anarşist ahlakıdır.!} Ne onda, ne ötekinde neşe denilen şey vardır. Bu sistemler iyi niyetli İki aptallıktır, yani hiç de hoş a gidecek bir şey değildir.

Görüyorsunuz ki, benim maskaralık şöhretim Byron'm şa-irlik, Sıakespeare'in yazarlık şöhretleri kadar sahtedir. Birinci* si amatör bir polcınikçi, İkincisi felsefe meraklısı bir şairdir. Bunu onlarla kendimi bir tuttuğum için söylemiyorum. Ara* nıı/d.ı mantiki bir karşılaştırma yapılamayacak kadar kendile-ıııulcn üstün olduğumu herhalde kabul edersiniz. İnsanlara, lıısıırı Bernard Shaw olmak mutluluğuna sahip bulunmadık-Umulan dolayı acıyorum.”

O halde sizin “humorist” şöhretiniz nereden geliyor?

- “Anlatayım. Ben Mandalıyım. Londra halkının aşağı falakası için, yani kitap vc gazete alanlar için, bir İrlanda!) ya »oka bir zügürt, yahut bir maskaradır. İ liç de aılıktan ölmeye niyetim olmadığı için maskaralığı seçtim. Şüphesiz biliyorsunuz kı, İngiltere'nin butun şöhretlerini İrlanda sağlar. Sayayım: Scot lirigene, Goldsmith, Shcrıdan, Burkc, Sterne, Berke-lev, Sswift, \X'cllington, Thomas Nloorc, Ycats, üscar VC ilde, İjıııcs Joyce İrlandalıdırılar. İrlandalılar olmasaydı, İngilizler İ illiput'unı ne olduğunu bilmeyecekler ve Napolyon'u yenemeyeceklerdi. Balçıklı olan Kont Kcyscrıng İngiizlerin hayvanlara benzediğini söylemiştir. Bendeniz, bu hayvanlar için bostan korkuluğuyum. Bu dilsizlerin

söz söylemeye cesaretleri yoktur, onların yerine gerçekleri ben söylüyorum. Bu melankoliye tu-
ınlmış insanlar gülmeyi bilmiyorlar, onları hiç olmazsa benim gülümsetmem gerekiyor. Bu
mazoşistler haz duymanın ne olduğunu bilmiyorlar, ufacık bir zevk ürpermesi verebilmek üzere onları
kamçılama ben mahkumum. Benim layık olmadan elde ettiğim başarı İngilizlerin bu özelliklerine
dayanıyor.

F.ğer İngiltere saygısızlıkta sanayideki kadar ileri olsaydı, ben az ücret alan sıradan bir gazeteciden
başka bir şev olamazdım. Fransa'da kimsenin dikkatini çekmeyen en az yüz Sh.uv vardır. Hem bakınız
ben harbin sayısız kurbanlarından biriyim: 1918'den beri Viktoria lı İngilteresi artık ölmüştür. İn-
gilizler bâtil inançlarını, peşin hükümlerini kaybetmek üzeredirler ve ahlaksız, şüpheli, "sinik", bir
parça botşevik, bir parça Freııdcu oluyorlar, iyi hazırlanıp sunulmuş bir rezalet karşısında artık
şahlanmıyorlar. Bu da benim şöhretimin gittikçe azalmasına sebep oluyor. John Bull'un etrafında ona
kırmızı örtü sallayarak dolaşan tek boğa güreşçisi ben olduğum surece işler yolunda gidiyordu. Fakat
İngiliz boğaları, kırmızının bütün nüanslarına alışmaya başlıyalı beri artık irenden

korkmuyorlar. Yani hu, onları artık eğlendiremiyorum dem tir. Hğer yakında bir "piiriten" tepkisi
olmazsa)>en de anrelilere Oliver (joldsmıt ile Macarılay'ın yanına kouuiaca Mahvolacağım,
İngilizler bana benzemeye kalkılırlarsa M Grundy'nin yanına melodisi papazı olarak girmekten baş
çare kalmayacak. Artık yalancılık çiraklığına yeniden haşla** mayacak kadar ihttyarlatmış
bulunuyorum."

- İhtiyar mı? Hiç görünmüyorsunuz. Zekânız daima yir yaşından aşağı.

- "Ya Öyle mi? Bir acemi için hiç de fena değil. İltifata b rıımnuf bu suçlamanız oldukça başarılı.
Ama ne de olsa, ba bir çocuk gibi düşündüğümü söylüyorsunuz. Kızmıyoru Çünkü yaşımdan memnun
olmamam için altmış sebep vat Hayatın tek üzüntüsü ölümdür. Bir insanı eğitmek için bir as* ancak
yetiştir, elde edilenlerin meyvalarından faydalanmak için ise en az iki asır lazımdır. Bu olamayınca
elimizde bir Vors noff kalıyor ki, o da, insanların ölümsüzlüğünden ziyade may* munların hadımlığım
sağlayabilir. Bilimin ilerlemekte oldu], na dair yapılan bütüin gevezelikler küstah palavralardan haşk
bir şey değildir. Bilim ortadan ölümü kaldırmadıkça bir şey yapmış sayılmaz. Beni bir gün bir taşın
altında çürümeye ata* caklarına göre Londra'dan 'cw York'a yatmı saatte ııçm şum, bana ne?"

Bu arada, G.B.S.'ın suratı asıldı ve sustu. Bir süre öyle dıı* şündü. Sonra bana dönerek hiddetle
sordu:

- "ölmenin sırrını biliyor musunuz? Hayır mı? öyle ise çek bakalım. Bir başka idam mahkumu ile
daltJ işim yok. Ben maskara değilim, insanların en ciddisiyim ve cenaze merasimi denilen o gülüııç
rezaletten bahsedildiğini duymak istemeye tek adam da benim."

Bu sözler üzerine sırtım bana döndü ve koşarak gidip köşküne saklandı.

MANEVİ CERRAHLIK

i nndrj. t S Hazırjn

Doktor Auosh-Uıhra, gelip beni Claridge Oteli'nde buldu ve İngiltere'de iyi karşılanmaya başlanmış

olan tedavi yöntemini önerdi. Sömürgeler dairesi müsteşarlarımdan biri bu tedavi yöntemini denemiş, bana da hararetle önermişti. Zaten lui doktoru, daha doğrusu operatörü de bana o göndermişti.

Kendinin aslen İranlı ve hemen hemen kral ailesinden olduğunu iddia eden Anosh-l'thra daha genç. Fakat o kadar ciddi tavrı var ki, boylesini henüz, görmedim. Kurşun rengi suratında, midesine kadar inen koyu ve gür sakalı, onu “Brımb Museım”da görülen Asûr krallarına benzetiyor ve yalnız vapur dumanı yuvarlak gözlüklerle kapanmış gözleri farkedili-yor. Onunla konuşurken, kendinizi, orada bulunmayan ve yüzü maskeli biri ite telefonda görüşüyorsunuz sanırsınız. Bana dedi ki:

- "Bilmem ortak dostumuz size yeni tedavi sisteminden bahsetti mi? İslası gayet basit, öğrenimim ve incelemelerim rsnasııtda iki nokta dikkatimi çekti. F.vvela şu: Kimse hatta çok övülen Frcııd bile akıl oynaklıklarını iyileştiremiyor, sonra da. kesin tedavi olarak, genel tıp, cerrahlık kadar etkili olamıyor. Benim keşfim, akıl hastalıkları tedavisine cerrahlığı sokmak olmuştur. Ben, eğer bir sıfat almamı istiyorsanız, ilk ruh cerrahıyım.

Bazı operatörlerin sinir hastalıklarının tedavisinde tını halelerde bulunduklarını, sar'alılan, böbreklerini çıkarım suretiyle ve vaktinden evvel bunaklığı “endokrin” iğnele iyi etmeğe çalıştıklarını biliyorum. Fakat burada, kendi akıl hastalıklarına karşı tamamen fiziksel ameliyatlar girişı karşısında görüyoruz. Ben, aksine, ruh üzerine doğru doğruya ruhi ameliyatlar yapıyorum. Kişiliğimizin öyle taraf* ları var ki, ötekilerin aleyhine fazla şişmekte, kangren olmak* tadır. Manevi kanserler, fikir urları, günah ve fesat apandisit* leri vardır. Ben, istediğim zaman, ruhumuzun size sıkıntı v ren şu organım veya bu bölgesini kesip atabilirim. Şimdi; kadar değişik müşterilerimden kimini tembellikten, kimi şehvetten, kimini hesap düşüncesinden, kimini hasislikten, k mini de güvensizlikten ameliyat ettim. Fğcr ölüm korkusu si* ze hafakan veriyor, fazla kültürden hazımsızlık duyuyorsam⁹ politika veya spor hırsı rahatınızı kaçırıyor. Kına başvuru* nıız. Ameliyatlarım gayet çabuktur ve acı duymazsınız. Viya* nalı sihirbazın yaptığı gibi sizi itiraflara zorlamıyorum. Nancy'deki yöntemlerde olduğu gibi ipnotizmaya da başvur* mıyorum. Zürich'teki gibi rüyalarınızı anlattırmıyorum. Ne de etinizi kesip acıtıyorum.”

- Nasıl hareket ettiğiniz hakkında biraz ayrıntı verebi misiniz?

- “Söylesem bile anlayamazsınız. Şunu biliniz ki Anosh b'thra benim asıl adını değildir. Bu Farsça sözler Melek- Insa anlamına gelir ki, Mesih’in adıdır. Bütün sırlar gibi, benim sr ının da Asya’dan gelmektedir, onu Batı terimiyle aydınlatmaya imkân yoktur. Fakat öyle sanıyorum ki, başardığım deneni İcr, İier türlü teoriden daha açık ve daha inandırıcıdır. Kendi* nizi bana tedavi ettiriniz ve sizi rahatsız eden ne varsa onla dan kurtarayım.

Şuraya dikkatinizi çekerim ki, müşterilerimi, ahlakçıların “fesat” veya akıl doktorlarının “delilik” dedikleri ve yalnız fena huylarından ameliyat etmiyorum. Mesela hemcinsinize} karşı ölçsüz bir sevgi duyuyorsanız yahut rahatınızı kaçırın*] felsefe veya din tutkunuz varsa aynı şartlar içinde müdahaleye

İl1/1m111. Bazen günahlardan daha fazla acı vrcıı faziletler »4ıdır.

Manevi cerrahlık bütün dünyaya yayılınca cinsimizin nasıl değişeceğim düşününüz. Nihayet herkes istediği ruhu edinebi-bcek. Vicdan azapları ile endişelerin sistemli bir şekilde kesilip İtlııMM.

insana şimdiye kadar inanla metanette, “stoisizm” d hoşuna aradıkları siikun vc rahatlığı verecektir. Buna, İra*

\ denizlikten doğan maddi hastalıkların sebebini tedavi edince, i ortadan kalkacağını ve tam bir sağlığa kavuşacağınızı da ilave •emelisiniz. Bir tecrübe ediniz. Fara hırsı, evham, batıl inanç, ^•kcıv.cmczlik veya kıskançlıktan nıı dertlisiniz? Kökünden çı* jîñp atmak kolay. Yalnız haberiniz olsun ki, bir seferde ol* huşur. Saydığım rahatsızlıkların her biri İçin en azından üç ay ırıtı. Sinir doktorlarının bitip tükenmek bilmeyen tedavilerini duştımıfseniz çok az kir süredir. Bir dc önceden ve açıkça biber vereyim ki, ruhunuzdan bir şey kesip aftıbilirıııı amma, bir şey ekleyemcm. Keramet sahibiyim ama Tanrı değilim.

\ I Icr ameliyatın fiyatı güçlüklerle göre dcğışik.Ücretim beş yuz ile üç bin İngiliz lirası arasındadır, yarısını tedaviye başlayınca peşin alırım."

Sordum:

- Fğcr bir kimsenin bütün ruhu bozulmuşsa, onu tamamen söküp atabilir misiniz?

Anosh-Uihra sakalım sıvazlayarak cevap verdi:

- “Şimdiye kadar böyle bir ameliyat yapmadım ama, deneyebilirim.”

Sır J. ■ G. Fkazer vk BOvü

Londra. 3 Kasım

Beklenmedik hoş bir rastlantı, vahşi kavimlerin putların* toplayan bir meraklının evinde, birkaç dakika, dünyanın cn büyüik antropolojisi (insan bilgini) diye anılan Sir James Ge4 orgcs Frazer'i dinleme olanağı sağladı. Belki de atalarımda gelen bir ihtirasla vahşilerin hayatını merak ettiğim için bir su re öııcc meşhur “Golden Bough'T ziyaret etmişim, bu scbc_m insan ruhunun pek ünlü paleontolojitıııın (miistehase bilgini sözlerini daha kolaylıkla anlayabildim.

Çay masası etrafında geçen konuşma, koleksiyon meraklısı ve ev sahibinin mastım bir oyunu ile büyücülük konusuna at* iadı. Sir Frazer de kaçınamadı. Yaşlı ve bütün ömrünce dinleflj meden çalışmış olmasına rağmen 'gayet genç görünüyor ve gözleri daima uyanık bir zekâ ışığı ile parlıyordu. Bir hâki ve aynı zamanda bir mizahçı gözleri vardı.

- "Modern insanlar, dedi, büyücülüğü çok hakir görüy. lar. bilim vc deney ile uğraşanlar da ona, hatta ihtiyar sihirbazlarla bu hususta incelemeler yapanlara acıyarak b.ıkıy lar. Bunlar nankör kimselerdir ve analarına karşı saygısızl ediyorlar. Butun modern uygarlık -modern demekle Sokra* tcs'ın Yunanistan'ı ile başlayıp birkaç asır unutulduktan son çiçeklerini ve meyvelerini Rönesans'tan bugüne kadar veren uygarlığı anlıyorum- büyücülüğün yasal kızıdır. Butun sanat

înımı/. kanunlarımız, politika geleneklerimiz, butun bilimle-ııııııı/ ve tekniğimiz doğrudan doğruya ilkellerin büyülerinden • kınadır. Sihirbazlıkla alay edenlerin hepsi, eski sihirbazların > . nlları veya yeğenleridir, bugün dahi, vahşiler arasında işlerini sapan büyücülerin akrabalarıdır.

Bu gerçeklere, kitaplarımın şurasında, burasında dokundum, fakat kimse şimdiye kadar bunların varlığına veya bağ-Mnıu dair tek kelime söylemedi. Güzel sanatlardan başlayalım Musikinin böyle olduğunu bir Fransız musiki bilgini, Combatien çoktan kanıtladı. Kıt eski zamanlarda, musiki, bü- .iKiılık sanatının bir kolundan başka bir şey değildi. Tiyatro, ^iliyorsunuz ki, ilkel dua törenlerin bir kaymasından başka bu şey değildir, yani sihir köküne dayanır ve Hirn'in kanıtladığına göre, dans da aym yerilen geliyor. Şiir için de bunu tekrar edebiliriz. Fide bulunan en eski parçalar, Yedelerde olsun, •iki Latin edebiyatında olsun, uyumlarıyla Tanrıların lııtufla-nm kazanmaya veya kötülükleri önlemeye yarayan kuvvetli lö/!er ve sihirli formüllerdi. Mağaralarda bulduğumuz ilkel resimler, taş devri insanları arasında av bolluğu sağlamak için huyunun ana prensiplerinden birine dayanan sihirbazların eseridir. Bir "tasvir" yaratmak, bir sihirbaz için temsil edilen şeyin üzerinde hâkimiyet kurmak demektir. Heykelin esası da budur. Bitiyorsunuz ki, ortaçağda, bir düşmanı ortadan kaldırmak için, topraktan veya balmumımdan onun kiıçık bir heykelini yapmak, sonra yüreğini delmek veya ateşe atmak âdetti. Heykele yapıları, model hissedirdi. Çok realist olan Mısır heykelleri, öldükten sonra dirileceği zaman için vücudu olduğu gibi korumak maksadıyla kullanılan sihirli bir araçtı. Mimarının en eski şekilleri olan dolmenler ile kromlekler, biliyoruz ki. dinden ziyade sihirle ilgili gizemli ayinlerde kullanılıyordu. Kğer bu konuda daha geniş bilgi almak istiyorsanız dostum Salonum Reinach'ut 1903'ile "Antropolojide çıkmış incelemelerini okuyabilirsiniz.

Ahlak ve kanunlara gelince, "The Fsvhc's Task" isimli kitabımda, bugün dahi hayatımızı şekillendiren ve kanunlarımıza ilham veren ilkel ahlak kurallarımızın, hatıl uanç dediğimiz şeylerden alınmış ve yerleşmiş olduğunu kanıtladım ve bunlar Kemen daima sihirle alakalıdır. Ahlakımızın esasında yasaklar vardır kl, "tabu" fikrine dayanır. Mesela bir erkek bir kadın arasında yasal olmayan ilişkilerin avcılığın ve iir nün bolluğuna zarar verdiği sanılıyor, bunun için şiddetle va sak ediliyordu. Böylece, insanlar arasında ihanetten »efr duygusu uyandırıldı ve oldukla azalmış olmasına rağmen, hâ* lâ da devam etmektedir. Bugün, başka sebeplerden dolayı ya* sak ediliyor, fakat sihirbazlık fikirleri ve bu İlk hazırlama fa aliycii olmasaydı, belki de hu sonuca hiç varılmazdı.

İlk kabilelerin ilk kralları büyücülerdi. Sonradan savaşçılar geldilerse de, büyücülerin hâkimiyeti altında kaldılar.

İlk teokrazi sihirbazlar tarafından kuruldu ve onların sa« vaşçılar üzerindeki hâkimiyetleri, zekânın kuvvete hâkimiyec' oldu. Eski krallarda, daima mukaddes ve sihirli hir etkinin iz leri görülmektedir. Daha birkaç asır evveline kadar Fransız ve İngiliz hükümdarlarına, bazı hastalıkları sadece elleriyle de kınınakla iyileştirmek uzmanlığı gibi mucizeli bir iktidar veri^ lirdi. İlkel milletlerde sihirbaz- kralın, bir felaket olduğu za* manlar, kendini kurban etmesi lazımdı. Bu âdeti modern hü* kiımdarlar, felaket bölgesine, hayatım tehlikeye koymak paha sına da olsa, gitmek şeklinde devam ettiriyorlar.

Fakar bilimi bile, l.enormaud'm kanıtladığı gibi, büyücülüğe sıkı surette bağlı görüyoruz. Btiyücülüik bazı olayların, ya* bancı bir gücün etkisi olmadan kesin olarak başka olayların izlemesi gereğini düşünür. O da, bilim gibi, determinizme (g rckircilik) yani, düzenli ve maddi bir gerçeği içine alan bir imana dayanır. Büyücü hiçbir zaman olayları zorlamak iddi asında değildi, fakat, birbirini takip sırasını ve gizli ilişkilerini, bildiği için, istenilen olayı elde etmek üzere, doğa) olarak on*1 dan evvel geleni tekrarlamakla yetiniyordu, {-lataları ve başa* rısızlıkları bu zincirlemenin değişmeyen bağlarını yetersiz İn* edemiş, gerçek olmaktan çok görünürdeki ilişkilere dayamntıl olmasından ileri geliyordu, fakat hareket ettiği prensip, mo*| dem ilmin üzerine kurulmuş bulunduğu prensibin aynıydı.

Cocuklar bile kimya'mı» simya'dan, heyenlminin (astronomi)' ılın ı uncum (astroloji) den, ilm*i tıbbın da (hermcilık)ten çıktı-fimi bilirler. Eski zamanları bilenler için büyü ile ilgisi açıkça l«Hı olan dinden bahsetmiyorum. Nerede kaldı ki, bugün dahi. ovlc şeyler var ki, onları kaba büyücülükten ayırt etmek kaini değildir. Bugün dahi, en uygar ülkelerde, milyonlarca in-ruııı için teozofik mezheplerin ve gizli bilimlerin gördüğü rağ->rı, bunların bir ruh ihtiyacım karşıladığına delildir. O halde, butun uygarlığımız tamamen sihirbazlık imanı ve uygulamalından çıkıyor demektir, öyle ki, bir parçacık safsata ile, bir kötümser, bugünün kültürünün henüz, sihirbazlık derecesinden ılrıt gidemediğini iddia edebilir. Milletler, mucizelere açtır ve herkesten, mugalatacılardan, uykuda gezenlerden, elektrikçi* ferden, medyumlardan, falcı karılardan, fizik profesörlerinden bakıcılardan bunu istiyorlar. Şüphe yok ki, vahşiler hahala* ınınızdır, bazen da kardeşlerimiz, sihir dc. Kışlarken dediğim gibi, güzel sanatlarımızın, ahlaki değerlerimizin ve bilimlerimizi» anasıdır. Bütün aydınlar, daha ileri, daha tedbirli vc daha açık birer büyücüden başka bir şey değillerdir.”

irs

Sir James Ccorgc Frazer sustu ve kimse verecek cevap bulamadı. Birkaç dakika sonra da Antropolojisi çıktı. Anamın Polıııezyalı olduğunu hatırlardım, öyle ki birkaç saatten beri krııdime karşı duyduğum yüksek takdir düşüncesi artmış bulunuyor.

A.A. vf. \V.C.

Londra, 3 Ağustos

Şu dakikada muazzam bir lüks lokantadan çıkıyor* Korkunç!

Bütün bu açılan binlerce ağız ve çiğneyen dişler kadar renç bir şey olamaz. Dikkatli, aç, parlak gözler; kasılan vrj acele eden çeneler; yavaş yavaş kırmızılaşan yanaklar... Gend lokantaların varlığı, insanın hayvanlık aşamasından henftt kurtulamadığını gösteriyor. Kendini asil, incelmış, aydın zatı^j nedenlerde dahi bir utanma duygusu bulunmayışı beni kort, tuyor. İnsan zekâsının yeme ile çıkartmayı henüz birbirine] bağlamamış olması, bizlerin kaba duygusuzluğumuzu kanıtlı Yalnız bazı Doğu hükümdarları ile Romadaki Papalar, vi köleliğimizin en elimlerinden biri sırasında şahit huzur bulunmamak için bir kenara çekilmek gereğini duymuşlaı ve yalnız başlarına yemek yerler ki, herkesin böyle vapı gerekir.

Biz, nasıl Diyojen'ııı sokak ortasında en iğrenç ihtiyaçlar tatmin ettiğini okurken tiksiniyorsak, gün gelecek ki, hep bit likte -hatta açık havada ve yabancıların karşısında- yenu, yeıneck âdetimize şaşacağız. Ölmemeksin, nebat vc hayvtfj^ parçalarını boğazımıza tıkmak gereksinimi, haya(nnı/.ın en kötü zorunluluğundan vc ropırağa, ölüme köleliğimizin en utandırıcı işaretlerinden biridir. Fakat, gizlice tatmin edeceł

«•tık, omı bir bayram vc herkesin göreceği bir tören haline atokuyoruz, hayvanlarııki gibi bir kayıtsızlıkla her gün kendimin sergiliyoruz.

İnimle, Nevv-Panhenon'da, dünyanın geçirmekte olduğu, luunııı yeryüzüne çıkıp yerleştiği şu fcolojik döneme özgü hir |«İft olaıt beraber yemek alışkanlığını çoktan kaldırdım. Kori* doıl.uda, şurada, burada üzerlerinde bakır levhalara A.A. İMrOen yazılı kapalı kapılar vardır. Bütün misafirlerim

bilirler ti. guntin herhangi saatinde, içeride ağıza atacak her şev, yive-•fk ve içecek bulunmaktadır. Buraları dar, fakat aydınlık, tek ast ı ve tek sandatyeli küçücük yerlerdir. Kim acıkırsa gider ** k.ıp.mır. Doyunca, kimse görmeden çıkar, işine veya eğlen-»ioiic devam eder.

Hu işlere bakan uşaklar bulaşıkları kaldırırlar, onların yerine iare yemek vesaire koyarlar, bunlar saatlerce sıcacık durur. I(rr yemek kabının yanıbaşmda en son ve mükemmel sağılıklı «talar olan tuvaletler vardır.

Acaba butun insanlar evlerinde, benim bu sistemimi kaç •tır sonra uygulayacaklar?..

KNLT HAMSUN'U ZİVARF.T

Kristiyjmt. 24 Ağustos I

Bir kitapçıya, yaşayan en büyük Norveçli yazar kimdir dbl yc sordum:

- Kmit I lamsurı diye cevap verdi. O halde bu Hamsun'u ta» mmalıyım. Ondan bir şey okumadım, ama madem ki Norv< kadar geldim -bir daha buraya dönecek delilim- ve en iyisi liba bımı da ünlüleri ziyaret koleksiyonuma eklemeliyim.

Onun hakkında söylenenler hoşuma gidiyor. Aç kalmfl ibenim gibi), Amerika'da sürtmüş (benim gibi) ve iıisanlardMkl mümkün olduğı kadar kaçıyor (benim gibi). Söyledikler®! göre تنها bir adada yaşıyor, ender olarak şehire ınıyormaB 1920 yılında Nobel Odülü'ntı vermişler. Amerika Eliliğinden] bir kâtip kendisiyle beni görüştürmeyi vaat etti.

Nihayet, dun, bu Kmit Hamsun'la buluşabildim. Özerime çok iyi etki bıraktı. Altmış geçkin, fakat din bir adam. Si; sivri bıyıkları ona sert bir subay edası veriyor. Açık, fakat raz mahzun vc bazen ciddi bir yüzü var. İngilizceyi rahat k< nuşıyor. 'teklifsiz, tekellııfsız. Hoşuma gitti.

- “Sizi, dedi, kabul etmeye razı oldum. Çünkü ne diler siniz, ne edebiyatçı, ne gazeteci, ne işsizine editör, ne imi koleksiyoncusu, ne dc bana hayran. Bunlar, birbirlerinden az çok farkla uğursuz, fakat hepsi avnı derecede çekilmez kimsotl lcrdir. Onlardan, bir yolcu haydutlardan nasıl kaçarsa, öylel

kasanın. Ama her zaman başarılı olamıyorum. Aramıza deniz kovdum, lakın bu cins hayvanların vapur denilen bir şeyin «allığından haberleri var ve biniyorlar.

Bereket versin siz, şan vc şerefin ııe olduğunu bilmiyorsa-mı/ Tanrı, sizi İniyle bir felaketten korusun. Ünlü olmak, ihtiyar vc aynı zamanda mağdur olmak demektir. Şöhrete erişmek, derisi yüzülen bir canlı ceset haline gelmektir. Gençler ve rakipler, size, öldükten sonra yaşayan, fakat canı olmayan bir kimse diye bakarlar ve öyle davranırlar. Şöhret, tabut vc me->Aiııı bir öncüsüdür. Ünlü müsünüz? Artık vereceğınızı verdi-ııı/ demektir; otopsiye, daha doğrusu diri diri parçalanmaya b-tşl.ınııabilir. Size ödölünüzü vermişlerdir, bilinmeyenlere yer ısılsın diye doyurulmuş ve başına ta giydirilmiş leş ortadan kaldırılmalıdır. Ne yaparsanız yapınız, ününüzü sağılayan eserlerden daima aşağı olacaktır. şan ve şeref bir kısırlık diplomalıdır. Üstelik bir zindan, ister istemez. Özel bir nezaret altına girersiniz. Binlerce insanın haberi olmadan, etrafa yayılmadan, gazetelere yazılmadan, ne bir ev kiralayabilir, ne bir kahveye , girebilir, ne dc seyahate çıkabilirsiniz. Tenha bir yere sığınmak ıjftcye

yarar? Orada da gelip sizi bulur, çıkarırlar ve hakkınızda bir şey öğrenemezlerse, uydururlar. Ama bu, en hafifidir. En kotusu şu ki, şöhret sizi namuslu dolandırıcıların eline düşülüyor. Herkes bir şey istiyor, herkesin bir iddiası oluyor, herkes sizden bir şey alıp götürüyor. Aldığım yüz. mektuptan hiç olmazsa doksani bir şey istemek için yazılmıştır. Gelip beni gören yirmi kişiden on dokuzu bir şey alıp gidiyorlar.

Uzaklarda olan bir hayranım hediye olarak kitap ister; filanca bir ithafnamc, falanca el yazımı, öteki fotoğrafımı ve hayatıma ait ayrıntı, beriki kendisine yol göstermem, önerilerde bulunmam, yardım etmem ve onu kurtarmam için mutlaka görüşmek ister. Nobel Odülünü aldığımdan beri para isteyenlerden baş alamadım. Bin bir sebep gösterirler: Hastalık, keşif, mektep masrafı, mutlaka yapılması lazım seyahat, kötürüm babalar, deli analar, verem kardeşler, acele evlenmeler, anıtlara yardımlar, yıldönümleri, mezarlar, mektepler, iflas etmiş asilzadeler, hayvan hastahaneleri, kutuplarda incelemeler, dep-

remler. Eğer bunlara kulak verecek adam olsaydım, No bütün mirasına konmam gerekirdi ve sonunda da aç kalırdı

Bir de şöhretimden dolayı her şeyi yapabileceğime itiraf lar vardır. 'Madem ki herkes onu tanıyor, bu demektir ki o herkesi tanır ve bu itibarla ne isterse o olur.' Tabii, kabul e_ sizin ki, yanlış bir düşünce. Bir yazar ünlü olabilir, fakat gajÇ az. dostu ve hiç de nüfuzu olmayabilir. Ama bu cins ricacıltf buna inanmazlar. Ve her hafta, biri çıkıp benden olur.-ıy.u.ık şeyler ister: Derhal kendine bir memuriyet, filan büyük cdtftN kitabım bastırtmam, bir gazeteye önerip, yüksek ücret al nı istemem; Akademiye yahut bakanlara başvurarak öde yahut iyi bir seyahat veya bir burs sağlamam gibi. Gerçekte böyle تنها yaşamam dolavısıyla, bu gibi lütufları temin e cek kimselerle hiçbir ilişkim yoktur, onları tanımam, tanı ve rica etsem bile, sadece adım Kıttır Hamsim dirve bunları ya» pacakları da şüphelidir.

Hem bunun için mektup üzerine mektup yazıp, bekle odalarında koltuklan eskitmem, vaktimi kaybetmem -ki, İv sanatkâr için her şeyden kıymetlidir- üstelik de hecinen dai tanımadığım kimselere ricacı olmam gerekir. Ve şayet, baZvw» zayıf tarafıma rastgelir de birkaçını menmun edecek olsam¹ — istediğini elde etsem, aman Allahım, hiçbir şey onları (atın etmez. Saldırır dururlar, dahasıııı İsterler, gittikçe de istedik' rini artırırılar ve gırtlaklarına kadar doyduktan sonra bir gü ufacık bir arzularını yerine getiremeyecek duruma düşs küstah ve terbiyesizce, sizi terkederler.

Bunlardan başka kitaplarını veya yazdıkları eserleri gön rip okunadı/1, bildik sebeplerle görüşünüzü isteyenler de var dır, sonra, işinizden veya dinlenmenizden çalıp sizin hesabı za para çıkartan aııktçı felaketler! Özetle, ünlü bir ad.ımd her şey istenilir. O, bu kör sefillere bir parçacık, bu donmuş yüreklere biraz sıcaklık, hoş kafalara bir parça düşünce ver* iniştir. O, ruhlarını zenginleştirmek, hayatlarını biraz neşete dirnemek için başkalarına kendinden, kanından, ruhundan, ha*] vatından bir parçasını vermiştir. Vermiştir ve madem ki ver*^ iniştir, daha da vermelidir, durmadan vermelidir, yalnız düşün*

•ıtlcnni değil, parasını da, günlerini de, rahatını da hatta ününden birer parçasını da vermelidir! Meşhur yazarların el» rafını çanak yalayıcılar, dalkavuklar, ıskatçılar ve hırsızlar çe» tnmıştır. Şöltrer bir ödöl olmaktan çok bir lanet, bir cezadır.

İ ğer böyle olduğunu bilseydim. 1890'da gider, ilk yazdığım isimli kitabımı Avrupa'ya tanıtan Brandes'i öldürürdüm.

Unlu olmaktansa aç kalmak daha iyidir.

Vc siz benden bîr şey istemediğiniz hâlel yine de yarım sathini ve kuvvetimden bir parçasını alıp götürdünüz. Siz de ita-[nmslu bir hırsızsiniz, terbiyeli bir hırsız, ama hir hırsız." î Bu sözler doğru olduğu için kızmadım, fakat kalkıp gitme-! tim dürüst bir hareket olacağına karar vedint. Kırım Hamsim kendisinden ayrılmama pek sevindi ve kapının eşiğinde hararetle elimi sıktı.

Knut Hamsim hoşuma giden biri, hem dc çok. Biiün kitaplarını satın alacağım ve benim için kaybettiği zamanın zararım böyle ııazık bir şekilde ödeyeceğim.

HASTALIK İLAÇTIR

Reykjdti'ik, M Temmuz

İnsanları ne kadar az seviyorsam yanardağları o kadar çok^J seviyorum. Buralara, Hckla yanardağım görmeye bunun için geldim. Evvelki gün, kendimi birdenbire rahatsız hissettim. Vücudunum her yanında, en fazla ensemdede, için için ağrıla., var, ama ateşim yok. İyi İngilizce konuşan bir doktor istedim.

Akşama doğru, kendimi “Kobold” denilen cini taklit eden bir insan şekli karşısında buldum: Şiş bir gölsek, tostoparla' bir yüz, yuvarlak gözler ve sağında bir tek gözliik, burnu ve bacakları kısa, amma yağlı ve hareketli. Mükemmel bir İngilizce ile:

- Ren, dedi, Doktor Marold Olafsen. Beni ne diye çağırttığınızı söyler misiniz?

Hastalığımanın belirtilerini anlattım. Doktorun tek gözlüklü suratı ve elli dudakları buruştu, alaycı bir şekil aldı:

- Ve hiç şüphesiz hastalığıınızı gidermen* istiyorsunuz?

Kendisine vc uzmanlığına başvurmaktaiki gerçek amacımın

bıı olduğu cevabını verdim.

İbstoparlak “Kobold” düşünceye daldı ve kahkahalarla gülmek veya bir sinir buhranı geçirmek arasında kararsız kaldı. Fakat kendine hâkim olmak iradesi üstün geldi ve doktor Olafsen hemencecik sakinleşti.

- Asla, dedi, böyle yakışksız bir harekette bulunamam.

Hem kendimi vicdan azabına koyamam, hem de hoşunuza gtitmek için kişisel metoduma ihanet edemem. Siz yabancısını/, bilemezsiniz. Acaba ne diye beni size önerdiler? İzlanda'da hiçbir hasta beni haşucuua çağırtmaz, onun için hepsi de adi tıbbın uğursuz müdahalesine vakit kalmadan ölüp giderler. Eğer yaşamak istiyorsanız rastlantıların bir cömertliği olan hastalığıınıza karşı hiçbir şey

yapmamalısınız. Olsa olsa, »ize birincisinin etkilerinin yardımıda bulunabilecek bir ikinci hastalık verebilirim.

İlk hareketim, sancılarima karşı bir şey yapmayan veya vapmak istemeyen Doktor Olafscıı'i kalkıp gitmeye davet etmek düşüncesi oldu. Fakat manyakların üzerimde daima yaptıkları çekici etki üstün geldi ve saçmalarının kaynağını öğrenmek ümidiyle, sözlerine önem verir göründüm:

- F.ğer, dedim, hangi temellere dayandığım söylerseniz, metodunuzu uygulamaya hazırım.

Doktor Olafsen'in nar rengi yüzü çarpık fakat muzaffer bir gülümsemeyle aydınlandı. Herhalde, çoktandır kimse onu dinlemeye razı olmamıştı ki:

- “Metodum, diye başladı, özünü Hipokrat okulunun derin bir incelemesinden alıyor. Tabii öteki doktorlar ne bunun farkındadırlar, ne de derinleştirmişlerdir, i lipokrat'a göre, sağ lık bir “metron” yani iki uç arasında bir denkleşmedir ve fazla sağlıklı olmak tehlikelidir, çünkü hastalığın yaklaştığını haber verir. Belki Hipokrat'ın metinlerini okumamışsınızdır ama, okulda F.hilcus'un Agamennon'undan çeviriler yapmışsınızdır. 100) ile 1003 üncü mısralarında bu yüksek şair, koroya, şu İnyük gerçeği söyler: “Kusursuz bir sağlık endişe vericidir, çünkü komşusu, hastalık, daima onu yok etmeye hazırdır”. Bu mısraların, bana kurtuluşu gösteren büyük sezişimde bii-viik bir payı var. Benim asıl prensibim şudur: Hastalık, insan vücudunun kusursuzlaşmasına ve korunmasına sağlık kadar gereklidir. Kim ki, sağlıklıdır, deneyimle belirlenmiştir ki, gizli bir hastalık sahibidir. Eğer hastalık kendini gösterirse, seyrini değiştirmeme)!, ona hürmet etmelidir. Ancak, artar ve genel dengeyi bozmak tehlikesini gösterirse o zaman, birincisine

karşı koyarak etkilerini yok edecek bir ikinci hastalığın t hımlarının atılması önerilebilir. Omeopati'nin yaratıcısı H nemamı, gerçeğin bir parçasını, yani hastalığın ancak hasta la tedavi edilebileceğini görebilmişti. Takat bulun illo mensupları gibi o da, hastalığın çıkarıp atılması, onunla sa şılıp iyileştirilmesi konusundaki baııl inanca kapılmıştı, iki ta her tarata yayılmıştır, ama tehlikelidir ve bazen öldürür.

Şuna inanmak gerekir ki, hastalık ilaçtan başka bir şey de* ğildir! Hastalık bir emniyet kapağı, bir çıkış kapısı, bir dökül» me vasıtası, aşırı sağlığa bir tepki, doğanın sunduğu kıymetli bir koruyucudur.

Hastalığın nazını çekip ilerlemesini sağlamalı, ona yüz v meli ve icabında kışkırtımahtır. I İtç şaşmayınız. Bir insan uz süre sapasağlam görünürse -İm hal endişe vericidir, çünkü f lakeçlerin şaşmaz haber vericisidir- onu derhal kuvvetli bir t davi altına almalıdır, yani, canlılığın değişik dengesizlikleri uyacak bir hastalığı aşılmalıdır. Şüphesiz fazla ağır bir has' lık değil, ama mesela lenfatikler için ateşin yükselmesi bi birdir, nitekim fazla kanlı kimselere kansızlık buhranı gcç' mek iyi gelir. Sağlıklı görünenlere hangi hastalığın uygun gel ceğini bulmak doktorların işidir. Benim teorimin doğruluğu bütün tarihçiler söyler, yani hastalıklı kimselerin sağlam insanlardan daha çok yaşadıklarını yazarlar. Bek az hastalanan adama yazık! Çoğunlukla, doğa bu noksanı tamamlar, faka gecikecek olursa doktor yardımı koşmalıdır.

Özet olarak, rasyonel tıbbın “müdahalesini gerektiren iki durum vardır: Sürekli sağlığa tutulmuş kimselere bir hastalı bulmak veya hasta olanların tutuldukları hastalığın şiddeti artırmak veya hafifletmek için bir İkincisini aşılama.

Bir kelime ile gerçek doktor bir hastalıkçı yani hastalık veren olmalıdır, ancak bu çare ile insanların sağlığını koruyabilir. Hastalıkların izlerini yok etmekten oluşan eski yonıcnı artık geçersizdir, patolojinin barharlık devirlerine ait bir yön-i temdir. Doktorların lı.İlâ lı»u yöntemde devam edişlerinin tek sebebi insanların korkusudur. İnsanlar acı duymaktan korku-* vorlar, acı çekmek istemiyorlar ve o zaman bu acıları dırdura- i .ikl.ırıııı ileri siiren şarlatanlar ortaya çıkıyor ve ne yazık ki, kı/ı zehirli ilaçlarla sahiden de onları yatıştırmayı ve acılarını dindirmeyi başarıyorlar. Zavallılar bilmiyorlar ki. acı, hatta firik acı. insana zevk kadar gereklidir. Hastalık sağlığa nasıl gereklise» bununla beraber aşırı sağlık kadar tehlikeli bir aşın hastalık d.ı olabilir. O /aman, var olana karşı koyacak bir yeni hastalık bulmamız, gerekir. Bazı doktorlar, bugün, yöntemimi gizli kapaklı bir şekilde uygulamaya başlamış bulunuyorlar >r biliyorum ki, bazı ruh doktorları kötürümlere humma aşılı-vorlar. (»ayet tabii onları iyileştirmek gibi saçma bir amaçla, b'ak.ıt realist ve sentetik tıp devri ancak benimle başlamaktadır. Bununla beraber, şimdiye kadar henüz pek az taraftar cdi-ıırhılJıııı. ne yazık ki. doktor olmadıkları için yöntemimi uy-yılışamıyorlar. Fakat gelecek, duyurduğum büyük prensibindir: 'İ İastalık, ilaçtır."

-- Teorileriniz, dedim, kusursuz görünüyor ve sizin rejimini-rı takip etmek isterim. Benim şırumumda ne yapmak gerekir?

Doktor Olafsen uzun boylu düşünmedi:

"Bırakınız acılarınız devam etsin, gerekirse küçük bir kafein dozu ile harekete geçiririz. Eğer iki güne kadar geçmezle, kırk dereceye kadar bir humına aşılamaktan yanayım.*"

Kendisine, istediklerini yapmayı vaat ettim ve doktor, memnun, gitti. Daha kapıdan henüz çıkmıştı ki, iki tane aspirin aldım. Bu sabah kendimi dalıa iyi hissediyorum, öğleye ıloğru da Kopenhag'a giden vapura bineceğim.

f

İBNİ KUSAJ'NİN DÜKKÂNI

Autsterdanu Nisan sonu

Ömrümde gördüğün en garip dükkânı, birkaç gün evvel Amsterdm'da, Yahudi mahallesinde keşfettim.

Dışından herhangi bîr dükkândan farkı yoktu. Koyu kı mm bir tabela üzerine altın yaldızla, sahibinin adı yazılı idi İbni Kusaî.

Dükkânın tek garipliği, kapının iki tarafındaki camckâ larda siyah perdelerden başka bir şey bulunmayışıydı. Merak mm fazla olmasına rağmen ilk gün giremedim. İçeride ne ola» bileceğini görmeye çalışıyordum, ama kapıda da, camın üs-tiinde uzun, yeşil mavi bir ipek perde vardı.

Ertesi gün, oraya, günün bir başka saatinde bilhassa gittim. Kapı yine kapalı idi, camckânlarda yine bir şey yoktu. Bir hayli müddet, bir aşağı bir yukarı, belki bu esrarlı dükkâna giren, çıkan olur diye, dolaşıp durdum, olmadı, birkaç adım ileride, Türk halıları satan bir mağazanın eşiğinde, Remb-

randt'ın resimlerindekilere benzer ihtiyar bir Yahudi tiitin İçi vardı. Malılara bakar gibi yaptım ve laf arasında, komşusu İlmi Kusat'nin neler sattığını sordum. Bu sözlerim üzerine ihtiyar Yahudi, kaşlarının altında saklı gözlerini açarak yüzüme dikti, şiş etlerini havaya kaldırarak lanet eden bir peygamber edası takındı ve sakalının yumağından iki üç defa, aynı kelimenin çıktığını duyar gibi oldum:

•• Günah, günah!

Sorumu tekrarladım, ihtiyar arkasını döndü ve halı yığınları arasında kayboldu, gitti.

birkaç gun sonra aynı sokağa geldim, içimi kemiren meraktan kurtulmaya karar vermiştim. Kapının tokmağını çevirip sonunda içeri girdim. Dort köşe, bomboş, sandalyesi/, tez-gâhsız bir yer. Kşva adına, koyu renkte iki büyük dolaptan başka bir şey yok.

Şaşkın, seslenip seslenmemekte kararsız bir halde etrafıma bakınırken, sağ taraftan bir perde aralandı, esmer, iyi giyinmiş, tıraşlı, güler yüzlü, herhangi bir başka yerde bir elçilik veya bıyık bir otel kâtibi zannedebileceğiniz bir genç girdi. Yalnız siyah, sulu, çok hareketli gözleri ile hafif yaldızlı koyu tem doğudaki atalarını hatırlatıyordu. İteni gördüğüne İliç şa- yırmadı. Beyaz mineli tebessümü ile sordu:

- Heveskâr mısınız?

Neve olduğunu bilmeden başımı eğdim ve davetkâr delikanlı, samimi hir suç ortağı gibi göz kırpmaları ile beni perdeden içeri aldı. Pırıl pırıl cilalı güzel bir ahşap merdivenden çıktık. Yukarıda, her şey anlaşıldı. Nazik İbıı Kusaî ahenkli bir tesle:

- Herhalde, dedi; mağazamın bu... meraklı yönleriyle diyelim, dünyada eşsiz olduğunu biliyorsunuzdur. Burada, sıradan ve olağanüstü, fakat hepsi gerçek, işe yarar ve ucuz parçalar bulabilirsiniz. Ne yazık ki, bunların meraklısı pek az.

İbıti Kusnî'nin “malı” sahiden bir özellik gösteriyordu ve kendimi derhal kendi dünyamda hissettim. Bu çok mükemmel esnaf devam etti: *

- Bu camckân, dedi, satışı kolay mallardır, fazla parası olmayan meraklılar içindir, pek o kadar önemli değildir. Parmak kemiklerinden yapılmış ağızlıklar, gümüş ve platin üzerine konulmuş dişler, sırt kemiklerinden işlenmiş kalemler, gerdanlıklar. I hammaddelerimiz, şüphesiz yalnız insanlardan geliyor, prensip olarak hayvan kemikleri işlemiyoruz. Fakat, bunlar sanatımızın alfabesi sayılır.

Bir başka camekâtı işaret ederek:

- Belki, dedi, İtalyan Segato'mm usulii ile dondurulmuş şu parkalar sizi ilgilendirir. Cavcı güzel bir genç kız eli, bir zcı dansözün iki ayağı ve meşhur bir Çingene kemancının sağ kı lağı var. Deri biraz doğal renginden kaybetmiş ama, görün^ kusursuz. Vaktiyle yumuşak ve okşayıcı bu elle, şimdi duş* mantarınızın kafalarını kırabilirsiniz. Fakat, öyle sarıyoroM ki, bunlar da sizi pek fazla ilgilendirmiyor. Hakkınız yok de* ğil. Daha iyileri var. Mesela, ziyafetler için şu artistik iki kupa» kafataslarından ve Loinbardiya üslubunda, yani Kral Albo* in'in kullandıklarının aynı olarak

İ i  hir Şey satın almadığımı, sadece baktığımı gören İbni Kimi sağdaki duvarda bir demir kapı açtı ve nezaketle içeriye d.ıvct etti:

- Burası, dedi, mukaddes emanet dediğimiz Şeyler dairesidir. i te Şurada, birkaç ay evvc! Mısır'dan gelmiş mummyalar; Gerçek mallardır. Mısır bilimi uzmanlarının onayları da var* dır. En giizeli, dördüncü Amenofis'in büyük memurların-Tctu-NVııunkidir. İ  içe iki boyalı tabutta vatan Şu kadının de dikkate değer. Resimlerde buyiik bir Mısır konağının hayatını görüyorsunuz, zenci köleler su ta ıyorlar, hiznv kızlar örgü örüyorlar, a  ı tavuk yoluyor, tencereler sıralauı Şarap küpleri yan yana dizili, kediler ev maymunlarını kovalı* yor. İlerideki  rme hasırlar içinde kurumu , huz lınu  ceset!." Amerika ke fedilmeden evvelki devre ait Peru mummyalarıdil Kollardaki kaslara, kemiğe daima yapı an sinirsel maddeye ve cam gibi görünen Şu sa  tutamlarına bakınız. Onu koleksiyo* num için saklayacağım, ama pek fazla özelliği yok. Şu  st raf* taki b st daha dikkate değer.

Hu, başına büyük siyah bir peruka geçirilmiş bir kafa' itli. Çene kemiklerini dc kırmızıya boyamı lardı. Bütün di le altındandı, boş göz çukurlarına mavi bir gözlük t.ıkılmı M thi , iğrenç, korkunç.

- Size bilhassa Şu kii tik fakat tarihi ve birinci sınıf pa lan önereceğim: Scipion'larm mezarında bulunmuş    par kemiği. Madam du Barry'yc ait bir tutam sa , Rusya Impara* tori esi büyük Katerina'mn kuyruk sokumu, Shellcy'in k lte* rindeıı bir tutam... Şu kavanozun içinde Allahsız Şair Madam Ackerman'm yüreği var, Şu fildi i kutuda Pu kin'i öldüren kurşun, onun yanında Kam'ın hasmt Dessnu'li büyük filozof Moisc Mendelssohn'un sakalı var. İlerideki cam fanus alimdi) ki biçimsiz k  k heykel, Ilrcularııım kazılarında gelmedir ve kavrulmuş bir çocuğa aittir. Gayet nadir bir parça. Burada görülecek başka Şey yok. İskeletlere geçelim.

İbni Kusa  bir kapı daha açtı ve asta unutamayacağım birt manzara ile kar ıla tım. Büyük, yutnuri  Şeklinde hir salonda, askerler gibi dörder dörder dizilmiş bir iskeletler alayı, sayı^ boş gözlerle bize bakıyorlardı. Ol m ın bevaz ordusu! Orada her boydan ve her biçimden iskeletler vardır: Devler ve İcr, bodurlar ve inceler, muhteşem olanlar ve dökülenler, bazı* lan Ői ler ve urlarla biçimlerini kaybetmi lerdi, kimisi toz ve

topraktan kabuk bağlamı tı, bir kısım da bir kemik profes * nııııın eseri imiş gibi ayarlı, düzgün ve insana özgü olmayan bıı beyazlıkta idi. İçlerinde  ocuk iskeleti dc vardı, bir tanesinin iki kolu yoktu, bir kafanın üstünde rengi kaybolmuş bir tutam sa  görünüyordu, birisinin Őakađında iki delik vardı, r jtledilmi  bir adamınmi . İbni Kusa ;

Hik yesi olan ick iskelel dedi, son sıranın sağdan hinn-un. Ondan ayrılırken hiingur hüngür ağlayan bir Alınan res-»ııııııdan satın aldım. Bir gençlik arkadaşının iskeletiymi . Çok fakir olan iki arkadaş Alp dağlarında yaya seyahate çıkmışlar. kar bastırmı , yıkık bir kulübeye sığınmı lar. Soğuklan korunmak için, bütün gece, kucak kucağa sarılıp vatmı lar, ' d'.ıhlcvm içlerinden biri  lm  . Sağ kalan dostunun iskeletini çıkartıp otuz yıl boyunca yanında saklamı , seyahate çıka-zak olsa beraber g r r rm  . Harpten sonra, sefalet, nesi var nesi yok. kitap olsun tablo olsun satmaya mecbur etmiş, cn w>ıı da hu dostluk hatırasını. Bu hikâye, iskeletin değerine bir eklemiyor, elli florine size verebilirim.

Hu korkunç iskelet alayı, kıpırdamadan, bir emir, bir ses '.ekliyor gibi idi. Belki de İsrafil surlarının

sesini. Bazısı, hafif (Mır eğilmiş kafatası ile düşünceli, bazısı sırttan dişlerini ileri u/atarak kendi ölümlerinin intikamını alır görünüyor. Biri, gııııış tellerle bağlı kocaman bir el uzatarak çırılçıplaklığın sefaleti içinde dirilerden sadaka ister gibiydi.

Nazik Ben Kusaî, alçak sesle dedi ki:

- Size gösteremeyecek bir tek şeyim var. doğrusu çok yatkı. Çünkü bu mağazamın incisidir. Dünyada eşi olmayan bir parça -vani ticarete demek istiyorum- şu pencerenin kenarındaki ktlıtlı sandığı görüyor musunuz? İçinde, satıcının verdiği garantiye göre, bir hayalet kapalıdır. Elbiseleri, elmasları ve nesi varsa hepsi ile bir kadın hayaleti. Sandığı açacak olsam içinde yosun rengi, güve yemiş hir nevi mantodan başka bir şey göremeyeceksiniz. Çünkü hayalet her zaman içinde değildir. Eakat birdenbire karşınıza dikilmek, daha da fenası kaçıp kaybolma tehlikesi de var. Bununla beraber, geceleri, bu oda* 11.1, biç de doğal olmayan çatırtılar, iniltiiler dııyutır. Size şu

kadarını söyleyeyim ki, hayaletim gayet tarihi bir yerd Byron'ım meşhur şatosu olan Novstead Abbey'den gelmek dir. Bu nedenle onu dört bin florinden aşağı veremem.

Ben Kusnî'nin dükkânından çıktığım zaman hana her yeni. ışııklı, mucizeli gibi göründü. Her rastladığım can adamda bir dost, her gülüşte bir selam, her seste bir rahat' buluyor, duyuyordum. Fakat, iki gün var, dükkâna dönd' on bin florinlik kadar bir şeyler aldın». İki aya kadar, Ame ka'nın en zengin "Thanacoth<}ue'i benim olacak. Merakım ve sarf ettiğim paranın toplamından heyecanlanan Ben Ku hana yüzde on beş indirim yaptı.

KACıt

i.»vpzig, İS P.ylül

Bugün bir basın sergisini gezerken, butiin uygarlığın, hiç olmazsa en esaslı ve en nazik konularında, zamanımızın en az M>SJ am maddesine, kâğıda, emanet edilmiş olduğunun farkına [vardım.

Dünyanın bütün kredisinin, milyarlarca banknot, çek ve senetlerden ibaret, sayfa sayfa kâğıttan kesilmiş, zavallı küçücük şeritler olduğunu düşünüyorum. Düşünüyorum ki, beş kıtanın bütün endüstri servetini milyarlarca hisse senedi, pav ve tahviller oluşturur. Yani kâğıt parçaları, avukatların, noterlerin daireleri, milyonlarca ve milyonlarca insanın hayatının bağlı olduğu sözleşmeler, belgelerle doludur. Ve bütün bunlar hır kâğıt yığınının başka bir şey değildir. Nüfus daireleri, devlet arşivleri de yığın yığın sararmış kflğit, genci ve özel kütüphaneler basılı sayfalarla doludur.

4

Resini dairelerde, orduda, okullarda, akademilerde, millet meclislerinde bütün işler kâğıt parçalarıyla yürür; genelgeler, bonolar, makbuzlar, oy pusulaları, kanun tasarıları, haberleşmeler, raporlar el yazısı kâğıt, daktilo yazısı kâğıt, kitap yazısı kâğıt üzerindedir. Gazetelerde olduğu kadar ayak yollarında, hrr yıl tonlarla kâğıt kullanılır.

Modern hayatın hammaddesi ne demir, ne petrol, ne kö* mır. ne de kauçuktur; kâğıttır. 11er gün, koskoca ormanlar, ne

ağaç kadar sağlam ne de onun kadar dayanıklı bir maddenit büyük miktarda ürerimi için baka altında yok edilmekte Eğer kâğıtçılar kapansa, uygarlık felce uğrar.

Eski zamanlarda paralar madendi, belgeler tirşeye yazılır, vahııt doğrudan doğruya mermer ve tunç üzerine kazınınM Asûrlularla Babilliler kitaplarını tuğlaya yazarlardı. Bugün da yanıklı, devamlı hiçbir şey yok. İnsanların hakları ve mallar bilim ve sanal hâzineleri, çürüyen ve vanan maddelerden ibareçj bir parça odun hamuru ile bir parça zamka emanet ediliyor.

Nem, ateş, böcekler, güveler, fareler, dünyada bizim için cn kıymetli ne varsa, hepsinin içinde yazılı bulunduğu bu muad zam kâğıt yığınını mahvedip ortadan kaldırabilirler. f

Acaba bu, geçici olduğunu bilen bir uygarlığın sembolü müdür, yoksa kayıtsız bir aptallık mı?

! IAYVANA DONOŞ

Nice, KarnaVitltn son gutii

Birkaç gün oluyor, karaciğer sancılarından yakınıyor olma-nu rağmen, adının Sarınıhiçl olduğunu söyleyen iri yarı bir ih-I tıyar beni görmeyi başardı.

j Karşımda, iri, sağlam çeneli bir sığırtmaç suratı gördüm. Fakat hemen hemen beyaz, iri, hayran gözler, ifadesini tatlılaş* «iriverdi. Bana sağlam bir el, bir Câlut eli uzatarak, insanların geleceği ile ilgili bir girişim için yardımına gereksinimi olduğunu bildirdi. Kendisine insanların mutluluğunun bana vız geldiğini hemen bildirdim, boşuna zaman ve nefes kaybetmemesini söyledim. Ama Sarmihicl aldırış etmedi:

- Sistemimin ne olduğunu öğrenirseniz, dedi, belki fikrinizi değiştirirsiniz. Beni dinlemekle bir şey kaybedecek değilsiniz. Sadaka istemiyorum, sadece beni anlamanızı istiyorum.

Merakım sürükledi, belki de o gün yorgun olduğumdan, dinlemeye hazırlandım:

- Herhalde, dedi, Büyük Frederik'in şu ünlü sözünü bilirsiniz "İnsan, cinsi bozulmuş hir hayvandır". Bu öyle bir hüküm ki, her gün kanıtlanıyor. İnsanın bütün felaketleri, bütün fenalıkları ve kederleri bu bozulmasından, yani asıl doğasım zorlamış olmasından geliyor. Bir hayvan olan, bir hayvandan başka bir şey olmayan insan, yalnız akılsızlara, anlayışsızlara özgü bir fesat dürtüsüyle, hayvandan fazla bir şey olmak istedi. Bir ihanet suçu imledi, hayvanlığa ihanet etti, Kak.-u bu iha^ netinin cezasını gördü. İlcin bir melek olmayı ba^arauu hem hayvanların mastım mutluluğunu kaybetti. Boylece yart-lıavada, hastalıklı, hafakanlar idinde, hasta, şarkın, tat* inin edilmemiş olarak asılı kaldı. Tek kurtuluş utıııdı, aslı dönmekte, gerçek doğasına bürüinup tekrar hayvan olması dadır. Biitun biıyuk fikir adamları, Lnkyanos'dan I.copardi kadar, hayvanların insanlardan ölçülemeyecek kadar mesut kusursuz olduklarında birlemiyorlar, fakat hiçkimse, şimdi kadar, kardeşlerimizin haline dönmemizi sağlayacak emin vt rasyonel bir ııııetod kurmayı düşünmemiştir. Kaybolmuş cen* neti bulmamız lazımdır ve unutmamalıyız ki, Aden, hır lıayv#* nat bahçesivdi. Yeniden elde etmemiz lazım olan cennet de orasıdır. Ontiros bunu sezmişti. Uliseus'un arkadaşlarını bire^ domuz haline sokan Sirse, bunca asır sonra tilmizi olmakla Övündüğüm iyi bir büyücüdür. Fakat kurnazlığı, yani fesat" zekâyı temsil eden, insanların bahtiyarlığını kıskanan Palla* Atina'nın himayesinde olan Uliscus onlara insan

şekilleri verdirdi, yani mahkumiyetlerine iade etti. Sonradan Uli us' ının hu cinayetden dolayı nasıl cezalandırıldığı Odiscus* yazılıdır.

- Tezinizi anladım, diye sözünü kestim, çok iyi anladı çünkü hayvan değilim. Fakat neticeyi pek kavrayamıyorum.,

- Biraz sabırlı olunuz. Beni, iki dakikadan fazla dinleyen ilk kimse sizsiniz ve bir ihtiyara, ömrümde ilk defa, içmi dök inesi için izin verirsiniz sanırım. Ben, Zaratustra gibi inikir edilen bir peygamberim, fakat lıenim ülkuın onunkinin ters dir. O, insanüstü habercisi idi. Ben insan • hayvanın! Fakat her ikimiz de, maymun ile insanüstü arasında sefil bir uzi madan ibaret insanın bugünkü durumunun saçma ve katlan ıııaz olduğu konusunda aynı düşüncededeyiz. Madem ki, açık sı, üstün insan olamayız, geriye dönüp maymun olmaktan başka çaremiz kalınıyor. On sekizinci asrın çekingen mazoşi icrinden biri bu fikre yaklaşmıştı.

Rousscau, vahşiliğe dönmeyi öneriyordu. Vahşiler, henüz hayvanlardan ziyade insanlara benzedikleri halde, kabul eder*

MİİZ Kİ, BU, İLK ADIM SAYILABİLİR. BENİM SİSTEMİM DAHA KESİNDİR.

1 .ıkat, her şeyden evvel bir denemek gerekir ve onun için sizi düşündüm.

- Beni mi? Ne yapmam gerek?

- Sadece şu: Üç, beş yıl için Allcghays dağlarındaki bomboş büyük malikânenizi bana tahsis edip, ilk masraflar için bir parça da para vermeniz. Oraya, işi gücü, evi, barkı olmayan telifler arasından seçeceğim üç, dört çift yerleştireceğim ve emsimizi yavaş yavaş ehli olmayan hayvanların hayatına alıştırmak olan metodumu onlara uygulayacağım. F.vveta. elbise hl.ın yok. Saç, sakal, tırnak kesmek de yok. Ayakta durmak d.ı yasak. Dört ayak üzerinde yürümeye alışacaklar. Herhangi bir dilde konuşmak, söz. söylemek de yasak. Kendi aralarında ve benimle, işaretle, uluyarak ve böğürerek anlaşacaklar. Deneme alanında hiçbir alet, hiçbir makine bulunmayacak. Ya-s aş yavaş yalnız, yemiş, kök ve çiğ et yemeye alışmaları lazım, labıı ev, rncv olmayacak. Onları mağaralarda, ağaç yaprakları arasında yatmaya alıştıracacağımı. Avlanabilecekler ama silahsız, «ralürında dövüşebilirler, fakat vücut vücuda, dişleriyle. Hiçbir kamtıı, hiçbir ahlak kuralı ve din yok. Hiir gökyüzü altında, hür hayvanlar.

Suna eminim ki, devamlı hır gözetim altında, hırkaç vıl içinde bu yaratıkların tanı bir şekilde hayvanlaşmaları, böyle-ce ımıthı olmaları mümkündür. Boylece bozulmuş ve soysuzlaşmış bir hayvan olan insanı hasta eden, endişeye sürükleyen ne varsa, büyülenmiş gibi ortadat^kaybolacak ve yavrucaklar, ç.ıvaş yavaş, fakat kesinlikle eski devirlerdeki kardeşlerin sakın saflıklarını bulacaklardır. Eğer, tahmin ettiğim gibi, bu ilk deneme başarılı olursa, zafer sayılacak bir başarı olasılığıyla, bütün insanlığın hayvana dönüşü yayınlanmaya başlanabilir. Şüphesiz, özellikle cinsimizin uğursuz mikropları olan malum **avdmlar"dan İtirazlar yükselecektir. Fakur, eminim ki, asil veya avam, insanların çoğunluğu, derin içgüdülerine cevap veren bu fikir etrafında toplanacaklardır. İnsan cinsinin pedagogları edebiyat, felsefe ve dinin uyuşturucu maddeleri ve sihirleri aracılığıyla ilkel ve sağlam hayvanlığı yanlış yollara gö-türmek istemelerse de, insanlar bu ilk hallerinin hasretini «,'C mekte devam etmişlerdir ve hiç olmazsa birkaç dakika veya saat için hayvani şehvetin özü ile mest olmaya sevinerek d" (nekredirler. Kver, bunlar ahlaksız ve ihanet etmiş

hayvani dır, ama ilk benliklerini unutacak kadar onu mahvetmiş dc' İcrdir. Denemelere dayanacak olan sesimi duyar duymaz, iç rinde yırtıcıların ve maymunların uyandığım hissedecekler -etrafıma, kurtarıcılarıymışım gibi toplanacaklardır.

Ben, geri getirilmiş hayvanlığın Mesih'i olacağım, insan da hayvanlardan gelmedir, ama babalarını inkâr etmişler Ben bu hovarda çocukları gerçek ailelerinin kucağına iade cdi* yor vc kaybolan mutluluğu herkese veriyorum. Eğer bu veni alemde din olsaydı, bana "Allah" diye taparlardı.

- Affedersiniz, dedim, sizi, hir hayvan olamayacak k.ıda zeki vc özgeci! görüyorum. Mademki hayvan durumunun bu* lunmaz hir nimet olduğuna inanıyorsunuz, ne diye bu de meyi kcıdı üzerinizde yapmıyorsunuz.!

Koca ihtiyar mahzun bir eda ile:

- Beni, dedi anladınız. Her kurtarıcı gibi başkaları mutluluğuna kendimi feda etmeliyim. Musa'ya olduğu gibi mev'cut toprağı görüyorum. Fakat oraya giremiyorum. Yoksa düşündüğüm muazzam yabanlaştırma işine kim ön ayak ola cak? "Kurtuluş" sözünü kim yayacak. Ben, hayvan terbiyec sinin tersine, uygarları vahşi haline getirmeye zorunluyum. Ve nasıl hayvan terbiyecisi yırtıcılığa hâkim olmak için biraz yır* ıtcı görünmeye mecbursa, ben, aksine, zekâyı yok etmek için zeki kalmaya mahkumum. Nihayet beni anladınız mı?

Ondan kurtulmak için, teklifi üzerinde düşünmeyi vc sekiz gün içinde kararımı bildirmeyi vaat etmek zorunda kaldım. Ve mankafacı peygamber Sarmihiel, kocaman albinos gözlerim uzun uzun yüzüme diktikten sonra, odamdan ihtişamla çıktı.

RAMON VE MADENİ F.R

M Mİrid, 18 Ekim

Müthiş sıkılıyorum, fakat gidemiyorum. Otelin müdürüne sordum:

- Madrid'de tanışmaya değer kimler var?

- İki kişi: Primo vc Ramon.

- Hangisini önerirsiniz?

- Adamına göre. Can sıkıcı kimseler Priitio'ya giderler. Kamoit'a ise sıkılanlar gider. Birincisi gazetecilerin vc yabancıların akınına uğrar, ötekisi ise işsizlerin vc delilerin. Siz kendiniz seçiniz.

- Ramon'u tercih ediyorum.

Om», gece, meşhur Pombo kahvesinde, kendisini, sigaralarını içerek kendinden geçmiş şekilde ^imleyen yedi, sekiz genç arasında buldum. Ramon Gomez dc la Scrna, durmadan kendisiyle alay eden bir hal takınmış, esmer, şişman, hoş bir mösyö. İyiliğini bildiğim için, kendi kendimi takdim ettim. Karar okuyan bir hâkim edasıyla:

- "Siz, dedi, Amerikalısınız, kıtanızın, iki ucu karşı karşıya gelmiş iki üçgenden yapmış olduğunun hiç farkına vardınız mı? Amerika, Atlantik ile Pasifik arasında çifte bir mason sembolüdür. Son yıllara kadar, iki üçgenden birbirine, dört cumhuriyetten oluşan bir göbek bağından geçilirdi. Onu kesriniz ve şimdiden korkunç sonuçlar kendini gösteriyor. Bilinen ve her zamanki saflığınızla denizlerin birer kişiliğe sahip olmoj ılıklarını sanıyorsunuz. Çin kıyılarının suları Fransız, kıyıların-kilerle karşılaşınca dünyada onrımı bir olay oldu. Panama kanalı 1913 yılında açıldı ve IVI l'te dünya savaşı parladı. Birty şik Amerika bu uğursuz kanalın açılışının sorumlusııydu, onun için şimdiye kadar yapılmamış bir şey yapıldı. Avrupa'ya ordu gönderdi. İjimdi cezalarını çekeceklerdir. Masallardaki gibi zenginleştikleri için daha fazla kıskanılıyor ve köleleri ar* tıyor. Maddeye dokunmayınız, madde inrikamını alır.

Son günlerde Jagadis Cıandra Bose'ın eserlerine kendiiıd verdim, üosc'un kim olduğunu herhalde biliyorsunuz: Hindi* tan'ın en büyük bilgini ve zamanımızın rıı hııvtık biyolojistle-rinden biridir. Biiyiık bir keşfi var: Bitkilerin ve madenlerin bile birer ruhu olduğunu buldu. Bitkilerin birer ruhu olduğun* dan zaten şüphe ediliyordu. Masallarda sihirli ağaçlardan, ka* eti olanlardan, âşık çiçeklerden ve konuşan yapraklardan bahsedilir. Fakat madenlerin, bizimkine benzer birer hassasiyefi bir iradeleri olduğunu kiıısc düşünmemiştı. Ben, basit bir de* neyimimle, Bose'un keşfinin doğru olduğunu söyleyebilirim. 1.

Cansız eşyayı incelemeye yeni haşlamış değilim. Yıllardan beri suyun devamlı teması ile sıkıntı çeken zavallı musluk!.^ tanırım ki, insanın kalbini parçalayacak gibi hırıldar, oksürut ve inlerler. Öyle katır nallan gördüm ki, kirli bir tuğlaya vey» bir pislik kümesine basınca titrerler. Dostlarıımın arasında* bazı eski anahtarlar vardır ki, geceye karşı duyduğum biıytık sevgiye sadakatsizlik edip de erkenden evime dönecek olsam kapımı açmamak için inat edecek kadar benimle içli dışlı olmuşlardır. Saatinizin kapağını hiç incelediniz mi? Ayna gı' _ ktillamntz, görürsünüz, bazı günler, gönıntunüzii bir kahra* nıanmki gibi güzelleşmiş olarak yansıtır, başka zaman, sizi ta- ^ nınmaz, korkunç bir hale getirecek kadar onun şeklini Geçirt i rir. Madenleri müthiş bir kayıtsızlıkla kullanırız. Onları yerm i dibinden, yani evlerinden çıkarmakla kalmıyoruz, fakat tarif edilmez ve insafsız, işlemlerle karşı karşıya bırakıyoruz. Belki de demir ateşte eriyip su hıalıııe gelince bundan hoşlanır san yursunuz? Taşlar, mermerler, dağlardan koparılıp, evlerimizi

«şıplarım örtmek için aptalcasına geometrik parçalar haline ■'dirilmekten memnun tını olurlar dersiniz? Raylar trenlerin daimi yükü altında kim bilir ne hafakan içindedirler. Paslanın-= .1. havanın etkisi, diyorsunuz. Sakın, pas, demirin gözle görü-mır hale gelen hiddeti olmasın? Para, elden ele geçe geçe ve-■ inlilerin solgunluğunu almıştır, bankaların kasalarına hapsedildiğinden beri, altın, delilik Minileri gösteriyor, sebebi de şok değil, onu göklerdeki kardeşinden, güneşten birdenbire aıırdtk.

Madenlerin acılarına dair size bin örnek verebilirim. Fakat İM/cıı de bilinçli irade istekleri gösterdiğini, isyan girişimleri Mumluğunu söylemem lazım. İngiliz çeliğinden yapılmış ka-Nn uçları bilirim ki, ahlak ve iktidar karşıtı kelimeler yazmak istememişlerdir ve daha evvelki gün, tabancamın tetiği çekilmek istemedi, belki de, çalışırken beni müthiş rahatsız eden muhteşem hir kediye öldürmek niyetinde olduğumu anlamıştı. Burada, Poinbo'da da çok garip bir olay oldu. Kitaplarıma Lırşı acı ve şiddetli yazılar yazmış bir eleştirmen, bir gün, bu jiııvevc geldi. Çatallar, kaşıklar, birbiri ardına, elinden kayıp lyrrre düştü. Zeki insanlara hizmet etmeye alıştıkları için, fikir ^düşmanı birisinin elinde

bulunmak istemiyorlardı.

Yedi genç sigaralarını içiyorlar, gülümsüyorlar, havran hay-ı.ın bakarak keyiflerinden bitiyorlardı.

- Butun söyledikleriniz, doğru ise, diye sordum, ne yapmak niyetiniz var?

- Bugünlerde, “Madenlerin Haklaryu Koruma Birliği**tı kıraeağttı. Madem ki hayvanları korumak için dernekler var, madenler için de olması doğrudur. Madem ki, onların da biatler gibi duyup acı çekebileceklerine eminiz, görevimiz, sessiz ve sabırlı birer kurbanı oldukları korkunç işkencelerden onları kurtarmaktır. Programımızın esası, madenleri madenlere, taşları taş «Kaklarına, altınları altın nehirlerine, elmasları elmas madenlerine geri vermek olacaktır. Saklamaya gerek görmüyorum, taraftar bulmayacak ve uygulaması güç olacak bir program. Fakat hiç olmazsa, hasta madenler, basıla basıla eriyip uzulcn altınlar, sakat demirler, veremli gümüşler için has-i

i

tahaneler ve âbide şekline getirilerek tecavüz edilen tunçlar para sirayeti ile hastalanan bakırlar için dinlenme evleri kurt biliriz. Bu büyük sağlık ve sevgi girişimi için dolarlarınızda bir miktar vermez misiniz?” \

Yedi genç siyah gözlerini bana çevirdiler:

- Sevinerek, dedim, fakat madenlerin ruhlarına imanı henüz dolarlarımı cebimden çıkartacak kadar kuvvetli değil Bose’un kitaplarını okuyup kanaat getirince size bir çek yolla rıın. Şimdiki halde kuruyan boğazlarımızın hukukunu hacı latmama izin vermenizi dilerim. Mösyölere kokteyl ikram cd bilir miyim? {

Teklif sevinçle karşılandı. Ramon, sabahın üçüne kada zevkli konuşmalarına devam etti. Fakat bana yaptığı oteki hoş açıklamaları bir turlu hatırlayamıyorum.

1İERMOSILLA DE SALVATİfçKKA DCkU

¹ *Burmuş, 1S Nisan*

Ramon‘dan daha orijinal bir İspanyol buldum. I liçbir şey ! yazmamış ve yazmayacak da; fakat şimdiye kadar onun hak-kında kimsenin bir şey yazmamış olmasına şaşıyorum.

| Bu zat, eski Kastil hanedanının en şerefliilerinden birinin son ¹ temsilcisi olan Almagro Hermosilla de Salvatierra düküdür, j Rurgos'a, Şid Kampcador'un mezarını görmeye gelmişim ve dükü bu ihtiyar Kondotirc sayesinde tanıdım. Saint-Pierc de Cordena Kilisesinde, 1 SOS yılında Fransız Generali Tlıiba-ılt'un, Magripliier düşmanının hatırasına yaptırttığı abidenin [önündeydim ki, orada, başını elleri arasına almış, dua eden durumda siyahlar giyinmiş bir ihtiyar gördüm. Biraz sonra kalktı. O zaman, yanan mumlardan da^a solgun yüzünü gördüm. Kısa boyluydu, fakat orantılı vücudu ile ancak buralarda rastlanan doğal bir vekar ile buyiik görünüyordu. Beni de mezarın karşısında dalmış görünce durdu, baktı, sonra yanıma yaklaşarak sordu:

- Demek siz de, bizim Ruy Diaz dc Rivar'ımıza sadıksınız?

Kendisine, oraya, tercümanın önerisi üzerine gelmiş bir yabancı olduğumu söyleyince duş kırıklığına uğradı ve biraz üzüldü, fakat sonra düzeldi.

- Ben, dedi, öldüğü günü hatırlayan tek kişi olarak kaldım. Buraya her yıl gelir aziz hatırasına saygılarımı sunarım.

Sid'in savaş arkadaşlarından birinin neslindelim ve öyle sanK yorum ki, Sid, saygıya değer işler yapmıştır. Biliyor musun* ki, kralların en büyüğü İkinci Philippe onun azizler arasına katılması için Papa uezdinde girişimlerde bulunmuştu?

Kiliseden çıktık. Hermosilla dc Salvnticrra Dıku, Bırgos'u bir arkeologdan dalı a iyi ranıyor. Şehrin lıcr taşı onun içm canlıdır, bir tarih parçasıdır.

- Fakat, dedi, sarayımı ziyaret etmeyecek olursanız Bui gos'ı tanıdığınızı iddia edemezsiniz. Ben kimseyi kabul et* incm. Ama, madem ki, sizi Sid'ın mezarı başında, öhinui yı' dönümünde gördüm, size ayrıcalıklı davranacağım. Sizi varr öğleden sonra beklerim.

Otele dönünce, dük hakkında bilgi istedim. Benimle görü tüğün hayret ettiler. Otel müdürü:

- “Kimseyle, dedi, konuşmaz ve Burgos’a nadiren gelir. Fevkalade zengindir. İspanya'nın hemen her şehrinde sarayları, her sarayın bir özelliği, bir rengi vardır. Avila'daki siyah sa* , raydır, bütün eşyalar, perdeler matem içindedir. Toledo'da ye* şıl saray var, her tarafı çinilerle kaplanmıştır, öyle ki, her odası bir pergola, bir koruluk veya bağ manzarası arzeder. Sevil’de kırmızı sarayda, her salonda cehennemin değişik yerlerini can*j landır.ın duvar resimleri görülür. Gençliğinde, unlu dört, beş^l boğa güreşçisi ile birlikte orada otururdu. Madrid'de herkesi unlu altın sarayını bilir. Burası, atalarından birine yirmi milyon rc.tles'e mal olmuş. Ancak kral gelirse kapıları açılır. Bu*ı rad.ı, Burgos'da, ailenin eski sarayı otan çıplak sarayı gorocckİ siniz. Garip olan taraf, bu saraylardan her birinde, kapıcısın# dan, aşçısına kadar, sanki ev sahibi oradaymış gibi bir siinl? hizmetçi bulunmasmdadır. Kahya, her gün öğle ve akşam yemeklerini hazırlar. Avila’da olduğu gibi Toledo, Madrid, ° villa ve Burgos'da, her gün, iki defa, sofraya, gayet zengin bir şe-kilde donanır, uşaklar, dımarı üstünde yemek tabaklarını, içinde kimsenin oturmadığı dükün koltuğunun öminc getiri' İcr. Gece, sarayların bütün ışıkları yanar, hizmetçiler, görün* meven efendilerini bekler, dururlar. Dük, bazen yıllarca ya* bancı memleketlerde seyahat eder ve ailenin reisi olduğu gün*.

den beri, bazı sarayında, onu anıcak iki veya üç gün görmüşlerdir. Fakat emirleri harfi harfine yerine getirilir. Her gün bütün bu şehirlerde beş öğle, beş akşam yemeği hazırlanır. Eğer dük gelmezse -ki hemen hiçbir vakit gelmez- uşak Ur bir saat beklerler, sonra efendileri için yapılmış yemekleri yerler. Çocuğu olmamış ve milyonlarını nasıl harcayacağını bilemeyen bir manyağın zııırlıkları! Bundan başka, dük etrafında modern keşiflere ait hiçbir şey istememiştir. Saraylarında ne elektrik vardır ne de telefon, seyahate çıktığı zamanlar trene, otomobile binmez. Dört katır bağlı bir arabası vardır, ona biner. Arabanın peşinden atlı uşaklar gelir. Bu manzaraya kimse şaşmaz. Butın İspanya onun kaçık olduğunu bilir.”

Josc'nin bu gevezelikleri, ihtiyar kaçığın özel yaşamını bilmek merakını artırdı.

Ertesi gün saat üçte çıplak sarayın kapısının üstündeki ağır tokmağı çalıyordum. Eski usulde giyinmiş, elbiseleri Titicn'in tablolarındaki portreleri hatırlatan bir adam kapıyı açtı ve bc-111 geniş bir avlu etrafında dönen bir merdivenden çıkardı. Gayet derin, üç pencereden sızan ışıkla ancak aydınlanabilen bir salona girdim. İçinde, hiçbir eşya yoktu. Bir sandalye dahi yoktu. Bir kapının iki yanına, üzerlerinde bütün takımlarıyla iki zırh duruyordu. Adam, l>cklem*rm işaret ederek k.ıylx>!du. Hemen avnı zamanda, nereden geldiğini farkedemcdiğiıu dükü yanıhaşunda buldum.

- Sizi, dedi, bir yere oturtamadığını için üzgıaum. Fakat ini ev benim değil, atalarımın. Buyurunuz.

Beni hemen tamamen karanlık ve içi adam dolu zannettiğim bir başka odaya soktu ve:

- Korkmayınız, dedi, kımıc yok.

Bunu söylerken istavroz çıkarıyordu.

Etrafıma bakındım. Kadınlı, erkekli ve ancak Mcycerbccr ile Verdı'nin operalarında görünür garip tarzda giyinmiş on kişi kadar görülüyordu. Erkeklerin üzerinde zırh, bacaklarında baldırlıklar vardı ve mağrur birer eda ile ayakta duruyorlardı. Atlas eteklikleri ve başörtüleri arasında yarı kaybolmuş kadınlar, arkaları çok ytkıscık tahta iskemlelere oturmuşlardı.

Yüzleri açıktı ve balmumundan yapılmış heykellerin hayal te benzer renkleri vardı.

Solgun benizli dük:

- “Bu fikir, dedi, on beşinci asırda yaşamış atalarım birınıındır. Ailemiz efradından hiçbirini unutmamamız ge tir. Değişik kiliselerdeki mezarlar bizden Ölülerimizi sakta portreler pek gerçek izlenimi vermiyor. 1*123 yılında Dördün* cu Comez'den beri, ölenlerin balmumımdan maskeleri çıkıw-tıldı ve böylccc, asırlar boyunca, gerçek yüzlerinin korunmak yoluna gidildi. Elbiseleri de, aynı boyda, mankenlere giydirildi. Gördükleriniz, son günlerinde giydikleridir. Kısacası, atalarımın herbirinin sağlıklarındaki asıllarına olabildiğince benm birer kopyası çıkartıldı. Böylccc beş asır ara ile ailemiz, /ama ile ayrılmış olmasına rağmen hiç olmazsa mekânda daima bi leşmiş oluyor. Aralarından bir tanesi eksiktir. On sekizi asırda daima Paris'te yaşamış olan Saııchc VII. bir kendi başı* na buyruktu, atalarının emirlerine uvmamak için böyle yaptı.

Bir başka sakına, daha bir başkasına geçlik. İlerledikçe el* biseler değişiyor, fakat yüzlerde ilk simalardaki karakteristik çizgiler daim belli oluyordu. İçlerinde, siyah elbiseleri, altı-gerdanlıkları ile İspanyol büyükleri; eldivenli ellerinde iri elmaslı taşlar tutan Karmelit rahibeleri; balmumu yüzleri dantel yakalıklara nazlı nazlı bükülmüş dal gibi gençler; bir tören kılıcının işlenmiş kabzasına dayanan gümüş sırmalı inuhtcşei cepkenli generaller; inci işlemeli munzzam kırmızı eteklikler* den gövdeleri yükselten tombulca'genç kızlar; ağır kurkl içinde belleri bükülmüş çok yaşlı kişiler vardı. Son salonda ilk silindir şapka, romantik pardesııter, bol paçalı pantolonlar başlıyordu ve kadınlar muazzam kriuoılı etekliklerinin içi gömülmüş oturuyorlardı. Dük devam etti:

- Dünyada hiçbir aile böyle bir şey düşünmüş değildi Salvatierra'lar yalmız savaşta değil, (illilerine saygı göstermekte de birincidirler. Ben hiçbir zaman yalnız, değilim. Bu salonlara gelince, bütün aile fertlerinin hatta içlerinden tanımadıkları* mm dahi arasındayım. Başka aileler kaybolan minyatürler,

bo* yalarının renkleri kararan, çatlayan tablolarla yetinirler. Kura*

d.1 ise, hayalın sadık birer canlandırmasını buluyorsunuz. Bu duvarlar arasında, gözle görülür bir şekilde korunmuş beş yüz yıllık bir varlıkla beraberiz.”

Gerçekte, bu morarmış maskelerden çoğu, zamanın ve sıcaklığın etkisiyle daha da korkunç bir bale gelmişlerdi. Buruşmuş bazı ağızların bükülmüş dudakları, düğ arkasını dönünce gülüyorunuş gibiydiler. Kıtıktışmış perukaların altında, cam go/ler, asırlardan beri yokluğu seyrede seyrede şaşılasmalardı, burunlardan hazaları düşmüştü, kulaklar kopmuştu. Çoğu oldukça güzel elbiseler tozlarla örtülüydü ve güvellerle delik değışikti. Fakat düğ hiçbir şeyin farkında değil görünüyordu, /aman zaman bu matemli kuklalardan birinin önünde duruyor ve anlatıyordu:

- “Bu 1625’te Büyük Encizitör idi. Binden fazlası yakılmaya olmak üzere, yedi bin kişiyi mahkum etti. Bu, Santiago Koinandörü ve meşhur Teñerio’nun dostuydu. Bir düelloda oldu. Şu rahibe meşhur Calderon dc la Barca’yı tamdı ve manastıra girmeden evvel “autos sacramentalcs”leri yazdı. Şu ilerdeki Peru’da Kral naipliği v^pti, hep iftiradan hoşlanan yazıcılar onun çok kan dökücü olduğunu iddia ederler. Ama yalan. Eğer krala karşı ayaklarmış uç hinden fazla asiye astırdı ise, suç onun değil, mahkemelerin...”

... artık söylediklerine dikkat edemiyordum. Çınlıymış gibi görünen fakat ölülerden daha korkunç bu yüzler, etrafını çevirmiş olan ve aralarından geçmek için sürtünmeye -o kadar sıkıştı ki- mecbur olduğum bu yüzler, nihayet korku değil de, nefesimi kesen bir bulantı vermeye başlamışlardı. Pencerele kapalıydı, ışık pek azdı, hava kâfuru ve donmuş tarih kokuyordu. Düğ beni dışarı tıkanırken:

- “Bir lek düşünce, dedi, beni üzüyor. İken ailemin sonun-cusıyım. Beni ölülerimin arasına koymak işini kim üzerine alacak ve öldükten sonra, Kastil’in en eski bir ailesinin bu saygın yüzleri ne olacak? Bu sarıya sonsuza dek ve yalnız başlarına bırakılacaklar mı? Yahji aşağılık avam tabakasının bir ihtilali veya bir barbarlar istilası, beş asırdan beri dünyanın hâkimi olmuş bu asil şahsiyc:leri çöplüğe mi atacak?”

Gözlerim, sonunda, avlunun ışığı ile merdiveni hulmu Havanın tadım tekrar tadıyorum ve gökyüzünden bir pa görüyorum. Almagra Hermosilla dc Saivatierra düğüne ac teşekkür ettikten sonra, koşar gibi saraydan çıktım. Onu tanıştığıma ve ev mezarlığını ziyaret ettiğim İçin hoşnut, mcıı bu akşam Bırgos’ran ayrılmaya karar verdim.

IMSAGOKKS’İK DÖNÜŞÜ

Atim, lö Nisan

Sekiz gündür buradayım ve sıkıntıdan patlamaya başla* dım. Partenon fena değil fakat çok küçük ve öteki harabeler onun kadar kıymetli değil. Atina, eski eserlerin kalıntıları yanına, hiçbir kişiliğı olmayan^yc onun şerefli adını alan büyük bir modern köy inşa edilmemiş olsaydı daha çok güzel olurdu ve şayet, bugün dünyanın en akla hayale gelmez yaratıklarından biri ile orada, rastlantı sonucu karşıtaşmasaydım, daha fazla düş kırıklığına uğramış olarak ayrılacaktım. Bana, Amerika Arkeoloji Enstitüsü doktorlarından bir genç Ellenci ile tanışmak üzere mektup vermişlerdi. Bu genç çok iyi

rehberlik etti. Evvelki gün, tek başıma vc can sıkıntısından esneyerek Kifisya yolunda dolaşırken. Doktor Begg'in koşarak geçtiğini gördüm. Beni tanımadı, fakat arkasından yetiştim.

*

»

- Böyle nereye koşuyorsunuz?

Evvela şaşırır gibi oldu, sanki içinden, bana rastlayışına lanet ediyordu. Sonra, çaresiz, gülümsedi:

- Isa'nın doğumundan beş asır evvel yaşamış bir adamla randevum var, bu kadar uzaklardan gelen birini de bekletmem.

Beni atlatmak amacıyla alay ediyor sandım:

- Beşinci asırdan bir adamla mı?

Doktor Begg:

- Eğer, dedi, inanmıyorsanız siz de geliniz, tanıştırırım.

Belki de bir ziyaretçi daha olursa canı sıkılmaz. Ama biraz çabuk yürümemiz gerek. >

Yolda -yarım mil kadar yürüdük- doktor hu sırrı ban* çözdü. Gidip göreceğimiz adamın adı gerçekte Misel Angeloj pulos idi, elli yaşlarından fazla değildi, fakat bir süredir kendi* sini yeniden dirilmiş Pisagores diye takdim ediyordu. Yunanlı vc yabancı tilmizlerinden bazıları da öyle diye kabul cdiyo kırdı. Doktor Begg:

- Bu aksam, dedi, bana tekrar dirilişini kanıtlayacak. Ba* kalım, bunu nasıl yapacak merak ediyorum.

Kiraz sonra, kapısının üstünde Grekçe harfler olan koş* kiimsu bir yere geldik. Arkadaşıma yazının ne demek olduğunu sordum:

- Bu, dedi, Pisagores'e atfedilen "alım mısralar"Maıı biri* dir, anlamı da şudur: "Mâbedden dışarda bağırsaklarınızı göstermeyiniz".

Teni, saçları, tırnakları simsiyah bir uşak bizi, dipte per ile kapalı bir tür hücre bulunan bir odaya aldı. Yalnız kalır kalmaz Pisagores'in görüneceğini ümit ediyordum. Fakat arkadaşımın perdeye yaklaşarak eğildiğini, yanında bir de misafir getirdiğini ve kısaca kim olduğunu söyleyişim hayreti içinde gördüm. O zaman, perdenin arkasından boğuk bir ses yükseldi:

- Yeni Aılanıid'in hrisoforosı benim akusmaııklerim ara* sına girsin.

Doktor Begg alçak sesle tercüme'etti:

- Filozof, zengin Amerikalı dinleyicilerim arasına katılsın, diyor.

Ve yüksek sesle tekrar perdeye hitap etti:

- Mösyö Angelopulos bu akşam buraya gelişimin sebebini hatırlıyor musunuz?

- Bundan yirmi dört asır evvel söylediklerini hatırlayan* bir insanın daha (iç gün evvelki sözlerini unuımasmı mı istiyorsunuz? Şüphesiz biliyorsunuz, bundan evvelki dirilişlerimde dc tilmizlerime daima bir perde arkasından hitap ediyordum: Zaman değişti diye âdetlerimi de mi değiştireceğim? Fa-kal, şüphelerinizi yok etmek için size vücudumdan bir parçasını göstereceğim, lıısan ile lamı arasında olan yaradılışımı tanıtan simgenin ne olduğunu biliyorsunuz.

Doktor Begg ciddiyetle cevap verdi:

- Evet» dedi, biliyorum. Hatta bunu, zannedersen Diojen I .ters dahi nakletmişir. Sahici Pisagores'in kalçası altındandır.

Bu sözler henüz tamamlanmamıştı ki, perdenin bir kısım açıldı ve çıplak bir bacak gölündü. Yaklaştık. Bacağın dizkapağından yukarısı sapsarı ve pırıl pırıl) görünüyordu. Sahiden altın varak ile mî kaplatmıştı yahut yaldızla mı? Bunu belirlemek olanağım elde edemedik, zira, üç, dört saniye sonra bacak perdenin altında kaybolmuştu. Görünmeyen filozofun sesi vordu:

- Şimdi inandınız mı?

Arkadaşım bana baktı, gülümsedi ve cevap dahi vermek zahmetine girmedi... Se^konnşmakıa devam etti:

- Mcııı nihayet yeniden dirilişimde şaşacak ne var? Tarihlerde okumuşsunuzdur ki, Pisagores olmadan evvel ben, sırasıyla Fthalidis, Eupharbes, Uermotime ve Pyrrhus oldum. Şayet Pisagores diye anılan cesedim Milattan evvel 496 yıllarına doğru dondu ise, ben, dünyaya değişik isimlerle ve vücutlar içinde birçok defa daha geldim. Bugiın, nüfus kayıtlarında Angelopulos diye anılıyorum ama daima aynı kimseyim. Butun ruhlar bedenden bedene göç eder fakat yalnız ben. kendimdeki ilahi unsur sayesinde geçmiş varlıklarımı hatırlamak ve kim olduğumu bilmek ayrıcalığına sahibim.

Hatta size itiraf ederim kı, değişik dönüş ve görüşlerim arasında bu seferki kadar ncmııun olduğumu hatırlamıyorum. Şüphesiz biliyorsunuz ki, sistemimin temeli “rakam”a dayanır ve bana göre, her şev rakamlara gider. Bugün dünya, teorimi kabul etmiyor bile olsa, bana hak veriyor. Öteki hayatlarımda yaptığım gibi, bu sefer de dünyanın birçok ülkesine seyahat ettim. Her yerde rakamdan başka bir şey okumadım, duymadım. Bütün bilimler, artık rakamlı formüllere dayanıyor ve astronomi ile istatistik gibi sadece rakamlardan oluşmuş bilgiler var. Muhasebe, banka, hazine, daire adını

verdiğiniz dünyanın sayısız ıııarc yerlerine gidiniz. DcftcN kebre yazılan rakamlardan başka bir şeyden söz cdildiğid duymazsınız. Her asker bir künye, her esir ve mahpus bir ra-kam ve büyük şehirlerde oturanlar, kitaplarda telefon tınımd raları ile anılır. Yeni bir tapınak olan horsada, rakamdan b»\$J ka birşey duyulmaz ve her miller şerefini, nüfus sayısı, ithalat* ve ihracat miktarım gösteren rakamları diğer milletlerle ka şılaştırma ile gururlanmakta bulur. Yol boyunca, lmımır^J yan arabalar koşmaktadır ki, tanınsın diye birer numara şırlar, göklerde bile, bulutlar arasındaki uçan makiinde üzerlerinde sayıları yazılıdır. Nihayet, sizin dünyaya geldi niz memlekette insanları

rakamlarla kıymetlendirdiler gördüm. Falan üç milyon eder, falanca yalnız yüz bin! Hu asır, rakamının zaferi ve hâkimiyeti asrı demektir, yani Pi gores asrıdır. Bu sifata bir başka sebepten layıktır. Biliyor* tuz ki, vaktiyle Kroton'da mistik ve politik olmak üzere iki karakterli bir okul kurmuştum. Ölümünden sonra bu cem yet dağıtıldı. Çünkü fertlerin bir prensibe ve bir disipline tabi tutulmaları Grek dehasına aykırı geliyordu. Fakat bugün sistemim başarıya ulaşmıştır. Birçok asırlarda yaşadım, fakat bu asırda olduğu kadar çok topluluk görmedim. Bugünkund başka hiçbir dönemde, fert ııyesi olduğu gruplara tâbi olınv değildir. Dünyada bir tek memleket yoktur ki, insan bir m hebe, bir cemiyete, bir partiye, bir birliğe, bir topluluğa, bir akademiye, bir sendikaya, genel veya'gizli bir topluluğa liy olmasın. Dini mahiyette olsun, manastır, mason locası vey tasavvuf, antropozofik ve batıl bilimler olsun, esnaf cerniy Ieri veya federasyon, dernek veya kılıp bütün insan cin vahşisinden en uygarına kadar bir topluluğa girmiştir ve kol lektif hayata sıkı sıkıya bağlıdır. Bundan yirmi dört asır önce ki zamansız düşlerim bugün dünyayı içine alan hir gerçek olmuştur. Fert sadece teoride vardır, uygulamada, her insan bir atom, bir çark, bir numara, bir baş hayvandır. Dünyanın her yerinde gözle görünen bu iki olguya bakınız -rakamın ve cemiyetin zaferi- ve göreceksiniz ki, bugünkü devir kadar hiçbir devir benim eski mezhebime uymuş olmakla «minem

Ve hiçbir devir, bugünkü kadar benim otuzuncu dirilişime uygun olmamıştır.

Ses nihayet susmuştu. Doktor Begg:

- Fakat, ey ilahi Pisagores, dedi, bugün kiıns et ve bakla yemekten çekinmiyor.

Görünmeyen adamın sesi, küçümseyerek cevap verdi:

- Saçma! Manasız şey. Yeni zamanlarda yeni kurallar gerekir. Düşüncemin esasının benimsenmesi ve uygulanması için -ki şimdi böyle oluyor- ayrıntılar üzerinde özveride bulunmaya hazırım.

Büyük bir hürmetle, perdeden ve altın kalçalı adamdan 1/111 istedik. Fakat yol boyunca, Atina'ya kadar kahkahalarla guldiik. Pire limanına çıktığımdan beri geçirdiğim rek güzel gün bu oldu.

*

Yüz Kalp

Concord, Mart

W. Üniversitesine yapmış olduğum yüz hin dolarlık bağış, bana, istediğim raman, yeni yapılan laboratuvarların gezme^{1*} hakkım veriyordu. Bunlardan en mükemmelinin, Amerikan uyruğuna geçmiş bir Alman olan meşhur Fruhscadt'ın yon tiği fizyoloji laboratuvarı olduğunu söylediler. Oraya gittiği zaman, kalbin bağımsız çalışması üzerinde deneyler yapıy latdı. Bir İtalyan fizyoloji bilgini, bir kurbağadan çıkarılmış olan kalbi, tuzlu bir sıvı içinde saklayarak günlerce yaşatmayı başarmıştı. Profesör Fruhestadt başka hayvan kalplerinin de aynı özelliklere sahip olup olmadıklarını incelemekle uğraşıyordu. Bunlardan donuz, ümitlerine en uygun cevabı vermişti. Böylece, hemen hemen berrak bir sıvının içine konulmuş iki domuz kalbinin, sanki sağmışlar gibi, düzenli bir şekilde attıklarını görebildim. Beni gezdiren asistan, gülümseyerek dedi ki;

- Dikkat ediniz, ölçüleri ile olduğu gibi şekli ile de domu-zuıki insan kalbine cn benzeyenidir. Buradan hareketle, gerekli izini alabilirsek, aym deneyi insanda da uygulayabileceğiz.

Asistanın bu sözleri bana devler koleksiyonumu hatırlattı. Benden kaçamayacak olan canlı yaratıklardan bir koleksiyon¹ yapmak! Uzun zamandır içimi yive» sorun bana çözülmüş gibi geldi, tşi, profesör Fruhcvtadt'm asistanına önerdim. Bir ay içinde, bana, tanesi yüz. dolardan istediğim koleksiyonu sağlayacak. Başardı da. Üç yüz yetmiş domuz kurban edildi -vc tabu mezbahada satıldı- fakat şimdi, burada Concord'daki köşkümde dünyanın en orijinal bir koleksiyonuna sahibim.

Salonun iki tarafında, cam raflar üstünde yüz. kristal kavanoz içinde koyu kırmızı yüz kalbin çarptığı görülmektedir. Asistanın her gün değiştirip tazelediği kas çalışmasını sağlayan sıvı içinde bu yüz kalp yorgun, düzensiz fakat devamlı bir uyumla açılıp kapanmaktadır. Canlandırdıkları organlardan ayırtmış, boşuna çalışan yüz et motoru!

Bu amaçsız, sonsuz kalp atışı beni kuvvetle çekiyor, bana birçok garip fikirler veriyor, domuzla benzerliğine aldanarak Kına öyle geliyor fcj, burada, yüz insan kalbi, canlı vc sıcak yüz vücuda kan vermiş yüz kalp, azap çekmiş, sevinmiş, korkudan duracak kadar sıkışmış, aşktan çarpıntılar duymuş yüz kalbi elimde (utuyorum. Tfâlâ canlı gibi çırpınıyorlar ama yalnız kendileri için. İşte bizinet ettikleri kimselerden kurtulmuşlar, hiçbir kimse ve bir şey için değil, sadece bcıım keyfim için, şairlerin vc romancıların kalp üzerine sululuklarına, ayılıp bayılmalarına bir türlü katlanamamış olan benim zevkim için atıyorlar.

Duygulu enayiliklerin, suzinak faslından artırmaların ideal bir örneği, timsali, işte, şu maddelerde toplanmış bulunuyor Bu kalplerin sahibi olan vücutlar ölmüşlerdir, ruhları uçmuştur, fakat siyahımsı ve armut biçiminde bu adlc, sanki atışları güzel ve asil bir şey ifade ediyormuş gibi, ştı cam alımda aptal aptal çarpmakta devam halindedir.

ALTINDA YÜZMEK

Seti' PjrtbcHOtt, 19 F.yliil

Oylc eski deyimler vardır ki kitap ve gazete okurken l>eni deli eder. Mesela “ahm içinde yüzmek”, “gırtlacağına kadar altına batmak” gibi. Hayalleri işlemeyen zavallı kıskançlar tarafından uydurulmuş laflar¹.¹

Ben dünyanın cn zengin adamlarından biriyim, fakat hiçbir , zaman “alım içinde yüzmedim". Zaten pek az. altın gürdüm^ vc pek de az kullandım. Masraflarım için üzerimde hiç altın para bulunmaz. Altın, şüphenin hâkim olduğu yarı barbar ; memleketlerde kullanılır, ancak avam takımının üstünde görü» | lür vc bu maddede, sahiden ilkel ve adi bir şey vardır.

Birkaç gün oluyor, bu ifadeler canımı iier zamankinden fazla sıkınca, salakların “altın içinde yizrtîck” dedikleri şeyi denemek istedim. Hiç uyumayan bir Ermeni olan hazinedarı-: ma mümkün olduğu kadar çok miktarda -para veya herhangi eşya- altın bularak, Tıbcarius adı verilen mahzenin dibindeki kırmızı somaki havuzu doldurmasını emrettim. Gece olunca, hazinedarımla yalnız olarak mahzene indim, bittim demir parmaklıkları kapattırarak soyundum. Sekiz metre kadar uzun olan havuzda, Ermeniyeye göre, yirmi iki milyon altın bulunuyordu. Değişik memleketlerin değişik

devirlerine ait liralara -bu iş için para koleksiyonlarımızı da kullanmışımı- yüzükler, saat kordonları, yürek şeklinde madalyalar, nazara karşı altın

İHiyızlar, kaplama dişler, bir sürü ziynet ve ufak tefek havuzu dolduruyordu. Ama çoğu para idi: Roma ve İran dinarları, İspanyol dıblınları, Venedik dukaları ve fındık altınları, Fransız, luileri, Hollanda kuronları ve en çoğu sterlin ite dolar.

Bu sarımtırak kitleye dalmak girişiminde bulunum. Her-şevden evvel şunu söylemeliyim ki, “altın içinde yüzmek” numkün değildir. Olsa olsa, ellerinizin yardımıyla, o da zorla, (telinize kadar gümülebilirsiniz, sonra da kıvıldamak çok güçtür: Esir kalırsınız, kurban gidersiniz.

Vücudun yarısı maden içindeyken hissedilenler çok, pek çok tatsızdır. Ressam ve şairlerin sıcak renkli, güneş gibi, yakıcı diye nitelendirdikleri altın... buz gibi soğuktur. Katlanabildiğim birkaç dakika, hafakanlar içinde kaldım ve sırtımdan titremeler geçti. Hayatımın en kötü anlarım yaşadım, zorlu bir direnine, esaret ve donma hissi içinde kaldım.

Manzarası da teselli vericiydi denilemez. Şüphesiz altın sarısı doğadakilerin en güzeli değildir. Kınakının, hatta adi ayçiçeğinin sarısı daha parlak, daha şiddetlidir. Boticelli veya Van Gogh'un tablolarındaki sarılardan bahsetmiyorum.

Kski çağların donuk ve hafif limoni liralarında olsun, ortaçağın silik ve koyu, daha fenası, zamanımızın kırmızınuruk ve parlak liralarında olsun, altında murdar ve düşman bir şey var. Hem alım, öyle küçük şeylerde kullanılarak alçaltıl-nıştır ki -takma diş, salyalık, kalem ucu, gözlük çerçeveleri gibi- âdeta sizi utandırıyor. Ve en iğrenç ellerden geçmiş yutulmuş, ağızlarda veya başka yerlerde saklanmış burun bı paralar.

Güya yüzdüğüm havuzdan çıkar çıkmaz, hazinedarıma, sterlinglerle dolarları, madalyon vesairevi satması, merak bakımından bir kıymeti olan eski paraları yerlerine koyması emrim verdim.

Eğer zenginlerin masal olduğu nispette orta malt bir hale gelen “gırtlığına kadar altına gömülmek”ten gayri eğlenceleri yoksa, dünyanın en gülünç zavallıları olurlardı. “Altında yüzmek” olsa olsa müthiş bir işkencedir ki, İnnıa ben, kötü yazarları mahkum ederdim.

BİNMEKLER KOLEKSİYONU

i

Netv Parlhenotı, Ekim sonu

Koleksiyon konusunda hiç talihim yok. Devler Koleksi numı dağıldı. Kalp Koleksiyonum çabucak tekdüze oluyor, ü idik sürekli tazelemek lazım. Bir başkasını düşünmüştüm. Bu mm orijinallüğinden başka can sıkıntısına karşı büyük yara olacaktı. Fakat o da daha başlangıçta büyük limitler verdiği halde fena bir şekilde bitti.

Bazen en hayran olduğumuz insanlarla beraber yaşam kimselerin ne talihli olduklarını düşünürdüm, Sokrates’in tale^ belerine, Kristof Kolomb’un tayfalarına, Shakespearc’in ak* türlerine, Mikel Angelos’un yardımcılara. Korkunç Ivan’ın, Bismark’ın hizmetçilerine hile, çoğunlukla, gıpta

İlkat bütün yaptığım masraflar ve bu hususta bami yardım edenlerin çabaları beni düşündüğüm kadar hoşnut etmedi.

Ünlülerin canlı koleksiyonunu bir arada gördüğüm ilk gün bende büyük bir etki yarattı. Hepsinin benzerlikleri şaşınsa idi. Maşlahına bürünmüş göbekli Ncroıt bana, bir zümrütten bakıyordu ve mükemmeldi. Onun yanında, küçük Ibsen, kısa ve yassı burnunun üzerindeki kocaman gözlükleri ve kaba gerdanlık sakalı ile sahiden "Pccr Gynt**in yazan gibi görünüp yordu. Voltaire'ın kurnaz ve kaçamaklı ağzı ile perukası çok hoşuma gitti. Portrelerindeki gibi biraz sararmış, bitkin ve ımızdarip genç Kuphael, pırıl pırıl zırhları içinde ciddi ve azimli Cromivell ile tezat teşkil ediyordu. Beyaz sakalı ve kuM şuni gözleriyle Victor Hugo, bizzat F.flârun'un Sokrares oldu-| ğundan şüphe etmeyeceği muzip bakışlı, ufak tefek bir tür ''Faımc''un yanma haşmetle oturmuştu. Cervames'in uzun, mahzun ve vakur yüzü, Tolstoy'un ihtiyar mujik suratı ile hiç uyumlu değildi. Uzun ve sıska Schiller, feci hır sanatoryumdan yeni çıkmış gibiydi. Sert ve sararmış vıız.ıi ve yuvarlak karnını şişiren koyu redingotu ile Napolyon, kenara çekilmiş, herkes-) ten uzak duruyordu.

[1](#)

Müellif Osırunlı İmparatorluğu devrini kastediyor olacak. • ÇN

Facia, davetim üzerine hepsi birden konuşmaya başladıkla-) rı zaman koptu, öğretmenler, öyle zannediyorum ki, onlara, benzedikleri ünlülerin hayatlarına ait birkaç cümle öğretmişlerdi. Fakat hep birden patronun karşısına çıkınca, çoğu şaşırılmıştı ve dünyanın cıt gülünç karışıklığı oldu.

Bükreş'te sokakla bulunmuş bir dilenci olan sahte Sokra-tes, kötü bir Romanya şivesi ile, saksagan gibi durmadan:

- Ben bir şey bilmediğimi biliyorum! Ben bir şey bilmediğimi biliyorum divc tekrarlıyordu. Buna kimse aldırış etmiyordu. Fakat küçük Ibscn boğuk ve kalın bîr sesle:

• Sen, sen ol! deyince bir kahkahadır koptu.

Sahte Voltaire -Bordeaux'lu bir pastacı- Fransızca olarak:

- İftira ediniz! İftira ediniz! Alçağı eziniz! diye sanki utanı-yormuş gibi söyleniyordu. N'apoJeon, küçük siyah şapkasını çıkartarak:

- Askerler, şu ehramların üzerinden kırk asır sizi izliyor, diye haykırıyor, mahmuzlu çizmesiyle ayağını yere vuruyor fakat hiçbir etki yapamıyordu.

Neron haşmetle ayağa kalktı ve hemen hemen bir mırıltı halinde şunları söyledi: •

- Hristiyanıları yırtıcı hayvanlara atın! Annem hâlâ sağ mı?

Hepsine aşağılayarak ile bakan sahte Cervames, ezberden okumağa başladı:

- En un lugar de la Mancha de cuyo nombre no guiero acordarme, no ha mucho tiempo vivia tan hidalgo...

Schiller sözlerini kesti:

- Bütün insanlar neşelensinler? Ky kalabalıklar, benimle sevinç ilahisini söyleyiniz!

Fakat öyle kederli ve mahzun bir hali vardı ki, onu susturdular.

Liverpool'lu sağlam bir deniz işçisi olan Cromwell konuşmak istediğini bildirdi, fakat artık oyle bıkmıştım ki, cesaretim kırılmış, tiksiniştin, çıkıp gittim.

Birkaç gün sonra, misafirlerimle teker teker konuşmayı denedim. Kiev vilayetinden bir zavallı köylü olan Tolstoy, mahcup bir hal ile bana söyleyecek bir şeyi olmadığım, memleketine dönmek üzere lazım gelen parayı verirsem pek memnun kalacağını bildirdi.

Brighton civarında bir mağazada çıraklık eden Shclley'i çağırttım. Bana, şiirin kâinatta biricik ilahi ses olduğunu, Pro-mctus'un kişiliğinde, tutucular tarafından işkence edilen medeniyetin timsalini görmek gereğini muhteşem bir eda ile beyan elti. Sahiden beklenmedik bu açıklama üzerine ona in verdim.

Victor Hugo ile konuşma, daha iyi bir sonuç vermedi. > ce’de oturan eski bir banka memuruydu. Ezbere öğrendiği Notre-Dame de Paris’i bana okudu, sonra, sağlığına zararlı gelen yemeklerden, arkadaşlarının bayağılıklarından şikâyet etti.

- Bir tanesi olsun, diye inledi, altmış altı oynamasını bilmiyor.

Son bir deneme olarak ikili ve üçlü tartışmalar düşündü Fakat o da bir şey vermedi. Neron ile Voltaire’in karşılaşma nâdeti olarak sonuçlandı.

Çünkü, bilmem hangi sözden hakaret anlamı çıkaran Völ-taire, bir anıt halindeki Neron’ın üzerine atılıp suratını yırtma* İndi, az kalsın gözlerini çıkartacaktı.

Sokrates, Cervantes ve Cromwell arasında bir görüşme mensup oldukları memleketlerin kıymetleri ve zaferleri ile baş* layıp, uykusuzluğun nasıl Önüne geçilebileceğinin çareleri ile sonuçlandı. \

On iki “benzer” henüz buradalar, fakar gelecek haftalarda! birer birer gidecekler. Buna çok memnun oldular. Bununla beraber hatıra olarak merasimlerde giydikleri elbiselerin kendiliğinden bırakılmasını benden istediler.

TASVİR ÖLDÜRMEK

New Porlhcruun, 13 ttaziran

Adam öldürmek güdüsü çocukluğumdan beri içimde yer etmiştir. Sinirime dokunan bazı sesleri ebediyen susturmak, katlanamadığını bir suratı altı kadem toprak altına gömmek fikri sürekli kafamda dolaşır durur. Fakat, ite yazık ki, az sayıda, küçük ölçüde adam öldürmek Batı uygarlığında fena sayılmaktadır ve bu uğraşı -ki kurtarıcıdır- yalnız aşağı tabaka halk arasında rağbet görür. Tarih kitaplarını okumaya başladığım zaman kahramanlarını kelleden piramitleriyle Tımmar-İcnk, kitle halinde katliamlarıyla I Icerod ve gündelik idamlarıyla ile Kaligula oldular.

Ne olurdu, her mal sahibinin kanları, çocukları, köleleri üstünde hayat, memet hakkına sahip bulunduğu çağlarda ya* şasaydım! O zamanlar her namuslu insan, cinsine özgü bu arzuyu vicdan azabı duymadan, kanundan korkmadan yerine getirebilirdi. Matta, belki de, aile fertlerinden birini öldüren, geri kalanlara daha insanca, daha cömertçe davranırdı.

Bugün, savaştan başka bir şey yok. Fakat savaşta kimi öldürdüğünüzü bilmezsiniz ve öldürdüğünüzü pek nadir olarak görürsünüz, İlsasen “seçme” diye bir şey yoktur ve seçme olmayınca, memnuniyet de olamaz. Evleneceğiniz bir kadını piyango ile mi seçersiniz? Hoş, ben savaşa gidemedim ve en şiddetli arzulanma karşı koydum. Fakat deriden ve üzerinde elbi-

sc ulan insan boyunda kuklalar yaptırdım. Düşmanlarıma ve varlıklarına dayanamadığını insanlara tıpatıp benziyorlar. İç* Icrinde, can atacak taraflarında al bir sıvı ile dolu küçük ke! Icr. Ara sıra, canım istediği zaman, onları parkında ağaç’ arasına diktiriyorum ve gezerken, bir tanesini gördüm mü, hemen ateş ediyorum, düşüyorlar ve yaralarından sahte kan akıyor.

Güzel bir eğlence bu, hatta ferahlamaya iyi bir çare. Am bu aynı şey değil, onların feryat edişleri yok, benim de, tanrı imkânsız, sahici bir şey yapmış olmaktan duymam lazım gelen çarpıntı yok... Hayır,

bu, aynı şey değil.

ÂLEMİN HÂKİMİ

,\Yu- Pnrthtnon, 2 4Casım

Yanlış bir gezegene gelmiş olmamdan korkuyorum. Burası hana çok dar geliyor. Benim için istediğim kadar yer yok.

Yoksa yanlış bir asırda mı geldim? Gerçek çağdaşlarım belki binlerce yıl evvel ölmüşlerdir veya daha da doğmamışlardır?

Olan şu ki, kendimi her yerde yabancı her tarafta kurban görüyorum. Diinya, hemencecik etrafında dolaşıktılcn -bugün saat meselesi, yarın dakika olacak- kurumuş pislikten, yeşil sidikten yoğrulmuş bir yuvarlak. Ye kendinde titan iştihası ve keyfi duyan bir kimseye uygun uğraşı yok.

Bazen düşünüyorum ki, Asya benim için bir işletme alanı, Afrika avlanma yerim veya kış bahçem. Kuzey Amerika fabrikam ve yazıhanelerim, Güney Amerika hayvan sürülerim için otlak, Avrupa müzem ve dinlenme köşküm olabilir. Ama bu da pek miskin bir hayat! Atlantiğe yüzme havuzu diye sahip olmak, Pasifik'i balık tutmak için, Etııa'yı kalorifer, Niaga-ra'vı duş diye, Avustralyayı hayvanat bahçesi olarak, Sahrayı güneş banyosu yapmak için kullanmak, hu beşincc derecede büyüklükteki kürede oturan ufacık, aptal yaratıklara muazzam veya korkunç görülür şeylerdir.

Benim için, aksine, daha başka bir şey gerekir: Alemin, kâinat hayatının müdürü, karalar ve denizlerle oynayan büyük hokkabaz olmak, işte benim gerçek eğilimim! Fakat Tanrı ola-

mayınca, kitleye hâkim olabilmiş bir şeytan olmak, iman için hiç de utandırıcı bir meslek değildir.

Mesela bütün bir kıtada kıtlık yapabilsem, iki memlek sular altında bırakabilsem, bir imparatorluğu kuçüicük cıım huriyetlere ufalayabilsem, Botni Körfezinden Ha/ar Denizi'bir kanal açarak Avrupa'yı Asya'dan ayırabilsem, bütün-in* sanları bir tek dit konuşup yazmaya zorunlu tutsam, öyle sa* nıyorum ki, iki, üç yıl olsun, durmadan yenilenen can sıkın mı giderebilirdim.

Bundan başka emrimde, daktilo olarak bir cumhurbaşka nı, şoför olarak bir kral, mutfağında aşçı olarak tahtını kay* betmiş bir kraliçe, bahçıvan olarak Kayser'i ve kapıcı ol a ra Mikado'yu ve hepsinden fazla, konuşan bir put olarak Dala Lama'yı yani canlı bir tanrıyı isterdim.

O zaman küçüklüğümün bana verdiği çekilmez ümitsizii fikrinin intikamını, esarete mahkum bu dünya büyüklerim sırtından, ne büyük bir şehvetle çıkartırdım!

Güç TemIzi.Ik

Chicago, 17 Eylöl #

Kızı akşam, şehirlerde itişip kakışan insan sürülerinden nefretim beni o kadar boğuyor ki, yeryüzünü kesin olarak bunlardan kurtarmak için bir çare var mıdır diye araştırmaya kalkışıyorum.

Bir deney yapmak istedim: Oç beş gün bir fakir, hir serseri, hır kaçak gibi yaşamak. Tek başıma, kimsenin yardımı olmadan. Kâtiplerime, memurlarıma, uşaklarıma, şoförlerime izin verdim. Otomobillerimi garaja kapattım. Köylünün birinden eski elbiseler satın aldım ve cebimde birkaç lîret ile Appenin*in loskanya vadilerine daldım.

Yıllar var ki, bir zengin ömrü geçiriyorum, yani özgürlüğüne sahip olmayan bir kurban. Sofraların görkemine, dalkavukların iki büklüm oluşlarına, çok iyi tanıdığım kimselerin iddialarına, İspatlarına artık sıkılmadan katlanamıyorum. Yirmi altı yaşına kadar geçirdiğim sefil ve ümitsiz hayatın hasretini duyuyorum. Binlerce dinlencinin ve kaçığın hücumuna uğradıktan sonra, hiç olmazsa hir haftacık, hir kimsesiz, bir fakir hayatını yeniden tatmak istedim. Ve artık perişan, sefil bir dilenci halim var.

Bittün iktidarları tatmış olan için, yokluk tek sığınaktır. Dünyada satın alınabilecek ne varsa ona sahip olmuş kimse için sefalet tek sığınaktır. Bu bir komedya -belki gülünç bir komedya- fakar bereket versin seyircisi olmayan bir komedyadır.

İtalyanca bilmiyorum, yanıma ne harita, ne de rehber kitabı aldım. Serseri, rastgele dolaştım. Buraları verimli, zengin yerler değil .mı.ı manzara güzcl. Mevsimin kummuş beyaz çukurlar halinde getirdiği ırmaklar, kırılmış, uyuz dağlar ki, insanların ektiği tohumlar, deve dikenleri ile çalılıklar arasından zorla ve kısır boy atıyorlar. Yükseklerde henüz çiçekli birkaç çayır, sudan çok çakıl taşı sürüyen birkaç sel ve her nasılsa ağaca dışınan dağlıların baltalarından kurtulmuş birkaç orman parçası. Bazen bir şato artığı, restore edilmiş bir ortaçağ kulesi, şaşkın çocukların kapısından bir siirii halinde çıktıkları siyah hir ev, çamlar içine gizlenmiş bir manastır, kapısı kapalı, kulesi olmayan kilise.

İ Icr tarafta beyaz inekler, postları kirli kuzular, homurdanan domuzlar ve tek tük, sarı bir paçavraya saçlarını saklamış, gizlenmeye çalışan bir çoban kızı.

İ liçbir hana girmedin. Yol boyunca, köylerden ekmek satın aldım, çeşmelerden su içtim, ağaçlardan kekre yemişler çaldım, meşeler altında, ot yığınları gölgesinde uyudum.

Bura ahalisi sert, ama iyi insanlar. Beş, altı kelimeden başka İtalyanca bilmediğim halde daima beni anlar göründüler ve neleri varsa, hatta ben istemeden verdiler. Bir gün, tarla ortasında, mola vermiş orakçılarla beraber yemek yedim. Galiba kim olduğumu, nereden gelip nereye gittiğimi sordular, ama cevap veremedim. Buna rağmen biraz çorba, salata bir domates ikram ettiler. Kadınlar aralarında konuşuyorlardı, anladığıma göre, bana acıyorlardı.

Bir başka gün, bir ormanın içinde yalnız başına, ihtiyar bir adam ağaçların dallarını kesiyordu? Saatlerce başbaşa kaldık. Gençliğinde Amerika'ya girmiş, aklında İngilizce birkaç kelime kalmış. Buralarda çok sefalet olduğunu, bununla beraber dağlarında yaşamayı, olmasa bile ölmeyi tercih ettiklerini söyledi. Bu kadar zengin bir ülkeden geldiğim halde bu derece fakir oluşuma şaşıtı. Niçin şüphelendiğini anladım. Beni Amerika'dan kaçınış bir cani zannediyordu. Buna rağmen ne soğuk davrandı, ne de daha az cömert.

Fakat üzerimde en büyük etkiyi yapan karşılaşma bir küçük kızla oldu. Bir günden beri hiçbir köye rastlamamıştım. Kkmeğim kalmamıştı ve gülünç bir utangaçlıkla, evlerden di-

İcnııcyeye de cesaret edememiştim, öylece yorgun, açlıktan yarı i>tü bir halde yürüyordum. Akşama doğru kestane ağaçlarından bir koruluğa vardım, öte tarafında taşlı bir tarla ile bir çeşme vardı.

Çeşmenin yanına, yere, bir kız çocuğu oturmuştu. Beni görür görmez, korktu ve kalktı. Ou iki, on üç

yaşlarında vardı, o güne gelene kadar böyle güzel yaratık görmemiştim. Güneşle yaldızlanmış yüzünde büyü dolu iki yeşil göz parlıyordu. Başında, örtüsüz başında kıvrırcık siyah saçlar dalgalanıyordu. Henüz olmuş bir yemi gibi taze ve kırmızı dudaklarının aracında Iweinbeyaz, tabii bir gülümseme vardı. Bir harika.

Ürkütmemek için, biraz ilerisinde, bir kayanın üstüne oturdum. Çocuğa güven geldi. Bir şey söylemiyordu, fakat gözlerini benden ayırmıyordu. Yanıbaşında, kocaman dört inek otlu-yordu. Ve ben, terimi siliyordum. Böylece, fena giyinmiş, nefes nefese, sahiden zavallı bir serseri halim olacaktır.

On beş dakika sonra, kimbilir neyin ilhamı ile, çocuk, mendilinin çıkınından bir parça siyah ekmek çıkardı, yanıma yaklaştı, mahcup bir gülümseyişle uzatarak birkaç kelime mırıldandı. Açlığını kavramıştı. Dilim döndüğü kadar teşekkür ettim, sonra, şehvetle ekmeği dişledim. Vc asla hiç bir lezzet bana bu kadar zengin ve iyi gelmedi.

Sakın insanın asıl gıdası bu olmasın? Ve gerçek hayatı bu.

GOG (2. kitap)

Gioi'Hfini Papini GOG'u 1931 yılında yazmıştır. Şüpheli hır düşünceye, mücadelecı bir ruha sahip olan Papini, yarattığı saf, cahil, dünyada olan bitenin, her sistemin nedenini arayan, öğrenmek için çırpınan bir Amerikalı milyarder tipi aracılığıyla her şeyin boşluğunu, bütün olanların hiçliğini ortaya koyuyor. Tek ihtiyaç bir lokma ekmektir, kaçınılmaz son, ölümdür. GOC'ıtn giriştiği denemeler ona bunları açıklıyor, anta GOG ölmüyor. Yirmi yıl sonra tekrar ortaya çıkıyor, ümitsiz araştırmalarına yeniden başlıyor. Zamanımızda yaşayan ünlü insanlarla karşılaşılıyor, iç dünyalarını öğreniyor. Hatta ölmüş şöhretlerle de, onlardan kalan yayınlanmamış eserlerinden parçalar, hatıralar yolu ile karşı karşıya gelecektir. Bütün bunları daha sonra kaka KI TAV adı altında toplayacaktır (1951).

“insanlar sağır kalpleri yüzünden asırdan aşıra daha çok azap çekilen bir cehennemde hâlâ inleyip duruyorlar” diyen taklidi olanaksız bir üsluba sahip, buluşlarını sonuna kadar götürerek konuyu tüketen, hicvi, şiddeti, bilgisi, kudreti, cömert kalemi ile zamanımızın nesirde DASTF. 'si sayılmaya layık Papini'nin otuz yıl ara ile yayınlanmış bu iki eserini birbirinden ayırmak istemedik. Böylece onu sevenlerin, okuyup sevecek olanların arzularını karşılamak inancı ile iştihâlanna çeşitli ve bol bir sofraya olarak her iki kitabı bir cilt içinde veriyoruz.

ÖNSÖZ

Bir yıl oluyor, Koel yortularından önce Iskoçya'da bir İt-»tandan postaya atılmış “G‘og” imzalı bir mektup aldım. Şoyf le diyordu:

“Aziz dostum.

Size bu mektubu yazan bir hortlak değildir, yirmi yıl önef ağaçlar arasına sığınmış bir sanatoryumda tanıdığınız sinir hastası garip gezginin ta kendisidir, hâlâ da hasta ve dur* madan dünyayı dolaşmaktadır.

Size vaktiyle göndermiş olduğum yazılardan bir seçme yapa* rak yayınladığınız kitabı Amerikan baskısından okumuştunv Ayırdığınız parçaları oldukça iyi buldum vc o eski sayfa! itiraf edeyim ki zevkle okurken, kendimden uzaklarda kal bir hayal vc evvelce tanıdığım ipe sapa gelmez birtakım tuhaf kimselerin canlı anılarıyla karşılaştım. Kitabınız Kana sık sık tepen hastalığının bıraktırdığı günlüğümü tekrar ele alma isteğini verdi, eskisi gibi dünyayı amaçsız, gayesiz dolaşma ta devam ettim, bu duraksız, sıtmalılı yolculuklarım arası da gördüklerimi, duyduklarımı gelişigüzel not ettim. Günlüğümün ikinci bölümünü de okumak ister misini bildirirmenizi rica ederim. İçinde beğendiğiniz olursa çeviri yayınlayarak kullanabilirsiniz. Aşağıdaki adresime mektup! veya telgrafla bildiriniz.

İçimden gelerek...

Gog*

Kimseye benzemeyen görüşleri vlan milyonerin “ton/ Partbenon’‘daki yazlık erine telgraf çekerek bu kadar boş teklif ettiğı notlarını okumakla memnun olacağımı bildirdim. Ce-ı .ip alamadım. Fakat tiç ay sonra Meksika'dan biyyiik bir paket aldım, içi makinede yazılmış kâğıtlarla doluydu. Biyyiik bu dikkat re merakla okudum ve geçen sefer olduğu gibi bu bambaşka re bol günlüklen seçmeler yaptım. Bunları dimyatım dürt bucağına dağılmış sayısız “Gog” okuyucularına "Kara Kitap “ adı altında veriyorum.

Kitaba hu adı kendiliğimden koydvm. Çünkü bu günlüğün Stiy falan insan tarihinin en karanlıklarından olan son savaş ve s-ıvaş sonraları dönemlere rastlamaküıdır. Fakat bana çok ağır re kepaze görünen birkaç sayfayı da çıkarttığımı söylemeliyim. Mr. Gog'un tabiatında öğrenme konusundaki basta açlıkla beraber sadık bir şey de rar, istediğı kadar teorik ve platonik olsun bu katılıktan öteki sayfalarda izler görülecektir.

Gog, âdeti olduğu gibi, zamanımızın en ünlü ve en gösterişli adamları ile tanışmak istemiştir. Kendileriyle yaptığı görüşmeler hemen daima şaşırtıcı re açıklayıcıdır. Hu kitabı okuyacaklar mesela Molotov ile Hiller'in, Voronof ile F.rnest O. laurence'ın, Pablo Picasso ile Saltador Dati'nin, Marco-ni'nın, Valery'nin, Aldous lhu.xley'in re i.in Yutang'ın düşüncelerini öğreneceklerdir.

*Gog'un günlüğünün bu ikinci bölününün en büyük yeniliğı, öyle sanıyorum ki, tanınmış yazarların bilinmeyen birtakım eserlerinin meydana çıkarılmış olmasındadır. Gog, İngiltere'de Lord F.verett 'in el yazıları koleksiyonunu satın <ildiğini söylüyor. Koleksiyonda İnç yayınlanmamış eserlerden parçalar vardır. Gog kendi bes*ıbına da satın aldığı başka değerli sayfalarla koleksiyonu zenginleşürnüştir. Boylece okuyucular "Kara Kitap"ta C.ervantes, Coetbe, \Villiam Blake, Ro-bert Broionmg, Stendbal. Victvr llugo, Kirkegaard. Migucl de Vnamuno. I.eopardi ve W alt SK'bitinan'm günümüze kadar bir yerde yayınlanmamış parçalarıyla eser taslaklarını bulacaklardır.*

BunJjn başka, Gog, eski gezilerinle olduğu gibi bu sefer-dckilcriude dc günü gününe uymayan birçok kimse ile aykırı j diıştince meraklıları, yeni bilim ve teori bulucuları, manyak aydınlar, serbest dolaşan deliler, hayasız katiller ve saf hayal-] perestlerle karşılaşmıştır. Bunlar, toplu olarak, her zamandan çok ümitsiz ve hasta bir devrenin inantlamayaeak ve korkunç?, alaylı ve gülünç taraflarını, fakat özellikle kehanetini ve belirtilerini teşkil etmektedir.

(Jog'tın yapmış olduğu yeni denemeler iiriinü arasında toparlayıp buraya getirdiklerim, bana, yirmi yıl önce vcrdiklr rimden daha tatlı iv önemli gibi geliyor. Okuyucularımın, son satırlara gelince "Kara Kitap" için aynı düşünceye varmış olmalarını isterdim.

Floransa, 5 Kasım 1951.

Giovanni Papint

CkNtsı O. Lavrence'i Ziyaret veya Atom Bombası Üzerime

l.o\$.Angeles, 2 Aralık

Hiroşima'ya atom bombasının atıldığından beri hayli zaman geçti, ama ben korkunç buluşun sahibi ünlü fizikçiye ancak bugün görebildim. Profesör Ernest O. Unwrence*m yanına sokulabilmek kolay iş değildir, çiiinkü atom bilginleri en azlı gangsterler gibi göz hapsinde tutulmaktadırlar. Fakat Oppenheimer ile birlikte atomun parçalanmasını vc meşhur bombanın yapılmasını sağlayan siklotron bulucusu ile görüşmeyi çok istiyordum. Ilırkaç boşa giden girişimden sonra nihayet I-a\vrnce ite karşılaşabildim. Öğrenmek istediğim, özellikle, pek az kims; ile birlikte yaptığı bu korkunç buluşun manevi sorumluluğunu duyup duymadığıydı. Onun İçin kendisinden, esasen söylemeyeceği, söylese bile anlamayacağım bilimsel bilgiler istemekle zaman kaybetmeden doğrudan doğruya ve açıkça sordum:

- Buluşunuzun sebep olduğu vc ileride daha da çok olacağı oiûmler hakkında nc düşünüyorsunuz, Mr. Lawrence?

kanlı Profesör hiç bozulmadan ve bir melek kadar sakin cevap verdi:

- öyle sanıyorum ki Mr. Gog, bilimin ve bilginlerin, hiç olmazsa Thales'ten heri durumları hakkında aşağı yukarı bir fikriniz vardır. Bilginler, araştırmalarının vc teorilerinin sonuçlarıyla kesinlikle ilgilenmezler, yalnız evrenin ve kanunlarının

kabule değer birer yorumunu ve temsilini verebilecek formül' lerlc ipotezler bulmakla yetinirler. Yeni miklecr fiziğin temelle rini atan Ruthenford, Nicls Bohr ve ötekiler, buluşlarını^^ gün binlerce insanın birkaç dakika içinde ölümüne sebep oU* cak bir bomba yapılmasında kullanılacağım ne düşünm'/ nc dc akıllarına getirmişlerdir. Tek istekleri, asırlardan bert türlü tahlile karşı koyan, bölünmez görünen cn küçük m* atomun sırrım öğrenmekti. Sizin anlayacağınız yakıp yılıun değil, bilmek istiyorlardı. Ben bile siklotronı ile clekrrikkn ' parçacıkların hareketlerini çoğaltmayı düşünüyordum, .ııw> cim deneme idi. Ama sonra askerler, politikacılar geldiler, bii* tuşlarımızı dünya yarışmasında üstünlüğü sağlamak, yani m< sanları toptan ve çabuk yok etmek için kullanmak istediifr, İnsanlığın sonsuz tragedyası budur. Aramaktan, araştırmış* tan, öğrenmekten kendini alamaz, ama hemen daima buluştıfft facialara, ölümlere sebep olur. Nükleer fizik hu tragedyan en kanlı perdesidir. Atomun sırrım bulup açıklamak istetSj için insan, şimdi, elinde kendi kendini, her türlü şekli ile hajfl< tı, belki gezegenini bile yok edecek araca sahiptir. \

- Çok iyi anlıyorum, diye karşılık verdim, ama her ştipt rağmen içinizden bazen bir pişmanlık ürpertisi geçtiği olmuyor mu? Acaba insanları korumak pahasına bilim isteklerinden vazgeçmek daha

iyi olmaz mı dersiniz? \

Profesör Lawrence heyecansız sesiyle: {

- Bir noktaya dikkatinizi çekerim ki, dedi, hastalık, ibdj yarlık yüzünden ölenler bir tarafa, insanlar barış yıllarında® savaşıla atom bombasının sebep olduğundan daha çok faz® sayıda ölmektedirler. Atom bombası bir dakika içimle çok kurban alıyor, ama öteki sebepler, zaman ve mekân içinde, şu* rada burada dağınık olduklarından daha çok insan öldürüyflfc Bir hesap edelim. Silahla, zehirle işlenen cinayetleri, intiharları, otomobille ezilenleri, tren kazalarında ölenleri, uçaklar^ yananları, denizlerde, nehirlerde boğulanları, fabrikalarda makinelere kapılanları, madenlerde göımtlu kalanları, ipe çekik^ ve kurşuna dizilenleri, ayaklanmalarda polis ve jandarma tarafından vurulanları, yangınlarda, patlamalarda kül haline ge*

İmlen, boks maçlarında, otomobil yarışlarında birden ölenle-11, elektrik akımına kapılanları bir toplayınız. Depremelerde, yanardağ patlamalarında, yıldırım çarpmalarında, çığlar altın-«U ölenleri hesaba katmıyorum. İnsanların kendi kendilerine •hep oldukları ölüm sayısının bir yılda milyonları aştığım gü* 4)fvmüz ki, bu, iğrenç bombanın kurbanlarından bin kere Uılulu. Ama bu zavallıların cesetleri değişik yerlere, memleketlere, günlere dağılmış durumda olduklarından -bunların lorkunç toplamını yalnız istatistikçiler bilir- sokaktaki adam Hiroşima faciasıyla altüst oluyor, yeryüzünde her gün olan ve Myısı daha pek fazla öteki faciaları düşünmüyor, acımak duygusu, daha ziyade toplu halde ve aynı zamandaki ölümlerden etkileniyor. Halbuki bu sayısız, ve feci gündelik ölümlerin da-flm.ı sorumluları vardır. Bunlar fabrikatörler, teknisyenler, şo-Inrlcr, katiller, tembeller, cahiller ve daha başkalarıdır. Neden valıuz ben vicdan azabı duyayım? Ben İti insanın özellikle ve yalnız evren bilgisini artırmak için çalışmış, vatanımı korumak veya öcünü almak için hazırlanmış bir silahın meydana getirilişine sadece vatandaş sıfatıyla işbirliği yapmışım.

(iorüşmemiz epeyce sürmüştü. Profesör Lawrence nazik birkaç ketime ile kana yol verdi.

BİR KORKUNÇ EĞLENTİ

*Miini,? Atayı**

Eski ortağım Samuel Puppenheim iş hayatım bırakmamış Florida'da satın aldığı muhteşem ve mükellef köşkünün açılı için hazırladığı eğlentiye beni de çağırdı. Karısı ile beraber yemekleydik, sinirli bir neşe içindeymiş gibi görünüyor, durmadan

- Göreceksin, diyordu, şimdiye kadar görülmemiş, benze siz bir oyun hazırladım. I Jiçbir tarafını kaçırmamak isterse gözünü ve kulağını dört aç.

Davetliler gelmeye başladı. I lemcn hepsi erkekli. Sayılan pek azdı, ama bir toplam yapılacak olsa milyarlarla doları bir araya getirirlerdi.

Sanınel bizi köşkün tiyatrosuna götürdü. Geniş bir amfiy dİ, etrafı sıra sıra kozalaklarla çevrilmişti. Mermer basamaklara kadife yastıklar atılmıştı. Oyınla bir baticı ile başlanacak tı, bunun merak çekici bir adı vardı: Üçleme, üçlük, üçlem.

Amfinin ortasına kurulmuş bir iskelenin üzeri birden ışıkl" boğuldu ve alaca İmlaca, hareketsiz, anlaşılması güç üç kişi görüldü. Birinin yüzü yaldızlıydı, yeşil saçları vardı, kumru renginde bir manto giyinmişti İkincinin yüzü gümüştü, s.tçlan mavi, mantosu koyu yeşildi. Üçüncünün yüzü alçıdamııış gibi bembeyaz, saçları ateş kırmızısı, mantosunun rengi tavus kuşuydu. Hiçbirinin kolları, ayakları görünmüyordu. Mantoları o kadar uzun ve genişti. Projektörlerin sıcak aydınlığı altında-kı bu rengârenk hayaletlerin kadın mı, erkek mi oldukları da belli değildi.

İnleyen uyumsuzluklardan örülmüş bir müziğin ilk nağmeleriyle bu üç hayalet eğilerek, dönerek, birbirlerini kovalayarak, gövdelerini geriye atarak, üçgenler halinde ayrılıp buluşarak, oynamaya başladılaf Sonra ne olduğu anlaşılmayan şeytani bir aletin keskin bir vuruşuyla sırt üstü yuvarlandılar ve ışıklar sönene kadar ölü gibi, kıpırdanmadan öylece kaldılar.

Biraz sonra anfiyi yüz ayın ışığım andırır bir aydınlık doldurdu, yüksek, siyah direklere gerilmiş çelik teller görüldü. Bunlar sirklerde cambazların hüner göstermeleri için hazırlanmış olanların aynısıydı, şu farkla ki değişik yönlerle karşılık, çapraz çekilmişlerdi.

Dostum Samuel kulağıma fısıldadı:

- Şimdi Vogel'in "l.ueifer" eserinin son perdesini göreceksin. Cambaz aktörler oynayacak. Biliyorsun, Hollandalı en biiyük şairin bu tragedyasının kişileri meleklerdir, konu yeryüzünde değil, gökyüzünde geçer.

O anda iki kanatlı, gerçekten meleklerle benzer aydınlık yüzlü delikanlılar görünüdu. Havada, yükseklerde, teller üzerinde uçar gibi dolaşıyor, Vogel'in ateşli mısralarını okuyorlardı. Aralarında Lueifer'i hemen tamdım. Siyah kadife kanatlan örekilcrinkilcrdctı daha büyüktü, gökyüzüne dikelmiş, Mîkâil ile Rcfnil'in alaylarını, hitaplarını, aldırış hile etmeden dinliyordu. Öteki isyancı melekler de siyah maskelerinden kolaylıkla belli oluyordu, fondaki teller üzerinde oradan oraya, cehenneme atılmaya hazırlanan lanetlenmiş ruhlar gibi sıçrayıp duruyorlardı.

Büyük Vogel'in şairane hitaplarını sabırla dinliyordum, ama, doğrusunu söylemek gerekirse pek eğlenmiyordum. Sadece cambazlar seyredilirken bazen olduğu gibi, bu cesur aktörler neredeyse beyin üstü düşecekler diye heyecanla bekliyordum. Nihayet oyun bitti, ışıklar söndü, l'zuıı bir süre sessizlik oldu. Sonra amfinin ortasına büyük bir kırmızı ışık bir yangın alevi diıştu vc birden, insan hayalinin düşünebileceği en çılgın bir orkestra görüldü. Geniş sahneyi insan artıklarından, döküntülerinden sefalet vc düşkünlük örnekleri bir ku* çuk kalabalık doldurdu. Fark edebildiklerim arasında yırtt pırtı içinde kamburlar, karalar giyinmiş topallar, ihtiyar* yağlı, ümitsiz suratlı saralı İsterik kadınlar, saçları, başlan ka* rışmış hain bakışlı acuzeler, palyaço gülüşlü cüceler, Ölü bebeklerini göklere dikmiş ihtiyar körler bilinmiyordu. Bu yaratıkların ellerinde birer müzik aleti vardı. Ama bunlar anc Callot'nun ıstampalarında, (İöya'nın resimlerinde olanlar gı dürbünden ıızuın flavtalar, şişman karınlı viyolalar, bir cehennem orkestrasından aşırılmış gibi uzun borular, ortaların kırılmış sütunlara benzer yüksek ve dar trampetler, Afri harpları, gitaralar, dümbelekler, fildişinden çalparalar, yabanÇ tunç tamamlar gibi eski aletlerdi.

Orkestra şefi siyah elbiseler giydirilmiş bir iskelet gibi g ründli. Elinde değnek yerine bir bilardo sopası tutuyordu. 1 ret verir vermez bu garip vc çapullar içindeki miizisyc" kendi hesaplarına çalmaya başladılar vc ortalık ıslıklar, hiç rıklar, feryatlar, gürlemeler, gıcırtilarla doldu. Sanki bu

şeyta ların düzenlediği bir konserdi. Kimi can çekişenler gibi sapsa vc limitsiz, kimisi çılgın delilerinki gibi kan ter içinde ve kıp* kırmızı suratlı bu bahtsızları korkuyla seyrediyordum. ÇaldıM ça kızışıyorlardı. Topallar tahta ayaklarıyla yere vuruyon kamburlar dövüşe hazırlanan iri kediler gibi sırtlarını büsbui tün kabartıyor, kadınlar nöbetler içinde kıvranıyordu.

Bir ara, akortsuz aletlerini çalmakla yetinmediler, bu şeyta) ni senfoniye son derece öfkeli, hezcyanlı bir kreşendoya götün mek ister gibi şarkılara, haykırmaya, ulumaya ıslıklar çalma* ya, inlemeye koyuldular. Kadınlar yerlerde yuvarlanıyorlar, sakatlar iğrenç etleri arasında oynamaya kalkışıyorlar, ımestrft kendisine yakın oturanların kel kafalarına sopasını vuruyordu.

Allahtan bu zavallı çılgınların gürültülü kepezeliği sona er* di. Işıklar söndü, sesler sııstu. Tiksintiden ve dehşetten bitmiş) tim. Kaçmak iizerc kalktım. Dostum Samucl yanıma geldi:

- Eğlentimi beğendin mi, diye sordu, dünyada bundan daha orijinalini yapmak mümkün müdür?

Davetinin fevkalade ve şaşırtıcı olduğunu, fakat dinlenme-)

ye ihtiyacım olduğunu söyledim. Otomobilime koştum, son »ur.tile otelime döndün* Denizın uğultusu bana pek tatlı bir ahenk olarak geldi.

ELEKTRONİK MAHKEME

Eittsburg, 6 Ekim

Düşünen makineler yapımı son zamanlarda çok ileri Özellikle memleketimiz, vaktiyle sanatta İtalya'nın, zarafet Fransa'nın, ticarete İngiltere'nin, askerlikte Almanya'nın önde oluşları gibi, şimdi teknikte cn başta gelir.

Geçenlerde Pittsburg'da makineler mahkeme işlerinde ilk olarak denenecekti. Matematik, diyalektik, istatistik işlerin kullanılan elektronik beyinlerden sonra, şimdi, iki yıl çalışıl' rak adalet üreten bir makine meydana getirilmişti.

Makinenin yedi metrelik cephesi vardı, geniş mahkeme salonunun dip tarafına yerleştirilmişti. Yargıçlar, savcılar, avu katlar yerlerine oturmuş değillerdi, dinleyiciler arasında bulu iniyorlardı. Makinenin kemltleriııı'İlmyacı yoktu, onların küçücük insan beyinlerinden daha cinin, daha tam, daha şaşmazdı. Hu kocaman beynin sorguya çeken, karar veren beş yüz manivelasını, onun foto-clcktrik hücrelerinin sırrım hilen bir genç makinist hareket ettiriyordu. Bıı madenden hukuk beynin geçmişte tek ilgisi duvarın üzerine yerleştirilmiş bir tunç teraziydi.

Yeni makinenin ilk celsesi bu sabah saat 9'da açıldı. İlk sanık, çelik fabrikalarında çalışan bir gcııç işçiydi, kendine teslim olmayan bir genç kıızı öldürdüğü ileri sürölüyordu. Sanık hikâyesini kendine göre anlattı, şahitler dc gördüklerini anlattılar. Bunun üzerine teknisyen davaya kanunun hangi maddelerinin uygulanacağıı öğrenmek üzere bir düğmeye bastı. I içmen aydınlanan bir levha üzerinde maddelerin numaraları göründü ve makine, insan kâtibinin usulen sorusuna karşılık olarak hafifletici sebepler bulunduğunu kabul etti, birkaç saniye işledikten sonra da bir levha üstünde karar okundu: 23 yıl ağır hapis? Sonra otomatik olarak bir küçük karton kustu, inlimde karar yazılı idi.

Hükümlüyü getiren jandarma kartonla beraber onu alıp götürdü.

Ondan sonra müdürün imzasını taklit ederek zimmetine birkaç bin dolar geçirmiş bir kadın memur getirildi. Bu dava ötekinden daha çabuk görüldü. İ hukukçu beynin cephesinde sarı, yeşil birkaç göz. yanıp söndü, bir buçuk dakika sonra da karar belli oldu: 2 yıl ve 6 ay hapis.

İ'çüncü dava daha önemliydi, daha da uzun sürdü. Sabıkasız olan bir casus milli emniyetle ilgili bazı gizli vesikaları yabancı bir devlete satmıştı. Makine, ışıklı ve sesli işaretlerle casusu iki dakika sûren bir sorguya çekti. Samk savunmak için avukat tutacağını bildirdi. Beyin bir sesli plakla talebin kanuni olduğunu fakat bu utandırıcı suçun hafifletilmesi için ne gibi sebepler ileri sürülebileceğini, davanın nasıl savunulabileceğini sordu. Kısa bir sessizlikten sonra bir başka plak, hemen hemen matematik bir biçimde ve açıkça bu sorulara karşılık verdi. O zaman teknisyen makinenin değişik bölümlerini çalıştırdı, ışıklı numaralar görüldü, sonuçta karar samğa karşı çıktı ve birkaç dakikalık ağır hir sessizlikten sonra makinenin en yukarısındaki levha yandı. Önce bir ölü kafası görüldü, sonra altında şu iki kelime okundu:

Elektrikli sandalye!

Orta yaşlı, bir profesör gibi ciddi tavırlı hükümlü karart görünce okkalı bir kufür savurdu, sar'nya tutulmuş gibi kaskatı kesilerek sırt ustu yere yuvarlandı. Bu küfür davanın (ek gerçek insan sesi oldu. Casusu bir sedyeye koydular, mahkeme salonundan çıkardılar.

Daha dört davaya bakılacaktı. Ama bende ne istek ne de takat kalmıştı. Kendimi iyi bulmuyordum, içimde öğürtüler kabarıyordu. Acaba kahvaltıdan mı midem bozulmuştu yokta bu yeni mahkemeden mi?

Otele dondum, yatağa uzanıp gördüklerimi düşündü Modern bilimin muazzam buluşlarının uygulanmalına daim* taraf tutmuştum, ama kibernetik bilimin bu korkunç uygu matı beni altüst etmişti. Soğuk ve parlak bir makine tarafı dan, sualtı olmaktan belki daha çok bahtsız bu insanla malıktım edilişlerini gdrinek, içimde şüphesi/, ilkel ama sus ramadığım derin bir karşı koyma duygusu uyandırıyor. De* mek insan zekâsının yarattığı ve yaptığı makineler, kendilerir meydana getirenlerin hürriyet ve hayatlarını ortadan kaldırmayı başaracak duruma gelmişlerdi? Sadece elektrik akımı ile işletilen bir sürü rakam insan ruhunun gizli sorunlarını çö~ mek iddiasında bulunuyordu. Makine canlı bir varlığın hâki* mi oluyor, madde, ruh meseleleri üzerinde kararlara varıy du. Benim gibi ateşli bir ilerleme taraflısı için bile bu maki iğrençti.

Kendimi toparlıyabilmek için birkaç kadeh viski ile bir parça ıykı gerekti. Elektronik mahkemenin şüphe götü yen bir üstünlüğü var, gerçek insan etinden yapılmış hâkimi den kurulmuş bir mahkemeden daha çabuk karar almak.

İı

10

\\VAİ.T VVHİTMAN'İN İNSAN DESTANI

Bu üniversiteye Walt VChitman uzmanı ünlü bir bilgini görmeye geldim.

Koleksiyonumun yayınlanmamış elyazıları arasında büyük şairin bilinmeyen bir şiirinin ilk müsveddeleri bulunuyordu. Bugün unutulmuş görünen fakat bana kalırsa Amerika'nın en kudretli, en gür sesi olmakta devam eden Manhatranlı senfonik peygamber, kendinin de dediği gibi, evrenselin şairi idi. Bir gün, aklına, mağara adamından büyük kurtarıcılara kadar, insanların acı, yorucu, utandırıcı ve şanlı serüvenini büyük bir destan halinde vermek geldi. Walt Whitman'ın notlarından birinde: "Elimizde, diyordu, Akhilcus'un, Odysseus'un, Ene ve Sc-zır'ın, Tristan'ın, Roland'ın, Siegfried'in destanları var, ama kimse, büyük kadar, insan'm, her memleketin ve bu devirlerin insanının binlerce yıl tabiata, birbirine karşı savaşlarında yığılma dövüşerek zafere ulaşmış insan'ın destanını yazmadı. İnsanoğlunun şarkısını ilk olarak ben söylemek, büyük insan kuşağının Omiros'u ben olmak istiyorum."

Walt Whitman bir başka notunda da: "Tarihçiler, diyordu, hatta en büyükleri, insan tarihi olaylarını gazetecilerin cinayetleri, törenleri anlatışları gibi günü güne, durgun, acele, renksiz, donuk bir şekilde veriyorlar. Ne bir isim, ne de olayların bir yönünü atlıyorlar, ama en önemli olanı, derin ihtirasları, prenslerle ayak takımının çılgınlıkları, özel tarihlerin bütünü yapıp dramını çıkartan delilikleri unutuyorlar. Dünya ve tarihi panoramalardan ve fıkralardan yapılmış bir koleksiyon değildir» baş aktörleri, karşılıklı düşmanları, tanrılaşmaları ve felaketleri ile karmakarışık ve ulu binlerce perdelik kutsal ve beşeri bir tragedyaya, gözyaşları ve sevinç haykırıları ile kesik kesik mısralarda bir dev destandır, başlangıcı vardır, sonu daha gelmemiştir".

Bendeki elyazısı "İnsanın Destanı" adını taşıyor. Gözlerimin önündeki kısa özete göre Whitman'ın en büyük ve en iddialı eseri olsa gerektir.

Goethe'nin Faust'nu sadece adı ile hatırlatan "Gökte Başlangıç" bölümünde, şair, kızıl bir kütük gibi güneşten kopup birçok değişiklikten geçerek denizler, çamur ve buharla kaplandığı güne kadar dünyanın doğuşunu ve gençliğini anlatmak istemişti. Ana yıldızın bu tutuşmuş parçası bugün insanın meskeni ve krallığı olmuştur. Gezegenin asıl tarihi ortaya insanın çıkışı ile başlar. İlk insanlar hayvanlar gibi mağaralarda yaşıyor, postlara bürünüyor, hayvan eti yiyor, biribiri'ni onlar gibi ısırtıp parçalıyor, açıkta, hayvanlar gibi çiftleşiyor. Ama yavaş yavaş insanların zekâları uyanıyor, taşın silah, silahtan alet yapıyorlar, mağaraları ev ve tapınak, kucaklaşmaları aşk, büyücüyü rahip, rahibi hükümdar, avcuyu çoban, çobanı çiftçi, yaban sürülerini kabile, kabileleri millet haline getiriyorlar.

İnsan ateşe, öküze hâkim oluyor, tekerleği ve sabanı icat ediyor, tohum ekini ve resim yapmayı öğreniyor, boğuk haykırıları dil, sembolü çizgilerini anlaşılır vazı haline getiriyor.

Ama insan savaşmak, daima savaşmak, sonsuza dek savaşmak zorundadır. İlk savaşı açlığa, yırtıcı hayvanlara, esrarlı ve tehlikeli doğaya, komşu düşman kabilelere, iradesini kötüye kullanıp kendini sömürenlere karşıdır. İnsan hep bir savaşçı olacaktır, bir savaşçı ve bir kahraman. Soğuk ve buzlu, bataklıklarla ve sellerle, karanlık ve korku ile, zehirli cangıl ile, fırtınalarla, nihayet kralları ve tanrıları ile savaşacaktır.

İnsanlar çöllerde, ormanlarda yollar açacak, dağları aşacak, rüzgâra hâkim olacak, suları küreklerle

döverecek nehirlerde. denizlerde hızla ilerleyecektir. Kayalardan desteklerle, mermerlerden sütunlarla tanrı evleri ve hükümdar sarayları yapacaklar, ölümlerin ve tanrıların resimlerini taşlara oyacaklardır. Ama insanla insan arasında savaş hiçbir zaman durmayacaktır. Müttefik veya fethedilmiş siteler krallık, imparatorluk halinde büyüyüp genişleyecek, imparatorluklar sitelere ve krallıklara hâkim olmak için aralarında savaşacaklar, büyüyecekler. zafere ulaşacaklar, zayıflayacak ve yıkılacaklar. Yerlerine başka imparatorluklar geçecek. Onlar da sırası gelince çökecekler. Batı doğuya saldırarak, doğu batıya dönecek, Asya Avrupa'ya karşı, Avrupa Afrika'ya karşı, kıtalar kıtalara, ırklar ırklara, dinler dinlere karşı duracak.

Göçebe milletlerin göçüşleri ve barbarların saldırışı yeni savaşlar doğuracak, tarih sahnesinde yeni görünen bakir ve ilkel milletler yerlerini savaşarak sağlayacaklar. Memfis ile Teba yıkılacak, Babil ile Fersepolis yakılacak, Atina ile Roma yağına edilecek, buğdaya, güneşe, zenginliğe acıkmış kıllı atlılar güneyden kuzeye sınırları geçecek, denizleri aşacak, ihtiyarlamış ve bunamış eski efendileri boyunduruk altına alıp soyacaklar. Bu arada imparatorlar ölecek ve öldürülecekler, yeni krallar katliamlar emredecek, kendileri de hoşdırula-caklardır.

Bununla beraber ve kinlere, kanlara, hıyanetlere ve ihanetlere rağmen insanlar yaşayacak, yenileşeceklerdir. Çünkü, yıkılan şehirlerin yerlerine yenileri kurulacak, gömülmüş şaheserler ışığa kavuşacak, şairler galiplerin, mağlupların destanlarını yazacak, filozoflar İllisus kıyılarında, Atina kemerleri altında dünyanın özünü arayacaklar, Akdenizin güzel göklerine hakan açık hava tiyatrolarında bakireler ve ihtiyarlar korosu amansız kaderden şikâyet edecekler, katedraller, amfiler, adalet sarayları yükselecek. Ve bütün bu dağınık mucizeler üzerinde zaman zaman saz şairlerinin şarkıları, trampetlerin gürültüsü, saçlı, sakallı haydutların ulumaları duyulacak.

Fakat bir gün meçhul bir kovun karanlık bir ahır köşesinde, bir köle ve hor görülen bir millet arasından yeni bir tanrı

doğacak, kanı ile dünyayı suçunu (»deyecek, sözü ile ona ye* nî bir yön verecek, ölümü ile de bir yeni devir açacaktır.

Ne yazık ki Vi'alc NWhitman'm, benim yaptığım zavallı özetle en güzel ve parlak tarafını kaybetmiş olan elyazısı burada bitiyor. AH tarafındaki parçalar o kadar kısa ve karışık ki bir devin şaheseri olması gereken fakat burada sadece büyük bir hayalin gölgesinden ibaret şiirin bütününe meydana çıkartmak olanaksızdır.

YÇ'KİHT'İ ZİYAREİ VEYA CELECF.GİN MİMARİSİ

Acaba yeryüzünde, Walr NWhitman'm bu "bitmemiş senf' ni"sini ele alacak kadar kahraman ruhlu ve ilhamı kudr olan bir şair bulunacak mı?

fittesin, Wi\$coHsin, 15 /r<ıhk

Bu sarp ve soğuk memlekete yalnız ihtiyar mimar Frank Lloyd Wright ile tanışmak için geldim. İlcin benim vatandaş-tarım hem de onun vatandaşları kendisini pek sevmezler, takdir de etmezler. Bu belki de büyük merkezlerin ve gökdelen binaların düşmanı olduğunu söylemek cesaretinde bulunuşundandır. Cesaretle, dedim, çünkü bu memlekette gerçekleri söylemek için buna ihtiyaç vardır. Evrensel

aptallıkla savaşıp böyle adamları her zaman ararım, onun için Wright(ile görüşebilmek üzere bu uzun ve yorucu yolculuğu göze aldım.

Kendisini aradığımı öğrenince \Wright beni okulunda çaya davet etti. Yalnızdı. Seksen yaşlarında, sağlam ve diri, iri yarı, ciddi yüzü bir ihtiyardı. Fakat gözlerinde alaycı bir gururun ateşi parlıyordu. İki:

*

- Madem ki, dedi görmek istediniz, mimaride yapmak istediğim devrimin dayandığı fikirler üzerinde az çok bilginiz vardır. Bugüne kadar bütün mimarların yaptıkları, ortaçağda ve Japonya'da birkaç istisna bir tarafa, gülünç bir yanlışlıktır. Doğaya eklenen, boş benliğin ve salaklığın doğurduğu her şeyi, cepheleri, kitle tesirlerini, tenazurları, zevk endişesini, gösterişi, süsleri, ihtişamı, debdebeyi, fazlalıkları, estetik hayranlık uyandırmak için yapılanları, insanları üst üste yığıp boğan şehirleri inkâr edip ortadan kaldırmalıdır. Doğayı değiştiren,

örtün ve arkada bırakan ne ki varsa cinayettir. Eğer bir karjı-iaşıırma istiyorsanız ben mimarının Rousscau'suyum.

Benim yaptığım binalar doğanın, kırların dekoruna rahat* ça ve ustalıkla uyar. Yahut doğadan ilham alırım. Orma benzer bir ev yaptım, bir tane de kanatlarını açmış bir kuşa benzerini meydana getirdim. Şimdi, eski dostum Walt \Whi man'ın dediği gibi, daha ilerisine girmek istiyorum. Mima bcnin anladığım tarz da dahil, her zaman doğaya bir ekin manzarayı bozan bir parazit, küstah bir müdahaledir. İnsanlar, taş, demir ve çimento binalarla sade ve hür kırlara yığıla rak onları çirkinleştirmekten vazgeçmelidir. Şuraya dikkatin¹ çekmek isterim ki bıı vardığını hükme benim geçmişteki inşa* atımı da dahil ediyorum. Bundan böyle konutlar doğanın için* de esasen mevcut ve kendisini kabule hazır yerlerde aranıp ya* pılmalıdır. Bunun için büyük bir rötuş ve uygulama yetecek'' Temizlenip genişletilmiş bir dağ oyuğu, oturulabilecek hale getirilmiş bir in, rasyonel bir tarzda düzenlenmiş bir mağara, lav duvarlarla örülmüş sönmüş bir yanardağ ağzı, iri gövdeli bir ağacın ılık kovuğu yüz asır önce insanın konuluydu. Gelecek, te de öyle olacaktır. Şimdiye kadar ortaçağ insanları ile Japo" lara hayran olmuştum. Artık vazgeçtim. Yalnız tanrısal ilkellerle dahi paleolitik ve neolitik insanlara hayranım. CökdeleiK ler doğaya, yani tanrıya hakarettir. Yalnız doğanın birer par* çası olacak kadar ona uymuş, içine girmiş oyuklar nnikemir: birer meskendir, çünkü insani gururumuzdan, ormanların ve dağların kutsal bekâretlerine lüzumsuz ve lagar duvarlar dik* meye kalkışan o gururumuzdan vazgeçtiğimizi gösterir. Size ilk olarak mimari devriminin vardığı son ve kesin nokta' açıklayacağım. Gerçek mimari, geleceğin mimarisi, bence, her türlü mimari şekillerini kaldıran mimaridir. Esasen devrimim mimarinin yok edilmesi ile sonuçlanacaktır. Bundan böyle mimarinin rolü inler ve mağaralar arayıp düzenlemekten ibaret] olacaktır. Eski mimari ölmüştür. Yaşasın yeni mimari.

Sözlerini bitirir bitirmez ihtiyar Frank Llovd Wright kıs kıs gülmeye başladı ve ağzında eski fildişi ve yepyeni altın dişleri*] nin çift klavyeyi göründü. Sonra bir ikinci bardak çay ile sert

bir bisküvi ikram etti. Fakat teorileri üzerine tek kelime daha söylemek istemedi, daha da sonra yalnız kalmayı anlatır şekilde gözlerini bana dikti.

Boston, 20 Aralık

Eski dostum Gabriel Pascal'ın tavsiye mektubu ile gelen Mr. Harry Golding'i kabule mecbur oldum. Kendisi gtiı eyaletlerinin birinin bilmem hangi üniversitesinde papirolog profesörü idi. Kısa boylu, bir mongoldan daha sarı yüzlü, pc-ruka duygusu veren uzun, beyaz saçlı, ufak tefek bir adamd Bana, teklifleri birçok enstitü ve hükümet tarafından geri çevrildikten sonra başvurduğunu gizlemedi ve şöyle başladı: |

- Bir üçüncü dünya savaşı patlak verirse, ki bu, çok yazık bir evham olmaktan uzaktır, bizimki dahil, bütün (ilkelerin ıg-' rayacakları akılcıtin ne olacağını pekâlâ biliyorsunuz. Giinü^ miiz insanların ellerinde öyle korkunç silahlar var ki, büyük küçük hiçbir şehir yıkılıp yakılmaktan kurtulamayacaktır, özel ve genel kitaplıklardaki değerli ve hemen tutuşabildi kitaplar ve maddeler birer birer kaybolacak ve savaş uzarsa, üç bin yıllık uygarlık, düşünce, şiir ve tarih belgeleri duman haline gelecektir. Otuz asırlık yaratıcı deha eserlerinden geriye ancak hiçbir anlam taşımayacak birtakım kavrulmuş kâğıt parçaları kalacaktır. O da bir şeyler kalırsa! Eğer kıyamet kopmakta gecikir ve vaktimiz de olursa, insan zekâsının en ünlü yemişlerini korumayı şimdiden düşünmeliyiz, ta ki, geleceği barbarları, felaketten sonra yeniden uygarlaşmak için onları bulup gıdalanahilsinler. Kitaplıkları gömmek bir şeye yaramaz.

çııııkvı, kâğıt çok naziktir, herhangi bir şekilde mahvolabilir. Bunun için insanlığın temel eserlerini daha dayanıklı ve sürekli bir madde, vani çelik üzerine oyarak bir kitaplık kurulmasının önermeyi düşündüm. Kitaplardan bazılarının tamamen, daha az önemlilerin özetleri iki dilden yani doğru çevirileri yapılarak çelik levhalara oyulacaktır. Grek eserleri Lıtıııccyc, Latin-celcr İtaiyancaya, İtalyaucalar Fransızcaya, Fraııısızcalar İngilizceye, İngilizceler Almaucaya ve öteki diller birer başka dile çevrilecektir Bütün eserler çelik levhalara derin derin kazılacak, yazarı ve zamanı üzerine açık bilgiler verilecek, sınıflandırıp şehirlerden uzak, ıssız yerlerde yapılacak zırhlı bodrumlarda saklanacaktır. Geriye kalanlar kolayca bulunabilsinler diye de yerlerini tscelli edecek paslanmaz çelikten kuleler dikilecektir. Çelik kitaplığa girmeye değer eserleri ayırmak için milletlerarası bir komite yapılacak. Yer ve masraf göz önünde (utulacak olursa kitaplığa alınacak eserlerin sekiz, on düzineyi aşamayacağı meydana çıkar. Ben, kendimce geçici bir katalog hazırladım. Canınızı sıkmazsa birkaç isim vereyim.

Profesör Harry Golding'e beni hiç de sıkmadığını söyledim. Kitapları seçmekte de serbest olduğunu, kendisine bu konuda güvenim bulunduğunu bildirdim. **Ben, diye ekledi, zavallı bir cahilim, bu konuda fikir sahibi olmak küstahlığında bulunsam bile faydalanabileceğinizi sanmam."

Sarılıklı bıııcur haykırdı:

- Katiyen... bu kitaplığın masrafım siz ödeyeceksiniz, herkesten fazla bilgi edinmek hakkınızdır. Sizi fazla oyalayacak da değilim, çünkü liste ister istemez kısadır. Ahdi âtik ile Ahdi cedit baştan sona kadar, ayet ayet alınacak iik kitaplardır. Konfüçyus'un yazılan, Avesta ve Kur'anı için özetlerle yetineceğiz. Doğuyu feda etmek gerekiyor, buna üzülüyorum ama başka tiirlii davrananlayız, çünkü Yeda'larla, Râmayana. Ma-h.ıbalırata, Upanishat'lar, Kalidasa, Laotze, Çung-tzc ve Fir-devsî için binlerce çelik levha gerekecek. Buna karşılık hiitün bilgilerin anası eski Grekler üzerinde duracağız.

Omiros'un iki destanı, Ehilcus ile Sofokles'in birer tragedyası, F.tlatun'dan iki. üç diyalog, Öklidus'ım Unsurları*!, Aristoteles'in Metafiziğe Giriş'i, Heraklit ve Epikur'dan parçalar Grek mucizesi de* (iliğimiz şey hakkında belirli belirsiz de olsa, fikir vermeye ye* tecektir. Roma daha az zahmet verecek. Tam metin olarak val* nız. Virgilyus'un Eneide'si alınacak, I lorasyus'tan, Tasitüs ve Juvenal'dan kısa seçmeler yeter, buna karşılık Saint Aııguflj tin'in İtiraflar'ının tamamı ile Saınt Thomas'm birkaç par<an* nı vereceğiz. Roland'ın şarkısı ile Tristan'ı ve Dante'nin Tanrı* sal Komedyacını baştan sona vermek isterdim! Daha yeniler* den Kottcrdam'lı Erasnuis'un Deliliğe övgü'sümi, Makytik vel'in Prcns'i ile yetineceğim. Shakespcarc'in üç, dört tragedj yası de Milton'un Kaybolmuş Cennct'i ve Cervantes'in Don} Kişot'unu da alacağım. Aristo ile Kabelais'den de birkaç par* Çayı memnuniyetle, ama Galilc'nin Yeni Bilimlc'ini ve New* ton'ının Prensiplerini aynen alacağım. Fransa'dan Rochcfoucl* uld'un Mescclcr'ini, Pascal'in Düşüncclcr'ini, Voltaire'in bir küçük romanını, helki Candide'i ve beaudelair'den Elem Çi* çekleri'ni seçtim. Almanya'dan Goethe'nin Faust'u ve Nietzsche'nin Zaratustra'sı yerer. Rusya'dan Dostoyevski ile Tol»*) toy'un birer romanı. Bilim tarafını da unutmamalı. Darwin'in Cinslerin Kaynağı, Ercud'un Psikoanaliz Dersleri ile Kinstc* in'ın başlıca denemelerini almalıyız. Bu küçük kataloğuma ne dersiniz?

Çok iyi bulduğumu, ne bir şey çıkarılması ne de bir şey ek* İcnıncsi konusunda diyeceğim olmadığını bildirdim. Profi llarry Golding:

- Ne yazık ki, dedi, çok eksikler var. Mesela Shelley ile Le*i opardi'yi, Hıımc, Kanı, Victor Ilugo ve Rimbaud'yu düşüffj dükçe yüreğim daralıyor. Aına dediğim gibi fazla masraf endi*) şeşi birçok eseri acıyarak çıkartmama sebep oldu. Tasa rladt)p ğtm çelik kitaplık için üstünkörü bir hesap yaptım. Birkaç mil* 1 yon dolar yetecek. Bana söylediklerine göre Karun kadar zen* ginsiniz, insanları, kültürü seviyorsunuz. Düşününüz ki bir miktar kâğıt para fedakârlığı ile insan uygarlığının en harikt hâzinelerini kurtarmış olmak şerefini elde edeceksiniz. Bu gü* ne kadar boşu boşuna kendilerine başvurduğum bir sürü zen* gincıı daha akıllı ve daha cömert davranacağımıza eminim.

Profesör Golding'e fikrinin dahiyane ve muazzam olduğunu, kendisine cevap vermeden ciddi bir şekilde düşünmem gerektiğini bildirdim. Sarımtırak küçük adam acı acı güldü:

- Hepsi aynı cevabı veriyorlar, dedi, sonra kendilerinden bir dalıa söz edildiğini bile duymuyorum. Sizin onlar gibi davranmayacağınızı ümit etmek isterim.

Ayrılmamız soğukça oldu. Bu akşam New York*a gideceğim sanıyorum. Oradan da galiba Avrupa'ya hareket edeceğim.

AsTKONOM'ÜN YANILGISI

;

■1

Mount \VHson, 1 İ Temmuz

Dünyanın en güçlü teleskopuna sahip btı rasathaneye, renimini zamanında t>cııim yardımımıla yapıp bitirmiş hir as romundan evrende olan biteni sorup öğrenmek için gelmişti Aslen Lehistan!) olan

Doktor Alf Vilkoviiız buradaki gö için fazla bilgili görünüyordu. Mesela dün akş.11n rasattı' nin taraçalarından birinde, yıldızlarla kaynaşan vc her ye görülmesi pek mümkün olmayan bir gök altında sigaralarımı zı içerken sesi birden değişerek dedi ki:

- Mösyö Gog, şimdiye kadar hocalarırna itiraf etmeye.”* saret edemediğim bazı şeyleri size söylemek ihtiyacını duyuyu-rum, beni onlardan daha iyi anlıyacağımıı sanıyorum. Bir1jf yıl öncesine kadar ben, astronominin bilimlerin cn tanrısıalı <1H duğunu düşünürdüm. Astronomi !>emm İlk manevi aşkıım olmuştu, ihtiraslı bir aşk. Bugün, gökyüzünü daha yakından, tanıyınca şaşkına döndüm, tereddütler içinde kaldım, bazenıdt korkuyordum. Beni, astronomi yanılgıya uğrattı. Duygııla iyice anlamamızı isterim: Astronomi insan düşüncesinin s asırlar içinde, pozitif bilim olarak meydana getirdiği en ha kuladc yapıtlardan biridir, ama beni yanılgıya uğratan on konusu olan yıldızlar evrenidir. Ben inanç sahibi bir aileden ve ruhum, çocukluğumdan beri, meşhur “Gökler Tanrının ş mııı anlatır” ayeti ile doludur. Ama şimdi gökyüzünü cn uzak

köşesine kadar görüp içinde neler var öğrenince sanki aldatıl-jlîıııı, ihanete uğramış gibi oldum. Ben gökyüzünü, dünyadaki | katışıklıktan büsbütün başka, değişmez ve rasyonel bir minia-■ 11, çok insani gezegenimizden üstün, hemen hemen Tanrısal J hu küre olarak tasarlamıştım. Aksine...

) Alf Vilkoviiız daha yeni yaktığı sigarasını hiddetle yere attı, [ılım pırıl pırıl gökyüzüne kaldırarak devam etti:

¹ Bakın yukarıda neler oluyor? Kaçan, eriyip sönen sayısız mu.1/zam ateşler. Niçin kaçıyorlar? Nereye? Biz, mütevazı bir yıldız olan güneş etrafında küçücük gezegenimizin düzenli dö-I inişlerine alışığız. Fakat yıldızların çoğunluğu, ııcbulalar gibi olgun yıldızlar dahil, baş döndürücü bir hızla kaçıyorlar, nereye vc niçin olduğunu bilmiyoruz.. Ölçülerimiz gülünç derecede yetersizdir, en kudretli teleskoplarımız Hıııalayaıun cn yüksek te-Jpesme dikilmiş birer böcek gözleri gibidir. Gördüğümüz gök, hıı)-.tmiin, bulunduğumuz zııııantn göğü değildir, bir kısmı asırlarca, bir kısmı milyonlarca yıl önceki göktür. Un uzak ncbulal-1.ır samanyolundan uzaklaşmaya çalışır gibidir, ama niçin, nereye, hiçbir zaman öğrenemeyeceğiz. Vc bu yıldızlar ümitsizce kaçıyor, sanki peşlerinden kovalayanlar var, kaçarlarken dc eriyorlar, yani kendilerini mahvediyorlar, atomları ışıık vc ısı yaratarak milyonlarca parça haline geliyor. Fakat bu ışıık neyi aydınlatıyor, im kimi ısıtıyor? Yoksa bu çılgın cömertlikle kendilerini eritişleri gelelerimizi aydınlatan hafif titreyişleri meydana getirmek için imdir? Bunu düşünmek aptalca bir gurur olur. Bu kadar küçük hır etki için böyle dev bir masraf düşünölemeyecek bir deliliktir. Ve göklerin boşlukları öyle sonsuzdur ki bu muazzam ısı cüm-1 İnişlimin otııın sıcaklığını artırmasına olanak yoktur. Bununla i licraber milyonlarca nebula, milyarlarca yıldız, asırlardan beri,

¹ tasarlanabilecek bir sebep olmadan kaçıp kendilerini mahvetmekten başka bir şey yapınıyorlar. Göklerin sonsuz kıvrımlarında her an meydana gelen bu lüzumsuz ışıık vc ısı israfı bütün hesapların ve hayal giküıııı üstündedir. Bu muazzam, sonsuz fa-k.n lüzumsuz har vurup harman savurmayı tam, mükemmel vc nt yııksek hir zekânın İstemiş olması düşünülebilir mı? Durmadan doğup yanan, milyonlarca senede bile olsa sonunda malvol-maya mahkum, korkunç büyüklükte ve sayısız kaçan alev ııfö yarıyor? İnsan zekâst bu düşünce ile altüst oluyor, bu s.i^iim manzara karşısında korkuyor. Bu, insanların canlı hiçbir yaratık bulunmayan Kutıp Denizleri ile Biiyüık Sahrayı milyonlarca lamba vc projektörlerle aydınlatmak istemeleri gibi bir şcydıı Hepsi bu kadar da değil. Göklerde, hiçbir

insan zekâsının lııçbb vakit çözemeyeceği başka sırlar var. öteden beri gökyüzü ,** suzUığün aynası, mekânı olarak düşünülürdü. Bu da bir başka hayal, bir başka yanılgı. Modern astronomi yıldızlar aleminin de ceninler, cesetler, yeni doğanlar ve can çekişenlerden oluştuğunu kanıtlamıştır. Helezon halindeki dev ncbulalar milyonlar' ca yeni yıldızın birer döl yataklarıdır. Takat intihara mahkum bu ateşler sonsuz değillerdir; büyürler, şişerler, gençlik neşesi gı bi mavi ve açık bir aydınlıkla parlarlar, sonra, yavaş yavaş hu ışık fakirleşir, altın rengi, kütük rengi olur, nihayet sonsuzluğun koyu gayyaları içinde görünmeyen birer siyah ölü hayaletlerinden başka bir şey değillerdir. Gökyüzü bir kuluçka makinesi ti ama aynı zamanda sonsuz bir mezarlık. Yeryüzünün ölümlü ııi> sanlarına özgü sanılan doğma, büyüme ve çökme kanunu golff İcrdc de sürüyor. İlkbaharda taze taze açıp sonbaharda **saranıp** dökülen yapraklara benzeyen insanlar için söylenen şey yıldızlar” için de doğrudur. Bu lüzumsuz kaçan alevler insanlar gibi olüıflı lüdür. Bir tek fark var: İnsanlar birkaç milyon saniye yaşıyoj, yıldızlar b.ir o kadar yıl. Sonsuza göre bu ne fark eder? Şim şaşkınlığımı, içindeki hafakanı atılıyorsunuz, değil mi? Bir şu eseri, tam bir mükemmellik bulacağımı umduğum gökyüzün lüzumsuz bir israf, manasız, maksatsız bir cömertlik, ama" bir hareket ve tahrip buldum. Bozulmazhğın, değişmezliğin haf» metini bulacağımı sandığım yerde geçicinin, sıradan yürüyü," ile karşılaştım. Zahmetli bir doğum, kötüye kullanılmış bir gençlik, ihtiyarlığın düşkünlüğü ve kaçınılmaz son. Üstadım dö^a ner dönmez rasathaneyi ve astronomiyi bırakacağını, öteki in* sanlar gibi yeryüzünün kırları, çayırları arasında, otlar içinde dolaşan bir zavallı aç böcek olmakla yetineceğim.

Genç Alf Vilkovıız işte bana bunları söyledi. Hiddetinden sesinde bir titreme, gözlerinde yaşa benzer bir pırıltı vardı.

MOLOTOV’U ZİYARET

\Washington, 12 Aralık

Amerika’da b.ılındığı bir sırada Molotov’u görmek iste-diğim zaman uğradığım güçlülere hiçbir ünlü kişi ile buluşmak için yaptığın girişimlerde karşılaşmamıştım. Stalin’in kudretli muavini benimle görüşmeyi günlerce reddetti. Bunun üzerine vaktiyle dostum olan sözü geçer bir komünist şefine Molotov’u beni, o da birkaç dakika, kabule razı etmesi için başvurmak zorunda kaldım.

Görüşmemiz, akşamüstü geç vakit, Dışişleri Halk Komiserinin oturduğu otelde oldu. İşte özet olarak bana dedikleri:

- Amerika’da ve Avrupa’nın büyük bir bölümünde hüküm süren komünizm korkusu, daha ağırını söylemeyeyim, oldukça tuhaftır. Hükümetleriniz, zorlamalara karşı gelcmeylecek, memleketlerinde, kontrollardan, sınırlamalardan, ekonomik planlardan, devlet ve resmi daire müdahalelerinden öyle bir şebeke kurmaktadırlar ki, her tarafta o kadar korktuğunuz komünizmden hiç farklı olmayan kollektivist ve konformist rejimler meydana çıkacaktır. İnsani faaliyetin bütün alanlarında devletin devamlı ve gittikçe artan müdahalesini isteyen modern hayatın zorunlukkı ve çok yönlülüğü düşünülecek olursa başka türlü d: yapamazsınız. Hükümetleriniz istedikleri kadar liberalizm ve demokrasi gibi eskimiş kelimeleri kullana-dursunlar, günün gerçekleri onları gizliden ve yavaş yavaş bile

olsa, sosyalist sistemlerin taklidine zorlamaktadır. Sonuç o rak, komünist rejimine benzer birtakım rejimleri keıdı eti nizle kurarken komünist tehlikesinden bahsetmeniz tama gülünçtür. Bıı hiçbir

modern memleketin kaçınamayacağı tarihsel katedir. Bir süre sonra memleketlerinin komUltrl memleketlerle ikiz kardeş durumuna gelmeleri için hi bünye değışikliğı, birkaç rötüş yetecektir.

Batıda her politika artık ekonomiye dayanmaktadır. (îr asırda prensiplerden, fikirlerden, İdeal ve ulusal değerle bahsedilip durulurdu; bugiıı başınızda olanlar yalnız eko mik meseleden, ücret tarifelerinden, toprak reformların sendikalardan, grevlerden, ihracattan, piyasalardan, sanayinin devletleştirilmesinden, üretimden, işsizlikten filan bahsedip lar. Mnrksizm karşı olduklarını söylüyorlar ama ller gün, uy gulamada, tamamen Marksist bir düzene inanmış olduklara ispat ediyorlar; tarihsel maddeciliğı. Boyleccc ideoloji bakınlın-dan bile komünizm için olgun bir duruma gelmiş bulunuy sunuz. Onun için Rusya'nın dünya komünizmi kurmak iç' savaş açmasına hiçbir ihtiyaç kalmayacaktır. Her şeyden o* bizim büyük Stalin'imiz, Mussolini, Mitler ve Troçki gibi ro* mantık, hayalci ve ilcaî değildir, pahalıya mal olacak, tehlik serüvenleri sevmez. O, sabırın güç, ama değerli faziletini bilen aklı başında, ölçülü bir Asyalıdır. Marksist düzenin gerçe,, ta kendisi olduğuna inanmıştır, acele etmeden, kapitalist eko* noıntn içindeki kuvvetlerle kendi.kendisini yenmesini bek yor, bunun için milletini kanlı bir'savaşa sürüklemek ihtiyf&i duymuyor, dünyada olan biteni iyi biliyor; kapitalist rcjiı kendi iç gelişmesinin kanunları ile er geç sizi öldürücü 1)1 buhrana götürecektir. Gittikçe artan işsizlik, üretim ile alış kabiliyeti arasında dengesizlik, rahatsızlık ve kargaşalık, bir yeni diizen isteğı ve bckicnişi buhranı doğuracaktır. Bundan başka Staiin her düşman memlekette sayıları gittikçe artan gönül ve heyecanlı destekçilere dayanabilir. Buna karşılık kapital memleketler komünist memleketlerde ciddi hiçbir destekçi* güvenemezler. Bütün bu sebeplerden Sovyet Cumhuriyeti tarafından bir fetih savaşı isteğı düşünülemez, çünkü dünya | komünizminin kesin zaferi bir olasılıktan da fazladır, hemen } hemen kesindir. Modası geçmiş bir edebiyat ve temeli olma-; y.ııı ürkütmelerle mankafa edilmemiş olsa. Batının kavraması 1 < ıckcn ilkel gerçekler bunlardır.

] Ama fazla konuştum. Size söyleyecek başka şeyitn yok.

| Ve Molotov başı ile hafif bir selam vererek hızla odadan

\d.1>.

ÖTEKİ DÜNYA'DAN HABERLER

Edmondott, Kanada, 9 Ağustos

Birkaç gün oluyor, “advemist” kilisesinden bir Protest papazı ile tanıştım. O da bana dünyayı dolaşırken karşılaş ğım insanların cn şaşırtıcısını Tanıştırdı. Seksen yaşında olan bu adamın adı George A. Gifford idi ve ölüleri Diriltme Şır* ketinin Umum Müdürü olduğunu söylüyordu:

- İspritizmacılar, dedi, ölmüş kimselerle birkaç görüş yapmakla yetiniyorlar Biz, aksine, Hıristiyan dininin en ını* azzam vaatlerinden birini gerçekleştirmeyi düşünüyoruz, ya* ni kıyamet gününden evvel dirilmeyi. Ben, geçen asır “Mü' terek Eser” isimli ünlü kitabında cesetlerimizin dirilme ge" ğinden ve olanağından bahseden- Rus Feodorof'un müritl rindenim. Fakat Feodorof kendi milletine has âdetlerden siy rılamayarak ümit ve teori ile yetinmişti. Ben, Amerikalıyım onun için Slav Peygamberin ulu düşüncelerini olumlu ve pra tik bir gerçek haline getirmek istedim. Sayısız engelle kar' laştım. Gittikçe yöntemlerimi değiştirmek zorunda kaldı insanlar için olanaksız denilen bu büyük

eserin gerçekleştire' meşine sürekli duaları ile tek irade halinde işbirliğini getir cck bir topluluk kurmak gereğini duydum. Birçok kimse ba> na "insanları diriltme gücüne yalnız İsa sahipti" diyorlardı. Bu doğru değil. Birçok evliya da insan diriltmiştir ve bunla inançları şüpheli günümüzün dindaşlarından daha çok sağ*

İmam birer iman sahibi olmalarına rağmen nihayet bizim gibi birer insandılar.

- Peki hiç ölü diriltebildiniz mi?

- Şüphesiz. Ama, maddi ve manevi büyük bir külfet ve za-man harcamak gerekti. Cemiyetimizin birkaç bin üyesi var, yirmi beş yıllık yorulmak bilmez bir çalışma sonunda ancak altı ölü diriltebildik. En sonuncusu burada oturuyor. Her yıl olduğu gibi buraya kendisini görmeye geldim.

- Onunla ben de görüşebilir miyim? Kendisine bir şeyler sorabilir miyim?

- Zannetmem ki Mr. Nevvborn, bugünkü adı budur, benim tanıştıracığım biri ile görüşmemelik etsin.

- Hemen gidip konuşabilir miyiz?

- Yemekten sonra gelip sizi otelinizden alırım. Mr. New-born'un size hiçbir insan hayalinin uyduramayacağı şeyler anlatacağından eminim.

Öldükten sonra dirilmiş adamın evi şehrin bir ucunda, bir bayır üstünde, ağaçlar arasındaydı. Henüz genç bir kadın bizi duvarları tahta kaplama büyük bir odaya aldı. Duvarlar boyunca parlak çam askılara fevkalade ve çok kıymetli Kanada kürkleri sıralanmıştı. Oturacak bir sandalye bile bulunmayan salonda birkaç dakika bekledikten sonra kadın bizi bir yazı odasına aldı. Masa başında, yazı makinesinin önünde, siyah kadifeden bol bir hırka giyinmiş solgun ve düşünceli bir adam oturuyordu. Bu, Mr. Newborn idi.

Mr. Gifford ona kim olduğumu, ne istediğimi söyledi. Yerinden bile kıpırdamamış olan adam koyu, sönmüş gibi ve mahzun gözleri bir süre yüzüme dikdikten sonra, ağır boğuk bir sesle başladı:

- Size kendimden, gidip dönüşümden bahsedecek değilim. Mr. Gifford bütün bunları biliyor, Cemiyetimizin gelişmesine yarayacak kadarını size söyleyebilir. Ben size yalnız ölümler arasında kaldığım uzun yıllar tanık olduğum en önemli olayı anlatacağım. İnsanlar, öyle sanıyorum ki, öteki dünyanın bir tarihi olduğuna inanmıyorlar. Güya her şey Tanrının isteğiyle dondurulmuştur, herkesin kaderi bellidir, bir köşesi vardır, kimse bu çizilenden ayrılamaz. Cehennemlikler karanlığın içinde ulur durur; cennetlikler aydınlıklar içinde gülüp, eğlenirler, meleklerle şeytanlar asırlar boyunca işlerini görürler sonsuzluk süresince hiçbir şey değişecek değildir. Halbuki, mi temin ederim, aksine, öteki dünyanın da bir tarihi vardır, yitil-çeşitli dönemleri ve buhranları.

Uzun bir süredir "Dış Karanlıklarda" günahlarımın cezasını çekerek sürünüp dururken sonsuz ölümler ülkesinde bir habff dolaşmaya başladı. Bir kidedmliler topluluğu cehennemliklikif ayaklanma işareti vermişti. Sayısı gittikçe kabaran lanetliler de onları izlemeye hazırlanıyorlardı. Cehennem zebanileri» ifritler, kendilerinin de ezelden beri Tanrıya karşı olduklarını düşünerek isyancıları kendilerinin bir çeşit müridi olarak görüyor, aldırış etmiyorlardı, batta, söylentilere bakılacak olursa,

çekinen]-ri, korkanları kışkırtıyorlardı. Ayaklananların başında olanlar* dan biri, ünlü Munzer, sonsuz karanlıklarda öteye, beriye saldırarak ürkenlerin de isyana katılmalarını sağlamaya çnlşıyordj]

H- Biz, diyordu, insafsız, merhametsiz bir adaletin kut* banlarıyız, Tanrının Oğlunun va'dettiği af inkâr ediliyor. Ce zalarımızın sonsuza kadar sürmesi, Evliyanın, din bilginlerifllfl vaazlarda ileri sürdükleri merhametli, şefkatli Tanrı anlamı ile bağdaşamaz. Oğullarını gerçekten seven bir baba günahlarını cezalandırabilir, ama bir gün gelip af edilecekleri ümidini ellerinden alamaz. tns3n sonu olan bir yaratıktır, sorumlu olmadığı yaradılışının ve kaderin itişi ile zaman vc mekân ile sınırlı bir günah işliyor, neden bu sonu olan yaratık vc günahı, son* sıız bir eczaya çarptırılsın? Neden bir an içinde, bir mevsim ya da bir ömür boyunca işlenmiş bir günah sonsuzluk süresin^ bitmeyecek işkencelerle cezalandırılsın? Günahkârlar fani, gü« naldar ebedidir, derler. Ama sonsuz sevgi ve mutlak kemal olan Tanrı, nihayet kendi yarattığı bir zavallı tarafından kıı-çültülcbilir mi? Fena insanların cezalandırılmasını Tanrısal adalete bırakıyoruz. Ama Özü bakımından sınırlı bir suçun sınırsız bir süre cezalandırılmasını kabul edemeyiz. Bir saatli! bir günah, bir asırlık işkenceyle, cehennemle, bin yıllık sürgünle ödetilsin, ama bir sonu olsun. Ebediliğin ııc olduğunu

¹ İliliyorsunuz, hiç sonu gelmeyecek bir acıyı düşünmenin ne fevt olduğunu biliyorsunuz, bir küçücük pencerenin bile hiçbir / .iman aydınlığa açılmayacağına emin olduğunuz karanlıklar 1^111de yaşamının ne demek olduğunu biliyorsunuz. Bizim iste-«ligimiz asırlarca zindanlarda süründükten sonra nihayet kurtulmak, güneşe kavuşmaktır. Tanrının bu gaddarcasına hakti/lığına karşı kendi bağışlayıcıığına merhametine sığınıyoruz.

t'gcr o yalnız ve sonsuz sevgi sc düşmanlarını affetmek sureciyle bunu göstere sin. Bu davranışımız bir isyan değildir, nıcr-lı.ımet, insanlık adına bir haçlılar seferidir.”

Bu sözler zavallı günahkârlar arasında büyük kaynaşmalar yapıyordu, milyonlarca lanetli, uzak gökyüzüne bir kükrçyişli haykırıışlar, ulumalar, küfürler, inilti ler korosu yükseltiyorlardı. Kurbanlara birkaç /Cebani de karışmış, onları ayaklanmaya kışkırtıyorlardı.

Kaybedecek neniz var? Nasıl olsa sonsuz işkenceye mahkumsunuz. Daha beteri olamaz, yeniden cezalandırılmazsınız. Aksine, kurtuluş ümidi var.”

Fakat gözyüzü dilsiz kalıyordu, bütün bu yalvarmalara, leryatlara bir cevap inmiyordu, cezanın süreceğini ya da bağışlanacağını bildirmek üzere hiçbir melek görünmüyordu. Onun için ayaklanma yatışmıyordu, cehennemliklerin ümitsiz haykırıışları gayyanın görünn'cyen duvarlarına çarpıp çarpıp duruyordu. Bir giin, nasıl oldu bilmem, cehenneme bir haber geldi. Cennetlikler bile cehennemlik kardeşlerinin ayaklanmalarına katılmaya karar vermişîer. Pek tabii onların ayaklanmaları başka türlüydü; muazzam, hazin, saygılı bir dua biçimini almıştı. İyiler, kötülere acıması için Tanrıya yalvarıyorlardı. İler birinin sonsuz karanlıklarda bir kardeşleri, dostları, yakınları, sevgilileri, eşleri, çocukları vardı, öyle ki dünyada sevmiş oldukları kimselerin çektikleri acılan düşündükçe mutlulukları tamamlanmıyordu. Tanrıya:

Sen, diyorlardı, bize sonsuz mutluluk adamıştın. Ama sonsuz acılara mahkum ettiklerin yüzünden üzüntü duyduğumuz süre bu mutluluk tam olamaz. Lanetlediklerinin çektikleri işkenceler sevincimizi kesiyor, o zaman bizler de hiçbir zaman işlemediğimiz günahlar için hir çeşit cezalandırılmış olu*

yoruz ki bu senin adaletin ve merhametinle uyuşamaz. Sen m sanlara, düşmanlarını bağışlamalarını emrettin, niçin Sen d' kendi emirlerinin düşmanlarını bu kadar uzun işkencelerden sonra bağışlayarak cn ulu bir örnek vermiyorsun?”

Ama Tanrı dinliyor ve susuyordu. O zaman cennetlik mu Utlardan aralarında cn ünlü Evliyalar olan bir kalabalık e* henneme inerek zavallı günahkârların yerlerini almaya hazır olduklarını bildirdiler:

“Masumların ceza çekmeleri, diyorlardı, suçluların gU* nahlarının daha çabuk bağışlanmalarını sağlayacak, böyl:~ Senin adaletin vc merhametin bütününü ile tatmin edilmiş ola* çaktır. İzin ver dc, Efendimiz, Evliyaların iman birliği, bu ikiıt^ ci hayatta da varlığını göstere sin. Bizler ki lütfunla sonsuz ay* dınlıkta kalmaktan eminiz, ne zamandır sonsuz karanlıkta m* leyen ümitsiz kardeşlerimizin Sen istediğin süre, yerlerini al* mak üzere kendimizi arz ediyoruz.”

Göklerin yedinci katında İlâhiler duyulmaz olmuştu, şınr onların yerine yakarışlar, inilti ler vardı. Melekler gözleri Tanrı Babaya dikmişler, heyecan vc şaşkınlık içinde l>ckliy lardı. Ama o susmakta devam ediyordu.

Buraya gelince Mr. Newbom bu olağanüstü hikâyesini hi den kesti. Biraz bekledikten sonra Mr. Gifford sordu:

- Ey, sonra?

öldükten sonra dirilmiş adam boğuk bir sesle:

- Sonra, dedi, ne olduğunu bilmiyorum, bir şey diyeme Tam o esnada ilahiler okuyan ve uluyan bütün ölüler Tanrının kararını beklerlerken diri kardeşlerim tarafından diriltildi' Belki bir başka kardeşimizi daha diriltirsiniz, üst tarafım sonucu ondan öğrenirsiniz.

Bu mahzun diriİmişten biraz sonra izin aldık, ayrıldık, bugüne kadar, anlattıklarının rüya mı, yalan mı, doğru mu ol* dıığuna karar vermiş değilim. i

ROMAN FABRİKASI

(*bieago, 2 Mart*

Şikago'da bulunduğum sırada cn büyük hissedarlarından olduğum “Novels Company Limited”in fabrikasını görmek isledim.

Halka satılan basılı eserler arasında cn çok aranılan vc cn geniş sıırüm sağlayan romandır. Genç arkadaşlarımdan biri bir endüstri kurarak tüketiciye büyük ölçüde standart bir mal sağlamayı düşünmüş, bu fabrika kuruldu. Hoş bir dc döviz bulundu: Hayal gücü, kendilerini unutma gereği duyanların emrinde!

Gündelik istihlâk maddesi, hatta birçokları İçin zorunlu ihtiyaç haline gelmiş olan roman eskimiş bir usııl olan kişisel üretime, esnaf eline, özel teşebbüse bırakılamazdı.

Seri halinde roman imal eden “Novcls Company Limited” tesisleri Eric gölünün kıyılarındaydı.

Çeşitli bölümlere ayrılmış fabrika bahçesinde birçok baraka vardır. Seri üretimin sırrı olan işbirliği burada dikkatle uygulanıyordu.

Barakalardan birinde şehir ve köy manzaraları uzmanları çalışıyorlar, ötekinde zenci kulübelerinden milyarder şatolarına kadar çeşitli ev içi dekorasyon uzmanları bulunuyordu. Bir üçüncü barakada her sınıftan, her çeşitten, her renkten kadın uzmanları toplanmışlar, orta halli maceracılar, zengin bakireler, kocalarını aldatanlar, katil melezler ve bitirim fahişçileri»

özelliklerini veriyorlardı. Bir başka barakada da erkek tiple ni, gangsterleri, kovboyları, politikacıları, dansörleri, silo züppelerini, kadınları işletenleri iyice tanıyanlar vardı. Sonrı yepyeni cinayet yöntemleri, entrikalar yaratılan bir baraka onun yanında şehvet bilginlerinin, cinsel sapıklar uzmanlı nın, psikanalistlerin, emekli fahişçilerin barakaları geliyor ' Pek tabii bir de kütüphane vardı. Burada en eskilerinden en yenilere, her dilden yazılmış romanlar vardı. Bunlardan taklî' aşırma yoluyla yararlanılıyordu. Lügatlar bölümünde dil hiU ginleri teknik kelimeleri, lehçeleri, argoları acemilere, işe ycuu başlayanlara öğretiyorlardı.

Bahçenin ortasında Müdüriyet binası yükseliyordu. Bu da, dolgun ücretli ayarcılar çeşitli bölümlerden gelen parçal bir araya getirerek halk tarafından tutulan örneklere göre ro* manlar üretiyorlardı.

Zamanında bütün Amerika'da tanınmış bir eski roma olan Genel Müdür, bu ara, ekonomik sebepler yüzünden, ü timin iki tip roman topladığını söyledi: Şehvet romanları dr cinayet romanları. Birincisine ölçülü erotik parçalar katılıydf du. İkincisi iki tipe ayrılmıştı: Katillerin üstün geldikleri, polis* İcruu kazandıkları, duygulu romanlar, psikolojik olanlar tutulmuyordu, piyasaları düşüktü. Tarihi romanlarla, sosyal ro» manlar da öyle. Genel Müdür:

- Ortalama üretim, dedi, ayda iki yüz üzerindedir, (id yıl artırmayı düşünüyoruz. Üretim için kullandığımız perso lin sayısı beş yüzdür. Çoğu üniversiteliler, doktorlar, ihti' gazeteciler, başarı elde edememiş edebiyatçılar arasından »cçi miştir. Kadınlar da var. Bunlar çok çalışkan oluyorlar. Pek ta«-bii içinde en modern baskı makineleri olan büyük bir matbfl aıııız da var. Bir de, romanları memleketin en uzak köşçleri fl gönderen, her tarafta şubeleri, temsilcileri bulunan bir dağın ma ofisi. Romanlarımız milyonlarca okuyucu buluyor, çunkfl orta tabakanın zevklerine uyuyor. Yıllık tirajımız, üst üste mil-' yonlan aşıyor, başarımız çok büyüktür. Fabrika verimli o)ma*1 ya başladı. Gelecek Gcuıcl Kurul toplantısında pay sahiplerin^ yüzde on iki kâr dağıtılacak.

İS

l-'abrikadaıı ayrılırken memnundum. İş yolunda ve iyi gidiyor. Dolarlarımı buraya boşu boşuna yatırmamış olduğuma seviniyorum.

TABIAT DÜŞMANI

Neiv Parthcnon, 18 Nisan

Birkaç gün oluyor, yalımın bahçesinde dolaşırken dahi dün bir çiçek bulutu gibi duran kiraz ağaçlarımdan en guztlf nin, ocak ayındaymış gibi bir iskelet haline gelmiş olduğunu dehşetle gördüm.

Üzerindeki çiçekler ve yapraklar pis bir gub(re yığını gibi yerlere serilmişti.

O gece fırtına filan olmamıştı. Bunu ancak bir insan yapı» bilirdi, ama kim?

Ertesi gün bütüin nergislerim, salkım çiçeklerim, harap ol* muştı. Hatta daima yeşil çitlerim, defnelerim, şimşirlerim d* birer çalılık batine gelmişti.

Yıkımı görüp benden fazla şaşkına dönen bahçıvanbaşı Harry'yı çağırttım. Bana çeşitli sebzeler yetiştirttiğim lx)staiufl da çiğnenmiş, altüst edilmiş, köklerin kesilmiş veya koparılıfl olduğunu söyledi. Olay önemliydi, hemen şerife telefon etlini Koştı, geldi. Bu inanılma/, hali görünce o da benim gibi dehşet içinde kaldı.

- Akşama, dedi, size iki adam göndereceğim. Sabaha ka* dar bekleyecekler, tekrar gelen olursa yakalarlar.

O gece ve ertesi gece polisler bir şey bulamadılar, aım üçüncü gece, şafak sökerken silah sesleri ve haykırışmaltfrll uyandım, bahçeye indim. Polisler yüzü sapsarı olmuş bir del!« kanlıyı sürükleyip tırraklayarak getiriyorlardı. Onu alt kat odalarından birine kapattılar. Kendisini sorguya çekmeye başladım. önceleri, sanki sorulanlar kendisine değilmiş gibi ağzını bile açmadı, kıpırdamadı. Onu iyice gözden geçiriyordum. Sarışın, ince yapılıydı. Kabuğuna çekilmiş bir düşünür, hayal peşinde koşan bir insan yüzü vardı. Temiz, koyu renk bir elbise giyinmişti. Elleri, parmakları bir artistin, bir kadımnkilcr gibi ince ve yumuşaktı. Bana bir aziziııkilcr gibi parlak, mavi, çok güzel gözlerini dikmişti.

Kendisine telefon edilmiş Şerif biraz sonra geldi ve delikanlıyı sorguya çekti, benden daha şanslı çıktı. Delikanlı tatlı bir sesle:

- Adım David Bayton, dedi, yirmi beş yaşındayım, ressamım. Ailem, kimsem yok, Five Strcet'te Sanderson Otelinde kalıyorum, öğrenimimi Boston'da yaptım, Filadelfiya'da sergiler açtım. Daha öğrenmek istediğiniz başka bir şey var mı?

- En önemlisini öğrenmek istiyorum. Mr. Gog'un bahçesindeki çiçekleri, ağaçları siz nü tahrip ettiniz?

- Evet

- Niçin? Mr.Gog'a bir düşmanlığınız mı var?

- Hayır. Kendisini İlk defa şimdi görüyorum.

• O halde hu anlamsız hareketinizi nasıl açıklayabilirsiniz?

- Bunun sebeplerini anlamanız biraz güç olacak.

- O kısmı bize bırakınız, siz, ne söyleyecekseniz onu söyleyiniz, biz de elimizden geldiği kadar anlamaya çalışırız.

- Bilmem çocukluğumdan beri şairlerden, mısra yalancılarından, diplomalı dolandırıcılardan niçin nefret ettiğimi anlayabilecek misiniz? Onlardan, özellikle ilkbahar üzerine tekrarladıkları sıradan saçmalıklar yüzünden nefret ettiğimi anlatabilecek miyim? Gerçek ilkbahar, benim sefalet günlerimde tanıdığım ilkbahar, bir pis çamur, bir ekşi rüzgâr, bir gübre kokusudur. Sizin ilkbaharınız bir edebiyat, bir bahçıvan ilkbaharıdır ve benim İçin bir hakarettir.

- Ressam olduğunuzu söylediniz. Bir sanatçı sizin yaptığınız gibi Tanrının eserine küfredebilir mi?

- Ben ressamım, ama gerçeğe, doğaya ya da güzelliğe utandırıcı bir bağlılıktan kendini kurtarmış olanlardanım ve

sonsuz dek böyle kalacağımızı umuyoruz. Biz Tanrı tarafın dan pazar ressamı için yaratılmış bir dünyayı değil, düşü ccinizin yarattığı, indî, metafizik bir dünyayı, kendi dünyam vermek istiyoruz.

- Burada güzel sanatlar üzerine tartışma yapacak değil söyleyecek başka bir şeyiniz var mı?

- Var. Şunu söylemek isterim ki bitkiler benim için dünya aşağı, dilsiz, hareketsiz asalak bir hayat biçimidir. Görmeye ta hammülüm yoktur ve elimden gelince parçalar, tahrip ederim.

- Çok iyi, sonra?

- Madem ki beni dinliyorsunuz, şunu da söyleyebilirim k çiçeklerin polenlerini dağıtmak üzere böceklerle aracılık ettire hayâsız birer cinsel gösterilerden ibaret olduklarını öğrendikten sonra onlara karşı sönmez bir kin duydum. Sizler gibi akıllı uslu, namuslu kimselerin büyük bir sevgi ile, zevkle kokladı" ntz, bakirelere ikram ettiğiniz o şairane çiçekler gerçekte ve sadece semiz, yapışkan, açık saçık birer cinsel organdır.

- Anladık, sonra?

- Sonrası, yaşayabilmek için, bitkilerin bile müthiş bir sa* vaştan, sonsuz bir Ölüm kalım savaşından, birbirlerini parça lıktan başka bir şey yapamayan sizin o güzel doğanızda nefret ediyorum, öğürtüler duyuyorum. Artık her okum terbiyeli, uygar insanın aziz, Tanrısal doğaya hayran olma kabul edilmiştir. Ama ben bu ikiyezlü sıradan gerçeğe hep is* yan etmişimdir. Benim için doğa, kendimi bir türlü kurtar* madiğim, beni hapseden, varlığımı tehdit eden esrarlı, rahatsız edici bir kaostur, bana düşman ve kendisini zorla kabul ettire bir temeldir, ondan ancak isyan ederek, tahrip ederek kurutabiliyorum. Ama zannettiğiniz gibi bir deli değilim. Dağla köklerinden sökcüncüyeccğim, balinaları öldürücüyeccğim için zayıf, silahsız yaratıklara, bitkilere saldırıyorum.

- Bitirdiniz mi ?

- Bir başka sebep daha var ama çok kişisel ve gizli olduğ* için öğrenemeyeceksiniz.

- Pek merak ettiğimiz de yok. Benim için asıl mesele sizi hapishaneye mi, tımarhaneye mi götürmektir.

David Bayton gülümseyerek:

- İkisinin arasında bir fark yok, dedi, en yakını hangisi ise oraya götürünüz.

Şerif ile adamları delikanlıyı otomobillerine alıp gittiler. Yalnız kalınca duyduklarımı düşündüm. Bu deli ressam bana hiç de sevimsiz görünmedi. Onu kurtarmak için bir şeyler yapmak istiyorum.

Yüz Çocuk Babası

Pasadena, 17 Temmuz

Beni birçok defa tedavi etmiş otan ünlü sinir hastalık! doktoru Profesör CAV. Carr, yorulduğu zaman gidip dinlen ği fevkalade köşküne İki hafta için beni de davet etti. Orad benden başka birkaç seçkin misafir daha vardı. Bunlardan bi ri, en az konuşkanı ve en düşüncclisi meraklanma huyuri uyandırdı. Mr. M.B. otuz yaşlarında, orta boylu, yakışıklı, tol pembe tenli, gözleri kırlarda bulunan peygamber otu denilo çiçek renginde bir gençti. Yemeklerde beraber oluyoruz, am pek az, ancak dilsiz ya da terbiyesiz görünmeyecek kadar ko« nuşuyor. Güniin öteki saatlerinde hemen daima bir kenara çekiliyor, düşüncelere dalıyor. Bir defa olsun gülümsediğini gör*ı medim. Birkaç defa söz açayım diye denedim, her seferin' nazik gerçeklerle kaçındı. Bu mahzun misafir hakkında Prof söz Carr da fazla bilgi vermedi, sadece:

- Yorgun bir aktör... iyi bir müzisyen olabilirdi... dinle meye gelmiş bir şair... gibilerden tanıtmakla yetindi. Bu belli belirsiz tanımlara pek inanmadım. Nihayet benden büyük bir bağış karşılığı Profesör gerçeği açıkladı: T

~ Bu delikanlı, dedi, bilimsel amaçlarda kullanılan bir da* mızlık insandır. Biliyorsunuz ki Amerika'da yapay dölleni yöntemi gittikçe yayılıyor. Bazı biyoloji bilginlerinin denem İcra verdikleri önem ve bazı kadınların doğrudan doğruya cin*

sel ilişkilere karşı duydukları tiksinti bu usulün genişlemesine yardım ediyor. Şimdi, anne olmak için çırpınan, fakat daima sert ve biraz da hayvani olan erkek davranışları düşüncesiyle hundan kaçınan birçok genç kadın var. Bu sebepte, dana üretiminde olumlu sonuçlar elde edilmiş bulunan yapay döllenne yöntemini onlara da uygulayarak kendilerine yardım düşünöldü. Pek tabii bu kadınlar güzel, sağlıklı ve sağlam çocuklar istiyorlar, onun için tohum seçimi konusu çok önem kazanıyor. Diğer taraftan insan cinsinin yavaş yavaş çöküntüye gidişinden endişe duyan biyoloji bilginleri cinsel birleşmesi/ analık denemelerini teşvik ediyorlar, çünkü bu yöntem, hayvanlarda olduğu gibi, ortak babaların sağlıklı ve rasyonel bakımlardan seçilmelerine, ayıklanmalarına imkân veriyor. Tanınmış fizyoloji, kadın, sağlık uzmanlarından bir profesörler komisyonu bütün memlekette en iyi, seçkin tohumu sağlayabilecek erkek döl vericileri aramaktadır. Mr. M.B. bu komisyon tarafından bulunmuştur, o da ideal olduğu kadar ekonomik sebeplerden insan harasına girmeyi kabul etmiştir. Böyle-cc hiç görmediği ve tanımadığı yüzlerce kadına tohumundan vermiştir. Komisyonun istatistiklerine göre bugün kendisi, hiçbir zaman yüzlerini göremeyeceği ve kendi varlığından habersiz yüz çocuğun babasıdır.

Uzmanların bildirdiklerine göre, Mr. M.B. en iyi insan "ho-mo sapiens" örneklerini verecek fikir ve beden niteliklerine sahiptir. Gerçekten de onun tohumlarından yetişen oğlanlar ve kızlar, eğer söyleyiş yerindeyse, bilinmeyen eşlerini, her bakımdan memnun etmiştir. Bununla beraber hiçbir kadın kendisiyle tanışmak ve onun işbirliği ile dünyaya gelmesi sağlanmış ürünleri ona göstermek

istememiştir.

Derin üzüntüsünün sebebini şimdi anlıyorsunuz, değil mi? Yüz çocuğu var, ama yapayalnızdır. Yüz kadını anne yapmıştır, ama hiçbirisi onu sevmiyor. Son zamanlarda da öyle bir kara sevdaya tutuldu ki, sahipleri olan doktorlar onu bana-gönderdiler. Burada tam bir dinlenme halindedir. Hastalığının en endişe uyandıran tarafı bir kadına sevdalanmış olmasıdır. Ama kadın ne koca istiyor, ne de çocuk. İyileşir iyileşmez Mr.

H.B. diplomalı damızlık mesleğine dönecek. Yalnız bu sevda , yüzünden duyduğu ümitsizliğin üreme yetenekleri üzerinde etki yapmasından çekiniyorum.

Bu sabah bahçede dolaşırken Mr. H.B. ile karşılaştım. Yü* ziinc iyice baktım, ama bir şey söylemeye cesaret edemedim^ Yüz çocuk babası bana her zamankinden fazla yalnız görün»] dii. Beni farkeder etmez eliyle şöyle bir sclain verip bir tarafa saptı kayboldu

ÜNLÜ PIYANİST

Netv Partbenon, 29 Eylül

Geçen akşam, evde, anılarım arasına alınmaya değer garip bir olayla karşılaştım. Misafirlerimin hoşuna gitsin diye, Amerika’ya konserler vermeye gelmiş dünyanın en ünlü piyanistlerinden biri olan maestro Rudolf Ebers’i de davet etmişim. Kırk yaşlarındaki piyanistin Liszt gibi gür saçlı bir başı, onun gibi ciddi ve ağır bir duruşu vardı. Alman maestro az konuşuyor, köşkün salonundaki büyük Steinway konser piyanosuna biç sokulmuyordu. Üç gündür misafirimdi, ama henüz piyanosunu dinletmemişti.

O akşam herkeste bir durgunluk vardı, oyun masalarına da kimse yanaşmıyordu. Maryland’ın en zenginlerinden birinin eşi olan çok güzel bir kadın, maestrodan bize bir şeyler çalınasın rica etti. Uzun boylu, esmer, biraz da melez olan kadın sözünü dinletmek İstiyen cinstendi. Sayıları otuza yaklaşan misafirlerim de ona katıldılar. Ebers’ten ünlü sanatından bir örnek vermesini rica ettiler. O da, Amerika’nın hemen bütün büyük şehirlerinde konserler verdiğini, tam bir dinlenmeye ihtiyacı olduğunu, birkaç gün beklenmesini söyleyerek mazur görülmesini rica ediyordu. Güzel melez, çırpınan piyanistin iki elini avuçlarına almış:

- Ya bu akşam, ya hiçbir zaman, diye tepiniyordu. Misafirler de:

- Bir tek sonate, bir nocturne... birkaç nota... diye etraftan almışlardı. O zamana kadar ev sahibi olmamdan yararlanıyOl diye düşünmemesi için zavallı artiste tek kelime söylemem

tim. Ama bütün misafirler bana döndüler, ricalarına katılm_

mı İstediler. Çaresiz Ebers’e yaklaştım, yüzüne baktım. Bir şey I dememe vakit bırakmadı, bir sıçrayışta kalktı, koştu, piyafı i nun kapağını açtı, oturdu, çalmaya başladı. '

Herkes ünlü piyanisti dinlemek için susmuştu. "Appası-fil onara"nın büyüülü akortları yükselip alçalıyor, bilenler İçin bilimi yepyeni görünüyor, bir açıklama oluyordu. Bitince alkışlın I yükseldi, ama maestro başını bile çevirmeden, ara da vcrtnjpl I den “Sonate au Clair de Lune“e başladı. Bu

şaheserin son 110* taları daha havada titriyordu ki Ebers Chopin'ın bir "noetur-ne"ünün heyecan ve hiiziin verici akortlarına girmişti. Sonra Debussy'den bir "sonate"a, Albenizden bir "süite" ve nihayet Liszt'ten "Fioretti de Saint François"a geçiyordu.

İki saat kadar siiren bu şaheserler cümbüşünden sonra ün*1 lü virtüözün, kendisini dinleyenleri memnun ettiğinden vmify piyanoyu kapatıp yatmaya gideceğini sanıyorduk, öyle olmalıydı. Ebers, muhteşem ve pırıl pırıl Steinway'a zincirlenmiş gibi!) başından kalkamıyordu, gittikçe hızlanıyor, içinden gelenloj çalıyordu. Şimdi kendisini zorlayanlar ondan fazla yorulmuş benziyorlardı. Birkaçı sıvıştı. Aralarında göz kapakları ağırlatmış, çeneleri esnemekten gevşemiş, bu musiki şeytanım uyau dırmış olan güzel kadın da vardı, ötekiler ayaklarının uçları na basarak gittikçe azan ve çılgin "improvisation"lara girişr kahraman piyanistten uzaklaştılar.

Piyanonun yanına oturmuş ona bakıyordum, Ebers'te yon gunluktan eser görünmüyordu. İnce ve çevik, bembeyaz elleri tuşların üzerinde durmadan hızını artırarak ve daha da emini uçuşup duruyordu. Vakur, ciddi yüzü değişmişti, şiddetli bir hummaya tutulmuş gibi kıpkırmızı olmuştu, yarı kapalı gözleri göklerden ilham edilen tanrısal bir müziğin temalarınınijl akortlarını dinliyormuş gibi havaya dikilmişti. O kadar kenf dinden geçmiş, vecit içindeydi ki kimse bir şey söylemeye ccsa^1 ret edemiyordu.

Vakit geceyarısını geçmiş, saat iki olmuştu. Bütün misafirlerin uykusu gelmiş, ortadan kaybolmuşlardı. Yalnız, dip tarafta, yan yana, müzik tutkunu bir genç kızla bir delikanlı, koltuklarına bir ses büyüğü ile mihlanmış gibiydiler. Bununla Inrraber saat üçte onlar da kendilerinde kalkmak kuvvetini bulabildiler.

Artık salonda bu müzik tufanı ile sersem olmama rağmen, ınlü piyanisti dinleyen bir ben kalmıştım. Dinlenmeye gereksinimi olduğunu ileri süren Ebers'te hiç yorgunluk görünmüyordu, güzel, ince parmakları, sanki daha yeni çalmaya başlamış gibi tuşları okşamakta ve dövmekte devam ediyor, bu mükemmel aletten meleklerle özgü ahenkler, cehennemi dörtneallar, sevinç haykırıışları, şefkatle yalvaran, hazin inlemeler çıkartıyordu.

Dayanatmıyordum, koltuğumda uyuyakalmıştım. Bir dakika ya da bir saat? Bilmem. Gözlerimi açtığım zaman geniş pencerelerden muhteşem bir şafağın ışıktan içeri giriyordu ve Ebers kendinden geçmiş, çılginca çalıyordu. Hafifçe omuzuna dokundum. Titredi, yığılıverdi, alnını tuşlara dayarken oradan son bir mırıltı duyuldu ve birden uyuyakaldı Siyah bir katafalk üzerinde katledilmiş bir adama benziyordu.

BİLMEZOLOJİ

New York, Wafdorf Astoria, i Haziran

Öğleden sonra İlk görüşmemizde, Doktor Horeb Rum, Yeni Meksika Üniversitesinde yeni bir kürsü kurmak üzeri benden üç yüz bin dolar istiyordu. Bana daha önce birçok mektup yazmıştı ama kürsüyü hangi bilim için kuracağını hlb dirmemişti. Bugün, nihayet açıklaması için kendisini /x>rladüS

- Biliyorsunuz ki, diye başladı, memleketimizde bilinen» akla gelen her bilim, hatta bu bilimlerin çeşitli kollar ile ym mek, evlilik gibi pratik öğretimleri için bile kürsüler vardır VtS yine

biliyorsunuz ki, insan tarafından elde edilmiş ve günü ze kadar saklanılmış bilgiler, en ünlü bilginlerin bile bile dikleri şeyler yanında hemen hemen hiçtir. Böylce koleji mizin» üniversitelerimizin övündükleri sayısız kürsüler yanı da bir tanesi, belki en önemlisi eksiktir ki, o da, bilmedik! miz vc asla öğrenemeyeceğimiz şeylerin kürsüsüdür. Bu bilgi* sizlik bilimine ben, Bilmezoloji adını verdim. Bunun öğretimi için hiç olmazsa bir kürsü gerekiyor, onun için yardımınızı di' liyorum. Şunu da söyleyeyim ki bu bilimi benden başkası nğ rctenicz.

Sevinçle haykırdım :

- Çok güzel bir düşünce, bunun için benim aklınıza gelinlf olmama teşekkür ederim, ben ki bilgiden çok para bakımım dan zenginim, Bilmezoloji'nin kurutmasına benden yakışırı olamazdı. Yalnız ve pek haklı olarak bir şey bilmek istiyorum. Madem ki Bilmezoloji bilmediğimiz ne varsa onunla uğraşıyor, bu bilmediklerimizi herkese nasıl öğreteceğiz?

Doktor Horeb Naim kırçıl sakalım okşadı, yeleğinin cebinden yuvarlak bir ayna çıkardı, sevimli buruşuklukların oynadığı zeytuni yüzünü seyretti, dudaklarında tatlı bir gülümseme İK*lirdi. Sonra aynasıyla oynayarak dedi ki:

- Merakınız düşüncemin ne kadar doğru olduğunu gösteriyor. Bu konuda size yeteri kadar bilgi vermediğimi anlıyorum. Ama şimdi dinleyiniz: Bilmezoloji, daha yayınlanmamış kitabımda açıkladığını gibi, çok geniş bir alandır vc gelecekte vereceğim dersler için hiç de konu sıkıntısı çekecek değilim. 1 İcr şeyden öııcc bilmediklerimizin bir programım çıkartmak gerekiyor. Bu, ümitsiz bir davranışa benzer ise de üstesinden geleceğiz. En ileri bilimlerde bile karşılıksız sorular, gizli yönler sayısızdır. En akla yakın teoriler bile nihayet birer teoridir, karanlıkta etrafı yoklamadan ileri gidemez. Astronomide olağanüstü ilerlemeler oldu, ama evrenin ne olduğunu açık ve kesin olarak daha biliyor değiliz, tıp son elli yıl İçinde mucizeler yarattı, fakat vücudumuzdaki bazı organların, maddelerin neye yaradıklarını henüz öğrenmiş değiliz. Biyoloji gerçek bilimler arasında yer aldı İse dc sayısız bitkilerin, çeşitli yaratıkların hayat biçimleri karanlıklar içindedir. Bilmezoloji bunların bilançosunu çıkarttıktan sonra bilinmeyenleri iki büyük kısma ayıracaktır: Biri, yakın gelecekte bilinmeyen yönleri bulunacak olanlar, öteki hiçbir zaman bulunmayacak olanlar. Bunların arasına fena konulmuş ya da anlamsız sorularla insan zekâsının açıklamaya yeterli olmadığı sorular da katılacaktır. Bilmezolojini bir başka ödevi dc bilimler tarihinde araştırmalar yaparak eski zamanlarda en yüksek dehalar tarafından bile bilinmeyen gerçeklerin nasıl ve hangi metotlarla meydana çıkarıldıklarını bulmaktır. Bu ötekilerinden daha az verimli olmayacak tarihi bir çalışmadır. Şunu da yalnız sizin için ekleyeyim kİ Bilmezoloji öğretiminin ahlak üzerine büyük bir etkisi olacaktır. Bilinmeyen şeylerin bilinenlerden daha pek çok olduğunu kanıtlamakla insanlarda, özellikle gençlerde selamete

ulaştırıct alçakgönüllük duygusu belirecektir. Öte yandan, im san düşüncesinin; bilinmeyenleri nasıl bilinir hale getirdiği v» gelecekte dc daha iyi bir biçimde nasıl getireceğini gösterme* İc Bilmezoloji düşünürlerin haklı gururunu artıracaktır. Oyl sanıyorum ki sorunuzu aydınlatacak ve bu işe yardımınızı sa' layacak kadar bilgi verdim.

Doktor Horeb Naim'in beni inandırdığını söylemeliy Belki kesenin ağzını fazla açtım, ama ona üç yüz bin dolarlı bir çek imzalayıp vermekten kendimi alamadım.

New ParthcnoH, 30 Mart

Aklıma bir şey geldi, unutmamak İçin anılarım arasına ya* zıyorum.

İnsanlar kendilerini korumak, yaşadıkları çevredeki tehlikelere, düşmanlara karşı savunmak için daima kuvvete, bir çeşit fizik enerjiye başvurmuşlardır. Buna önce doğrudan doğruya pazı kuvvetlerini, sonra ehlileştirilmeyi başardıkları hayvanların kas güçlerini kullanarak başladılar. Rüzgar kuvveti, yüzlerce yıl, pek güvenilmez, sınırlı bir yardımcı olmuştu.

On dokuzuncu asır endüstri devrimi sayesinde, insan, harikulade bir kazanç sayılan ve öyle de olan buhar kuvvetini elde edebildi. Fakat biraz sonra buhar, son yıllarda maden cevheri ve elektrik denilen görünmez, esrarlı, uysal, çok yönlü enerji tarafından aşıldı. Bugün, şimdiye kadar kullanılan enerji kaynakları yerine, pek yakında insanın daha esrarlı ve güçlü, bütün milletlerin elde edebilecekleri atomu kullanacağım düşünebiliyoruz.

Bu özlü satırlarda, kaba ve zayıf kişisel kuvvetlerden, daima daha evrensel, maddi olmayan ve olağanüstü güçlere geçiş açıkça görünüyor. Fakat atomun parçalanmasından elde edilen enerji ile yetinerek duracak mıyız?

İnsanlarda iyice bilinmeyen fakat mucizeli, genel olarak “ruh” denilen, bazı kişilerde, bazı zaman, şimdiye kadar hiçbir makede elde edilememiş şaşılacak etkiler yaratabilen l>n enerji görülmemiş midir? Pek uzak biic olsa, bir gün, yaşadığı* mız çağda yalnız fikir çalışmalarına uygulanan bu ruh enerjinin eğitilip geliştirildikten sonra idaresi ele alınarak insan vın lığına gerekli her şeyi, sadece iradesinin isteği, yayınlanman ile yaratması olağan değil midir? İlkelerin büyüü bocalamak»!, yordamları bir kuruntuydu, gelecek bin yıllar içinde gerçek olamaz mı?

LİN-YUTANG’I ZİYARET VEYA SARI TEHLİKE

iUvnbridse, Mass, 29 Ekim

İ-

■

Nihayet Lin-Yutang İle tanışmayı başardım. Kitaplarından birkaçını büyük bir ilgi ile okumuştum. Ömrümde rastladığım bu en akıllı Çinliden vatani üzerine son görüşlerini öğrenmek istiyordum.

Ling-Yıtang açık ve samimi bir insan. Hiç de profesör, diplomat ve bilgiç hali yok. Sık sık, hatta ciddi konulardan bile bahsederken gülümsüyor. Sorularıma bir giriş, bir önsöz yapmadan karşılık verdi:

- Çin milleti, dedi, dünyanın en tehlikeli milletidir, onun için yeryüzüne hâkim olması kaçınılmazdır. Asırlar boyunca muazzam imparatorluğunun sınırlarına kapanıp kaldı, çünkü geri kalan yerlerin önemli olabileceğine inanmıyordu. Fakat Avrupalılar, sonra da Japonlar onun gözlerini, kulaklarını açtılar, aklım başına getirdiler. Bu meraklarının, oburluklarının cezasını çekeceklerdir. Bir asırdan

beri Çinliler intikam saatini bekliyor ve intikamlarını alacaklar. 1900’de Bokserler ayaklanması iyi idare edilememiş başarısız bir deneme oldu. 1910’da Çin cumhuriyetçi ve demokrat, 1948’de de komünist oldu. Gerçekte Çinliler ne muhafazakâr, ne demokrat, ne de komünisttirler. Sadece Çinlidirler, yani, politik ideolojilerden çok biyolojik zorunluluklarla dünyada yaşamak ve kalmak isteyen, çoğalan, yayılan bir başka cins insanlardır. Çin Milleti,

başında kim olursa olsun kendi kendine eşil ve ölümsüzü^ Ne Tatarlar, ne japonlar, ne Amerikalılar ne de Ruslar onu değıştirmeyi başarabilmişlerdir ve başaramayacaklar da. O, kalın, inatçı bir deve, ahtapot gibi yayılır, çoğalır, hiçbir yabancı kuvvet kendisine zarar veremez. Onu istilalar sindirmedi, kaybetmediği savaşlardan yenik çıkmadı, kıtlıklar parçalayanındı, salgın hastalıklar eritmedi, afyon sersem edemedi, ayaklanmalar sarsamadı. Hiçbir millet onu boyunduruk altına almayı v* ya ona sınır çizmeyi düşünemez. Çin Milleti amacına ulaşmâl için zaman zaman yalan veya kuvvet kullanmasını bilen mahlt ve gaddar, tüccar ve dolandırıcı, haydut ve cellat bir millettir» Onun için dünyanın hâkimi olacaktır. Çünkü öteki milletler saf ve ondan iyidirler. Çin amacına ulaşmak için gerektiği kadar bekleyecektir, gelecek onundur. Yarım asırdan fazla oluyor, İmparator Guiliaume II “san tehlikemden bahsettiği tâ* man ömründeki en büyük deha pırıltısını çaktırmıştı. O /â» man bu som ağızlı haşmetli kuşla alay etmişlerdi, ama t.111’ onu haklı çıkarmaya hazırlanıyor. Çinliler dünyanın her tarafına, Asya’nın hemen her köşesine, Malezya’ya, F.ndonezyt*” öncüler göndermekle işe başladılar. San Fransİseo’da, Ni»r« York’ta, Londra ve Paris’te koskoca Çin mahalleleri vardır. II. dünya savaşı sonraları Berlin, Roma, Madrid ve Kahir* kâklarında yalancı inci satmak bahanesiyle birçok Çinli goç#* be belirdi. Bunlar büyük akının öncüleriydi. Çinliler elin Mançu imparatorluğunun asalaklarından kurtulmak için Su” yatsen’in cumhuriyetini kullandılar. Burjuva Cumhuriyet< laklardan kurtulmak içinde bolşevizmi kullanıyorlar. Bir h gelecek, işlerine gelen bayrak altına toplanmak için komü asalakları da atacaktırlar. Çinliler hiçbir fikre bağlanın _ onları kullanırlar, kaldırıp atarlar. Size söylüyorum, dUııy zamanla onların eline geçecektir. Çinlilerin muazzam kitle için tek düşünce çocuk yetiştirmek ve onları besleyecek k.nı4f pirinç bulmaktır. Üst tarafı laf, safsatadır. Ülkeleri büyük, 14’ kat fakirdir. Onun için yavaş yavaş başka ülkeleri işgal etmejf durumundadırlar. Tibet, Kore, Hint Çini, Mafaka Yarımada# ilk lokmaları olacak. Ama iştiha yedikçe gelişir, en modern iflahları ele geçirince bu kurnaz, zalim beş yüz milyon aç sürüsünü hiçbir şey, iki yüz milyonluk Slav sürüsü bile durduramayacaktır. Zamanında, ortaçağda, Mongollar Rusya’yı fethedip İtalya sınırlarına dayanmışlardı. Hazırlanmakta olan modern ortaçağda, Çinliler bütün Avrupa’ya taşacaklardır. Amerika kendini kurtarabilecek, ama sonuna kadar değil, “sarı tehlike” birkaç kuşak sonra “Sarı İmparatorluk” olacak. Siz Batıklar için sarı, haset ve kin rengidir. Sarılar kendilerinden üstün bir ırk tanımazlar, hepsini boyunduruk altına alacaklardır. Bu, hiç de rahat ve dayanılması kolay olmayacak ve Doğan Güneş İmparatorluğu, her şeye rağmen ve ne kadar uzak olursa olsun bir gün, güneşin asla doğup batmadığı bir İmparatorluk haline gelecektir.

Lin-Yutang’a sordum:

- Ciddi mi süylüyorsunuz?

Dahi Çinli:

- Tamamen ciddi, Mr. Gog, dedi ve öyle neşeli, bitip tükenmek bilmez bir kakhaha kopardı ki, korktum. Ben yanında ayrılırken hâlâ gülüyordu, tek kelime ekleyecek halde değildi.

Ttotg Ktvang, 6 Ekim

Bu güzel şehirde, diııııyanın hiçbir yerinde görülmeyen öyltj bir âdeı var ki anlatılmaya değer. Komşu illerdeki bütün idam mahkumları Çinin en modern hapishanesinin bulunduğu bu şehire gönderiliyor ve idam hükümleri, profesyonel cellatlar tarafından değil de amatörler, özel kişiler tarafından infaz cdi* liyor. Bu sonuncular, adaletin kararlarını sadece gönüllü ola* rnk yerine getirmekle katmıyorlar, hu şerefi elde etmek için yüksek hir para da ödüyorlar.

İdamlar haftada üç gün ve değişik biçimlerde yapılıyor. Pazartesi günleri asılmalar, çarşamba kurşuna dizilmeler, cumaları da elektrikli sandalye var. Bunların her birinin ayrı merak* lısı bulunuyor, ama bütiin çeşitleri denemek isteyenler de yok değildir.

Karışıklıklar, iç savaşlar yüzünden idam hükümleri hu ara) bir hayli artmıştır, onun için her hafta Tung Kvvang'a kervancı lar halinde asi, haydut, casus, kaçak ve karaborsacı mahkum] getirilmektedir.

1

Cellatbaşı mahkumları üç gruba ayırıyor. Siyasi mahkum*] lar kurşuna diziliyor, haydutlar asılıyor, ötekiler elektrikli san»] datyeye oturtuluyor. En az acı vereni bu sonuncusu imiş. 'j!

Gönüllü cellat olmak isteyen vatandaşlar bir hafta önceden* isimlerin dilekçe ile yazdırarak miktarını yasaların belirlediği?

ücreti peşin ödüyorlar. Meraklılar sayısı idamlardan fazla olduğundan Ccellatbaşının kapısında kuyruk oluşuyormuş ve geç kalanlar keyiflerini yerine getirmek için, çoğu zaman şehirde iki, üç hafta beklemek zorunda kalıyorlarmış. Amatörler arasında her yaştan, her sınıftan kimseler var. Anlattıklarına göre fakirler, oldukça yüksek bu ücreti ödeyebilmek İçin ödünç para alıyorlarmış. Yirmi yaşını geçmiş ve sağlam yapılı olmak şartıyla kadınlar da gönüllü cellat olabiliyorlarmış ve erkeklerden daha meraklı, daha da ustaymışlar. Bu garip âdetin sebebini İhtiyar bir taoist bilginine sordum, anlattı:

- Bu, valimiz tarafından bulunmuş ve genel ahlak için yararlı çok akıllı bir oyundur. Halkta derin ve yaygın bir öldürme gereksinimi olduğunu bilmiyor değilsiniz. Tao mezhebine göre fazla baskı altına alınmış eğilimler patlak verir Biz öldürme gereksinimini kısmen olsun köylccc önlemek çaresini bulduk. Zaman zaman, masumlara zarar vermeden, gizli cinayetlerin vicdan azaplarını ve dehşetlerini önleyerek bu hevesi yatıştırıyoruz. Aynı zamanda yaradılışımızda olup sık sık beliren öldürme gereksinimini şiddetle duyan kadınlar ve erkekler onu bir eczaya çarpılmadan tatmin ermiş oluyorlar. Rastlantıyla veya kişisel kinler yüzünden adam öldürmekten sc, alçakça cinayetlerle ölümü hak etmiş fenaları ortadan kaldırmak konusunda yardım etmiş de oluyorlar. Böylccc diri bir eğilime, kimseye zarar vermeden, aksine, vatandaşlara büyüik ölçüde yararlı bir yasal çıkış kapısı açtık.

Değerli bilgine bu âdet gelişirse yavaş yavaş gerçek katil sayısının ve idam hükümlerinin azalabileceğim söyledim. İtirazıma aldırış etmedi:

- Biz, dedi, yalnız katilleri değil, hırsızları, asileri, kadınlara tecavüz edenleri, mukaddesata

küfredenleri de idama mahkum ediyoruz. Böyleleri ise bol bol var. Hem bugün hapis cezası verilen suçları, gerekirse vc kanunu değiştirerek, idamlar arasına almaya ne engel var. Hazine çıkarını da düşününüz. Hükümet cellatlara verilmesi gereken ücretlerden kurtulmakla kalmıyor, idam hükümleri ona üstelik önemli bir gelir kaynağı oluyor.

Hangi sınıftan olursa olsun halkın bu ücretli ölüm hizmetlerini gösterdiği rağbet o kadar fazladır ki, Tung Kwan ga/c içlerinden biri hâkimlere karşı yayına başladı, onları fazla merhametli olmaktan, bazılarını da rüşvet almaktan suçlandırıyor. Gazeteye göre bu hâkimler yeteri kadar idam hükümleri vermemekle, gönüllü cellatları, hemcinslerini öldürmek hakkını satın almaktan mahrum ediyorlarmış.

ÇOCUK PAZARI

*Ming I*o, 1S Haziran*

Taoist dostum, doğu mahallesinin ana caddesindeki şehrin en garip ve en ünlü dükkânına benimle beraber gelmeye razı oldu. Kapısında, hepsinde olduğu gibi kırmızı Çin yazısından şelalesiyle bir teneke levha asılı.

Dükkân boylu boyuna uzanan bir dar yoldur. Sağda solda, üst üste uzatılmış, göğüs hizasına yükselen iki kalas var. Duvarla aralarına müşteriler için satışa konulmuş mallar serilidir.

Tahta korkuluktan sarkarak burada yere çömcimiş, kerevetlere oturmuş, bambu hasırlara uzanmış, İnsandan çok cansız eşyaya benzer, kıpırdamayan, ses çıkartmayan, yaşlan altı ile on arası düzinelerle çocuk görebildim. Çoğu sıksa ve bitikti, birkaçı, aksine tombul yüzlü idi ama daha çok şiş ve renkleri fena görünüyordu. Hemen hepsinin gözleri kapalıydı. Ayak sesleri, konuşmalar duydukları zamanlar bile başlarını kaldırıp bakmıyorlardı. Çocuk dolu bu iki dehlizden bir ter ve pislik kokusu yükseliyordu.

Alıcı olarak bu uzun dükkânda bizden başka ihtiyar bir kadınla bir erkekten gayrı kimse yoktu. Bununla beraber filozof dostum çocuk ticaretinin hayli kârlı olduğunu, dükkân sahibinin bu alışveriş sayesinde komşu köylerde birinin bütün tarlalarını satın alabildiğini açıkladı. Sordum:

- Peki ama ne diye çocuk satın alıyorlar?

Taoist dostum anlattı:

- Çeşitli sebepler var. önce çocukları olmayan ama çotuk sahibi olmak isteyenler geliyor, ki, sayıları az değildir. Xcng|Q ler, kendi çocuklarına bezden, kırıktan veya porselenden I*¹ bekler yerine canlı oyuncaklar vermek için bunları atıyortoft Dilenciler gelen geçenin merhametlerine tuzak kurmak için' hasta ve sıksa olanları biriktirdikleri para ile satın alıyorİM Ara sıra büyücülükte kullanmak veya bir kötülük T.utrıııflğ gizlice kurban etmek için alanlar da çıkıyor. Nihayet, ama pel(nadir olarak, körpe çocuk eti yemek için alan yamyamlar dâ bulunuyor. Bir de, anlattıklarına göre, ama kanıtlanamıyor, ığ renç cinsel sapıklıkları için buradan çocuk alanlar da varnnfjj

Dehşet içinde sordum:

- Beki aına aileleri? Bunları bildikleri halde çocuklarını nasıl satıyorlar?

- Köylerimizde sefalet korkunçtur. Kuraklık ve çekirge yU* zünden sık sık kıttık oluyor. Sürü ile çocukları olup nasıl İKft* İcycbileceğitiİ bilmeyen babalar çok! Çoğunlukla küçükleri olmak üzere birkaçını satıp bı para ile büyükleri ölümden kurt taracak pirinci sağlıyorlar. Ara sıra anaları karşı gelip ağlıyor» lar ama kocalarının korkusundan ve yoksulluktan sonunda susuyorlar.

Yabancı müşteri kokusu alan iğrenç dükkân sahibi dip taraftan gözüktü, gülümseyerek vc sahte bir saygı ile yanımda yaklaştı. Safran rengi yassı suratı, mavi ipek güzel gömleği ıtr henüz genç bir Çinli idi. Ama yerlere kadar eğiliyordu ki sırtımı döndüm, geniş adımlarla dükkândan çıktım. Taoist dot tun» sokakta beni buldu, gayet sakın, sordu.

- Pek hoşunuza gitmedi galiba?

OTORİKUMA İLE BİTT GÖRÜŞME

Tokyo, 3 Nisan

Yıllardan beri yeni bir eser yayınlamadığı halde Otoriku-ma günümüz Japonyasının en yüksek tarihçisi sayılmaktadır. Gürültüsüz bir köşeye çekilmiş, üniversite öğrencilerine özel dersler veren, yetmiş beş yaşında, kendi halinde, ufak tefek bir ihtiyardır. En akli başında Japonlardan birinin dünya görüşlerini öğrenmek üzere gidip kendisini gördüm. Otorikuma kendi ülkesinden fazla bahsetmek istemiyor:

- Ben, diyor, doğru vc yanlış, birçok sebepten son savaşa katılmamıza karşıydım. Japonya bir seferinde Çin devini yenmişti, bir başka sefer Rus devini alt etti. Ama bu devler ortaçağdan kalma idiler, ayakları üzerinde pek de sağlam değildiler. Birleşik Amerika gibi kuvveti vc istekleri gelişmekte olan bir üçüncü dev ile karşılaşmak doğru değildi, iki defa başarı elde edildikten sonra bir üçüncü, dördüncü, deneme çılgınlıktır. Napoleon'a bakınız; Almanya'yı, İtalya'yı yenmişti, ama İngiltere'ye karşı başarı elde edemedi ve Rusya seferi onu mahvetti. Amerikalılar 1583 de Japonya'yı kapılarını doğu medeniyetine açmaya zorladılar, biz de Amerika'nın, Avrupa'nın öğrencileri, taklitçileri olduk. Başarılı, çok iyi öğrencilerdik, ama bir öğrencinin, hele aldığı öğrenim planı üzerinde çalışmakta devam ederse, öğretmeni geçmesi güçtür. Bu zorlamalara rağmen yine de bir artist, şair, sanırai milleti olarak katabilirdik. Onun yerine bir fabrikatör» mühendis ve genikl millet olmak istedik. Milli geleneklerimizin ruhuna ihanet ((• tik» cezasını da çektik. Bir bülbül topluluğu kartala özcenvrtlt atmaca olmak isterse akbabaya kurban gider. Ama rica cd#« rim, yüreğimi kabartan bu konuyu kapatalım.

- Dünyanın son trajedisi hakkında neler düşünüyorsunuz

- Eğer gerçekten bir trajedi ise felaketle sona ermeye inalı kumdur. Ama belki de bir traji-komedidir, o zaman sonu bil evlenme ile biter. Şunu da söyleyeyim» ben tarihçiyim, pey gamber değil. Ve madem ki beni dinlemek liitfunda bulumi' yorsunuz, size son dünya savaşının ortaya çıkarttığı çok garip bazı paradoksları açıklamak isterim. Başka zamanlarda VI başka uygarlıklarda yenilen milletler topraklarından vermek, tazminat ödemek zorunda kalırlardı, ama başlarındakiler VI pek tabii komutanlar, kazananlar tarafından mahkemeye verilip mahkum edilmezlerdi. Bazen kralların

tahtlarından vazgeç» tikleri olurdu ama kendi istekleri ile. Komutanları ise kendi milletleri cezalandırılırdı, savaşı kazananlar değil. Zaten *1-vaş kaybetme acısı vc utancı oldukça ağır bir ceza sayılırdı. Şimdi aksine, yenilen milletlerin politikacıları ve komutanları birer cani olarak mahkum ediliyor. Bu, tarihte tamamen yeni bir olaydır. “Savaş suçlarından bahsediliyor. Ama her savaşan ordu az çok birtakım facialara sebep olur. Eğer yenilcnl savaşı kazanmış olsalardı, bugün karşılarına hâkim olarak ç kanlan aynı cinayetlerden suçlu ilan edebilirlerdi, öyle ki, y rın bir savaş patlak verecek olsa herhangi memleketin herha gi generali, tesadüfen galip tarafta değilse ipe çekilmek olasılgı ile karşı karşıyadır. Paradoks olarak daha da garibi var. Savaş kazananlar bu sonuca ulaşabilmek için milyonlarla insanı ölüme gönderiyor, milyarlar harç ediyorlar. Fakat hemen sonra yenilen milletleri beslemek, savaş yıkıntılarını ortadan kaldırmak, endüstrilerini diriltmek, onlara daha yüksek bir hayal standardı ve refah sağlamak için başka milyarlar, harcamal^ tan çekinmiyorlar. Bu tuhaf manzarayı 1918 savaşından sonra da görmüştük ama İkinci Dünya Savaşı’ından sonraki daha çok geniş vc yenidir. Halk» tahrip, sonra da kalkınma için sıt* v.ışa gidenlerden ve onu kazananlardan alınan vergilerle sağlanan milyarların hiç savaşmamak suretiyle tasarruf edilmesinin daha çok akıllı hir davranış olacağım pekâlâ düşünebilir. Ama size bir daha inanılmaz paradoks göstereceğim. Savaşı kazananlar, düşman kuvvetlerini yok etmek için sayısız insan vc milyar harcadılar ve onlar için hayati önemi otan sonucu elde eder etmez, yendikleri milletlere çünkü müttefiklerinden birine karşı muhtemel bir savaşta beraber olmaları için, top tüfek, uçak ve milyarlar vermeye başladılar. Bu, bir haydut çetesini yakalayıp ellerinden silahtarını alan polis kuvvetinin onlara eskisinden daha mükemmel silahlar vererek yakalanmalarını sağlayan yardımcı kuvvetlere karşı kendilerini savaşa davet etmeye benzer.

Bu paradokslar benim uydurduğum saçmalar değildir, bütün dünya gazetelerinde böyle olduğunu her gün okuyabilirsiniz. Birer gerçek haline gelmeye başlayan bu paradokslarda şüphesiz bir diyalektik zorunluk vardır. Ama itiraf ediniz ki bir şeytan, bir deli diyalektiği. Bence insanlar 1914’tcn beri bir çeşit kollektif deliliğe tutulmuşlardır, genel vc evrensel olduğu için farkına varılmıyor, gerçek bir hastalık diye kabul edilmiyor. Son yıllardakılcr dc bir buhran veya hezeyan olarak alınmıyor, halbuki öyledir vc sadece insan yaşayışının doğal gelişmesi sonucu bir olaydır. Omıı için kimse hastalığın tedavisini düşünmüyor, düşünemiyor, hezeyanlar, sabit fikirler birer tabiî hal sayılıyor, manasız paradoksların farkına varılmıyor. Bu hastalık, bütün akıl hastalıkları gibi geçici bir seyir takip eder, zaman zaman teper. 1914-1918 vc 1939-1945’teki adam öldürme buhranlarından sonra, daha az şidderli fakat itisaf, büyüklük, intihar veya tahrip manyaları vc onlar kadar tehlikeli daha başkalarının açıkça görüldüğü devreler birbirini kovalıyor. Bunlar yeni vc hırçın nöbetlerin habercileridir. İnsanlığın büyük vc zorunlu bir müşhil tedavisine gereksinimi var. Ama buna girişecek dev doktorlar nerede? Bütün dünya bir tımarhane olunca doktorlar vc hastabakıcılar da ötekiler gibi delirirler veya elleri» kolları bağlı seyirci kalırlar. Bu tedavisi imkânsız kollektif hezeyan bizlcri tam bir imhaya veya evrensel

intihara götüreceğe benzer. Bizi hastalıktan kurtaracak vc <1k< timizi başımıza getirecek tek kuvvet yalnız Tanrıdır, ama T.ııııı şimdiye kadar sustı vc onun sessizliği insanların belki de at müthiş mahkumiyetidir!

Otorıkuma buraya gelince sözlerini kesti ve yüzüme baktı Görüşlerimin beni üzdüğünü ve şaşırttığını anlamış olacak*kl sağ elimi avuçlarının içine aldı, küçücük elleriyle kuvvetle sikli vc aşırı bir saygı ile beni kapıya kadar götürdü.

*Af*ia, Samoa takımadaları, 4 Ekim*

Bu adada geçirdiğim günlerin en güzel anısı, misafiri bulduğum bir papazın evinde yaşlı bir Polinezyalı ile çardak altında karşı karşıya oturup konuşmamızdır.

Polinezyalı ihtiyar ince yüzlü, açık ifadeli ve ırkının en güzel örneklerinden biridir. Papazın söylediğine göre Hristiyan olduktan sonra Avrupa ve Amerika'da gezilere çıkmıştır. Vu-kaava 75 yaşındadır. Kendisiyle Anglo-sakson uygarlığı, başarıları, kusurları ile Londra ve New York burjuvalarının ilkel ve geri denilen ırkların ortadan kaldırılması için yaptıkları baskıdan tartışıyorduk. Vukaava:

- Bu adamların yönlerini görmeyişlerinin en açık örneği, dedi, "yaban" dedikleri bizlere göre kendilerini "uygar" sanmalarıdır. Eğer bizim yaşayışımızı, kendi milletlerinin tarihini bir parçacık daha iyi bilmiş olsalardı, çıkarlarına uygun gelen, ıslahatlarını okşayan bu ayrımın gerçekte ne kadar yersiz bulunduğunu utanarak, şaşkınlıklar içinde kalarak ve vicdan azabı duyarak görürlerdi. Bu "uygar"lar içinde hâlâ birçok "yaban" vardır, daha doğrusu, güya "yabak"lar, gündelik yaşayışlarının görünüşüne bakılırsa, güya "uygar"lara pek de ıslahatlar. Birkaç örnek, kelime oyunu yapmadığıma, sadece olan biteni namuslu bir gözlemci olarak verdiğime yetecektir: İnsan tarihinde temel olaylardan biri savaştır, onunla başla-

Yım. Vahşi kabilelerde savaşın amacı yağmadır, uygar milletler* de, hem de daha büyük ölçüde aynı şeydir, komşularının topraklarını, şehirlerini, hâzinelerini ve daha başka zenginliklerini almak için saldırırlar. Vahşileri, birdenbire, haber vermeden? savaş ilan etmeden saldırmakla suçluyorlar. Ama son dünya savaşında uygarlar da, hemen bir parça her yerde böyle davrandılar. Onlar da, ilkel gibi, yenilmiş olanları, esirleri öl* dürdüler ya da köle diye kullandılar. Bugün bütün ileri menilerde, zorla veya kandırarak, çeşitli yollardan, sosyaliz' komünizm diyerek her mal ortaklığı düzeni kurulmak isteniyor. Ama eski vahşi kabilelerde kişisel mülkiyet diye bir şey bilinmezdi, her şey kabilenin yani toplumun malıydı.

Uygar milletler, asırlarca savaştan sonra demokratik devlet idaresine ulaşmış olmakla övünürler. Fakat bütün ilkel toplumlarda, vahşilerde hükümet, kabileye hesap vermek zorunlu da olan ihtiyarlar heyeti tarafından öteden beri idare edilir.

Vahşilerin büyüden gayri bir bilim tanımadıkları iteri siir* lür. Olsun. Sir James Frazer, bilimin büyü ile olan derin ilişkisini, benzerliğini ispat etmiştir. İkisi de, bizim "mana" dediğimiz, sizin madde ve enerji adı verdiğiniz cevheri etkileyen tabiat kuvvetlerini insan hizmetine koşturmak amacını güdüyor» Hem hana büyücülerden balıscı olursanız, bütün Balı memleketlerinde, hugin bile, erkek, kadın falcılar, bakıcılar, ölümlerle konuşanlar, üfürükçüler, kahinler doludur ve çok iş yaparlar, derim. Hitler bile savaş ve barış konularında karar alacağı zaman onlara, sihirbazlara başvurur, dediklerine uyar* dı. Bir de, vahşilerin dinleri ölümlere tapmakla sınırlıdır, denilir» yor. Ama en akıllı ve olumlu diye geçinen milletlerde de bu böyledir. Vahyolunmuş dinler, gittikçe, gerçek imandan yok* sun birtakım ayinler, remizler tortusu haline gelmekten kendi* lerini kurtaramıyorlar. Bütün karşılık ölümlere tapınmak, dinsizler arasında bile bugün her zamandan çok rağbettedir. Moskova'daki İsa'nın mumyasını düşününüz. Bu ölümlere tapma* nın onlardan kalanların, emanetlerin

kutsal tutuluşunun, maddecilerin, sekçilerin inkârlarına karşı koyan tek güç oldu* ğunu kanıtlar. Uygur memleketlerde halkın, zengin, fakir lıcr* kesin en üstün tuttıkları eğlenceler, alkol tutkusu, çılgın danslar, maskeli balolar, gürültü ve hayvan sesleri çıkartan müzikler, vahşilerde gördüklerimizin aynıdır. İlkelerde hemen daima haksızca ayıplanan cinsel karışımaya gelince, bundan bahsetmesek daha iyi olur, ileri milletlerde zina çokluğu, türlü fuhuş şekillerinin artışı, cinsel sapıklığın gittikçe rağbet görüşü uygarlar arasında ahlak bozukluğunun vahşilcrinkinden çok fazla olduğunu gösterir.

Vahşiler, çoğunlukla iklim zorunluğundan ve sefalet yüzünden çıplak gezerler. Ama yazın, deniz kenarında, plajlarda, stadyumlarda, sahnelerde kendilerini yarı çıplak teşhir edenleri, kuzey ülkelerinde sayıları gittikçe anan çıplaklar kamplarını düşünecek olursak uygarların bu konuda da en hayasız vahşilere benzediklerini görürüz. Kadın modalarını, tuhaflıkları zengin uygarlarla zavallı vahşi kadınları gülünçlük yolunda birbirlerine yaklaştırıyor. Paris veya New York'un bazı kadınları biz vahşilere, Nigeria veya Tnsmanya vahşilerinin Avrupalı seyyahlara gördükleri kadar komik ve garip gelmektedirler. PoÜnczyahların dövmeleleri, İtalyan veya Fransız katilleri arasında, fena kadınlarda, İngiliz ve Amerikan züppeleri arasında moda halindedir.

Vukaava sözlerini şu sonuca vararak bitirdi:

- Şimdi, güya “medeni” Merle güya "vahşi" İcr arasındaki öz ve temel ayrımların ne olduğunu öğrenmek isterdim. Medeni vahşetin dış görünüşleri, kıyafet değişimleri, ayrıntıları, sözleri çoğunlukla başkadır -hatta daha tehlikeli ve ikiyüzlüdür diyelim- ama varlığın en gizli örgüleri, yapısı, ahlak, gelenekler, masallar hemen hemen her yerde aynıdır. “İlkel”i hor gören “uygar” benzeri ile alay ediyor, kendi kendini mahkum ediyordu.

Yaşlı ve akıllı Polinczyalı daha ileri gitmedi. Ama ne ben, ne de papaz, Vukaava'ın ileri sürdüğü inkârı olanaksız olaylara karşı bir şey diyebildik.

GERİLEME ENSTİTÜSÜ

Honohtlu, 6 Mart

“Bilimsel Gerileme Enstitüsü” şehirden on sekiz mil uzak-en, ağaçlar arasında küçük bir vadide bulunuyordu. Direktörü Avusturyalı tanınmış biyoloji bilgini Austin Finlay, yıllarca (ince kurduğu ve dünyada eş olmayan Enstitüyü gelip görmem için birkaç defa bana mektup yazmıştı. Sonunda davetini kabul edebildim ve buraya yalnız bu iş için geldiğime pişman olmadım. (r

İlk bakışta kaba, somurtkan görünen Doktor Finlay bcnı», j şaşırtan bir nezaketle, bir incelikle karşıladı. Cascavlak kafası, \ yassı ve kısa burnu, etli dudakları var. Gezmeye çıkmış bir*] çiftçi gibi açık yakalı bir gömlek, siyah kadife kısa bir pantolon giymiş. Bana: '1 {^

- Gençliğimde okuduğum ilk kitap, dedi, Wels'in “Doktora-Moreau'nun Adası” oldu ve beni çok etkiledi, biyoloji oku»Sj' mama sebep işte bu eserdir. Wels'in bilgin peygamber hayalin*]! de yaşattıklarını, okulu bitirdikten sonra, ben, gerçekleştirmeyi düşünüyordum. Eseri herhalde bilirsiniz. Doktor Morca» topladığı birtakım hayvanları eğitme yolu ile insanlaştırmadı' çalışır, onları bir adaya kapatır. Ben, “Cambridge”te Karşılaştırmalı Zooloji ve Genel Biyoloji öğrenimimi tamamlar tamamlamaz vatanıma döndüm, büyük deneme için gereken sermayeyi kolayca buldum. Ama yıllarca sürekli bir çalışma-ile yaptığım denemeler, Wels'inkiler gibi büyük bir başarısızlıkla sonuçlandı. İnsana en yakın görünen köpek ile maymun bile denemeye karşı koydular. Onlardan ancak bilgiç köpekler, evcil maymunlar elde edebilmişim ve bunlar çok yüzeysel, otomatik birer makine gibi kalıyorlardı. Kendilerinde, pek uzaktan bile olsa, insan zekâsına ve ruhuna yaklaşan bir şey ortaya koyamadım, özellikle yırtıcı hayvanlar onları yüksek insan seviyesine çıkarma çabalanma karşı ayak dirediler. Başarısızlık beni düşündürdü, sonunda görüşlerimi altüst etmek yönüne saptım. Alçak bir yaratığı yüksek bir yaratık haline getirmek Tanrıya özgüdür. Değişim teorisinin kanıtladığı

bu gerçeği bütün biyoloji bilginleri tanımışlardır. Fakat tanrısal kudretten anlatılamayacak kadar uzak olan toy yaratıcı insan aksi yoldan giderse başarı elde edebilir, yani yüksek olanı alçaltabilir. Böyle bir deneme şüphesiz daha kolaydır, çünkü konu bir şey eklemek, yayı yaratmak değil; eksiltmek, alçaltmaktır ki bir zorluk yoktur. İşte bu düşüncedir ki beni on dört yıl evvel “Bilimsel Gerileme Enstitüsü”nü kurmaya götürmüştür. Bu, pek pahalıya ve büyük çalışmalara mal oldu, ama, amacıma da ulaştım. Biliyorsunuz ki birçok kimse, sorumlu, düşünen insan şartlarından kusacak kadar tiksinişlerdir ve Grek siniklerinden XVIII İnci asır materyalistlerine kadar hayvan yaşayışının sadeliğini, rahatlığını arayanlar çoktur. Doktor Morcau örneğini alacak yerde, pratik ve bilimsel yöntemlerle mitolojide adı geçen Kirki’yi seçtim. Biliyorsunuz, bu güzel büyücü Odiscus’un arkadaşlarım domuz yapmıştı ve bunlardan çoğu, kurtarıma çaresi ortaya çıkınca hallerinden memnun bulunduklarını bildirerek tekrar insan olmak istememişlerdi. Bu bakımdan metotlu hayvanlaştırma denemelerimi sevinçle karşılayan bir düzine insan bulmakta gecikmedim. A-ına vahşilerle denemelere girişmekten çekindim, bu kolay tartışmalara yol açabilirdi. Seçtiklerim beyaz ırktandı ve oldukça uygar insanlardı. Aralarında, üstatlarının laf ebeliğinden bıkmış, idealist bir felsefe profesörü bile vardı.

Şurasını söylemeliyim ki denemelerimin hepsinde başarı elde edebilmiş değilim. Ama altı tanesinde gözle görülecek kadar olumlu sonuçlara vardım, prensiplerimin doğruluğu mey* dana çıktı, şöyle ki: Hayvanları insan haline getirmek nuimj kün değildir, ama insanları hayvanlaştırmak pekâlâ mümkündür. Nerede kaldı ki biyoloji bilgilerinin aracılığı olmadan hilo bu tarafa kaymaktan geri kalmıyorlar. Zaten ben de, benzerle* rimiz arasında kolaylıkla rastlanan hayvan örneklerden değı* şiklerini seçtim. Böylece bir ayı, bir domuz, bir kurt, bir sırt* lan hatta bir çakal meydana getirdim. Fakat enstitümün şah seri bir goril adamdır. Bazı fizyolojik özellikler bir tarafa, hu sevimli maymun, cinsinin kusursuz bir taklididir. Fakat ne ki* dar başarı elde etmiş bulunduğumu gözlerinizle görmenizi it» terdim. Bu altı sabık * adamın sağlıkları çok iyidir, insanla özgü niteliklerden, mesela konuşmaktan vazgeçmişlerdir, he* men daima da neşelidirler. Bana, kendilerini yavaş yavaş ve daha az zahmetli bu duruma geriletmiş olmamdan doğan mıır netlerini, âdeti sevgi dolu homurtularla açıklıyorlar. Bu son*’ cun biyolojinin geleceği ve ilerlemesi konularında kesin öne * var. Fakat manevi bakımdan, insanların belalarını azaltmak davranışlarına beklenmedik bir yardım olmuştur denilebilir.'

Bu sözlerden sonra Profesör, beni vadide altı adama ayrıl* mış yerleri göstermeye götürdü. Bunlardan birincisinde gördflj güm... (Gog’un anıları arasında bu yazının alt tarafını aradım, bulamadım).

SİSTEMİ.İ APTALLAŞMA

Katkiita, 29 Kasım

Bombay'da İngilizce yayınlanan Maya isimli bir dergide Aurananda imzalı bir yazı gördüm, ilgilendim. Hintli bir aydın olduğumu sandığım yazar, Amerikalı ya da Avrupalı, Batı toplumlarının, asırlar boyunca en yüksek araştırıcı, eleştirici ve yaratıcı zekâ örnekleri verdikleri halde, yıldan yıla gittikçe artan tam ve korkunç bir aptallaşma belirtileri gösterdiklerini ileri sürüyor ve tarafsız bir görüş, derinlere inen bir anlayışla genci düşkünlüğün izlerini, tanıtılarını not ettikten sonra bu beklenilmeyen fenomenin başlıca sebeplerini sayıyor. Aura-nanda’ya göre bunlar şöyle sıralanmaktadır:

1. Hemen yalnız yüksek sosyete rezaletlerini, cinayetleri, garip olayları veren resimli cergiler. Bunlar, çoğunlukla, fotoğraflara fikir ve eleştiri tartılmalarını, hem de yüksek ölçüde, feda etmektedirler.
2. Büyük toplumların işçi ve orta sınıflarını yırtıcı, kanlı olaylar, saçma bir duygululuk, uydurma bir lüks, genci olarak yapmacıklı, iddialı, aptal bir yaşayış gösterileri ile sistemli bir surette mankafa eden sinem;.. Filmler düşünce yerine görüntüyü getirmek yolunda tehlikeli birer araç oluyor.
3. Ahlak ve fikir değerler yerine ne yazık ki sadece pazı ve beden değerlerini getirdiği apaçık olan spor.
4. Uyuşturucu maddelerin (afyon, kokain, morfin, eroin ve daha başkaları) bütün sınıflara gittikçe yayılması. Bu, yüksek ruh özelliklerini azaltmakta, manyak, nevrastenik düşkün kuşaklar hazırlamaktadır.
5. Gençlerin alkollü ve kışkırtıcı içkilere günden güne raft* bet göstermeleri.
6. Dünyayı saran İlkel ve yaban köklü danslar beyinleri ser* sem etmekte, iradeleri azaltmakta, sağlık için yıkıcı şehvet çil* gınlıkları vermektir. Klasik dans bile yüksek fikir çalışmalarına zarar verebilecek bir cinsel uyandırıcı, bir kas dürtücüsüdür.
7. Çoğunluğu kötü olan müzik yayınları ile insanları yoru cu, hasta edici hayallere kaptıran, onları okumaktan, olu inl* fikir alışverişlerinden, düşüncelerden uzaklaştıran radyo.

8. Devrimizin başlıca üç hakimi görünen gençlere, kadınlarla ve işçilere Batı dünyasında bugün gereğinden fazla öne verilmesi. Bunlar insanlığın sürekli ve derin düşünce imkânlarına en az sahip üç sınıftır.

Auranada, Avrupa ve Amerika hükümetlerinin toplumla mankafalaştıran bu durumla hiç ilgilenmecişlerince şaşmaktadı

Son yıllarda bu memleketlerde yaptığım gezilerde Maya dergisinin 76 ncı sayısında okuduğum yazıda varılan sonuçla* nın doğru olduğunu gördüm. Ama genç Hintli aydınlar tara* fından yayınlanan bu küçük dergiyi Paris ya da New York'ta hiç okuyan var mı?

BAHADIR'IN ORDUSU

Nippur (Hindistan), 24 Ocak

Bütün Asya memleketlerini gezmiş olduğunu söyleyen, kısa sakallı, ihtiyar bir dilenci-meddah bana dün akşam şunları anlattı:

- Bahadır Şah'ın ordusu, mart sonlarına doğru, Kara Vadideki karargâhından ayrıldı. Bu ordu Keşmir'i zaptetmeye hazırlanıyordu ve o güne kadar kurutanlardan büsbütün başka idi. Gerçekten de dünyada insanlar hiçbir yerde böyle bir ordu toplamış değillerdi. Bahadır Şah Tanrının bütün yaratıklara üstün tuttuğu insanlara savaşın yakışmadığı kanısındaydı. Akıllı ve büyük Bahadır (insanların, hemcinslerinin hayatlarını yok etmekten daha yüksek görevleri vardır) derdi. Isırmak,

parçalamak, boğmak, zehirlemek hayvanlara özgü şeylerdir. Tabiat da bu iş için onlara diş, boynuz, pençe, zehir vermiştir. Ve Bahadır Şah, yalnız savaş için eğitilmiş hayvanlardan düzenlenmiş bir ordu kurulmasını düşünen ilk hükümdar oldu. Böylece, sefere çıkan ordunun öncüleri aç bir kurt sürüsü idi. Peşlerinden zincirler vurulmuş bir bölük pars, bir bölük iri, yırtıcı ayı, bir bölük yaban öküzü, bir tabur mağrur aslan geliyordu. Artçı olarak da bir alay fil vardı ki, bunlar, öteki yırtıcılardan kurtulabilen düşmanı çiğneyerek ezeceklerdi.

Savaşa eğitilmiş hayvanları sevk ve idare için ne de olsa birtakım insan gerekiyordu. Akıllı Bahadır bu nankör ve tehli-

keti işi hür ve masum insanlara yaptırtmak istememişti. Zın* danlarda idama mahkum bekleyenleri bu görevi almak şartıyla çıkartmış bulunuyordu. Ama onların bile savaşa girmelerini istemiyordu, sadece hayvanları eğitip alıştıracaklar, götürüp dır man üzerine salacaklardı. Bahadır, adam öldürmenin katili' bile yakışmadığım söylerdi.

Eğiticilerin çoğunun doğanları da vardı. Savaş başlayın®* onları salıverirterdi, doğanlar da gider düşmanların gözleri oyarlardı. Birtakımların da sepetler içinde zehirli yılanları var* dı. Zamanı gelince onları düşman ordusu içine koyuverir)^} di, yılanlar zehirleri ile ölüm saçarlardı.

bu masalı baştan sona kadar uydurmuştu, ya da akıllı Bahadır, şahların en delisi olacaktı.

İşte, bir mart sonu sabahı, Kara Vadi'den sefere çıkan bU* yük ve insanları seven Bahadır'ın ordusu böyle bir ordu idi. Vc ordu günlerce dağlardan, ormanlardan geçerek ilerliyor Kurtların ulumaları, aslanların kükreyişleri, ayıların homur' lart, öküzlerin böğürtüleri, fillerin haykırıışları, ordunun önü ne çıkan her canlı yarattığı kaçııyordu. Vc yırtıcılar ordus mızrak ve oktan başka silahları olmayan zavallı, zayıf insani nn savundukları Keşmir'e girdi, Keşmir Şahının ordusu' darmadağın etti, parçaladı, yedi, bitirdi, Ama yenilen bahis savaşçılardan kimi ölüp, kimi kaçıp kurtulduktan sonra kor* kunç bir şey oldu. Kan kokusu ile sarhoş olan yırtıcı hayvan» lar azmışlar, eğiticilerinin, bakıcılarının sözlerini, emirleri dinlemez olmuşlardı. Bunlar haykırarak, kamçıları şaklat rak, çivili güzlerini savurarak çılgına dönen hayvanlar sıraya ve kafeslerine sokmaya boşuna uğraşıyorlardı. Doğanlar do* ğancılarının, yılanlar şerbetli sahiplerinin ısıklarına kulak asını* yorlardı. Boylece ikinci facia başgösterdi. Savaştan çılgına donen hayvan sürüleri eğitimcilerine saldırdılar, kısa bir süred paramparça ettiler. Sonra, artık kana doyararak ormanlara daldılar, gizlendiler. İşte Keşmir'in kısa süren fethi böyle oldu ve insanları öldürtmek istemeyen Bahadır Şahın hayvan ordusu] da böyle dağıldı.

İhtiyar dilencinin masalını doğu ülkelerine yakışır bir ağır*] başlılıkla ve saygı ile dinledim, ama içimden gelen vc gittikçfll kabaan bir kakhahayı güç tutuyordum. Ya ihtiyar meddah]

GÖKLER MÜNZEVISİ

Kap, 22 Eylül

Geçen akşam, bir motor bozukluğunun Kap şehrine İnip bir gün kalmak zorunda bıraktığı göklerin ünlü müıızcvisiı" gördüm. Yirmi yaşlarında, esmer, beyzî, kadın ya da şair yü lü, badem gözlü, bir âşık veya bir aziz gibi kadife bakışlı bir genç. Adı Udai Singh. Üç yıldan beri sürekli olarak goklerd

yaşıyor, bir kıtadan ötekine, bir çölden bir denize özel uçağı ile dolaşıp duruyor. Yanında, makineden anlayan sessiz ve sa-, dik bir uşaktan başka kimse yok.

Evvelki akşam otelin holünde kendisinden bana çok bah»-«ettikleri bu gence bakıyordum. Üzüntülü İdi. Ümitsizliği giz* leyen bir üzüntü. Nemli güzel gözleri ile ağlamışa benziyordu. Teselli etmek niyetimden cesaret alarak yanma yaklaştım.

- Mr. Udai Singh, dedim, kim olduğunuzu, nasıl yaşadı nızı biliyorum. Yere inmek zorunda kalışınıza da çok üzüldü* ğünüizü sanıyorum. Bozukluğun bir an önce düzeltilerek hemen yarın ııçabilmenizi bütün kalbimle dilerim. Size içten bir ilgi duyuyorum.

Genç havacı karşılık verdi:

- Teşekkür ederim. İlginize ihtiyacım olduğunu söylemeli* yim. Yere inip kalmak benim için gerçekten bir felaket. Artık çamurlar, taşlar arasında yaşayamam, hemcinslerimin yaşayış* İarına, gürültülerine dayanamıyorum. Gezegenimize, dağları* nın kamburlarına, göllerinin sularına, nehirlerinin gümüşi yılanlarına yukarıdan görmek şartıyla katlanabiliyorum. İnsanları, zavallı, çırpman, uğraşıp didinen insanları İse yukarılardan göremiyorum, görsem bile bana kaynaşan karıncalar gibi geliyor. Ben, tek başıma sınırsız göklere atıldığım zamanlar mutluluk duyuyorum. Güneş sadık yoldaşım, bulutlar adalarım, sis sığınağım, rüzgâr musikim oluyor. Üzerinde insanların yaşadığı bu sert kabuklu yuvarlağın birkaç bin metre yüksekine çıkınca kendimi dünyanın hâkimi ve ruhumun tam anlamıyla sahihi sayıyorum. Siz yerliler, toprağın köleleri, göklerde uçanların Öz ve çılgın sarhoşluğunu anlayamazsınız. Orada düşünceler daha açık, parlak, yerinde, kafa daha özgvir, yıirck daha sağlam, ruh daha tanrısalıdır. Gün batarken pamuk gibi atılmış bulut takımadaları benim cennetim, kanatlarını germiş kartallar kardeşlerim, göklerin sonsuzluğunu yansıtan deniz hayallerimin aynasıdır. Nefesimin ve benliğimin ahengini yalnız yükseklerin havasında buluyorum. Bütün gök benimdir, çünkü ben bütün varlığımla onınum. Atalarını, vecit ve istiğrak halinde tek, tanımsız varlık Brahmayı sığınarak görünür gerçeğin sahte aldanışlarından kaçınırlardı. Onlar kendilerinden geçer, dalarlardı ama yine de toprağa bağlıydılar. Ben, roprakaşırı değişim ve kurtuluş için Batıltlarm bir icadından faydalanıyorum. Milletlerin İşledikleri kötülüklerden, insanların çektikleri sefaletten iğreniyorum. Onların karanlık yüzlerini göremeyeceğim, saçma sözlerini duyamayacağım bir yerde yaşamayı seçtim. Ara sıra kumanya almak için yeryüzüne inmek zorundayım. Ama her aranıza İnişim benim için bir utanç, bir hafakandır. Bunun birkaç dakikadan fazla sürmemesine çalışıyorum. Yukarıda birbiri peşine birkaç gece uyumayabilirim, yorgunlukraıı dayanamaz hale gelince sadık uşağını benim yerime geçer. Evet, fırtınalar, tayfunlar var. Ama beni şehir gürültülerinden, pisliklerinden daha az korkutuyor. Bana insanların oturdukları karalardan daha az tiksinti veren denizleri severek aşıyorum. Atlas Denzinde süreli olarak karanlıkların, sislerin ve fırtınaların bulunduğu korkunç bir yer vardır. Buraya “Karanlıklar Kuyusu** derler. Pilotlar onun yanından ellerinden geldiği kadar uzak kalırlar. Ben, aksine, teh» likenin vahşi şehvetiyle hep oradan geçerim. O karanlık ve uğultular içinde boşluğa daldığım zaman, kendimi, henüz tan* rısım bekleyen bir âlemin korkunç rahminde sanıyorum. Bu* radan dört defa geçtim ve her seferinde, dünyanın yaradılışı gözleriyle görmüş ve yeniden dirilmiş birinin ruh haleti içindi çıktım.

Udai Singh konuştuğça canlanıyordu. Gözleri parlıyor, yö» zü yepyeni bir ifade buluyordu. O aralık uşağı görüldü, ken* dişini havaalanından aradıklarını söyledi. Genç Hintli:

- Şafakla beraber uçağım, diyerek ayağa kalktı, selam verip gecenin karanlıklarına daldı.

ÇİRKİN VENÜSLER

Mozambik, Batı Afrika, 28 Mayıs

Dün, Portekizli çok zengin bir armatör ile tanıştım. Yılın dört, beş ayını işlerine bakmak üzere burada geçirir. Fransisco de Azevedo kibar, açık yüzlü, ince zevki, oldukça derin kültü* rü olan bir adam. Birkaç gün evvel, şehirden biraz uzakta olan evine beni yemeğe davet etti. Orada tek başına, kadınlı erkekli ve hepsi zenci hizmetçilerle yaşamaktadır.

Kahvelerimizi içip purolarımızı yaktıktan sonra sevimli ev sahibim bana gixli bir şey söyler gibi:

- Burada, dedi, hiç de rahat değilim, sıkıntılı bir yaşayışım var. Görünüşe aldanmayın. Sevdığım kadın öldü. Kızlarım Amerikadadır, orada evlendiler. Dünyada kimsem kalmadı, ar* nk kimseyi de sevemem. Mozambik'te yaşayan insanlar, erkek ya da kadın, hangi ırktan olurlarsa olsunlar, korkunç denilecek kadar çirkindirler. Hem de öyle ilkel insanlar gibi değil. Onlarda ne de «İsa bir çeşit büyü var. Bizimkiler ya piçtir, ya ila kırma ve medeniyetin bütün kötü huyları ile vahşîlerin barbarlığını kendilerinde toplamışlardır. Onlara kızmıyorum, acıyorum. Bununla beraber üzerimde bıraktıkları kötü etkilerden kurtulabilmek için bir çare aradım. Ne olduğunu size göstereceğim.

Kalktık. Birkaç boş odadan geçtikten sonra oymalı, çok değerli bir kapı önünde durduk. Fv sahibi gümüş bir anahtar-

la açtı, elektrikleri yaktı. Geniş, yuvarlak bir salondur, duvarlar koyu kırmızıya boyanmıştı ve salonun oriasımlırt bembeyaz, kıpırdamadan duran bir sürü heykel vardı. Fr.mil*-co de Azevedo: r

-Bakınız, dedi, burada dünyanın en zengin Venüs heykelleri koleksiyonunu görüyorsunuz. Çeşitli memleketlerin müzelerin* de görülen ne kadar Venüs varsa hepsinin tanınmış sanatçılaj) birer aynını çıkartıp bir araya getirdim. Nasıl buldunuz?

Gerçekten de tanıdığım ve çoğunu gördüğüm en ünlü Af roditler oradaydı. Milo Venüsü, Medicis, Kirenya, Kapitol Ve* misleri, Çellini ve Canova'nın yaptıkları ile daha tanımadığım başkaları. Kiminin başı, kiminin kolları yoktu. Ama hepsi gn> güslerinin çiçeklerini, karınlarının tatlı kalkanını, bacaklarının kusursuz çizgilerini gösteriyorlardı. Bu beyaz, çıplak kadınla* rın kimi çömetmiş edepli duruşları, çoğu kendilerini veren meydan okuyan mağrur dikilişleri ile bir araya toplanmış «I* maları şaşırtan bir manzara idi, ne diyeceğimi bilemiyordu Elektrik ışıklarının aydınlığı altında kıpırdanmadan duran hu beyaz kalabalık, iyi taranmış saçları, güzel yuvarlanmış göğü İcri ve katçalart, balmumu gibi süzölmüş kollarıyla sevgi ve ii* tek uyandırmaktan uzak kalıyordu, daha çok garip bir rahat* sizlik duyuyordum ve bir çeşit utanç.

Sustuğumu gören evsahibi dalgınlığımı kesti:

- Bir şey dememenizi anlıyorum, benim sonraları kavradı* ğım şeyi siz hemencecik duydunuz, karşı koyuyorsunuz. Bu ünlü Venüslerden bir tanesini, tek başına bütün haşmeti ile bir müzede seyrettiğimiz zaman, kendimizi eski zamanların bir güzellik mucizesi karşısında sanıyoruz. Roma'dn,

Terme imi* zesindeki Kirenya Venüsünün kendisine ayrılan küçük salon ’ ilk gördüğüm gün tam bir güzellik örneğinin verdiği arı bir ve* cİt içinde kalmıştım. Ama buraya bir tapınakta gibi bütün Ve* misleri topladığım zaman düşündüğüm ve beklediğim temi, oz sevinci bulamadım. Sonsuz kadınlığın bu sonsuz yapıtları, her gün etrafımda görmek zorunda kaldığım yaratıkların çirkin^ İlklerinden beni teselli edecek sanmıştım. Fakat bu Veıu'ısletT kendilerini teker teker, ayrı ayrı gördüğüm zamanlar bendi;

birkaç dakika için uyandırdıkları şehvetten uzak ruh hazzını, bir araya toplanınca veremediler. Mükemmel vücutlar yanya-ııa sıkış nca insana bıkkınlık, adeta tiksinti veriyor. Bu arada acı bir şey keşfeder gibi oldum. Venüslerin cn ünlüleri bile çirkindir. Kadın bir zevk, bir şehvet va’deitiği zaman bize güzel görünüyor. Ama yaşlanıp aklımız başımıza gelince, içimizden herhangi biri bu Venüslere, yeryüzünün hayvan cinslerini inceleyen bir zooloji bilgininin soğukkanlı gözleriyle bakacak olursa, onların da, birer harikadan çok, birer hayvandan farkları bulnnmadığını görecektir. Burun denilen o küçük hortum, ağız diye açılmış o vahşi yarık, birer besleyici kabarık olan göğüsler... daha ziyade üzerinde durmayacağım, yalnız size, sanatçılar ıı bütün gün canlı olarak karşılaştığımız daha çok iğrençlerinden bizlcri kurtarmak amacı ile suretlerini değiştirerek birer soyut ahenk aramak üzere yarattıkları bu mermer memeli dişileri göstermekle belki fenalık ettim. Beni bağışlayın Mr. Gog, gidip birer porto içelim.

Vc IVansisco de Azevedo sözlerini şöyle tamamladı:

- Venüs koleksiyonuma rağmen bir türlü neşemi bulamadım, öınrüm hep üzüntüler içinde geçiyor. Oıuın için, kiminin kendini kumara, kiminin savaşa verişi gibi, ben de kendimi işe verdim, boylece avunuyorum.

Portekizli armatörü o günden sonra görmedim, aramadım

da.

ÇAMURA ÖVCÖ

Kahire, 2 Şubat

Mtsır tarihi uzmanlarından cn kendine özgü, duyulmaıflft düşünceleri olan Profesör Deniz Poissard, Kahire'deki Fransız ¹ lisesinde vereceği bir konferansa beni dc davet etti. Çeşitli bil*j gileri olan Profesörün bu kişiliğinden çok konferansının konu* su beni ilgilendirdi. Çamura övgü. ~

Profesör, konferansına, genel olarak çamur kelimesine veti-j ten küçültücü, alçaltıcı anlama karşı koyarak başladı. GünÜ^ müzde “çamur atmak” bir insanı ya da bir milleti hor gör*; mek, suçlandırmak, ona iftira etmektir. Bu deyim politikacılar arasında ileri düşünceleri kötölemek için kullanılır.

Profesör, heyecanlı bir dille bu gibi anlamların gerçeğe ha karet demek olduğunu anlattı. Halbuki cansız maddelerin hilt saygıya değer olduğunu söyledi, onlara haksızlık cdilmcmMİ^ gerektiğini ekledi:

- Çamur, dedi, pislik ve utanç anlamlarına kullanılır hir 'f' kelime olamaz. Çünkü çamur olmasaydı insanlar uygarlığı ulaşamazlardı. Dünyanın her yerinde binalarımızın çoğu tuğ* ladan yapılmıştır. Tuğla ise fırında pişirilmiş çamur parçala rından başka bir şey değildir. Felemenkin tertemiz küçücük evleri, NesvYork'un küstah gökdelenleri fırınlardan çıkmış çamur yığınlarından başka bir şey değildir. Eski Babil'dr tuğlaya daha da büyük önem verilirdi, çünkü, üz.crlcrine çivi yazılarıyla tanrılara İlahiler, kıratlara övgüler kazılırdı. En faydalı, cn asil sanatlardan biri, heykelcilik, balçık, yani çamur olmasaydı düşünülemezdi bile. "Terrakota"lar, ki pişmiş toprak demektir, isimlerinden de anlaşılacağı gibi, sanatçıların elleriyle ahenkli biçimde yoğurulmuş balçık parçaları olmakla kalmıyor, aynı zamanda, mermer ve tunç heykellerin çoğu, önce, çamur kalıplar halinde yapılmış sonra yontulmuş, dökülmüştür. Elinde çekiç, mermer yontan bir dev gibi düşünülüp heykelleri yapılmış olan Mikel Anccîo bile yarattığı yapıtların taslaklarını Arno veya 'fiber nehirlerinin çamurlarından hazırlardı. Kutsal kitaplarda, en büyük ve ilk heykeltan Tanrı, Ademi çamurdan ve kendini örnek tutarak yarattı denilmiyor mu? Omiros, nilüfer yiyen ve her şeyi unutan "Lotofajlar" diyarında birtakım ilkel toplumların çamurla beslendiklerini anlatır. Zaten yediklerimizin çoğu güneşte gelişip büyüyen bir çeşit çamur özünden gayrı nedir? Herodo-uis, Mısır'ın, dillere destan bereketini, Nil nehri çamuruna borçlu olduğunu yazar. NİL'in bıraktığı çamur az olunca Firavunlar memleketinde kıtlık olurmuş. Çamurun yenilen ve içilenle her zaman ilgisi olmuştur. Eski devirlerin çoğu boyalı ve süslü çömlekleri, günümüzde fakirleri sevindiren kap, kaçak hep fırınlanmış çamurlardan yapılmıştır. Etrüsk, Grek, İspanyol, Peru testileri, sürahileri, Rönesans fayansları dünya müzelerinde ccmakânlarda saklanır. Ama çamurun değerlerinden cn şerefli, cn dikkati çeken, cn açıklayıcı olanı, şimdiye kadar tarihçilerin gözünden kaçmıştır. Dünyada cn büyük medeniyetler çamurda doğup gelişmiştir. Firavunlara imparatorluk kuran Afrikalı göçebeler, yerleşmek için Nil vadisini seçmişlerdir. Asur ve Babil, şehirlerini Mezopotamya'nın sulak topraklarında kurmuşlardır. Çin'in ilk medeniyet ocağı Ho* ang-Ho göllerinde idî. Felemenk, topraklarının çoğunu denizden zaptetmiştir. Avrupa'nın en ünlü şehirleri de çamurdan çıkmıştır. Floransa vadisi Arno nehri ite dağlar arasında bir bataktır. Paris, Sen nehrinin balçık kıyılarından yükselmiştir, eski adı olan I.uteçya kelimesi de balçık anlamına gelir. Venedik, geniş sığlığının çamur adacıkları üzerine kurulmuştur.

Berlin, Spre ırmağının ve Petrograd Neva'nın ağzındaki ha« taktıklar üzerinde gelişmiştir.

Profesör Poissard sözlerini bu sonuca vararak bitirdi:

- Dünya tarihi şöylece özetlenebilir: Medeniyetler çamuNi da başlıyor, kanda bitiyor.

Konferans sona ermişti. Alkışlayan pek az oldu. Oldukçftj eğlendiğim için kürsüye yalnız ben yaklaştım, çamura bir des» tan yaratan bu zeki profesörün elini sıktım.

BiR Keşiş Soruyor

Zografos Manastırı, Alos Dağı, 19 Temmuz

Son günlerde, neden olduğunu bilmiyorum, tapınaklarla çok ilgileniyorum. Onun için ortaçağ keşişleri gibi birçok münzevinin yaşadığı meşhur manastırı görmek istedim ve yanımda bir tercüman olduğu halde bir dağ yamacına asılı bu kutsal kalede birkaç gün geçirdim. Gördüklerim öteki manastırlardakilcrden farklı değildi. Hemen hepsi başları kukuletalı, sessiz, dalgın yüzlerinde pek de

Aldanmış olmayı istemiyorum, bir avuç kül için altın gibi bir bağ bağışlamış olmak istemem. Bir hayale köle olarak bütün ömrümü boşluğa kurmuş bulunmayı istemem. Onun için uzaklardan, insanlar arasından gelen herkese, böyle gece yarıları gelip, inandığım vc ümitlerimi bağladığım şeylerin,

gerçek, tamamen gerçek olup olmadığını soruyorum. Tanrı adına veya Şeytan adına bana cevap veriniz.

Nihayet, sabit fikir peşinde koşan ve heyecanlar içinde bir zavallı ile karşı karşıya olduğumu anlamıştım. Yatıştırmak ümidiyle, seçtiği yolun herhalde, en doğrusu olduğuna kendisini İnandırmağı çalıştım, hayat, insanları, pek kısa süren hayali zevk anının çok pahalıya ödetir, ölümden sonra bir şey olmasa bile, yanılığlardan, ihanetlerden uzak, sakın ve münzevi hir oınür tek başına bir ödöl sayılır, dedim.

Keşiş beni pek inanarak dinlemiyordu, kocaman ak başını sallayıp duruyordu, yüzü bana, idam hükmünü dinleyen bir mahkumunki gibi şaşkın ve gergin göründü. Sonra, bir şey demeden. fenerini aldı, selam dahi vermeden çıktı, gitti. Benden Tanrının varlığını, iman ve kurtuluşun gerçekliğini ispat edecek geometri formülleri mñ istiyordu? Bunu ancak bir deli isteyebilirdi.

Bu beklenmedik görüşmenin verdiği sarsıntıdan kendimi kurtaramadım, sabaha kadar gözüme uyku girmedi. Hemen ertesi günü manastırdan ve Atos dağından ayrıldım.

HIRDAVAT MÜZESİ

İstanbul, 8 Mart

Yeni tanıdığım halde kendisiyle dost oluverdiğim sevimli bir Marunî papazı bu sabah dedi ki:

- İstanbul'un gereken her yerini, Ayasofya'dan Büyük Çarşıya kadar gördünüz. Ama bu çok ilginç şehrin en ilginç şeyi olan hırdavat müzesini görmediniz.

- Böyle bir müzeden haberim yok.

- Bir yere söz vermedinizse hemen gidebiliriz. Müzenin sahibi Muzaffer dostumdur.

- Gidelim.

İstanbul'un eski mahallelerinden birinin daracık bir sokağında bir kapı çaldık, içeri girdik. Burası, ortadaki havuzun fiskiyesinden dökülen suların mırıltısı içinde güzel bir avlu idi. Biraz sonra ev sahibi aşağıya indi. İri yan, eski biçim giyinmiş, saygıdeğer ve saygılı bir Türkçü. Marunî papaz:

- Dostum Muzaffer, dedi, burada, hayatta tamamlayıcı olup insanların kullanılıp eskittikten sonra atıverdikleri şeyleri toplamıştır.

Girdiğimiz ilk odada, güzel camekânlar içinde çeşitli renkte ve biçimde eski, demir veya bağa çerçeveli gözlükler vardı. Kiminin camları çatlamış, kiminin donuklaşmış». Hepsisi toz içinde idi.

Yanıdaki camckânda, mavi, kestane rengi, korkunç ve sabit bakışlı cam gözler sıralanmıştı. Sonra, eski altın tellerle bağlı, güta-perka damakları ile sırtan, ölü kafalarından sökülmüş gibi takma dişler geliyordu.

Daha sonra, ayakkabı fırçaları gibi siyah, mısır püskülleri gibi snrı, at kuyrukları gibi kırçıl perukalar

vardı. Bu geçmiş süs anılarının hemen hepsi kırılaşmış, güvelenmişti.

Bir başka salonda, yağlı ve porsumuş kauçuk göğüsler, karın korsaları, kasık bağları teşhir ediliyordu. Büyük bir camc* kâna da yan yana, çeşitli boyda, biçimde koltuk değnekleri, lakına kollar, bacaklar, kötürümler için kösele veya maden korsalar sıralanmış».

Bitişik küçük odada bir kafatasına eklenmiş gümüş bir takke, bir takma böbrek, bir gırtlak borusu, balmumundan bir burun, çok iyi taklit edilmiş başka uzuvlar bulunuyordu.

Muzaffer hiç sesini çıkartmadan peşimden geliyordu. Ara sıra, kendisince önemli bir şeyi tumbul eli ile işaret etmekle yetiniyordu. Ama bütün bu zavallı, hurdası çıkmış öteberi, dikkatimi çekmekten ziyade beni tiksindiriyordu.

Nihayet buradan ayrıldık. Marunî papazı umduğunu bulamayışımın farkına vardı:

- Eğer, dedi, bu hırdavat müzesi hoşunuza gitmediyse kabahat sizin değil. Siz hayatın faniliği, ölümün zaferi üzerine Hristiyanların vardıkları murakahadan uzaksınız. İnsanların mükemmel olmaktan ne kadar uzak bulunduklarını ve zavallılıklarını gösteren bu döküntüler karşısında siz de, eski münzevi keşişlerin bir ölü kafası seyrederken duydukları kurtarıcı düşüncelere varabilirdiniz. Hatta onlardan daha da fazlasına ve acılarına! Çünkü ölü kafası ne de olsa Tanrı yapısı bir mimari eserdir, halbuki şu gördüklerimiz, insanların vücut noksanlarını tamamlamak veya örtmek için icat etmeye kalkıştıkları -pek de beceremedikleri- öteberilerdir. Ben, kendi hesabıma, dostum Muzaffer'in müzesini sık sık ziyaret ederim, beni düşündürür, bana tevekkülü, alçakgönüllülüğü öğretir, bir İtalyan şairinin "her şeyin boşluğu" dediği şeyi hatırlatır.

CİNAYET ÜNİVERSİTESİ

Tanca, 12 Şubat

Bu şehirde öğrenci katiller için bir yüksekokul bulunduğu^ nı çoktandır biliyordum. Ama, birçok kimseye büyük paralar adadığım halde bir türlü bulup görememiştim. Şifreli bir tel yazısı tekrar Tanca'ya dönmeme sebep oldu. Gönderen Faslı bir kahveci idi. Hemen gelip beni buldu, ertesi akşama hazır olmamı, ne zamandır görmek istediğim yere gideceğimizi ha* ber verdi.

Cinayet Üniversitesi şehrin batısında bir dış mahallede, or* ta halli büyücek bir binada bulunuyor. Kapısında birkaç diller yazılı tabelada, burasının kiralık ev, hizmetçi ve işçi idareha^ nesi olduğu bildirilmektedir.

Faslı kahveci, iri yarı, şişman, tatlı yüzlü bir kapıcı ile Arapça konuştu, içeriye girdik, bir avluya geçtik. Etrafta bir sürü kapı vardı. Kahveci, buralara alışık adımlarla hafif aralık) bir kapıya ilerledi, üç defa vurdu, içeriden "giriniz" diye ses gelince girdik, rektörle karşılaştık. Kuru, sert, sağ yanağmdtî bıçak izi olan beyazlar giyinmiş bir adamdı. Adını söylemedi» ama gayet nazik bir ditle burada görüp işittiklerimi başka biri* V ne tekrarlayacak olursam uzun süre sağ kalabileceğimi garanti 1 edemeyeceğini bildirdi. Ben de kendisine aynı nazik dille cina* * yet Üniversitesini görmek istediğimi ama hiç de katledilme!^ niyetinde olmadığımı söyledim. Böylece kimseye bir şey söyle*¹

meyceğime emin olabilirdi. Rektör beni masasının önüne bir sandalyeye oturttu ve dedi ki:

- Enstitü hakkında size kısaca bilgi vermem yerinde olacak. Bitiyorsunuz ki cinayet, modern hayatımızın belirli ve hâkim unsurları arasında ön planda yer almaktadır. Günden güne intikam hırsı, para hırsı, siyasi iktidar hırsı artıp duruyor. Bu, cinayetlerin sayısı da artıyor demektir. Zira bir insan varlığını ortadan kaldırmak, aşkta olsun politikada olsun ihtiraslarımızı yatıştırmanın en kısa yoludur. Bununla beraber ve adam öldürme vakalarının çoğalmasına rağmen cinayet tekniğinde bilimsel ilerleme kaydedilemeyişinin de herhalde farkına varmışsınızdır. Katillerden çoğu hedeflerine isabet ettiremiyorlar, sadece, o da hafifçe yaralayabiliyorlar, çoğu da cinayetlerinin izlerini ortadan kaldıramıyorlar, bir kısmı da cesetleri yok etmekten acizdirler, kendilerini soruşturmadan kurtaramıyorlar. Bunlar hemen daima çok iyi gençlerdir, ama daha acemidir ve mükemmel bir cinayetin bir sanat eseri olduğundan, bilimsel yöntemlerle yapılması gerektiğinden haberleri yoktur. Bu, inanılmayacak gibi görünüyor, ama böyledir. Oıun için katil adaylara, acemilere yardım gerekiyor. Bunu düşünen cinayet kademlilerinden birçoğu şirket halinde toplanarak başında bulunmak şerefini elde ettiğim şu Enstitüyü kurdular. Bu yüksekokulda, kendilerini yüksek cinayet sanatına vermek isteyen gençlere mesleki bilgiler vermek, antrenman yaptırmak, onları bu konuda kulaktan dolma, eski, ilkel yöntemlerden kurtarmak istiyoruz. Bundan başka sabıkalılar, yani kişisel deneyimleri bulunan olgun kimseler için bile yüksek ve özel kurslar da açmış bulunuyoruz. Eğitim ortalama bir hesapla iki yıl sürmektedir. Çünkü öğrenilecek epey şey var ve dersler kolay olmaktan çok çeşitlidir. Başta anatomi kürsüsü geliyor ve kürek kaçkını bir doktorun idaresindedir. Derslerde; ölümü hayati organlardan hangisinin en emin olarak sağlayacağı öğretilmektedir. Bir de psikoloji kürsüsü vardır, insan karakterinin çeşitli, tehlike zamanlarında ne şekilde tepkiler gösterdikleri öğretilir. Sonra iz bırakmadan ölüme sebep olan zehirleri anlatan zehirli maddeler kürsüsü geliyor. Gayet tabii silahlardan, en yenilerinden bahseden, kullanış tarzlarını oıtrv ten bir balistik kürsümüz de var. Madenler kürsüsünde k,ım«, hançer ve buna benzer sessiz silahlar da alınmaktadır, ııaul kullanılır, nasıl saklanılır, öğretilmektedir. Jimnastik eğitimi, bizde, okullarda öğretilenlerden başkadır. Okullarda atlama lar, sıçramalar, boks, jiu jitsu gösterilir. Biz, öğrencilere Itoğım tekniği, birini denize itme, gürültü etmeden ve yorulmadan Ct set sürüklemek sanatlarını gösteririz. Kimya kurslarımız tU var. Orada asitleri inceler, cesetlerin nasıl eritildikleri, yuh edildikleri öğretilir. Gizlenme sanatı özel bir eğitim koludııı. öğrenciler çeşitli hile ve kıyafet değiştirmeyi, kan ve parmak izlerini kaybetmeyi okurlar. Bir de tarih kürsümüz vardır. (ı nayet tarihi, dünyanın en meşhur canilerinin hayatı, kiłıwl metotları gösterilir, teker teker ele alınır. Lüzumsuz görüimn* sine rağmen bir ahlak kürsüsü de kurulmuştur. Tanınmıf bit filozof bu kürsüden insanların yok edilmesini gerektiren folyo-lojik, sosyal zorunlukları anlatmakta, eski ve ortaçağ ahlak düsturlarının yanlışlıklarını göstermekte ve öğrencilerde met lıamet veya korku gibi duyguları kalmışsa onları yok etmekle dir. Şimdi, isterseniz sınıflara bir göz atabiliriz.

Rektörle beraber odasından çıktık, ün öııcc müzeyi gc/dlq Orada tarih öncesinden günümüze, sivri taşlardan bıımmemn ga, yatağanlardan hançerlere kadar geçmiş bütün devrelerde kullanılmış silahları, tanınmış katillerin resimlerini gördük» kütüphaneye geçtik. Kitaplar arasında Thomas de Quincepuft “Güzel Sanatlar Haline Getirilmiş Cinayet”, Hcgwood'un “Tatlılıkla öldürülen Kadın”, Lombroso’nım “Katil İnsan), Apollinaire’in “Katledilen Şair”, Dreiser’in “Amerikan h'ni'i ası” gibi eserleri göze çarpıyordu. Sonra herhangi bir şehit üniversitesini hatırlatan dershanelere girdik, öğrenciler hiç dr asık suratlı, kötü bakışlı değildiler, profesörler de orta lıallı, namuslu bilginlerden ayırt edilemezlerdi.

Son olarak İçinde kadınlı erkekli, doğal boyda kuklalaft) bulunduğu büyücek bir salona geçtik, öğrenciler burada .ıııı* renman yaparlarmış. Rektörden öğrenciler üzerine bilgi istedin^

- Dünyanın her tarafından gelenler var, dedi, çünkü başka hiçbir yerde böyle bir Üniversite yok. Bu bakımdan okulumuz ınıllctıcrarasıdır. Dersler Fransızca, İngilizce, İtalyanca vc İspanyolca dillerinden verilir. Giriş ücretleri dc fazla değildir. Ama bizde okuduktan sonra servete ulaşmış eski öğrencilerden bağışlar alırız. Sizin de, ziyaretçi sıfatıyla da olsa, üniversitemizi görerek bize yardımda bulunacağınızdan eminiz.

Rektörün nc demek istediğini anlamamnzlıktan gelemездim, cebimden beş yüz dolar çıkartıp verdim. Aldı, paraları dikkatle ve memnunlukla saydı ve:

- Eğer, dedi, derslerimizden birisinde bulunmak isterseniz size kapılarımız daima açıktır. Bundan böyle sizi Üniversitemizin bir dostu sayıyoruz. Derslere gcccyarısı başlarız, sabah beşe kadar siirer. Size bir serbest giriş kartı da vereceğiz. Yalnız kolayca anlayacağınız sebeplerden diploma veremiyoruz.

Rektör beni avluya kadar getirdi, Faslı kahveci ile dışarı çıktık. Gökyüzünde binlerce yıldız vardı, daha rahat nefes alır gibi oldum. Kahveci memnun kalıp kalmadığımı öğrenmek istedi. Kendisine:

- Çok, dedim ve söz verdiğim parayı verdim, ayrıldık.

Otelime, yatmaya döndüm. Ama rahat uyuyamadım, sabaha kadar kâbuslar içinde kaldım.

DENİZ İNZİVASI

Filadelfiya, 8 Ağustos

33-34 yılında ciğerlerimden vc sinirlerimden çok hastalan* dini. Bir yerde duramıyor, bir türlü avunamıyordum. İnsanllıV görmeye katlanamıyordum. Şehirlerden bıkmıştım. Dağlar be* ni eziyordu. Doktorlara pek inancım yoktur, ama yanlışları çıkartıp eğlenmek için kendilerine başvuruyordum, ötekilo* rinden daha az aptal görünen biri bu oyunumun farkına vardı: vc bana şu öneride bulundu: Deniz vc yalnızlık.

Florida, Provans vc Yunanistan'ı dolaşarak deniz kenarın* da ve تنها bir ev aradım. Bir hayli gördüm, ama hiçbirini be* ğenmedim. Memen hepsi bir şehire, bir yola, bir plaja yakındı evin etrafına meraklıların gelmelerini önleyemezdim. Kendimi) bir yüzer ev satın almayı düşündüm. Orada hemen hemen tek başına, deniz ortasında yaşayabilirdim.

Bir rastlantı, İzlanda'da, Reykjavik'te aradığımı karşıma çı* karttı. Bu bir yattı. Yelkenleri de vardı ama hiç kullanılmıyor* du. Baş güvertede rahat bir dairesi vardı: Bir yatak odası, hır oturma odası, bir banyo. Kaptan köşkü, tayfa kamaraları filan arkada kalıyordu. Yata New York'a getirttim, Amerikai^J bandırası çektim. Bir kaptanla yedi tayfa buldum, uzun bir yolculuk için kontrat imzaladım. Bir kâtip, bir aşçı, bir uşak tuttum. Bol kumanya, birkaç yüz şişe iyi şarap, bir kitaplık, bir Siyam kedisi, bir gitara, bir ecza dolabı, bir film makinesi] buldum ve mayısın ilk günleri demir aldık. Kaptana şu talimatı vermiştim. Gemi durmadan sefer edecekti, keyfime vc incv-simlere uyarak

dümen kıracaktı. Hemen bütün yaz kuzey denizlerinde, kutup dolaylarında dolaştık. Sonbaharda Akdenize indik, kışt Hind denizinde, Pasifikte geçirdik.

Belli bir hedefim yoktu. Hiçbir limana uğramak, bir adaya çıkmak istemiyordum. Bir yıl İçinde iki, üç defa demirledik. O da su, mazot, kömür, taze et almak içindi ve çok çabuk davranıyorduk. Eiiçbir seferinde karaya çıkmadım. Tekne rıhtımda olduğu saatler perdeleri indiriyor, korkunç insan yüzlerini, binaları görmek istemiyordum.

Tayfa ile de pek karşılaştığım yoktu. Yemeklerimi tek başıma yiyordum. Baş güverte yalnız benintdi, orada dolaşıyordum. Hava durgun olduğu zamanlar sıkılıyor, fırtına olursa heyecanlanıyordum.

Kamarama yalnız kaptanla kâtibim geliyorlardı. Bazen kısa emirler veriyordum, bazen uzun briç partileri yapıyorduk. Saatlerce okuyor, sigara içiyor, bol bol uyuyordum. Vc tahminimden fazla sıkılıyordum, ama, aynı zamanda garip bir mutluluk da duyuyordum. Sonsuz denizlerde özgür ve başıboş dolaşma, sessiz vc havadar bu tekne, karaya ayak basmadan, yeni simalar vc iğrenç abideler görmeden; şehir gürültülerinden, pis kokularından uzak, rahat ve تنها bu hayat, bu derin zevk bana melankoliye tutulmak gibi pahalıya mal olduğu halde tarif edemeyeceğim kadar hoşuma gidiyordu. Ama melankoli dc bir çeşit keyif değil midir?

Kısa zamanda ciğerlerim iyileşti, sinirlerim yatıştı. Bütün bir yıl, dünyanın en güzel denizlerinde dolaşarak rahat ettim ve ömrümün geri kalan günlerini bu deniz hapishanesinde, tuzlu ve uğultulu sonsuzluk içinde geçirmeyi düşünüyordum. Ama ikinci yazın başlarına doğru müthiş karın ağrılarına tutuldum. Yanıma aldığım ilaçlar sancılarımı dindirmedi. İstemeye istemeye Filadelfiya'da karaya çıkarak bir hastahaneye yatmak, kendimi doktorlara teslim etmek zorunda kaldım.

ADANIN ÖLÜMÜ

Kutup Denizi, 18 Nisan i

Tek başıma vc uzun süren deniz yolculuğumda tanık nldu4 ğum en korkunç afet, Ateş Toprağı güneyindeki Desdisha^İ adasının yok oluşudur.

Bu adanın görünüşü, hemen durmadan alev saçan, değişik büyüklükte yedi yanardağ yüzünden ürpertici idi. Adada, lav* lar arasında yarı kavrulmuş tek tük çalılıktan başka bir şey yoktu. Sıcak memleketlere uzun uçuşlarında yorgun düşen kuşlar bile küllü vc korlü tepelere sokulmaktan, konmaktan kaçınıyorlardı. is

Bazen volkanlar iki, üç hafta için sönüyordu, ağızlarından alev vc ateş yerine yalnız mantar biçimi dumanlar yükseliş ~ du. O zaman ada depremlerle sarsılıyor, yamaçlarında yarı lar oluyor ve koca koca yar parçaları kaynaşan sulara göm lüyordu. Sanki ada, bir taraftan ateş, bir taraftan sarsıntılar Okyanus üzerinden silinmek, kendi kendini yok etmek için çalışıyordu. Bütün unsurlar, rüzgârın sert nefesi, derin kayalıkla* rtn ateşi, denizin İnatçı kızgınlığı adayı tehdit ediyor, kamçıl yordu, kemiriyordu ve bu lanetli ada faciaya mahkum görünüyordu.

Adanın düşmanları bazen aralarında döğüşür gibiydi! Dalgalar kıyılara saldırır, aşınak isterken en yakın volkan de* nize kaynar lavlarını kusar, sanki onları kemirip alıp götürdU^.

ğü toprakların boşluğunu doldurmak çabasına girişirdi. Ara sıra tufan gibi yağmurlar yanardağları söndürüp ağızlarını kaynar, çamurlu birer göl haline getirir, ama biraz sonra, kuzeyden esen bir tayfun bulutlan sürer, suları kurutur ve lav nehirleri, dumanlarını tüttürce tüttüre tekrar akmaya başlardı.

Bu ada, kim bilir ne zamandan tabiatın bu dev savaşına sahne oluyordu? Bununla beraber ve depremlerle sarsıldığı, paralandığı halde, cehennem hunileri, devrilen yarıları, ıssız vadileri, sık sık meydana olan yarıklar ile var olmakta devâm ediyordu. Fakat bir gün ihtiyar azgın Okyanusun sabrı tükendi, bu işi bitirmeye karar verdi. O zamana kadar korkunç kabarmaları, medlci, yıkıcı tayfunlarıyla saldırmıştı, fakat ada, volkanlarının homurtularıyla karşı koymuştu. Şimdi Okyanus bütün gücünü topladı ve en büyük fırtınasını koparttı. Bundan öncekilerin hepsi bu seferkinin yanında kısa süren küçük kızgınlıklardı, ortalığı sadece tozutan şeylerdi. O gün ufuklardan öyle hırçın bir rüzgâr esti ki, dağların tepelerini, yamaçları kum yığınlarıymış gibi dağıtıverdi. Ne tufan gibi yağmur yağdı, ne gök gürledi, ne şimşek çaktı, yalnız uzaktan rüzgârın korkunç ısıkları, coşmuş Okyanusun uğultusu duyuluyordu.

Büyük fırtına üç gün, üç gece sürdü. Deniz, durmadan, tepeleri çılgın köpüklü, yeşil, yüksek duvarlar dikeydi. Yavaş yavaş vadilere sızdı, oraları bastı, dağları çökertti, kayaları parçaladı, yanardağları söndürdü ve nihayet her şeyi, gürültülü ve kaygan dalgalarının salyaları ile örttü, kapattı.

Fırtına durduğu zaman Dedsichada adasından geriye birkaç buğulu girdap ile korkunç bir cezanın anısından başka bir şey kalmamıştı.

ASCENZIA

Ateş Toprağı, 21 Ekim

iler yabancıların casus sayıldığı bu inanılmaz şehirde yirmill dört saatten fazla kalamadım. Kralın kir adamı, bir dakika ol* sun, hatta uyurken bile, beni yalnız koymadı.

Bu şehirde oturanlar, anlayabildiğim kadarıyla, altı sınıflı ayrılmışlardı. Herkes, sınıfını belli eden bir renkte giyinmeyi¹ mecburdu. Rahipler beyaz, idareciler kırmızı, zenginler ve tılc* carlar sarı, işçiler ve esnaf kurşuni, profesörler ve artistler ye* şil, uşaklarla köleler kara, kadınlar, hangi sınıftan olurları!, olsunlar kırkına kadar mor, ondan sonra kestane renginde gı* yiniyorlar. Bu usulü bozanlar soyulup çıırılçıplak, şehrin bir meydanında demir kafes içinde teşhir ediliyorlar. Her vatandaş, dişi veya erkek, göğsüne ilişik bir beze, okunaklı olarak adını, sanım, yaşını ve adresini yazmaya zorunludur. Böylece elbisesinin rengine, göğsündeki yazıya bakınca yanınızdan geçenin, karşıdan gelenin, bir mağazada karşılaştığınızın kim ve ne olduğunu bir bakışta kavriyorsunuz. Kimse kimliğini sakla* yamaz. Aksi cezalandırılır.

Ascenzia hükümeti tam bir demokrasidir, ama bilinenler^ den bambaşkadır. Yaşları yirmi beş ile altmış beş arasındaki vatandaşların adları birer pusulaya yazılarak oy sandıklarına atılır. Adı ilk çekilen kimse o hafta için kral seçilmiş olur. Adları sonra çekilenler de, ayı hafta için parlamentoyu teşkil ederler. Yanımdaki adamdan bu saçma yöntemin sebebini öğrenmek İstedim. Bana, demokraside, eskilerin de kitaplarda yazdıkları gibi, herkesin memleketi idare etmek, hüküm sürmek istediğini hatırlattı. Kahu) edilen bu yöntemle herkesin isteği karşılanıyor, çünkü bir yılda, beş bin vatandaş devlet başına geçmiş bulunuyor. Yine bu yöntemle, birtakım çıkar toplulukları, gruplaşmalar

önlenmiş bulunuyor, çünkü uzun süre iktidarı elde tutmak bir hükümetin özgürlüğü için tehlikelidir. Kendisine bu ulusun “seçime”, yani en layık olanın iş başına getirilmesine engel olduğunu söyledim. Bu sözlerim onu hiç de şaşırtmışa benzemedi, şunları dedi:

- Bilmeniz gerekir ki cumhuriyetlerde en akıllı ve en namuslu kimseler, bayağı ve iğrenç buldukları politikadan kaçınmaktadırlar, öyle ki, seçmenler, başa getirmek için, geriye kalan şüpheli kimselere başvurmak zorunda kalıyorlar. Bizde ise aksine, kimse memleketi ve vatandaşlarını idare gibi kutsal bir görevden kaçmamaz ve zaman zaman, fikirleri ve karakterleri ile saygı gören kimselerin adlarının da sandıktan çekildiği olur ki, başka cumhuriyetlerde bu pek görülemez. Aynı zamanda bu usulle, seçimler için yapılan büyük masraflardan ve söylenilen yalanlardan da kaçınılmış oluyor.

- Peki ama yedi gün, pek kısa bir süre değil mi?

- Bu yöntemin de faydaları var. Talihin seçtiği kimseler aptal veya kötüseler, bir hafta içinde pek fenalıkları görülemez. Aksine dürüst ve akıllıysalar, bu kısa zaman, halkın yararına olacak fikirlerini bir an önce uygulanmaya kendilerini zorlar.

Ne kadar garip görünürse görünsün, Ascnzianın dini, hükümet tarzından da şaşırtıcıdır. Burada hemen herkes Zara* tuşa dinine bağlıdır. Yani, mükemmel ve yaratıcı bir Tanrının kötü ve yıkıcı bir Tanrı ile savaştığına inanırlar ve bu karşılaşmadan, şaşırtıcı bir sonuç çıkartırlar. Törenleri, kurbanları, duaları yalnız kötü Tanrıya, yani Şeytana hitap eder. Bütün tapınakları ve rahipleri Şeytanın hizmetindedir. Şeytana tapmak gibi cehennemlik çelişmenin sebepleri, tadına varılmakla beraber, anlatılmaya değer, sanıyorum. Din bilginlerine göre durum şöyledir:

- İyi Tanrı, ebedi varlığı bakımından bütün yaratıkları^ seven bir babadır, onların günahlarını bağışlamakta kaçınılmaz. Ne kurbana, ne de duaya ihtiyacı vardır, bizim ne istediğimin daha iyi bilir, çocuklarımızı korur. Kötü Tanrı ise aksine; bil# fenalık yapmaması için ona yalvarmak gerektir. HcdiytiK, adaklar, bağlar kötülük edecek durumda olanlara verilir. İlil de Şeytana öyle davranıyoruz. En büyük şeytan gururdur. Onun için kendisine ettiğimiz dualar, kudretini sayışımız, kar* şısında küçülmüşümüz onu yumuşatıyor, gururunu okşuyor. Sonuç şu oluyor ki, biz, öteki milletlerden daha az onun hışmını uğruyoruz. İyi Tanrı, sonsuz iyiliği ile bu korkumuzu anlıyordu ve bize bağışlıyor, dış görünüşümüzle Şeytana yalvardığın^ halde gerçekte kendisini sevdiğimizi biliyor.

Bana bunları anlatan Kralın adamına beni bir tapınağı götürmesini söyledim. Büyük paralar vereceğimi söylediğim halde yapmadı. Ascnzin'dan merakımı yatıştıramadan ayrılmak zorunda kaldım.

DÜNYA YIKICILARI KONGRESİ

Selebos, S Mart

“Dünya Yıkıcıları” kongresi saat beşte açılacaktı, ama, Çingeneler arasında geciktiğim için ancak bir saat sonra yetişebildim.

Kongre bir sirkte toplanıyordu. Geniş çadıra girince İnsan, ahır ve mezbaha karışımı bir koku ile boğulur gibi oluyordu. Sıralara her yaşta, her renkte bir sürü kimse oturmuştu. Garip ve korkunç, kimi

idama mahkum edilip son dakikada affedilmiş, kini tımarhane kaçkını andırır, kimi sar'alı yüzler arasında ömürlerinde çocuk olmamış, gözleri çakmak çakmak bir sürü acızc de görünmüyordu. Yer yer ak saçlı zenciler, kiremit yüzlü Hintliler, kirpiksiz ve dudaksız, ekşimik yağı renkli Çinliler de fark ediliyordu.

Tozlu meydanın ortasına konulmuş bir sandık kürsü diye kullanılıyordu. İçeri girdiğim zaman kürsüde, topuklarına kadar uzanan bir entari giyinmiş olan iriyarı bir ihtiyar uluyarak diyordu ki:

- Bn iğrenç şakaya artık bir son verilmelidir. Artık aldatılmak ve soyulmak istemiyoruz. Bize hürriyet, bütün hürriyetler adandı. Ama aksine, her zamandan fazla köle olduk. Söz hürriyeti, basın hürriyeti, toplantı hürriyeti, vicdan hürriyeti, bütün bunlar hürriyetlerin ancak başlangıcıdır, kısmi hürriyetlerdir ve yalnız aydın, burjuva azınlıkları yatıştırmaya yarar.

Bunlar bize yetiştirmez, bizi doyurmaz. Bunlar, bizim İçin, bir ziyafet masasında çerez, salata nevinden şeylerdir, halbuki İma ram hürriyete açız. Biliyorsunuz ki bu hürriyet kırıntıları yanında, ahlakın çürümüş yasakları, kanunun eskimiş köleliktril var. Bunlar, bizim inançlarımıza göre, insanların en doğal iç güdülerine, hürriyetlerine, cinsimizin en sıradan isteklerine birer hakaret, küçük de olsa birer engeldir. İnsanın ana istekten neler olduğunu biliyorsunuz. Başhcaları, başkasına bile alt olsa, kendisine faydalı bulduğu şeye sahip olma, menfaatlerine, zevklerine karşı koyanları yok etme, hoşuna giden her kadına, evli olsun, bakire olsun, sahip olmadır. Hangi ırktan olursa olsun, mevkii ne olursa olsun bütün erkeklerin, haitt kanunları yapanlarla uygulayanların, hâkimlerin, hapishane gardiyanlarının cellatların derin ve gizli eğilimleri budur. Bu* gün hâlâ, insanların zevk duyarak yapacakları, yaradılışımızın gerçek temeli olan hırsızlığı, yağmacılığı, adam öldürmeyi, zinayı yasak eden ve cezalandıran kanunlara bağlıyız. Bu ha* kımından kanun insani hürriyetlere karşı en utandırıcı bir zorlama olmuyor mu? Ve bu keyfi emirlere karşı gelenlere haydul damgası vuruluyor, hapis ve ölüm cezaları veriliyor. Sonra da hürriyetten bahsediliyor. Biz her hürriyeti, her şeyden evvel kişisel ve özel bütün hürriyetleri istiyoruz. Yasaklarla çevrili bir hürriyet gerçek hürriyet değildir, bu köleliktir Biz, son kanun yapıcılar, son hâkimler, son polisler ortadan kaldırıldığı gün hürriyete kavuşacağız.

Entarili hatibin: sözlerini bir alkış tufanı ve ulumalar kesti:

- Kahrolsun mebuslar.

- Kahrolsun bakanlar.

- Kahrolsun polisler.

- Yaşasın anarşistler. Tİ

Etraf biraz yatışınca iriyarı ihtiyarın sesi tekrar yükseldi: -i;]

- Kulağıma yaşasın anarşistler diye bir ses geldi. Bu kadafi aptallık karşısında susamayacağım. Anarşistler, bizim yanı

mızda sıradan birer mürteci durumunda kalırlar. Bunlar, ürkek, uzlaşmalarla kardeşlik ve sevgi

üzerine kurulmuş ideal bir cemiyet hülyası peşindedirler. Onlar İçin de adam öldürmek ve hırsızlık, geçmişte olduğu gibi hu gün de birer cinayettir. Zavallı aptallar, zavallı körler, kişisel mal edinmenin kaldırılması ve işçi topluluklarının özgürlüklerini alışları ile insan karakterinin temeli değişir sanıyorlar. İnsan bütün kralların, bütün başkanların ortadan yok olmalarından sonra bile neyse öyle kalacak, yani bir yırcı hayvan, bir şehvetli yaratık. Anarşistler baştakileri kaldırıyorlar ama, köleliklerin en korkuncu olan kanunu alıkoyuyorlar. Yalnız biz, “dünya yıkıcıları”, prensiplerimizin sonuna kadar gidiyoruz, insanlığın kurtarıcıları biz olabiliriz, gerçek insan haklarının ancak biz ilan edebiliriz. İ 789 Fransa burjuvalarının insan haklarını değil, gerçekçi, tam ve samimi İnsanın haklarını: Çalmak, öldürmek, ırza geçmek haklarım.

Birincisinden daha coşkun alkışlar koptu. Ama hemen sonra kürsüye, saç başına karışmış, siyah pırtılar giymiş bir kadın kaplan gibi atıldı, sözlerinin duyulmasına engel olan gürültüye aldırmadan bağırıp çağırmaya başladı. Suratı sapsarı olan sıska kadının, ölü kafatasından uğramış gibi gözleri ve büyücü bakışları vardı. Alkış yavaşlayınca sesi duyuldu:

- Bana öyle geliyor ki arkadaşımız biz kadınların hürriyetleri üzerinde yeteri kadar durmadı. Birtakım büyük gerçekler söyledi ama ne de olsa bir erkek ve düşünceleri de yalnız erkekleri ilgilendirir gibi. Nasıl ki her erkeğin hoşuna giden her kadına sahip olmak hürriyetinden bahsetti, fakat kadınların hoşlarına giden erkeklere sahip olmak konusuna dokunmadı. Şurasını kabul etmeli ki erkekler, dinlere, ahlak kurallarına ve kanunlara rağmen birtakım hilelere başvurarak bu hürriyetleri pekâlâ da kullanabiliyorlar. Biz kadınlar için böylesi çok güç ve tehlikelidir. Mesela fahişeler pis ve iğrenç de olsalar, parasını veren müşteriye kabul zorundadırlar ve aksine hoşlandıkları erkeklere para verirler. Genç kızlar birden fazla koca alamıyorlar, evli kadınlar üç, dört âşığı, o da ne zorluklarla, hatta çoğu zaman hayatları pahasına ancak idare edebiliyorlar. Çirkin ve yaşlı kadınlar, doğal gereksinimlerini yatıştırmak için sevişmek hakkına sahip olamayacaklar mı? Bu, erkek kadın ayırımına bir son vermeli, bitirmeliyiz. Bu ancak bizim zaferi» inizle olacaktır. Arkadaşımızın açıkça sayıp döktüğü erkek hakları yanında biz de kadın haklarını istiyoruz. Bu haklar üçtür: Serbestçe sevişme, gündelik ihanet, çocuk düşürme.

Toplantıda sayıları bir hayli kabarık olan şaşı ve iğrenç kadınlar bir hamlede kürsünün etrafını sardılar, düşüncelerini İni kadar açıkça bildiren hatibi, ellerini, kollarını sallıyarak ve haykırarak alkışladılar. Bu cadı kazanının kaynaşmasından faydalanan bir çadırın bir yan kapısından dışarı fırladım. Aralık “Dünya Yıkıcılarının programını Öğrenmiştim. Kendimi on* ların aralarında hiç de güven içinde görmüyorum.

ÖLÜLERE ÖLÜM

Meksiko, 25 Nisan

“İhtilal Barkının تنها salonunda yanıma oturmuş, siyahlar giyinmiş bir delikanlı bana sordu:

- Mösyö, siz diriler tarafında mısınız yoksa ölüler mi?

Karşılık verecek yerde dikkatle yüzüne baktım, çünkü, hu

lafları edene kadar onun farkına varmış değildim. Greko’nun bazı modellerinde olduğu gibi uzun,

kupkuru, esmer bir yüzü, kısa bıyıklan, av peşinde bir yaban kedisinininki gibi deli gözleri vardı. Bir haydutu veya bir şairi andırıyor, bazı çizgileri dedelerinin Kızılderili olabileceğini düşündürüyordu.

ünce fazla içmiş sandım ve sarhoşlarla açık görüşmenin gerektiğini hatırladım, onun için ne demek istediğini kavrayamadığımı söyledim. Meçhul delikanlı dudak bükerek:

- Siz, dedi, ihtiyarsınız, ölülerin dirilere birçok bakımdan hâkim olduklarını benden daha iyi bilirsiniz, ölüler Ölmüşlerdir, anladık, ama dirilerden çok fazladırlar ve her savaşta, eninde sonunda, zafer, sayı üstünlüğü olan tarafta kalır. Hem ölülerin çekinecek bir şeyleri kalmamıştır, kendilerine bir şey yapılmayacağını pekâlâ bilirler, ölüler zalim, kurnaz, fenadırlar. Kendilerini onlara karşı savunmak durumunda olanların vay hallerine. Kendilerine karşı koyan herkes yenilir. Ve onların çok kuvvetli bir ortakları var: Dirilerin korkuları ve batıl inançları. Dinliyor musunuz?

- Dinliyorum ama neyi kanıtlamaya uğraştığınızı, nereyi varmak istediğinizi kavrayabilmiş değilim.

- Siz meşhur Mr. Gog değil misiniz? Bana sadece /eııgl değil, aynı zamanda zeki de olduğunuzu söylemişlerdi ki, böy leşine zenginler arasına pek rastlanmaz. Belki de yanlış bilgi verdiler. Eğer öyleyse, sadece birçok dolar sahibi olmakta ılın geçemeyen zekânızın kavrayamayacağı bir konuyu açtığını için sizden özür dilerim.

- Biraz sabırlı olunuz dostum. Eğer daha açık konuşuru»-nız belki ne demek istediğinizi anlayabilirim. Ne olursa olsun her çeşit fikir beni ilgilendirir, hiçbirinden de çekinmeni.

- Size on dakikamı daha verebilirim, daha fazla değil, çünkü kaybedecek zamanım yok. Şu kadarını söyleyeyim ki, tufandan beri dünyada görülmüş en büyük ihtilali ilan ve idare etmek istiyorum. Bu, dirilerin ölümlere karşı ayaklanması olacaktır. Bizler ölümlerin ortadan yok olduklarını sanmak gı>l-letine düşmüş kimseleriz. Aksine, onlar asırlardan beri dünyâyı işgal ediyorlar, elimizden zamanımızı alıyorlar, düşünceleri bize hâkim oluyorlar, keyifleri ve İradeleri ile bize eziyet ediyorlar. ölümler dirilerin efendileridir. Bu sinsi ve sürekli kuleli ğc bir son verilmelidir. Okullarımızda yapılan eğitime bakımlı Zamanımızın büyük bir kısmı ölümlerin gördükleri işleri, seril velilerini, utandırıcı davranışlarını, teorilerini öğrenmekle ge çiyor. Zamanımızın gözdesi olan tarih uzun ve sıkıcı bir ölümler Kitabı'dır. Politikada, hemen hepsi ölümlerin düşüncelerinin mahsulü kanunlara, âdetlere, formüllere boyun eğmek zorum! dayız, özel hayatımızda onların son arzuları denilen maddi ve manevi vasiyetlere uymaya mecburuz. Katolik ülkelerdfi papazlar, hergün ölümlerin selameti için dualar, törenler yapw makla meşguldür. Müzelerimiz meşhur ölümlerin eserleriyle doludur, eskimiş olmanın verdiği üstünlükle gençleri etkilerine alırlar, fikirleri körletirler, yenilerinin gelişmesini önlerler. Bir* çok sanatçı hâlâ yirmi beş asır önceki Grek heykeltiriliğinin ve öleli beş yüz yıl olmuş ressamların kaidelerine körü körüne bağlanıyorlar. Şehirlerimizin meydanlarında kimi at üsuind^ elinde kılınç, kimi oturup düşüncelere dalmış, hepsi de moda» sı geçmiş elbiseler giyinmiş ünlü ölümlerin cakalarını görürüz. Dünyanın her yerinde binlerce aptal, bakıcı, ispiritizmacı ölümlerle görüşüklerini, onları çağırdıklarını ileri sürer, dururlar. Sonra ölümler yeryüzünün en büyük kısımlarını işgal ederler. Günden güne büyüyüp genişleyen mezarlıklar büyük birer kıtlık tehlikesidir. Bir taraftan nüfus artıyor, öteden dirilere yiyecek sağlayacak topraklar ölümlerin “son istirahatgâh”larına tahsis ediliyor. Eğer geçmiş devirlerin kabristanları yavaş yavaş kaldırılmamış olsaydı, bugün buğday ekecek bir dönüm tarla bulunamazdı. Ama yine de ve bâlâ yeryüzünde çok fazla mezar, türbe, hazine var. Ya ölümleri bir daha öldürürüz, ya da biraz sonra hepimiz aç köpekler

gibi gebeririz. Şimdi artık çıkartmak istediğim ihtilalin gerekliliğine, nc diyorum, zorunluluğuna kanaat getirdiniz ümit ederim. Mümkün olduğu kadar kısa bir zamanda, geçmiş varlıkların diriler üzerindeki hâkimiyetlerini sağlayan bu durumu değiştirmek gerekir. Parolamız da hazır: Gebersin ölüler, yaşasın diriler. Bana paranızla yardım etmek ister misiniz? Fikrimin yayınlanması, mezarların, türbelerin yıkılması, aramızda ölülere taraf tutanların, hainlerin şiddet kullanılarak ortadan kaldırılmaları için çok para lazım. Bize bir destek mi olmak istersiniz, yoksa kurbanlarımızdan biri mi?

Cevap verdin:

- Nihayet sözlerinizin anlamını, nc demek istediğinizi kavradım. Beni ölülerin dirilerden kuvvetli olduğuna inandırdınız. Onun için vc başlarken hatırlatmak lütfunda bulduğunuz gibi artık ihtiyar da olduğumdan, kuvvetliler tarafını tutmak isterim.

Siyahlar giyinmiş delikanlı bu sözlerimden donakaldı. Ben dc şaşkınlığından faydalanarak bardan çıkıverdim, kapıda bekleyen otomobilime kendimi dar attım.

GUKUR ÜZERİNE VAAZ

Bogota, 26 Ağustos

Güzel, samimi, serin bir dağ şciiri burası. Avarelik insani vicdan azabı vermiyor vc düşünmek başağrısı.

Bir akşam, uzun, dar ve تنها bir yolda giderken karşıma, geniş, otlarla kaplı, ikizkenar üçgen biçiminde bir alan çıktı*¹ Kenarlardan cn genişinde büyük bir yapı yükseliyordu, birar dikkat edince bir kilise olduğunu anladım. Fakat şimdiye kadar böylesinİ görmemiştim, dünyanın başka yerlerinde de bir benzeri olabileceğini sanmıyorum.

Yüksek, dört köşe bir cephe. Ne pencere, nc bir şey. Bu kocaman, kurşuni taş dörtgenin ortasında, dikenli taçla çevrili başı neredeyse dama değen mozaikten bir Isa. Yalnız bu, öteki heykellerin hemen hepsinde olduğu gibi, çarmıha yapışık ve çivilili bir Isa değildi, kollarını kaldırmış, geçenleri, sanki çağı*[^] rıyordu. Onu seyrederken ayakları altında küçücük bir kapı gördüm, bu, garip kilisenin tek giriş yeri idi. Yaklaştım. Kapı o kadar alçaktı ki girmek için eğilmek, iki büküm olmak ge* rekiyordu.

İçerisi, tavandan sarkan yedi kollu avizelerle aydınlatılmış dört köşe, siyah mermer döşeli bir avlu idi. Nc bir tablo, nc de bir mihrap vardı. Yalnız, duvarlar boyunca ehram biçimi, ka-palı vc mezarlar gibi karanlık günah çıkartmaya mahsus hücreler vardı. Daha dikkat edince, dipte, karşımda bir çift rner-divenin ilk basamaklarını f?rk ettim, bunların bir yeraltı kilisesine inmesi muhtemeldi. Sağ merdivenden indim ve kendimi, tavana iki sıra açılmış, bü/iik, yuvarlak, gökyüzüne bakan pencerelerle aydınlatılmış, iç bölüklü, geniş bir kilisede buldum. Pencerelerin altına, Bizans üslubunda, altını vc mavisi bot mozaikler yapılmıştı. Siyah damarlı pembe mermerden muhteşem ve kalın sütunlar vardı. Orta bölükte dc, yüzlerce şamdanla ışıldayan mihrapn, beyaz ağaçtan, sade, neredeyse fakir bir kürsü göze çarpıyordu. Burada, ayakta, bir sürü İnsan vardı: Başlan örtülü kaçınlar, ak saçlı ihtiyarlar, açık renk elbiseli gençler, sık sık esneyip parlak dişlerini gösteren

Kızılderililer. Hepsi de bir şey veya birini bekler gibiydiler. Ben de onlar gibi yaptım, bir sütuna yaslandım.

Birden bir çingirak duyuldu ve kürsüye, başında ağzına kadar inen siyah, işlemeli bir peçe ile uzun boylu bir rahip geldi, işitince birkaç duadan sonra gür bir sesle İspanyolca bir vaaza başladı:

- Kardeşlerim, dedi, geçen günler, yedi günahın, ne ve ne kadar büyük olduklarından bahsettik. Bugün, şimdiye kadar Hıristiyanlara kimsenin söylemediği bir gerçeği açıklamak isterim. Tevazu Anamız adını kurulmuş bu kilisemizden yedi günahın gerçekte bir tek olduğunu ilan ediyorum. Bu günah, gururdur. Mesela kızgınlık günahının sebeplerini, biçimlerini düşününüz. Bu, gerçekte gururun birer ifadesidir. Gururlu kimse sözünün dinlenmemesine katlanamaz, gururlu kimse en küçük itirazdan kendisine hakaret edildiği anlamını çıkartır. Gururlu kimse herkesi kendinden küçük görür, onlara üstün olmak ister, küfrederek, kızar, delirir. Onun kadar iğrenç bir günah olan hasedi ele alalım. Gururlu kimse kendinde olmayan yeteneklerin başkalarında bulunmasını kabul edemez ve kendini herkesten üstün gördüğü için başkalarının daha yüksek makamlarda bulunmalarına, takdir edilmelerine, saygı görmelerine, daha zengin ve kudretli olmalarına dayanamaz. Böylece haset de gururun bir neticesi, bir ifadesidir.

Gurur, tiksindirici bir günah olan şehvet düşkünlüğünde de kendini meydana vurur. Şehvet düşkünlüğü, keyfini, zevkini tatmin edici mümkün olduğu kadar çok kadına sahip olmakla ter. Şehvet düşkünlüğü kadını da kendini beğenmiştir, arılamaz* kabil olduğu kadar çok sayıda erkeği bağlayıp onları öteki kadınların ellerinden almak ister. Şehvet çılgınlığı, bir vücudun sahip olmak hırsı, gururun temeli olan karşılıklı hakim olma ilkesi şüncesine üzerine kurulmuştur. Malik olmak demek, üstün olmak, hakim olmak demektir, sevmek demek başkalarına ter edilme, yani ayrıcalıklı kimse olmak, kendisine tapı* tutma demektir. Bütün bunlar da kör gururun işaretleridir, »ah min edilişidir.

Gururu oburluk günahında fark edip bulmak daha güçtür. Ama burada Kutsal Kitap yardımımıza gelir. Gururun tutmalla olan yılan Havva Anımızı baştan çıkartma istediği zaman ne yaptı ve yalancı vaatlerinden başka ne çareye başvurdu? Kınalı* na bir yemiş gösterdi. Göze güzel görünen ve tatlı bir yenin. İsa Efendimiz de son ziyafetinde, kendisine ihanet edene şeytanın, yani gururun Yahudaya girmiş olduğunu söyledikten sonra ona banılmış ekmek ikram etti. Bu en büyük loknu ıll. Karınlarını doyacak kadarından fazlasıyla doldurmaktan lıof İnnanlar gururlu olanlardır. Hayvanca ve anlamsız oburluklar* İn, zenginliklerini, çok yiyip tatmakla ustalıklarını, yani üstünlüklerini kanıtladıklarına inanırlar.

Kardeşlerim, hasislik bile, yani para ve dünya malı lıısı, gurur günahıyla yakından ilgilidir. Hasis, her şeyin kendisinin olmasını, kardeşlerine küçücük bile olsa bir şey kalmamını ister. En büyük hayali bir sürü fakir arasında tek başına dünyanın en zengini olmaktır, çünkü bu aptal ve bozulmuş, ılıt zensiz dünyada zengine, bir hükümdar gibi yaltaklanıldı* m, saygı edildiğini, yalvarıldığını bilir. Hasis için zenginlik, »u zularının, havailiğinin, boş gururunun tatmini için bir araçtır.

Geriye utandırıcı bir günah olan tembellik kalıyor. Tembellik, iyi düşünecek olursanız başkalarının hesabına ve onların hürriyetinden yaşamak iddiasında olan, bunu bekleyendir. Sanki başkalarından üstündür. Kendisine haç verilmesi gerektir ve çalışmak, gururuna layık olmayan aşağı bir şeydir. Tembellik hiçbir şey yapmayandır, kendisini -maddeten veya manen daha iyi şartlara götürmek için kılıcı bile kıpırdatmaz, bu düşüncesinde de kendisini etrafındakilerden daha mükemmel saydığını

görmek kolaydır, bu davranışında gururun şeytani varlığını hemen tanırız.

Kısa da olsa görüşlerimin doğruluğunu kanıtladım sanıyorum. Yani yedi başlı bir yılan halinde bir tek günah vardır. O da hem Tanrıyı, hem insanı öldüren gururdur. Bu sözlerimden korkunç bir sonuca varabiliriz. Hristiyanların hepsi İsa'yı taklide davet edilmektedirler. Çünkü o, yeryüzünde insan suretinde görünecek kadar alçalmaya razı olmuş Tanrıdır, ve her şeyden evvel yüksek bir alçakgönüllülük sembolüdür. Fakat Hristiyanların hiç olmazsa büyük bir kısmı günahkârdırlar ve bu sıfatla İblisin başlıca cinayeti olan gururun değişik kıyafetlerini giyiniyorlar, İsa'yı taklit yerine İblisi taklit ediyorlar, biz-ler Hristiyan adı altında birer İblis taklitçisinden başka bir şey olamıyoruz.

Bu aralık vaiz yüzündeki peçeyi kaldırdı, gözyaşları ile harap olmuş, sararmış yüzünü gördüm. Rahip diz çöktü ve devam etti:

- Gerçek ve yeni sandığım bu İnancı sizlerce açıklarken ben de, herkesin başına gelebileceği gibi, gururun korkunç günahını işlemiş oluyorsam, Efendimiz İsa'dan ve alçakgönüllülük içinde, sessizce beni dinlemiş olan siz kardeşlerimden dizüstü gelerek beni bağışlamanızı dilerim.

Garip rahibin sözleri hıçkırıklarıyla boğuldu. Dinleyiciler arasından da inilti, hıçkırıklar yükseldi. Yaslandığım sütundan ayrılarak merdivenlerden siyah mermer döşeli avluya çıktım, boynumu büküp sırtını eğerek alçak kapıdan geçtim, otların kapladığı alana gelince geniş bir nefes aldım. Ama bu vaazı dinlediğimden çok memnun okluğumu da itiraf ederim.

ZALİMLERİN SONU

Buenos Aires, 6 Temmuz

Mekalenin başlığı “Zalimlerin Sonu”dur. Bu isimle dör* düncü asırda yaşamış meşhur Lactance bir risale yayınlamıştı. Günümüzün rasyonalistleri onu Hristiyanlığı savunan basit bir fantezi saymaktadırlar. Bununla beraber Lactance'ın ileri sürdüğü gerçek, yani Hristiyanlık düşmanlarının hemen da* ima feci akıbetlere uğrayarak öldükleri bugün de birçok ör* nekle sabittir. Din ve özellikle Hristiyanlık düşmanlarının on dokuz ve yirminci asırlarda yaşamış en ünlülerini ele almakla yetinelim. Yalnız açık saçık romanlarıyla tanınmayan, aynı zamanda “Bir papazla can çekişen bir hasta arasında konuşmalar” eserinde belirttiği gibi bir allahsız olduğunu açıkça söyle*, miş olan de “Sade Markisi” 1814'te Charenton akıl hastahaneğinde deli olarak öldü.

Gençliğinde meşhur “Allahsızlığın Lüzumu” eserini yazmış olan şair Shelley otuz yaşında 1822'de Tiren denizinde bo* ğuldu.

İdealist felsefesi ile dini çoktan aştığını övünerek açıklayan pek ünlü filozof Hegel, ellisini yeni aşmışken 1821'de kolera* dan öldü.

Hristiyanların baş düşmanlarından tanınmış Rus eleştirici* si Belinski 1848'de daha 38 yaşında iken veremden öldü.

İlham edilmiş dinleri inkâr eden ve o da bunları aştığını ile* ri süren pozitivizm yaratıcısı, ömrünün son günlerinde çıldırdı ve 1857'de elli dokuz yaşında öldü.

Yaratıcıya karşı en çılgın suçlamalarla dolu “Maldororun Şarkısı” isimli küfür kitabının yazarı Comte de Lautremont takma adı ile tanınmış isidore Ducasse, henüz otuz yaşında sc* fil ve perişan, 1870’te, belki de katledilerek hayata gözlerini kapadı.

“Dcccal” yazarı üstün insan peygamberi Frdederic Nietzsche-he 1888’de delirdi, iki yıl sonra öldü.

Eserlerinde adi bir maddecilik yapmış, “Londra, “Roma” kitaplarında Katolikliği yermiş bulunan çok tanınmış Fransız romancısı limite Zoia 1902’de uyurken kömürden boğuldu.

Pozitiivist felsefesine katılmak üzere dinini ve imanını inkâr eden rahip Robert Ardigo 1920’de intihar etti.

Allahsızlar cemiyetini onaylayan ve teşvik eden Lenin’e 1920’de inme indi, dört yıl sonra öldü. Arkadaşı ve yoldaşı Troçki ve Hristiyanlık aleyhinde idi, Hristiyanlara zulmetmişti. 1940’ta siyasi düşmanlar tarafından katledildi.

Almanya’da Hristiyan aleyhtarı eski puta taparlığı canlandırmak isteyen Adolf Hitler 1945’te intihar etti. Onunla işbirliği yapan Yahudi ve Hristiyan aleyhtarlığı teorisyeni olan arkadaşı Alfred Koscınberg 1946’da Nuremberg’de asıldı.

Son asırlarda ve daha da gerilerde başka araştırmalar yapılırsa, yazıları ve davranışları ile Hristiyanlık imanını yıkmaya uğraşmış olanların feci akıbetlerine dair birçok başka örnek bulunabilir. Saydıklarımıza bakılınca tanınmamış ve önemsiz kimseleri ele almadığımız açıkça görülür. Aksine, hepsi edebiyat, felsefe, politika tarihlerinde isim yapmış kişilerdir. Bu liste insanı korkutuyor ve bizi, üzerinde uzun uzun düşünmeye davet ediyor. Çünkü, bu pek bilgin yazar Firmin Lactance’nin daha 317 yılında ileri sürdüğü iddianın bir onaylanması olarak görünüyor.

DON KİŞOT’UN GKNÇÜÖİ

Crenata, 7 Nisan

Birkaç ay önce Lonra’da Lord Everet’ten satın aldığım ç<ık] değerli ve yayınlanmamış el yazıları koleksiyonu içinde, İspanjl yol edebiyatı uzmanlarının hiçbirinin bilmediği bir kitabını müsveddelerini buldum. Bu, Miguel Cervantes’in Don Ki*] şot’un gençliğine dair hazırlamakta olduğu bir kitaptan parça- j lardı. Onları Grenata Üniversitesinin genç profesörlerinden İli*! rine verdim, düzelttirdim, çevirttim ve ünlü şövalyenin hay<at] hikâyesini öğrenebildim.

Cervantes’in meşhur eseri, herkesin bildiği gibi, Don Ki* şot’u elli yaşlarında, Argamasilla de Alba’daki evinde tanıtır. * Ondan önceki hayatına dair, bugüne kadar yayınlanmış iki ¹ ciltte, bir ize rastlamayız. Cervantes’in bu yayınlanmamış esc» ¹ rinde kahramanının gençliğini anlatmak istediğini sanıyorunff Elimdeki müsveddeler bunu gösteriyor. Fakat, herhalde ömrtefl yetmemiş, müsveddelere istediği şekli vermemiş olacak. j I

Bu şimdiye kadar bilinmeyen müsveddelere göre Don Kişot asil, fakat fakir olmuş bir ailenin çocuğudur. Bir rahipten Latince ve din bilgisi öğrendikten sonra babası onu ünlü Sala*, manka Üniversitesine göndermişti. Don Kişot orada ilk önce felsefe ile meşgul oldu. Fakat bu sıkıcı bilimle

iki yıl uğraştık», tan sonra Alonso Quijana -asıl adı bu idi- kısır fikir cambaz»! tıklarından, münkabız diyalektik oyunlarından bıktı, cdebiya»]

ta döndü, hatta sevdalı romanslar, aşk mısraları döktürmeye başladı. Bu arada şehrin baş hakiminin güzel kızı ile de sevişmişti. Genç kız bakışları, gülümsemeleri ile de olsa onun çekingen fakat derin aşkına kayıtsız kalmadığını anlatıyordu. Nihayet bir akşam kızla üç, beş dakika görüşebildiler. Gölgele arasında titreyen güzel taze yalnız onun olacağına, başkasına bakmayacağına söz verdi Genç şövalye saadetten deliye dönercesine saçmalamaya başladı. Kıza öyle ateşli şiirler yazıyordu ki, Cervantes, bu şiirlerin yazıldığı kâğıtların kavrulmuş olduklarını bildiriyor. Fakat bir gün, zavallı âşık, nişanlısının bir hukukçu ile evlendiğini öğrendi. Damat, kızın babasının arkadaşımışı. O zaman Don Kişot, kadınların, melek gibi görünenlerinin bile, ne mal olduklarını anladı, şiire bile düşman kesildi, öyle bir ümitsizliğe düştü ki, manastıra kapanmaya karar verdi, başvurdu, kabul edildi. Zaten çocukluğundan beri dindardı. Sevgilisinin İhanetinden sonra, kalbindeki aşkın yalnız Tanrıya layık olduğu kanaatine vardı. Manastırda bir yıl kaldı, üst mertebelere ulaşmak için çalıştı. Ama saf ruhu için rahiplerin, yaşlı olsun, genç olsun, davranışları hiç de iyi bir örnek olamıyordu. Çoğu tembeldiler, bir kısmı ikiyüzlü, fena insanlardı, böbürlenip duruyorlardı. Hatta içlerinde ayyaş olanlar, kadınlara saldıranlar bile vardı. Don Kişot bu çirkin olayları manastırın başrahibine anlatmak cesaretini gösterdi, ama o, şikâyetlerini iftira olarak kabul etti, kendisini cezalandırmaya kalkıştı. Bir sabah da onu çağırarak kendisinde rahip olmaya yetenek göremediğini bildirdi. Don Kişot da sırtından cübbeyi çıkarttı. Kralın nedimlerinden akrabası bir Marki onu mabeyne asilzade olarak kabul ettirdi. Bu, Cervan-tcs'ı hayatının en mutsuz denemelerinden biri oldu. Otuz yaşlarındaydı. Çok okumuş, uzun düşüncelere dalmış, kafası olgunlaşmıştı. Halbuki çevresinde gördükleri ona pek acı geliyordu. Asil kadınların ahlaksızlıkları, erkeklerin cakaları, nazırların ihtirasları, maiyetin tabasbusu, onun ince, duygulu ruhunu kırıyor, hırpalıyordu. Bı yaldızlı görünüşün altındaki iğrençliğe dayanamayarak Haşmetli Kraldan Yeni Dünya'ya, Amerika hıdivliğine hassa zabiti olarak gönderilmesini rica et-

(i. İsteği yerine getirildi. Oraya gidince genç zabıt» memleketinin insanlarından bambaşka ahali arasında at üzerinde dağı bayır dolaşmaktan büyüik bir zevk duydu. Bununla beraber bı yeni serüveni de Ötekiler gibi acı bir sonuçla bitti. Asil, dini bütün, zayıfların savunucusu olan bu temiz yürekli genç, *4» valfi Kızılderililere yapılan haksızlıklara, zulümlere dayana trndı. Yeni Diinya fatihlerinin zulümleri, küstahlıkları, ın» mutların irtikâpları, asker makolcsiniı zorbalıkları ve ahlak* sizliği onu iğrendirdi, yüreğini nefretle doldurdu. Saf ve diirtUt Alonso Quijana bu namussuzlukları merkezi Sevilya'da olan Yeni Dünya Konseyine ihbar etmek gafletinde bulundu. İspanj ya da oraya, Kralı temsil eden bir enkizitür, kir müfettiş gönderdi. Takat Hıdiv, müfettişi ağırlığınca altın vererek satın aldı, iyi kalpli zabiti, iftiracı, kaçık olarak tutuklattırdı. Memleketine geri gönderilen zabıt, Alba de Tormes zindanına atıldı, muhakemesi yapılmadan orada altı yıl süründü. Bu alçaklı haksızlıktan altüst olan zavallı titreyen bir melankoliye tutul* dı ve bir daha da iyileşemedi. Nihayet kendisinin tehlikeli hır hasta olmadığına hükmettiler ve serbest bıraktılar. Yeni hır hayata başlamak için bir girişimde bulunmadı, babasının evi* ne döndü. Orası bomboştı, evdekilerin hepsi ölmüşlerdi* Alonso Quijana değişik durumlarda karşılaştığı çirkin gerçeklerden kaçmak üzere şiir ve kahramanlık alanlarına sığındı, serüvenler, manzumeler içinde, korkusuz, dini bütün, âşık şövalye ideali ile avundu. Bunların sonucu ne oldu? Miguel Cervantes'in şaheserini okumuş olan herkes bilir. Fakat Don Kişot'un fantezilerinin gerçek anahtarı yalnız bende bulunan yayınlanmamış bu eser tasarısmdadır. Tek başına, dünyadâ elini, eteğini çekerek, her şeye küsmüş, içine kapanmış, kendini

hayali serüvenlere vererek hayatın acılıklarını unutmaya ça hşan ihtiyar asilzadenin davranışlarının sebepleri böylece anlaşılabilir. Yoksa, Alonso Quijana'nın gençliği bilinmeden olgun Don Kişot ile onun garip olmakla beraber cömerfA davranışlarının sebepleri anlaşılmaz. *

Garcia Lorca île Görüşme (Boğa Güreşi)

Madrid, 8 Nisan

Dün, Plaza de Toros'ta, bir İspanyol dostum, bana, erkek duruşlu, dahi bir delikanlı tanıttı. Adı Garcia Lorca olan genç, ressam ve şair olarak burada ve Amerika'da oldukça tanınmıştır. Kendisinden çok hoşlandım. Güvenli, biraz da vahşi bir edası var. Boğa güreşinden sonra üçümüz Pombo kahvesine gittik. Söz dönüp dolaşıp güreşlere geldi, bu kanlı çarpışmalarda İspanyol milletin gaddarlığına bir örnek bulan yabancılar hakkında Garcia Lorca'nın ne düşündüğünü öğrenmek istedim. Genç şair cevap verdi:

- Bütün yabancılar bu kadar aptal değillerdir. Bununla beraber boğa güreşi seyredenlerin çoğu hem hoşlanıyor, hem tiksiniyorlar. Bunlar kültür sahibi olsalar hile şiir duygusundan tamamen mahrum kimselerdir. Şimdi en ünlü boğa güreşçimiz Ignacio Sancho Mejias üzerine bir şiir yazmaktayım. İnsan ile boğa arasındaki savaşın kahramanca, destansı, hem halkçı hem mistik güzelliklerini belirtebileceğim} sanıyorum. Bana kalırsa kimse yabancılara boğanın kurban edilişindeki derin, yüksek hatta insanüstü anlamı gerektiği gibi açıklayabilmiş değildir. Boğa güreşi, cambazlık ve seyir yönlerine rağmen gerçekte kutsal bir tören, bir dini ayindir Boğa güreşçisi yardımcılar ile beraber, Hristiyanlıktan önceki devirlerin bir çeşit rahibidir, ama Hristiyanlık onu mahkum edememiştir. İnsanlar için boğa neyi temsil eder? Hem ilkel ve vahşi kuvveti, hem de döl bereketini. O, kör kuvveti ile bir hayvan, bütün cıvıclı kudreti ile de bir erkektir. Halbuki insanın, gerçekten insan olmak istiyorsa, kuvvetini zekâsı ile idare etmesi, cinselliği aşk ile asilleştirmesi, yükseltmesi gerektir. İçindeki ilkel hayvanı öldürmeye, onu yenmeye mecburdur. Ve bu içini temizleme savaşında karşısında boğa çıkıyor, insan boğa unsurlarını yok etmelidir. Bunlar saldırgan kas kuvvetine, saldırgan şehvet kuvvetine karşı hayranlık, tapınmadır. Boğa güreşi insan fazi» letinin hayvan içgüdüsüne zaferinin sahneye konuluşudur. Boğa güreşçisi ince ve süratli zekası, çevik ve zarif hareketleri ile boğanın kör, kaba, kaslı gövdesine hâkim olur, onu devirir. Yırtıcı ve şehvet düşkün hayvan üzerine kazanılan bu zafer, bir iç zaferin gözle görünür hale getirilişidir. Böylece boğa gıl* reşî ruhun madde, zekânın içgüdü, gülümseyen kahramanın salyalı canavar, hatta ve isterseniz, uslu, akıllı Odiseus'un zalim Tepegöz deve üstünlüğünün tasviri, atletik timsalidir. Onun için, boğa güreşçisi, temeli ruhani bir törenin kanlı rahibi, elindeki kılıç, eski rahiplerin kurban bıçağının devamı olur. Ve madem ki Hristiyanlık insanlara kendilerindeki hay* vani duygulardan kurtulmayı emrediyor, bizimkisi gibi sapını kadar Katolik bir milletin bu kutsal oyuna, oıtdaki ince ruhu \ açıkça kavramasa, sezmeseyse bile, koşu gitmesini garip < bulmamak gerektir. Vaktiyle Hristiyanlığı bir ara sarsmış bu* lunan eski Micra dinine giriş töreninin bir boğa kurban etmek şeklinde olduğunu da hatırlatabilirim. Eğer çok titiz ve pek in* sanîyetçi yabancılar, ki çoğu kısa görüşlüler, boğa güreşinin bu gizli anlamını kavrayabilmiş olsalardı, büsbütün başka hükümlere varırlardı.

İspanyol dostum Garcia Lorca'yı kalkıp kucakladı. Ben hayranlığımı onunki kadar heyecanla göstermediysem hile, çok zeki ve paradoksal teorisinin üzerinde dikkatle durulmaya değer olduğuna inandım.

BİRİNCİ VE SONUNCU (Miguel de Unamuno)

Madrid, 29 Mayıs

Elyazılart toplama merakım günden güne artıyor. İçinde yayınlanmamış ve bilinmeyen birçok şaheser bulunan lırd Hverett'in koleksiyonunu satın alışım yetmiyormuş gibi, her gittiğim yerde meşhur yazarların elyazdarını araştırıyorum. Geçen gün sefaletе düşmüş yaşlı bir gazetecide Miguel de Unamuno'nun bir eserinin başlangıcını buldum.

Eserin adı (Birinci ve Sonuncu)dur, bir piyestir. Yalnız ilk sahnenin tasarısı var. Hareket noktası çok orijinal olan piyesin bir gençlik eseri mi yoksa şair ve düşünürün son günlerinin mi ürünü olduğunu bir türlü anlayamadım, öyle sanıyorum ki eser, din fikrinin çökmekte olduğunu gören yaşlı bir adamın düşüncelerini bir araya getirmektedir.

Olay dünyanın yok olmak üzere bulunduğu bir zamanda başlıyor, yeryüzünde hayat kalmamıştır. Bomboş dünyada henüz sağ, belki de ölüp dirilmiş, iki kişi karşılaşılıyor ve birbirlerini tanıyorlar. Bunlardan birincisi Adem'dir, öteki sonuncu insandır ki adı bile yok, bir çeşit canlı makine, bir robot, kimliği boynuna asılı bir madalyaya yazılmış, W.W. 347-926.

Birbirlerinden bu kadar ayrı iki yaratık, biri Tanrının elinden çıkmış mükemmel insan, öteki bilim ve toplumun iradesiyle bir numara, bir atom haline getirilmiş makine adam, sessizce bakışıyorlar. Birisi nerdeyse melek, öteki hemen hemen makine. Evvela ne diyeceklerini bilemiyorlar, birbirlerine şüp* he ile, kızgınlıkla bakıyorlar, biri insan tarihinin başlangıcım öteki sonunu temsil ediyor. Fakat kendilerini birbirlerinden o kadar uzak, o kadar yabancı, o kadar zıt duyuyorlar ki söze nerede başlayacaklarını bilemiyorlar.

Unamuno için korkunç facia burada başlamaktadır. İlk in* san sonuncu torununa ne diyeceğini bilemiyor. Birden bu iki dilsiz arasında kıllı bir dev peyda oluyor. Bu, maymunların y Tanrısı, insanların dostu Hanumanı'dır. Onların susuşlarına^ bir şey dememelerine kızıyor. İkisi de davalarını açıklamadılar. -Hanuman, melek Arici ile şeytan Bellegor'u muavin olarak yanına almıştır, davayı o görecektir.

Adem söze başlamak zorundadır. Belimle bir aslan postu, gövdesi çıplak, ihtiyar Adem, soysuzlaşmaya uğramış torunu* nun torununun torununu suçlu görmek istediğini fakat kendi işlediği ilk suçun verdiği vicdan azabı ile bunu yapamadığı söyleyerek diyor ki:

- Bilmem, öğrenmek isteğine, merakına kapılarak kendimi Tanrıya benzetmek hevesine düştüğüm zaman bunda, sulbum* dan gelecek olanların bilim diyecekleri şeyin, ve özellikle Tanrının yerini almak çılgınlığının tohumu bulunduğunu bilmi* yordum. Akıllarım kaçırın torunlarım, insanı tanrılaştırmak] denemesine giriştikleri içindir ki çok insani olan inkâra saptı*, lar, insanın gerçek ve kesin düşüşüne sebep oldular. Onun için şu insanlıktan çıkmış biçimsiz şeyden hınç almaya hakkım yok.

Arici itiraz etti:

- Adem, unutuyorsun ki işlediğin günahın kuşağına kay* belirdiklerinin büyük bir kısmı, Tanrının

kurbanı ile kendisine geri verildi. Bu bakımdan onları suçlandırmak ve mahkum etmek hakkına sahip bulunuyorsun.

Belfegor sırtıtarak dedi ki:

- Hayır, Tanrı insana ilk mükemmelliğini, haysiyet ve vakarını vermeyi başaramadı. Hatta Oğuşunu gönderdikten sonra da Adem soyu belini doğrultamadı, zayıf kaldı. Kan ve gurur gözlerini bürümüşü. Akıl ve hikmeti, kudret ve kuvveti elde edebilmek için kendi kendine çabalaması, uğraşıp didinmesi gerekti. Tanrı onlara lanet etmişti, cezalandırmıştı, İblise terketmişti, O zaman insanlar bizi yardımlarına çağırdılar. Hikâyenin üst tarafını son binlerce yılın tarihinde okuyabilirsiniz. Biz, şeytanlar, öcümüzü aldık. Bizim eserimiz olan son insanın da savunmasını üzerine almaya hazırım.

O zatnan W.W. 347-926 konuştu:

- Bütün bu kckclcdikleriniz yaban, eski, anlaşılmaz ve boş bir dille söylenmiş şeylerdir. Bizim için Tanrı, günah, bağışlanmak, iyilik, kötülük gibi kelimelerin yüzyıllardan beri birer anlamı yoktur, insan dünyanın tek ve gerçek hakimi olmuştur. Gezegenin kaynaklarını işletmekten, varlığını savunmaktan başka düşüncesi de kalmamıştır. Geçmiş devirlerin bütün putlarını, Tanrıların, bütün eski idealist fasa fisolarmı yıkıp attık, hepsi unutulup gittiler. İrade bir hayal, aşk gülünç bir vakit geçirme, fazilet bir kâbıs, fen bir atom, bir mimara ve Tanrı lüzumsuz, saçma bir anlamdan başka bir şey değildirler. Otomatik hayat, kollektif yaşama bütün saçma duyguları, azap verici heyecanları, boş düşünceleri, gülünç acılan, lüzumsuz sevgileri yıkıp götürmüştü. Bütün bu çocuklar, lüzumsuz batıl inançlar kültürün barbar devirlerinde, Eflatın'dan Dante'ye, Milton'dan Kant'a kadar gelen zamanlarda sürüp gitmişti. Ne olursa olsun, içinizden hakkında hüküm verebilecek tek kimse varsa o da Hanuman'dır, benim ilk ceddin olan Adem değil, onu tanıyorum.

Çok yazık ki Unaniuno'nun eseri buraya kadar yazılmış, burada bitiyor. Geri kalan sayfalarda tek tük notlar, dağınık cümleler, başka kişilerin isimleri var, ama, facianın üst tarafını tamamlamaya yetecek kadar açık yazılmamış.

AKTÖRLERİN AYAKLANMALAKİ

Toledo, 8 Haziran

Dün akşam şehrin büyük tiyatrosunda öyle bir olayla karşılaşmıştım ki, dünyada tiyatro ve aktör görüleli, bir eşine rastla nıldığını sanmam.

Buchner'in "Danton'un Ölümü" oynanacağı ilan edilmiş' Bıı dramı görmemiştim, işim de yoktu. Tiyatroya girdim. Ur ken gelmiş olacağım, kimseler yoktu. Bira/, sonra üç, beş kif) geldi, ama hepsi erkekti. Perde açılacağı saate kadar anca¹ otuz kişi kadar toplanabilmişti. Muharririn adı "Woyzec" eseri ile ün kazanmış olmakla beraber bu memlekette pek bı-linmiyor diye düşündüm. Şüphe yok ki Fransız İhtilalinin kah* ramanlarına karşı da İspanya'da pek bir sevgi olamazdı.

Biraz daha bekledik, asık suratlı dört, beş seyirci daha geldi, nihayet, yarım saat gecikme ile perde açıldı.

Güzel İspanyol dilini, inceliklerine varacak kadar bilmiyot^ dum ama Buehner'in dramını vaktiyle okuduğumdan oyna* nanları tamamen anlıyordum, aktörlerin de, yalnız başrolde kilerin değil, hepsinin çok iyi olduklarını gördüm. Bununla beraber, kırmızı kadife koltuklara dağılmış seyircilerin oyunu pek beğenmedikleri anlaşılıyordu. Kimisi homurdanıyor, kimi* si mırıldanarak sabırsızlık gösteriyorlardı. Danton ile arkadaş* larının paradokstu, acı cevapları yapma öksürükler, nefret haykırıışları ile karşılandı. Fakat ilk perde pek o kadar fazla gürültü olmadan kapandı, yalnız birkaç ıslık, alaylı haykırıış duyuldu. Asıl ikinci dram, yani sahne ile salon arasındaki şiddetli kavga, ikinci perde ile başladı. Sayıları az olmakla beraber seyirciler işi gittikçe azıtıyorlardı. İster Buchner'in alaylı ve kayıtsız konuşmalarına dayanamadıklarından, ister aktörlerle bir alıp veremediklerinden olsun, artık gülüşmeler kaba kahkahalar halini almıştı, seyircilerden bazıları çılgınlar gibi haykırıyor, bastonlarını sallıyorlardı, hakaret derecesine yükselen eleştirmenler aktörlerin seslerini örtüyordu. Hepsinden azgın görünen ak sakallı bir ihtiyar sahneye yaklaştı, fildişi saplı bastonunu kaldırıp Danton rolünü oynayan aktöre attı. İşte görülmemiş otan şey o zaman başladı. Rollerin genellikle gerektirdiği gibi, Danton'u da iriyarı bir aktör oynuyordu, fırlatılan bastonu kaptı, arkadaşlarına oyunu durdurmalarını emretti, sonra, onlara, uzaktan anlayamadığım bir şeyler söyledi, kulisten asker ve ihtilalci "donsuzlar" kıyafetinde başka aktörler, tiyatronun memurları, dekorcular, elektrikçiler, marangozlar sökün ettiler, sahneden salona indiler, tek kelime söylemeden seyircilere saldırarak kollarından tuttukları gibi kapı dışarı ettiler. Bunlar sayı bakımından saldıranlardan daha az olduklarından şaşırmış, karşı koyamamışlardı. Ben, sonucu tahmin ettiğim için yan kapıdan çıkıp bir locaya sığınıp gizlenmişim.

Birkaç dakika içinde salon boşaltılmıştı. Aktörler kapıları kapattılar ve bu başarıdan memnun, sahneye döndüler. Artık oyuna son vereceklerini sanıyordum. Aksine, inanılmayacak şey devam etti. Kulislerden çıkanlar kayboldular, aktörler sahnedeki yerlerini aldılar, oyuna koyuldular. İriyarı Danton, rolüne başlamadan evvel, sararmış yüzü ile dedi ki:

- Bu aptallar bir şey anlamıyorlar. Bir şaheseri oynamamıza engel olmak istiyorlardı. Bunu üzerine ve tiyatro tarihinde ilk defa olarak, şairlerin temsilcileri ve birer sanatçı olan aktörler ayaklandılar ve savaşı kazandılar. Artık bu hayvanları kovduk, işimize rahat rahat devam edebiliriz. Nihayet istediğimiz gibi oynayabileceğiz.

Oyun, başlangıçtakinden daha hareketli, daha samimi olarak, sanki aktörlerin karşılarında anlayışlı ve dikkatli seyirne İcr varmış gibi başladı. Salon, gecceyarısı bir savaş alanı gıhı karanlık ve bomboştu. Locamda, saklandığım yerden, Huıll ner'in orijinal ve kanlı dramını son sahnesine kadar seyreltin) ve bitince harakerle alkışlamaktan kendimi alıkoyamadım^

Danton:

- Yakalandık, diye haykırdı, kim saklanmış oraya?

Locadan çıktım, sahne öniine kadar koşarak Buchner't ve sanatçılara duyduğum hayranlığı dilim döndüğü kadar a11U' tını. O /aman perde inmeden beni de alkışladılar. Biraz son' da aktörlerle dost olmuştuk, geceyi, tiyatronun yanı haşınd' bir tavernada geçirdik ve aktörlerin ilk ayaklanmaları üzerini uzun uzun konuştuk.

Katalonyalı ünlü ressamın kendisini de görmek ümidiyle sergisine gittim. En son salonda, Mançuryalı bir mandarin gibi sarkık bıyıkları ile etrafında bir sürü delikanlı ve suratları kat kat boyalı yaşlı kadınlar arasında oturuyordu. En sevdiği dinleyici topluluğu bunlarmış: Henüz yaşamaya başlamış olanlarla ömürlerinin sonuna gelmiş bulunanlar.

Sergi kâtibi aracılığıyla Daii'nin bana birkaç dakikasını verip veremeyeceğini sordurdum. Ressam yüzüme uzun uzun baktıktan sonra dedi ki:

- Sizi tanıyorum, kim olduğunuzu biliyorum. I [atımlarınızı okudum. Gelip beni bulmak için bu kadar geciktiğinize şaşıyorum. Birkaç kelime ile sizi can sıkıntılarınızdan, ipsiz sapsız binlerce laf dinlemek zahmetinden kurtarmış olurdum. Gidin de durmadan egzoz yapan enayiler, kronometreli papağanlarla konuşun.

Elimden geldiği kadar özür diledim, ama Dali bir türlü insafa gelmedi. Zor zaptettiği hiddetinden bıyıkları titriyordu:

- Haydi Mr. Gog, dedi, haydi. Ben aradığınız kimse değilim. Siz benim düşüncelerimden bir tanesini olsun anlayamazsınız. Siz orijinal adamları ararsınız, ben ise orijinallikten nefret ederim. Ben edebiyatta yeniye temsil ediyorum. Siz zeki insanları ararsınız. Ben zekânın üstündeyim, çünkü ben kısaca dehanın ta kendisiyim, bayağılığın banyosuna gömülmüş ve henüz orada çabalayan siz ve sizin gibilerle konuşamam. \$ıı aralık çok önemli bir İşim var, bozuk bir saat olan beyninin tamir için kaybedilecek bir dakikam bile yok.

- Fakat Mr. Dali...

- Belki ne ile meşgul olduğumu öğrenmek istiyorsunuy. Anlayabilmeniz pek güç. Ama söyleyeyim: Sadece şekiller ve yeni işaretlerle bütün İnsani ve tanrısal gerçeği değiştirmek!® uğraşıyorum. Herkesin tanıdığı dünyayı, öteki tarafını, tersini) açıklayarak altüst etmek üzereyim, çünkü gerçek, bize yalnız bir tarafını gösteren ay gibidir. Kainatın bu ikinci görünüşün^ yalnız benim deham açıklayabilir. Tanrı yarattığı şeyi yarıda bıraktı, üst tarafını tamamlamak Salvador Dali'ye düşüyöf Onun için Tanrıyı yeni baştan yapmaya yani insanların Tanrı¹ hakkındaki yanlış ve bayağı fikirlerini düzeltmek zorundayım* Dali bugüne kadar gelmiş sanatçılar gibi değildir, insanlık tnrı». binin ikinci devrini açacak bir yaratıcıdır. Bundan böyle devri* İcrden Dalı'den önce ve Dali'den sonra diye bahsedilecektin Dali ikinci kurtarıcıdır ve onun kitabı yaptığı resimdir. Böyle] olunca dakikalarımı sizinle nasıl kaybedebilirim? Gidiniz» yoksa sizi melek • jandarmalarım kovdurturum.]

Bu kadarı da fazlaydı, ama artık Dali'yi, huyunu, sabit fik-j rini öğrenmiştim. Bana öğrenmek istediğimden fazlasını söyle- j mişti. Sergiden, kendisine selam vermeden ayrıldım, bir kah-1 veye giderek serin bir limonata içtim.

Totedolu bir avukat, dağlar arasına saklı bir küçük kasabada, asırlardan beri süregelen, öç adı altında vc kutsal haftanın cuma günü yapılan garip bir törenden bahsetmişti. Dini olmakla beraber bu olağanüstü tören laiktir, hiçbir rahip ona karışmaz, dünyada eşi de yoktur. İspanya'da bile bunu bilen pek az kişi vardır, yabancıların hiç haberleri yoktur.

Arbuelaya kutsal haftanın sonuna doğru, perşembe günü geldim. Kasabanın tek oteli ağzına kadar dolı olduğu için geceyi bir at cambazının evinde geçirdim. Cuma sabahı şafak sökerken kasabanın meydanına yüz kişi kadar toplanmıştı. Hepsi erkekti, olgun yaşta kimselerdi, aralarında genç ve ihtiyar yoktu, töreni bunlar yapacaklardı. Hepsi yüzlerini koyu pembeye boyamışlardı, sırtlarına da kül rengi birer cübbe giymişlerdi ve renkleri koyu eşeklere binmişlerdi. Bir trampet hareket işaretini verdi, ben de bir eşeğe binip peşlerine düştüm.

Alayın başında, üzerinde beyaz bir iskelet olan bir bayrak dalgalanıyordu, bir keçi yolundan tırmanıyorduk. Kimse konuşmuyordu. İlahi filan da söylenmiyordu. Ara sıra eşeklerin anırtıları duyuluyor, bu çirkin hıçkırıklar, rutubetli havada kaybolup gidiyordu.

Bir saat kadar çıktık. Gittikçe çıplak ve çorak bir arazide eşeklere binmiş bu kırmızı suratlı sessiz insanların yokuşları tırmanan vc uzayıp giden kfilesi geniş bir yaylaya gelince durdu, orada bekleyenlere katıldı. Yüksek bir kayanın gölge sinde, kabaca kesilmiş on dört meşe direği üzerine oturtulmuş bir taş masada bezlerle örtülü yedi kutu görölüyordu. Maia'nın arkasında da yedi adam duruyordu. Onların da yüzleri boyalı idi. Masanın yanı başından kuru dallardan bir yığn tu tuşturulmuştu. Manzara esrarlı ve korkunçtu. Etrafta Sierra Negra'nın sivri, insafsız tepeleri çepeçevre yükseliyordu. Gü neşin tatlı, sarı buharında, çok yüksekte, iki doğan uçuyordu.

Hacılar eşeklerinden inip taş masanın etrafına yarı çevrr oldular. Yüzlerini birer palyaçoya benzeten boyaya rağmen hepsi düşünceli vc ciddiydiler. Törene başlandı. Ayakta beki* yen adamlardan bîri kutulardan birini alıp açtı, içinde giul, kıpkırmızı ibiği dimdik bir horoz çekip çıkarttı, boynunu tutup çekti, koparttı ve:

- Sen, horoz, bizim gırurumuzsun, Ateş seni yok etsin, diyerek can çekişen horozu alevler arasına attı.

Bir ikinci adam, ikinci kutudan, hemen ciyak ciyak havli* maya başlayan pis bir köpek çıkarttı, gümüş saplı hançcriytl gırtlığını keserek: /

- Sen, köpek, bizim öfkemizsin, ateş seni yok etsin, dedi ve alevlere fırlattı.

Üçüncü adam, dikkatle, üçüncü kutudan çırpınan» hır kumru aldı, başını bir taşla ezdi vc dedi ki:

- Sen, kumru, bizim şehvete düşkünlüğümüzün, ateş sctıl yok etsin, +

Vc zavallı kumru, korlar İçine, öteki kurbanların yanın*¹ fırlatıldı.

Dördüncü adam, dördüncü kutudan kocaman bir fare çi* karttı, kalın boğumlu parmakları ile boğup

hükmünü verdit |

- Sen, fare, bizim oburtuğumuzsun, ateş seni yok etsin. (

Beşinci adam beşinci kutudan bir kara yılan çekip haşmı

kesti:

• Sen, yılan bizim hasedimizsin, ateş seni yok etsin dıyt harlı kütüklerin içine attı.

Altıncı adam altıncı kutudan mavi kanatlarını çırpın ve keskin feryatlar koparan bir saksağan çekip aldı, etleriyle boğuverdi ve alevlere attı:

- Sen hırsız saksağan, bizim hasisliğimizsin, ateş seni yok etsin.

Yedinci adam yedinci kutudan kaplan benekli, semiz vc ihtiyar kedi çıkarttı, gırtlığını sıkıverdi vc haykırdı:

- Sen, kedi, bizim tembelliğimizsin, Ateş seni yakıp ebediyen yok etsin.

O zaman iskeletti sancağı taşıyan adam ilerledi, bayrağı ateşe tuttu, yaktı.

Ve o zaman bütün hacılar sırtlarındaki kül rengi cübbeleri attılar, hepsinin altın kordonlu, beyaz güzel elbiseler giymiş oldukları görüldü. Sonra, ilerideki kaynağa giderek, birer birer yüzlerini yıkadılar, boyaları temizlendi, ciddi, namuslu, derin çizgili köylü yüzleri; kuru, zayıf esnaf vc sararmış burjuva suratları meydana çıktı. Her şey tamamlanıp biitün yüzler temizlenince güzel beyaz elbiseleriyle eşeklerine binen hacılar yedi kurbanla tüten odun yığınını yaylada arkalarında bırakıp kasabanın yolunu tuttular. Çıkışın aksine, iniş neşeli oldu. Herkes konuşuyor, gülüşüyordu. Bazıları gür, ahenkli seslerle eski romanslar söylüyorlardı. Eşekler keçi yollarından sıçrayarak iniyorlardı. Yarım saat olmadan Arbucla meydanına varıldı, alay dağıldı.

Fakat ben bu yarı dini, yarı putperest tören üzerine daha fazla bilgi edinmek istedim, dönüşü seyre gelmiş sıska bir rahibe sordum:

- Bu, dedi, çok eski bir gelenektir. Yalnız burada yapılan tören şüphesiz ki ortaçağdan kalmadır. İsa'nın çarmıha gcril-diği gün yedi başlıca günahın da yok edilmesi gerektiğini temsil ediyor, insanlar yüzlerini kırmızıya boyayarak günahlarının utancını göstermek istiyorlar, eşeklere binişlerinin sebebi de İsa Efendimizin alçakgönüllülüğünü taklit içindir. Temsili yedi hayvanı ateşe, yani cehenneme atıyorlar. Tören yapanların hepsi dinleri bütün kimseler olduklarından biz rahipler, bunu hoşgörüyoruz, ama Kilise töreni saf vc gülünç bulduğundan bizim katılmamızı istemiyor. Törene öç adı veriliyor. Ama bu

Tanrının öcü mü, insanların günahlarından öcü mü pek anlat şılmıyor. Halk törene, alay olsun diye “eşeklerin çıkışı” de mektedir.

Aynı fikirde olmadığımı söyledim. Ben kendi hesabıma hu büyüğü vc vahşi, muhteşem sadelikteki törene, estetik bakım* dan bile, katıldığımı çok memnunum.

Napoli, 19 Şubat

Dostlarımdan birkaçı Castellamare di Stabia'da prensiple* rinde, âdetlerince, düşüncelerinde ve her hususta bizlerden ta* mamen ayrı, sanki Vczüv'ü lavları altında kalmış şehirlerden birinden kazılarda çıkartılmış bir eski filozof heykeli gibi akıllı, uslu bir adamın yaşadığını söylediler. Nevropatlar, sinir hastaları dolu şu devrimizde akıl o kadar nadir bir şey ki, o adamla tanışmak istedim.

Mr. Gersole bana ne tarafından ele alınmak gerektiği belli olmayan bir insan gibi göründü. Sırtı yassıltılmış da ütülenmiş bir kambura, sivri karnı ise içi paçavra dolu bir kalkana benziyor. Gevşemiş bir maymunla ciddi bir kukla arası bir şey.

Mr. Gersole seksen dört yaşında olduğunu, belki de cilve olsun diye söylemektedir, çünkü saçları hâlâ simsiyah, dişlerinin hemen lıeps yerinde ve teni taptazedir. Kendisinden yaşına rağmen genç görünüşünün sırrını öğrenmek istedim:

- Dostlarım, dedi, eski düşünörlere layık aklımdan bahsedip dururlar, ben de, bırakırım söylesinler. Gerçekte akıllılığım şuradadır ki beı yaşama şekillerinden hiçbirini kabul etmiş değılimdir. Okumak istemedim, çünkü okunan şeylerden çoğunun unutulduğunu, öğrenilenlerin ise insana üzüntüler verdiğini, hemen bütün bilimlerin aldatıcı ve kararsız olduğunu içgüdümlle kavradım. Hiçbir zaman âşık olmadım, çünkü bir insanı bütün ötekilerden üstün tutmak demek olan deliliğın] bu enayi şekli İnsanlar için daima heyecanlara, hafakanları^ gücenmelere, kanlı öfkelerle sebep olmuştur. Onun için nasıl olgun bir şeftaliyi tatmak isteğini duyuyor veya bağırsaklarımı boşaltmak ihtiyacında kalıyorsam, aşkı da sadece bedeni bir gereklilik olarak almışımıdır. Böylecc kendimi aile sıkıntısının^ dan, sayısız zorunluluktan, eziyetten, çoluk çocuk derdinden korudum. Politikaya da girmek istemedim. Vatan aşkı, mo» dern İnsanın sayısız saçma ve uğursuz bağılılıklarından biridir, Vatan aşkı bize haset, gurur, öfke ve öteki günahattan aşılar, bir kin ocağı, yani ölümdür. Benim için kızılılar, karalar, aklar ve* ya maviler tarafından idare edilmişim, vız gelir. Onların da, bunların da hürriyetimi kemirdiklerini, servetimi yonttuklarını pekâlâ biliyorum. Baştaki parti hangisi olursa olsun, iyi vatan^ daş bir kafese girecek, vergi vermeye zorlanacaktır. Dine gclirt'İ ce, onunla fazla ilgilenerek başını dertten derde sokmak iste* medim. Bu konuda iki durumdan birini seçmek gerekiyor: Ya hiç tartışmadan her şeyi inkâr etmek, ya da gözü kapalı hepsi* ni kabul etmek, özel, genel ve sosyal sebeplerden, aynı za* manda rahatım için, ben ikinci şekli kabul ettim. Her şeye ina* nıyorum, ama hiçbir zaman hiçbir şeyi düşünmüyorum. Esrarlı bir şeyin sır olarak kalması iyidir. Hoşça vakit geçireyim di* ye şairleri, romancıları okumamı ileri sürdüler. Denedim. Amı hemen her seferinde yarıda kaldım. Şairler bana, yalan avınıj çıkmış avare çocukları hatırlatıyor. Romancılar ise, hayattı bana aynı felaketler veya gülünç çılgınlıklar içinde gözükse! yanlarından istavroz görmüş şeytan gibi kaçacağım insanla' 'hikâyelerini anlatıyorlar. Küçük bir gelirim var, beni kimse muhtaç etmeyecek kadar yaşıyor. Böylccc Tanrı -çok şükür* benî çatışmak zilletinden, daha da beteri, servet peşinde kof*i mak, onu idare etmek felaketinden, lanetinden kurtardı. İşte, Mr. Gog, benim sırrım budur. Ben yaşama şekillerinin evren*} sel, sürekli bir İnkarcısı, inatçı bir emeklisiyim. Bütün hayalİM ri, uğraşılan, yaşamanın zincirlerini, tuzaklarını atınca rahat* sızların, endişelilerin, heyecanlıların akıl ve us dedikleri beden \ ve fikir huzuruna vardım. Evet, benîm bütün sırrım budur.

Biraz da sinirlenerek sordum:

- Peki ama mutluluğa vardınız mı? Evet mi, hayır mı?

Bir an gözlerini yumdu, parmaklarıyla, saçlarını taradı, sonra yüzüme bakarak haykırdı:

- Hayır. Ben bile mutlu olamadım. Şunu biliniz ki mutluluğun akılla, usla bir ilgisi yoktur. Ancak ölümle vardır.

DÜNYADA TEK BAŞINA

Positana, 10 Şubat

Bu harikulade kıyıda başımı dinlendirip rahat etmek ümî* diye bir köşk kiraladım. Dün akşam, güneş battıktan sonr eve dönerken, bahçe kapısının önüne uzanmış birisini az kal* sın çiğneyecektim, ölmüş zannederek tiksintiyle geri çekildi' ama yerden bir ses yükseldi:

- Sen hâlâ yaşıyor musun? Burada oturan sen misin?

Sesin sahibi doğruldu, elektrik fenerimi yakıp üzerine çe*

vir dim, öteki elimle de tabancamı yokladım. Fakat karşımda otuz yaşlarında, yüzü gözü toz toprak içinde bir dilenci vardı Sordum:

- Kimsiniz? Ne istiyorsunuz!

Aptal aptal sıırttı:

- Yatıp uyuyacak bir yerin var mı? Ahır olsun, samanlık olsun, mahzen olsun... Bir lokma da ekmek... İki ceviz, bir baş da sarımsak?

Zavallı, tehlikesiz bir şey olacaktı. Cevap vermeden uşak; odasına aldım, yiyecek getirttim. Çorba istemedi, et de yeme») di, peynir, ceviz yedi. Karnı doyunca kim olduğunu, ne diye ' böyle serseri dolaştığını sordum. Üzerinde kötü dikilmiş bir çul, başında kuru yapraklardan şapkamsı bir şey, ayaklarında} samandan kabaca örülmüş sandallar vardı.

- Adını, dedi Eugene, intikam gününü beklemek için al*

dım başımı kaçtım. İnsanlar fenadır, birbirlerini öldürüyorlar ve öylesine de öldürecekler ki, Tanrı bir tanesi kalmayana kadar onları yok edecek. İnsanlar beni bir çeşit hapishaneye kapatmışlardı. Beyazlar giyinmiş bir sürü herif bana, durmadan: "Eğinc dediklerimizi dinle, seni İyi edelim" deyip duruyorlardı. Ama ben, berberler gibi beyazlar giyinmiş bu fena adamların dediklerini dinlemek istemiyordum, bu İğrenç hapishaneden kaçtım. Tanrının İntikam alacağı günü bekleyerek dolaşıp duruyordum.

- İntikam mı? Ne intikamı?

- İnsanlar çok fenadırlar, hepsi birer katil. Birbirlerini öldürüyorlar. Tanrı yaptıkları fenalıkların cezalarını çekirmek için hepsinin, en sonuncusuna kadar, ölmelerine izin verecek. Yalnız ben ölmeyeceğim, yeryüzünde sağ olarak bir ben kalacağım, her şey benim olacak, dünyanın tek hâkimi ben olacağım, işte intikam budur. İnsanlar savaşı istediler. Ama ben savaşmak istemiyorum, tutup beni hapse attılar. Tanrı onları birer birer öldürecek, yalnız ben katacağım. İşte beklediğim intikam.

- Peki ama yeryüzünde lek başına kalınca ne yapacaksın? Ne yiyeceksin?

- Koyunılan sağıp peynir yapacağım, sonra kar gibi lezzetli peynirleri yiyeceğim. Kırlara çıkıp kiraz toplayacağım, sonra kan kırmızı ve lezzetli kirazları yiyeceğim, ölenlerin evlerinde o kadar çok şarap bulacağım ki üç yüz yıl yetecek, ve şarap içeceğim, hem beyazı var, hem kırmızısı ve şarap lezzetlidir. Ve dünyanın hâkimi olacağım, keyfim nereye isterse oraya gideceğim, beni taşılayacak yaramaz çocuk kalmamış olacak, kimlik kâğıtlarımı soracak jandarmalar da olmayacak, kimse olmayacak. Çünkü Tanrıya karşı ve Engenc'e karşı fena davrandıkları için hepsi ölmüş, katledilerek öldürülmüş olacaklar.

Bu zavallıdan başka bir şey öğrenemedim, bekçinin odasına, yatsın diye gönderdim. Bu sabah, ne yapmak niyetinde olduğunu öğrenmek için gidip baktım, Engine kaybolmuştu. Deli dilencinin sözleri, şimdiye kadar aklıma gelmemiş bir mesele üzerinde beni düşündürdü. Eğer bir gün dünyada tek bir

insan kalacak olursa nasıl yaşardı? Uzun zaman sağ kalabil miydi? Hür olmaktan saadet mi duyardı, yoksa yalnızlıktan ümitsizliğe mi düşerdi?

LEOPARDI'NİN İYİMSERLİĞİ

Napoli, 5 Mart

Umana yakın sahaflardan birinde ünlü şair Giacomo Leopardi'nin el yazısı ile iki sayfa buldum. Bütün uzmanlar bu yazıların ona ait olduğunu söylediler. Milli Kütüphanedeki el yazısı ile karşılaştırdım, ben de onun olduğu kanaatine vardım. Buıııta beraber o iki sayfadaki düşünceler, bana, büyük şairin :am ve inatçı kötümserliğini, aksine değilse bile, onu yumuşatır, azaltır gibi göründü. Unutmamak için o düşünceleri buraya geçiriyorum.

- Yaşamak felaketinden uzun uzun bahsedenlerin, benim ilk gençliğimden beri yaptığım gibi, kendileriyle açıktan açığa çelişme içinde oldukları kolayca ileri sürülebilir. Çünkü, ümitsiz düşüncelerini kâğıt üzerine elinden geldiği kadar doğru ve güzel olarak geçirmekle katmayan yazar, edebiyat ve felsefe meraklıları tarafından okunsun, hayran kalınsın, tartışılsın diye onları bastırır, sattırır, böylece de, şikâyetlerini yazmaya ve yayınlamaya çalışmasıyla, okuyucularına inandırmak istediği gibi, mutluluğun bir ümitsiz inkarcısı olmadığını ispat etmiş olur. Bu söylediklerime iki delil gösterebilirim. Birincisi şudur: Sözünü ettiğim, insan için can sıkıntısını, acılarını hafifletmek imkân olmadığı ileri sürmekten geri kalmayan yazar, en güzel bir üslup ve en yüksek bir şiir ile hayatın kötülüklerinden şikâyetlerini, melankolik kişiliğini belirtmek için bu kadar uğraşıyorsa, kendisinin ve başkalarının felaketlerini yazmaktan zevk duyduğunu veya acılarının pek o kadar dayanılma* 111mediğim gösteriyor demektir. Gerçekten ümitsizliğe kapılıntf" bir kimse ağlayabilir, haykıracabilir veya susabilir. Ama İnıım insan uğraşmalarının tam ve dönölmez gereksizliğini bildiğin^ den, hiçbir vakit eline kalemi alarak güzel yazmak isteğim açıklayan bir araştırma ile, yaşantı acılarından ağıtlar

ynpnw^E-yı düşünmez. Düşünüyorsa şu demektir ki, sayfalarından kendi* sini açıklaması, mükemmellik çabası, yaymak zahmeti »nn bu çeşit keyif vermektedir, değilse bile gündelik acılarını hafifle' inektedir.

İkinci delil şu olabilir: Yazan ve yayınlayan kimse, üzüntü“ sii engel bile olsa, okunmak, anlaşılmaq, övölmek isteğini go»««. teriyordur. Bundan şu çıkar ki, insanları yazdıklarını okumalıJ tan zevk duyuyor, hatta evrensel anlayışsızlığın, doğal umur* samaztığının üstüne çıkacak kadar düşüncelerini kavrayacak durumda sayıyordur. Böylece sözüüüi etliğimiz yazar insan /e* kasının gerçek değerine inandığını göstermektedir. Halbuki onu özellikle küçümsemiş, hor görmüştü ve nihayet kendildj rinde övölüp sayılmaya değer bir şey olmayan insanlar tara* findan Övölmekten hoşlandığını da itiraf ediyordur. Ümitleri !: ve istekleri o yazarın tartışılmaz, yanıltısız saydığı gerçeklerle ■ tam çelişme halindedir, Eğer insan kendisine özel hiçbir şeyi bulunmayan, sonsuzluğu olmayan scftl ve aptal bir yaratık ise neyi anlıyabilir? Onun onaylarının alkışlarının ııc ağırlığı, ne değeri vardır?

Burada sözünü ettiğimiz yazar -belki de şu satırların yaza* rıdır- eserlerinde söylediklerinden daha az bir tartıda acıları* nm kölesi olduğunu istemeyerek açıklıyordun Gerçekten de öyle. Muharrir düşüncelerini güzel bir üslupla sıralamamı^ zahmete değer, bıı zahmetin bir zevk ya da acılarını hafifletici bulunduğuna; insanların açık aptallıklarına rağmen yazdıkla* nm anlayabilecek, düşüncelerine saygı duyabilecek durumda^ olduklarına inancını göstermektedir ki, nihayet bu anlayışın bu onayın değerli birer varlık, aranılan bir teselli olduğu mey' daııa çıkmaktadır. Aksine, mutluluğun gerçek inkarcısı ve her

şeyin boşluğunu bilen gerçekten mutsuz, hiçbir zaman edebiyatın ve insan zekâsının boş hayalleriyle kendisini avutmaya-caktır. Budala edebiyatçılar ve filozoflar kalabalığı ile birlikte aldatıcı övönüşlerc kendini bıraksa, durmadan, kusana kadar tekrarladığı şeye, yani hayatın can sıkıntısından, üzüntüden ve felaketlerden başka bir şey olmadığına ruhunun derinliklerinde inanmadığı şüphe götüremez.

Madem ki ben de eski devirlerin Hermes' leri gibi ikiyüzlü yazarlardan biriyim, madem ki bütün İtalya' da bu çeşit yazarların belki de biriciğı benim, henüz halka karşı ve açıkça utancımı itirafa cesaret edemiyorsam bile, düşüncemin çelişmeler içinde olduğunu içtenlikle kabul etmek istiyorum.

İkinci düşünce şudur, daha kısadır:

- Yazılarımda birçok defa eskilere, kendilerini tanrıların savunduklarına, doğanın iyiliklerine, aşka, şan ve şerefe inandırarak tatlı bir mutluluk vehmi veren “tatlı yalanlar”! aradığım olmuştur. Fakat sonra, tarihçilerin ve şairlerin söylediklerine göre zamanımız kadar hayvan ve zalim, o uzak devirlerdeki Çılgın ve hain olayları, insanların toplu bir lıalde öldürölüşlerini, felaketleri, faciaları hatırlayınca, ilk düşüncemin doğruluğundan şüphe etmeye başlıyorum. En “tatlı yalanlar” bile -bugün gençlerde görüyoruz- insanı fenalığın türlü çeşitlerinden koruyamıyor. Şu sonuca varmamız akıllı bir davranış olur ki, insan vehimleri arasında hesaba katılması gereken biri varsa, o da, bazı ortak vehimleri bize faydalı gösterenidir.

MarkonI' yI Ziyaret (veya Hareketin Sonu)

Roma, 25 Eylül

Yıllar var, Markoni ile New York'ta tanışmıştım. Fakat o gün ünlü İtalyanın etrafını o kadar çok kadın sarmıştı ki ken* dişiyle yarım dakikadan fazla konuşamadım, ancak bir rande* vu atabildim ve bu sabah, beni başkanı olduğu İtalya Akademi Merkezi Farnesine'de kabul etti. f

Büyük bir salona aldılar. Burada Sodonta tarafından ya* ı pilmış bir tablo Büyük İskender ile Roksan'ın karşılaşırınla* 1 rını canlandırıyor. Markoni servetine ve şöhretine rağmen tatlı, mütevazı bir insan. Samimi, fakat çekingen bir asilzade i gibi davranıyor, bundan bir İtalyan laubaliliği ile bir İngiliz | durgunluğu karışımı oluyor. Bana, yorgun, misafirlerin hep* -sini uğurlamış da yatmaya hazırlanan bir centilmeni hatırlattı.

Amerika'daki ottak dostlarımızdan birkaçını andıktan sonra kendimde yeni buluşu üzerine söylenenlerin doğru olup olmadığını sormak cesaretini buldum. Markoni'nin asil yüzü asıldı, açık renk gözleri bir an kararır gibi oldu, birkaç saniye düşündü, sonra tatlı ve alçak bir sesle şunları söyledi:

- Kimseye açıklamadığım bu buluş facialarımın sonuncusudur. Belki de ölümümü çabuklaştıracak, bir süredir kendimi iyi bulmuyorum, hastayım ve vicdanım» sarsan müthiş sorun sıkıntımı artırıyor.

Büyük kâşif tekrar sustu, ruhumun derinliklerine inmek is* termiş gibi gözlerimin içine baktı. Ona:

- Eğer, dedim, bana bir şey açıklamak şerefini vererseniz hiçkimseye, herhangi canlı bir yaratığa sözlerinizden bir kelimeyi bile tekrarlamayacağıma emin olabilirsiniz.

- Size, dedi, inanıyorum. Esasen herkes için sır olması gereken bir şeyi size de söyleyemem, bunu ne yapabilirim, ne de yapmak isterim, ama İtalya'da o kadar çok konuşulan buluş doğrudur, şimdiye kadar yapılan deneyler de olumlu sonuçlar vermiştir. İşin içyüzünü bilmeyenler ve gazeteciler bir "ölüm ışın"dan bahsedip duruyorlar. Aptallık ve saçma bir şey! Bununla beraber buluşum daha da az korkunç değildir. Ben birçok kilometre uzakla işleyen herhangi bir motoru olduğu yerde durduran şaşmaz bir sistem buldum. Herhangi bir makineyi, herhangi bir hareketi, hatta insan yürüyüşünü ve kalbinin atışlarını durduracak bir çare de elde ettim. Buluşun öldürücü sonucu meydandadır. Şimdiye kadar, belli saatlerde Koma'ya yaklaşan bütün otomobilleri durdurmayı başardık. Sonra Tos-cana havalarında dolaşan iki uçakta deneme yaptık, uçaklar yere düştüler, pilotlar ağır yaralı olarak kurtarılabildi. Bütün orduların motorla ilerleyip savaştıkları günümüzde bu buluşun ne korkunç uygulama alanları olacağı besbelli. Zırhlı tanklar, elektrikli trenler, otomobiller, hasta taşıyan arabalar, bütün taşıt ve saldırı araçları kötürüm oluvercecek. Benim aletlerimi kullanan bir ordu için birdenbire hareketsiz kalan düşman ordularını yok etmek işten bile değildir. Daha beteri, bütün uçaklar içindekilerle havada tutuşarak düşecekler. Daha sonraları, düşündüğüm gibi her türlü hareket ve insanlar bile durdurulacak olursa, kurtuluş olmayacak, aletlerimin hedefi herkes birer heykel, birer cansız ceset haline gelecek. Gerçekte bir silah olmamakta beraber hareketi yok eden aletim muazzam mezarlıklar meydana getirecektir. Böyle bir durum karşısında aklım, fikrim altüst oluyor. Ben dini bütün bir insanım ve Tanrının insanlar arasında kardeşlik istediğini, birbirlerini öldürmelerini yasakladığını biliyorum. Ben fizikçiyim ve hareketin kâinatın ruhu, temeli olduğunu da bilirim. Hareketi durdurmak tabiata karşı bir cinayettir. Ve nihayet bir insanım» in* san zekâsının keşfettiği aletlerin onların rahatlarına hizmet et* mesi» yaratıcı güçlerinin artmasına yardımcı olması gerektiğini] bilirim. Hareketi durdurmak İnsanlığa karşı bir hıyanettir. İla*, hi ve insani kanunlara karşı gelerek şanıma, şerefime bir şey katmış olmam. Bununla beraber buluşumun sırrını kendimle j

beraber mezara gömmek düşüncesi beni şaşırtıyor, kalbimi sıkıyor. istek çok kuvvetli, sorumluluk çok büyük. Vicdanıma^ inançlarıma başvurdum, son buluşumdan vazgeçmeye, susma* ya karar verdim. Ama bunları güçleştiren duyguları, çok insa* ni duygulan elbet anlıyorsunuz. İçimde iman sahibi ile vatansever, bilgin ile vicdanlı insan karşılayıp durmadan savaşıyorlar. Bu iç facianın sıkıntısı uykumu, rahatımı, huzurumu kaçırıyor. Daha fazla dayanamayacağımı, yakında öleceğimi anlıyorum. Beni bir daha göremeyeceğinize eminim.

Teselli için söylenecek her söz acemice kekelemelerden başka bir şey olamayacaktı. Markoni'den ayrılırken elinin terlemiş olduğunu, hafifçe titrediğini farkettim.

M_F RMF.R İNSANLIK

Kararre, i 9 Mayıs

Ne mutlu, neşeli ve unutulmaz bir gün! Beyaz başarımın söz verilişi ve başlangıcı...

Uzun yıllardan beri, uykuda ve uyanık, bu muazzam rüyayı görür, bunun gündelik hezeyanlarımın yarattığı boş bir hayalden başka bir şey olamayacağım düşünür dururdum. Ama bugün, aksine, onu güzel ve dolu bir gerçek haline getirmek için her şey hazır, birkaç milyon dolarla beş yıllık bir çalışma buna yetecek, ve sonunda, benzerlerimin hiçbirinin hayal dahi etmeye cesaret edemediği bir şeyi görebileceğim.

işte rüyam: Kenarı 33 metre beyaz mermerden bir küp, dört yönüne, üst üste ve paralel, alçak kabartmadan insanların tarihi kazıtacak. İlk yanı uygarlığın başlangıcına, büyük Afrika ve Asya İmparatorluklarına verilecek, ikinci yanda Grek ve Roma tarihlerinin Ege ve Ecrüsklcrden başlayıp barbarların saldırılarına kadarki kısım olacak, üçüncü yanda “muazzam ve ince” ortaçağın manevi temsilcileri ile İlahi ve insani macerasının muhteşem aktörleri, nihayet, dördüncü yanda, Kristof Kolomb'un karavclasından Hiroşima bombasına kadar zamanımızın feci ve harikulade maceraları.

Kübün üstünde, ortada, yabani hayvanlar ve çiçeklerle siis-lii bir ayak üzerinde iki dev heykel; bütün ilk yaradılış güzelliği ve erkekliği ile adem, cismani ve manevi ana güzelliğiyle

Havva. İlk atalarımızın başlan torunlarıninkilerden en az dil metre yüksek olacak.

Düşündüğüm yapıt devlere layıktır ve ancak İtalya'da, özellikle Mikcl Ancclo'nun geçici yaratıcı vekili sıfatıyla Aqu* ana Alplcrinin eteklerindeki kıyılarda gidip devlerinin govdff! İcrini aradığı yerlerde meydana getirebilirdi.

Bugün İtalya'nın en meşhur ve cür'ctli heykeltcilerinden on ikisini tuttum. Her birinin emrinde kendisine verilmiş alçak kabartmaları yapıp gününde teslim edebilmeleri için, insanla^ rın faciasını gösteren dcstani sahneleri mermere İşleyebilecek^ onar mermerci usta bulunacaktır.

Daha şimdiden ocaklardan bütün mermer parçaları çıkarıl» mış. şantiyelere, tezgâhlara getirilmiş bulunuyor. Artistleri kontratlar imzalandı, hatta birkaçı gelip, yapmayı düşündü leri sahnelerin lülecî çamurundan hazırladıkları maketleri gösterdiler. Irgat, işçi, heykeltci, yüzlerce kişi insanların şamni¹ ve çalışmaya ithaf edilmiş bu efsane yapıtı Toskanya'nın züm* ı riit denizine karşı dikmek için beş yıl

çalışacaklar. Beni temsil ' için burada iyi yürekli bir şairle namusuna cmiıı olduğum bir t heykelci bırakıyorum. i

Beş yıl sonra, Tanrı o zamana kadar yaşamama izin verirstU ııe zamandır peşinde koştuğum hayalin taş ve güzellik haline ' gelmiş beyaz ve azametli mermer kitlesini nihayet seyredebile* ■, ccğim. Daha şimdiden o ilk günü, yontulmuş dev yüksüğün¹ muazzam geometrik biçiminin İtalya göklerinin geniş aydınlığı¹ içinde, büyük yaz güneşi altında, dağların haşmetiyle denizin nefes alışması arasında çok yükseklerle dikilmiş gibi görüyorum.'; İnsanüstü ölçüde sayısız bir kalabalıkla bezenmiş bir muazzam burç binlerce yıl boyunca -şayet daha önce dünya parçalanmazsa- ciir'ctli ve ümitsiz cinsimizin şerefli ve rezil tarihini hatırlatacak.

İTALYA'NIN ÇİRKİNLEŞMESİ

Milano, 20 Ekim

İtalya'ya tekrar gitmek, en kalabalık ve ünlü şehirlerini, şaşırtıcı il merkezlerini, şanlı ve hülyalı manzaralarını yeniden görmek istedim. Üç buçuk ay süren dolaşmalardan sonra bu memleket hesabına olduğu kadar kendi hesabıma da üzüntü duydum.

İtalya'yı ilk olarak elli yıl önce görmüştüm. Modern uygarlık denilen şey onu daha o zamanlar bozmaya başlamıştı. Bununla beraber insan insanların güze) vatani yine de orasıydı. Hâlâ bozulmamış, XIV üncü veya XV inci asır dekorları İçinde XIX uncu asrın mutlu havasının teneffüs edildiği yerler vardı. İtalya fakirdi, fakat İralyanlar hiçbir bankanın veremeyeceği servetlere henüz sahiptiler: Aşk, samimiyet, neş'e. İtalya'nın bazı ilçeleri pisti, ama bu antik ve sıhhatli, tabii ve gerçek bir pislikti, tabiatın güzelliğini bozmuyor, havanın temizliğini kirletmiyordu. İtalya'da konfor yoktu ilkeldi, ama yollarının sakinliği, meydanlarının geniş havası, küçük şehirlerin huzuru, mütevazı ve hareketli bir hayatın sessizliği, âdetlerinin sevimli sadeliği, kibarların babacan halleri ile halktan olduklarını gösteren tebessümleri ve halkın kibarlığı ile gezegenleri memnun ediyordu.

O zamanlar da haydutlar, hırsızlar, dilenciler, kızlar vardı. Ama kılıklarından kolayca belli olurlardı ve sınırlı bir ölçüde kalırlardı. Eski haydutlarda bir şövalye, bir azilzade hali vardı. Halbuki şimdi, hırsızlar, yol kesenler cinayeti şiirsiz, büyüli bir endüstri haline getirmiş kaba, sert oğlanlardır. Dilenciler, > Hristiyanlığın âdeta meşru bir tarafı, sarayların, kiliselerin bi* i rcr bekçisi gibiydiler. Bugün kendilerine İşsiz adını vererek j akıllı, girgin insanlardan nefret ediyor, çalışanların sırtlarını* dan geçiniyorlar. Dolandırıcılar ayrı bir sınıftı, sevimli hilekâr-lardı. Aldatmalarında birer artisttiler, az kâra kanaat ederler* di. Bugün dolandırıcılık, sokaklarda olduğu gibi her yerde ve her şeyde, endüstride, dükkânlarda devler dairelerinde tatbik ediliyor. Eskiden kızları bulmak için kötü mahallelere gitmek gerekirdi. Şimdi iyi aile kızları ile kibar kadınlar bile gizli fuhşun getirdiği kârlardan haberdardırlar.

Elveda, sevimli ve eski İtalya! Elveda, Napoli çapulcuları ve Floransa seyyar screnadçıları! Elveda Roma'nın sokak şar* kıcıları, çalgıcıları, çiçekçi kızları! Elveda Venedik'in siyah şalları ve gondolcuları! Elveda İtalya'nın neşeli, becerikli ve dahi halkı! Son yıllarda, feci İkinci Dünya Savaşından sonra, tatlı İtalya cenneti bile Amerikan üslubu bir cehennem oldu. Amerikan uygarlığı, dolar ve makine emniyeti o güzelim eski yan* madayı kendine benzetmek için istila etti.

Daracık, yayalar ve süvariler için yapılmış sokaklar gürültülü otomobiller, dayanılmaz motorlu bisikletlerle doldu. Ancak seyyar satıcıların ahenkli nakaratı, kızlarla oğlanların şarkıları, kapılarının eşiklerinde dedikodu yapan kadınların neşeli kahkahaları, kamçı şaklamaları çınlayan yerlerde şimdi demir hırıltıları, otomobil ulumaları ve egzoz patlamaları, motor homurtuları, klakson çığlıkları, gramofonların, 110* parlörlerin kulakların zarlarını patlatan kakafonileri duyuluyor. Bugün İtalya sokakları bütün Avrupa'nın en gürültülü, en tehlikelilerindendir. İtalyanlar, sanki gürültünün, hareketin, süratin, lüksün, gururun, hayatın bir ifadesiymiş gibi davranıyorlar. Bir bina veya heykel seyretmek için bir meydana durmak imkânsızdır. Gürültüden insanın beyni durur, kendisi de her an çığnenebilir. Daha da fena makineler İtalyanların kendi karakterlerini de değiştirmiştir. Herkes acele ediyor, herkesin sesi kabadır, suratları asık veya hakaret doludur.

Gürültü ile beraber kokular da çoğaldı. Yalnız şehirlerin kalabalık caddelerinde değil, deniz kenarlarındaki bulvarlarda, ortaçağdan kalma küçük şehirlerde, hatta parklarda, yeşil vadilerde, köy yollarında bile rüzgârın getirdiği güzel kokulara benzin, mazot, yanmış yağ ve buna benzer leş gibi şeyler karışıp onları yok ediyor.

Gençliğimin tanrısal balyası işte böyle oldu. Bugün daha zengin, daha hareketli, daha modern görünüyor. Gerçekte eskisinden daha fakir ve daha çirkindir.

Modern evler kişilikleri olmayan, iğrenç, kocaman kışlalardır. Gökdelenlere ulaşamıyorlar, fakat bahçeli, çardaklı, şüphesiz en son su tesisleri olmayan ama güneş ve yeşillik içindeki eski mütevazı evleri aratıyorlar.

İtalya'da son yıllarda yapılmış şeylerin hemen hepsi daha iddialıdır, fakat anlatılamayacak kadar çirkindir. Şehirlerde gölgeli bahçeleri, yerlerine nefret verici hücrelerinde aptal, küçük emlak sahiplerinin oturacakları betonarme kışlalar yapılsın diye acımadan kaldırıyorlar.

Göller ve dağlar seyredilen büyük yollarda, bir likörün veya tıraş sabununun meziyetlerini haykıran çığ, cırtlak renklerle yapılmış afişler manzarayı berbat ediyor, gözleri tırmalıyor. Her yerde ağaçlar kesiliyor, ormanlar seyrekleşiyor. Aziz Fran-suva ve taormina'nın vatani tabiat güzelliklerine, kuş seslerine katlanamaz oldu. Her balyanın içinde bir oduncu veya avcı gizlenmiş gibidir. Dünyanın hiçbir memleketinde İtalya'da olduğu kadar yeşillik yok etmek, kuş cinsini öldürmek hırsı yoktur. İtalyan arması, sembol olarak bir balta ile bir tüfek taşımalıdır.

Ben modernliğin bütün makineleri ile hâkim olduğu bir memlekette geliyorum ve gelişme denilen şeyin düşmanı değilim. Ama Amerika'da, Avrupalıların istilasından önce bomboş kırlar ve Kızılderililerin çadırları vardı, İtalya'da aksine, orası üç, dört medeniyetin saygıdeğer bir müzesidir, güzelliklerini, biçimlerini, herkesi sevindirmek üzere korumak hakkına

sahip olmak gerekti. Halbuki günden güne daha gürültülü» daha bayağı» daha çirkin, daha pis kokulu olmaktadır, yani daha az güzel, daha az oturulacak bir yer haline gelmektedir.

Elli yıl sonra da, “Avrupa'nın bahçesi”nin haşmeti ve güzellikleri, bu çılgın asrın yarattığı barbar uygarlığın kötü bir kopyası altında ezilmiş, boğulmuş olacaktır.

PICASSO'YU ZİYARET {veya Sanatın Sonu}

Yıllarca evvel, Paris’te, Picasso’nun altı tablosunu samı alınıştım. Hoşuma gittiğinden değil, moda olduğu için ve beni yemeğe davet eden hanımlara hediye ederim diye. Son zamanlarda “Côte d’Azur’Mc bulunuyordum. Yalnızdım, nc yapacağımı bilmiyordum.

Picasso buraya çok yakındı, deniz kenarında bir köşkte pek geniş ve hoş eşi ile yaşamaktadır. Kendisi oldukça yaşlıdır ama, sağlam vc güzel vücutludur, sıhhati vc neşesi yerindedir.

önce ikimizin dc tanıdığı kimselerden konuştuk, sonra söz resme döküldü. Pablo Picas‘0 sadece mutlu bir sanatçı değil, aynı zamanda akıllı bir insandır, gerektiği zaman hayranlarının kendisi için kurdukları teorilerle eğlenmekten çekinmez. Raııa:

- Siz, dedi, nc bir güzel «anallar ve edebiyat meraklısı, nc de bir eleştircisiniz, sizinle a;ık konuşabilirim. Delikanlılığında ben dc her genç gibi sanata, büyük sanata iman etmişim. Anıma yıllar geçince XIX uncu asır sonlarına kadar bilinen anlamıyla sanatın artık mahkum olduğunu, can çekiştiğini, bittiğini fark ettim, sözüm ona “sanat faaliyeti” denilen ve gittikçe artan şeyin gerçekte onun ölümünün çeşitli gösterileri olduğunu anladım. İnsanlar, görünüşün aksine resimden, heykel ve şiirden gittikçe uzaklaşmaktadırlar. Günümüzün insanları-

n»il akıllan, fikirleri makinede, bilim buluşlarında, servetti tabiat kuvvetlerini elde etmekte, dünyada ycnı topraklar araş» tırınaktadır. Artık sanatı, öteki asırlarda olduğu gibi, hayati bir ihtiyaç, manevi bir gereklilik saymıyorlar. Çoğu, sanatı he* nüz meslek olarak yürütmekte, onunla meşgul olmaktadır, ama bunun gerçek sanatla bir ilgisi yoktur. Yani demek isııyo nım ki, bunu, taklit hevesinden, geleneklere bağlılıktan, güstr riş ve lüks merakından, tembellikten, bir çeşit fikir oyunun* dan, modaya uymak için vc birtakım hesaplardan yapmakta* dırlnr. Alışkanlık vc züppelik onları henüz yakın geçmişin ha* vasi içinde yaşıyor ama, aydınların ve halkın çoğunluğu, sa* nat için artık İçten vc sıcak bir ilgi duymamaktadır, onu nilta*ı yet bir eğlence bir vakit geçirme, bir süs saymaktadır. Yavaş yavaş spor vc makineye meraklı, daha samimi, daha sinik, daha da kaba yeni kuşaklar, sanatı, geçmişin anlaşılmaz vc lüzumsuz hatıraları olarak müzelere, kitaplıklara koyacaklardır. |

Sanatın bu sonunu, benim gibi açıkça gören bir sanatçı ııe yapabilir? Meslek değiştirmek güç vc tehlikeli bir şey. Özellik* lc geçim bakımından. Geriye şu kalıyor: Eğlenmeye bakmak ve para kazanmaya çalışmak.

Sanat artık cn seçkinlerin beslendikleri bir gıda olmaktan] çıkınca, artist çeşitli vc yeni formüllere, denemelere kendini isteği gibi verebilir, keyfince fantezilere kaçabilir, türlü fikir şarlatanlıklarına girişebilir. Halk artık sanatta bir teselli, bir heyecan aramıyor, fakat ince zevk sahipleri, zenginler, aylaklar^ cevher araştırmacılar yeni, garip, orijinal, olmayacak şeyler, kepezelikler ararlar. Ben, daha başlangıçta bu efendileri, eleştiri*! çileri aklıma gelen türlü tuhaflıklarla memnun ettim. Bunlar ne kadar az anlıyor, kavıyorlarsa o kadar hayran kalıyorlardı. Bu oyunlarla, cambazlıklarla, bulmacalarla, arabesklerle] eğlene eğlenc çabucak ünlü oldum. Bir ressam için şöhret de* inek, satış, kazanç, servet demektir. Şimdi bildiğiniz gibi meşhur vc zenginim, ama kendimle yalnız vc haşhaşa kalınca, kelimenin eski ve yüksek anlamıyla, kendimi bir sanatçı saymı*¹ yorum. Giotto ve Tisyano, Goya vc Rembrandt gerçekten ressamdılar. Ben zamanım anlamış, hemcinslerinin aptallığını,

hiçliğini, boşluğunu, oburluğunu elinden geldiği kadar sömürmüş bir oyuncuyum. Size yaptığım itiraf acıdır, zannedebilecc* ğinizden daha da acı, ama sanimi olmak içtenliğine sahiptir.

Vc Picasso ilave etti:

- Artık şimdi gidip hir şey içelim.

Görüşmemiz daha da uzadı, ama ihtiyar Katalonyah ressamın ağzından çıkan öteki sinik paradoksları not etmeye sabrım yetmedi.

Voronof lı.F, Görüşme (veya İnsanın Başkalaşımı)

Nis, 17 Mart

Gençleşmiş ihtiyar Rus, beni geniş bir salona aklı. Genç ka-nsı da oradaydı. Koltuklara oturur oturmaz, Voronof, gülerek:

- Sizin için, dedi, yapılacak bir şey yok. Hayır, bir şey yok sanıyorum. Ne gençleşmek, ne de bir dahi haline getirilmek istiyorsunuz, öyleyse ne diye beni görmeye geldiniz?

Kendisine, kişisel bir isteğim olmamakla beraber, araştırmalarını, denemelerini merak ettiğimi, İnsan Başkalaşımı Enstitüsüne dolarlarımla yardım edeceğimi söyledim. O zaman Voronof daha sevimli oldu:

- Bu davranışınıza teşekkür ederim, dedi, gençleştirme kliniğim için sağlam birkaç maymundan başka bir şeye ihtiyacım yok. Müşterilerim oldukça zengin, masraftan da kaçınmıyorlar. Fakat teklifiniz budalaların iyileştirilmeleri hesabına çok kıymetlidir. Bu zavallılar o kadar aptallar ki ahmaklıklarının tedavisi gerektiğini anlayamıyorlar. Nerede kaldı ki, başkalaşımaları, değişimleri için çok para sarfedilmcsi gerekmekte, bu da işlerine gelmemektedir.

Denemelerinin başarıları, insan başkalaşımı ameliyatlarının sonuçları üzerine Voronof'tan bilgi edinmek istedim:

- Şimdilik, dedi, bu sırrı açıklayamayacağım. Başka tiirlü davranacak olursam günümüzün bazı ünlü kişilerinin isimlerini açıklamam gerekiyor. Söylesem siz de şaşarsınız. Yalnız şu kadarını diyebilirim ki, bir mankafayı dahi veya ona yakın bir hale getirmek iç:n denemelerim, beni dünyaca meşhur eden gençleştirme ameliyatlarından daha öncedir. İlk girişimlerinden daha iftihar ettiğim vc beni daha eğlendirdiği halde son zamanlara gelene kadar ondan bahsetmiş değildim. İhtiyar bir kimseye gençlik olanaklarından bazılarını geri vermek nispeten kolay bir ameliyattır, ama sadece aşılana kimse İçin faydalıdır, onun cime! faaliyetini artırır, netice pek de uzun sürmez. Fakat ahmakların durumları başkadır. Bu konuda gençler, çoğunlukla çocuklar üzerinde çalışırız ve yıllarca sonra değişiklik kendini gösterince, yeni dahi yalnız şahsına değil, bütün insanlığa faydalı olabilir. Meşhur bazı yazarlar, herkesin hayran olduğu bazı artistler, çok tanınmış vc moda olmuş bazı düşünürler, çocukluklarında birer zavallı mankafadan başka bir şey değillerdi vc onları yoksullar evinden toplamıştım, tedavimden sonra augünkü durumlarına ulaştılar.

- Hiç olmazsa birisinin adım söyler misiniz?

- Bunu yapamam, gerçekten yapamam Mr. Gog. Söylersem hem meslek sırrına ihanet etmiş, hem aydınları kıskanan halkın ağzına, her şeyini hana borçlu olan meşhur bir kimsenin adını vermiş olurum. Bununla beraber, iyi bir gözlemciyseniz, siz kendiliğinizden böylelerini tanıyabilirsiniz. Bilgin ve sabrını sayesinde, ben, bu işlerin cahili kimselerin mucize dedikleri şeyi başardım. Şunu da ilave edeyim ki eserim hiçbir zaman dört başı mamur olamadı. Hemen daima, dalı olmuş bu mankafalarda, doğuştan aptallıklarının bazen pek göze çarpan izleri kal yor. Çatışmalarını sayesinde mankafalık deliliğe yükselen bir tahrik ile “ben”in heyecanı aracılığıyla “Sub-lime”leşti. Bazı çocukça ve şarlatanca tuhaflıklar, her ne pahasına olursa olsun orijinal olarak gayreti, bazı iddialı aptallık nöbetleri iyi gölmesini bilen gözler için bu yapma dahiliğin gizli ve bayağı kaynaklarını açıklamaktadır. Ben çok şey yaptım, gerçekten çok şey yaptım, ama doğa kurnaz ve inatçı: Doğuştan akıl fukaralığı, çok yazık ki ve sık sık, sonradan yapma fikir büyüklüğü arasından sırtıyor. Günün ünlü kişilerini şüpheli bakışlarla gözetleyiniz, belki de tamamlanmamış